

Виктор Суворов

Контролът

Действащи лица

Настя Стрелецкая (Жар-птицата)

Холованов (същият – Дракона) – другар с излъскани ботуши

Другарят Сталин – генерален секретар на ЦК на БКП (б)

Ширманов – провокатор-екзекутор

Неизвестен със сиви дрехи

Професор Перзеев – теоретик на човекоядството

Другарят Ежов – нарком на вътрешните работи (на НКВД) на СССР, генерален комисар на Държавна сигурност

Мистър Стентън – генерален директор на фирмата „Фараон & синове“

Другарят Берлгаи – нарком на съобщенията на СССР, комисар на Държавна сигурност първи ранг, бивш началник на ГУЛАГ на НКВД на СССР

Другарят Фриновски – заместник-нарком на НКВД, командарм първи ранг

Другарят Бочаров – старши майор от Държавна сигурност, началник на Куйбишевското управление на НКВД

Другарят Берия – първи секретар на ЦК на Грузинската комунистическа партия

Майстор Никанор

Инструкторът Скворцов

Катка Михайлова – веселячка

Сей Сеич – спецкондуктор на спецвагон

Люска Манатарката – спецкуриер на ЦК

Севастьян – касоразбивач

Терентий Пересипкин – майор

Мистър Хъмфри – електроинженер

Вождове, охрана, прислуга, чекисти, екзекутори, тъмничари, политически затворници, криминални затворници, спортисти, работници, селяни, трудова интелигенция, човекоядци, широки народни маси.

ПРОЛОГ

– А сега ми целуни ботуша.

Лъскавото бомбе на ботуша деликатно подбутна лицето ѝ: целувай.

Няма начин да не гледа ботушното сияние. Не може да си извърне лицето. Не може да го извърне, защото са ѝ извили ръцете зад гърба и ги теглят все по-нагоре. Полекичка. И болката полекичка пълзи към онази граница, отвъд която не можеш да си съдържиш вика.

А на нея хич не ѝ се вика.

Тя си е наумила: да не вика.

Едно време, когато във ветроходния флот биели моряците с корабни въжета, всекиму натиквали в устата парцал, за да не вика. Но тия славни времена са отминали. Сега ти натикват детска гумена топка, когато те разстрелват в мазето на затвора. А ако разстрелът е сред природата, не ти натикват детска топка – врякай колкото си щеш. Врякай до насита. А ако те бият или ти трошат ръцете, викът не само че не се осуетява, но се изисква. Изтръгва се с бой. Такава е модата. Изобщо изтезание без вопли е несполучливо изтезание. Непълноценно. Като бира без пяна.

А на тях им се щеше изтезанието да бъде сполучливо. Щеше им се тия да вика. Затова полечка издигат ръцете ѝ все по-високо.

А в гората за разстрели свирепства пролет. Една такава безсрамна пролет. Шантава. Разблудна. И всяка изгнила борова игличка е поела мириса на пролетта. Жалко, че с миризмата на лански борова иглички се смесва миризмата на гранясала вакса за ботуши. Миризмата на лъснат ботуш. И той ботуш беззлобно, но настойчиво ти се навира в зъбите: целуни ме де.

И друг един глас, почти нежен, ѝ подсказва:

– Цункай го ма, патко. Какво ще ти стане?! Цункай го веднъж и да ти теглим куршума. И да се свърши всичко. Хем ти няма да се мъчиш, хем ние няма да закъснеем за мача. Инак... нали знаеш – с ритници ще те претрепем. Цункай го...

Хубаво е било едно време. Едно време казвали: „Целувай ръка на злодея.“ Сега – ботуша. Някога преди екзекуция на осъдения му се е полагала и чаша водка. Сега не му се полага. Сега само екзекуторите пият преди екзекуцията.

И след нея.

Цялата гора за разстрели се е осмърдяла на водка.

Повдигнаха ѝ още малко ръцете. Така, че нещо изпука. Да имаше наблизно някоя клонка, щеше да се вкопчи в тая клонка със зъби и да съдържи вика си. Но не се изпречва клонка пред зъбите ѝ. Само мокър пясък и лански борови иглички. А ръцете ѝ вече толкова са ги издигнали, че може само да вдишва. Да издиша не може, очите ѝ се изцъклят.

Щом ѝ поотпуснаха ръцете, тя издиша с хлипане. Мислеше, че ще ги отпуснат още малко. И наистина ги поотпуснаха, но тъкмо тогава някой я изрита с ботуш под ребрата. Така я изрита, че болката в ръцете секна. И изобщо заглъхнаха всички болки.

Една нова голяма болка отначало се просмука в нея, а после рукна и взе да я запълва. И да я препълва. Лапа въздуха с уста, но не може да го налага. Захвърлиха ѝ ръцете. Те паднаха като въжета на гърба ѝ. Пет пари не даваше за ръцете си. И през ум не ѝ минаваше да ги помръдне. Трябва ѝ само въздух. Да си поеме дъх. И май захапа малко. Само че той не иска да влезе по-навътре от устата ѝ. Изритаха я още веднъж с ботуш. Не с онзи лъснатия. Лъснатият е за целувки. С друг я изритаха. С войнишки. Войнишкият е по-тежък. Може и да не я бяха изритали кой знае колко силно. Само че от втория ритник звъннаха сладко звънчета и тя заплува спокойно и тихо към мамещата чернота.

Докато отплуваше, усети други ритници, редки и тежки. Но вече никак не я болеше и затова тя се усмихваше с добра светла усмивка.

След това продължи да си лежи все така с лице в мокрия пясък, в ланските борови иглички. Беше студено и непоносимо мокро. Смъкнаха ѝ шинела и я обляха с вода. Между храстите тук-там още се виждаше сняг. Затова е студено на земята. Ако те облеят с вода. Тя много бавно изплува от онази чернота, от която уж не би трябвало да има връщане. Не ѝ се искаше да се върне оттам, където нямаше миризми, в миризмата на кокичета, в миризмата на пролет, в миризмата на лъснат ботуш.

Но излезе на повърхността.

Плува към гласовете. И гласовете плуват към нея:

– Заради тая курва ще изпуснем началото на мача.

– Свети ѝ маслото, началство. Няма да ти целуне ботуша.

– Ще я накарам.

– Дано обърнем „Спартак“ днес...

Тя се върна, обзета от блаженство. И не ѝ се помръдваше. Не ѝ се искаше да се издаде, не ѝ се искаше да покаже, че отново лежи тук в краката им. Те бързаха. А тя не бързаше. Вече нямаше къде да бърза. Дори за футболния мач. Искеше ѝ се да лежи тихо-тихо и дълго-дълго.

С мокрите ледени дрехи ѝ е хубаво. И бодливите борови иглички ѝ приличат на пухен дюшек. И ѝ се доща да изрече неземното си блаженство с човешки думи. Но се получи само едно сладко: Ахх!

А те чува дълъг стон.

– Нали ви рекох, че не сме я утрепали?!

И нещо я удари, опари, ослепи и зашемети. После разбра: лиснали са върху нея още една кофа. И пак лъснатият ботуш: целувай.

Тя дълго го разглежда. Досами очите ѝ е ботушът. Затуй ѝ е удобно да го разглежда. Нито една пукнатинка няма по ботуша. Така е полиран, че чак изглежда не черен, а сребърен. Толкова е близо ботушът до лицето ѝ, че може да усети не само миризмата на ваксата, а и миризмата на юфта. Нов ботуш. Поскърцва. По кантовете му полепнали борови иглички и бучки мокър пясък. Това не нарушава великолепието на ботуша, а го подчертава. Кончовите са прави. Като кюнци. Между ходилото на ботуша и кончова има гънки. Но съвсем леки. Почти незабележими гънчици. Началнически ботуш. Можеш да не поглеждаш носителя на такъв ботуш. Щом зърнеш ботуша, свеждай очи – пред теб стои гооляям началник. Освен туй можеш да зърнеш в ботуша отражението си.

Тя се видя в ботуша. Отначало дори не схвана кой е тоя насиненият, кой си криви разбитата уста. После се позна. Мислите в главата ѝ се нижат една по една, съвсем бавно. Също като камилски керван в пустиня.

Интересно, какъв ли е на вкус тоя ботуш?

И изведнъж миризмата на ботуш започна да я ядосва. Кипвайки, вътрешната дълбока ярост се изкачи до гърлото ѝ и дори се изскубна навън като едва доловимо ръмжене. Лицето ѝ е върху пясъка. Никой не я гледа в лицето. А ако я погледнеше, щеше да се стъписа, видял колко лесно и просто от един съвременен човек, от това слабичко момиче са се смъкнали леките наслоявания на хилядолетната цивилизация и е останало неандерталско момиче човекоядка със страшни сини очи. Допреди миг беше комсомолка със светлоруси плитчици. Стана момиче звяр. Тя нададе ликуващ победоносен рев, изметна се като могъща пружина, хвърли се към лъснатия ботуш и го обхвана с две ръце.

Хвърли се, както се хвърля питонът змиеядец срещу триметрова кралска кобра: похлупвайки жертвата си отведнъж и изцяло. Хвърли се с онзи клокочещ в гърлото рев, с който млада лъвица се хвърля връз първия си бивол. Тя знаеше как се трошат човешки крака: ляв захват и тласък с рамо под коляното. Човек рядко разпределя равномерно тежестта си върху двата крака едновременно. Най-често пристъпва от

крак на крак, прехвърляйки натоварването от единия на другия. И важното е да се хвърлиш тъкмо към онзи крак, върху който в този момент е по-голямото натоварване.

Провървя ѝ.

А още по-важно е да блъснеш под коляното с рамо, където е нервният възел, да удържиш с цялата си тежест вражето ходило на земята. Ако съумееш – гарантирано е поне едно счупване.

Тя не тежи кой знае колко. Но има техника...

Удържа ходилото му на земята и затова досама ухото ѝ в полирания кончов запращаха, чупейки се, костите. Той взе да пада назад с проточен вой. Тя знаеше, че внезапната загуба на равновесие е едната от двете основни причини за паническият страх. Той беше съкрушен. И не болката от чупещите се кости беше причина за воя му, а страхът.

Ако можеше в тоя момент да се хвърли още веднъж. Върху падналия. Към гърлото му.

Гърлото му би прегризала.

Но не се сети за гърлото.

Мразеше ботуша и именно него захапа.

Там, където бяха едва забележимите гънчици.

Вече нямаше за кога да пази зъбите си. Животът ѝ вече отброяваше сетните си мигове. Затова си помисли не за своите зъби, а за ботуша, който трябваше не само да прехапе, а и да разкъса, да го разхвърля заедно с парчета месо по пролетната гора: Устата ѝ се напълни с гореща кръв. Само не знаеше: негова ли е тая кръв или нейна.

Ритаха я.

Но ритниците отекваха в тялото ѝ като ехо. Без болка. Така е, когато седиш на телеграфен стълб, по който някой блъска с тежък чук: стълбът трепери, но болката отива в стълба.

После пак настъпи звънтяща тъмнина.

После тя се върна от тъмнината. Но вече не като свирепа неандерталска красавица, а като комсомолката Настя Стрелецкая. Като Настя Жар-птицата.

Мъкнеха я към трапа. Тя знаеше – за екзекуция. Присмиваше им се. Знаеше, че е победила. Правилото е старо: ако искаш лека смърт – целувай ботуша. Ако не искаш да го целунеш – лека смърт няма да получиш. Те не можах да я принудят да вика. Не можах да я принудят да целуне ботуша и въпреки това си бе извоювала правото на лека смърт. Беше ги победила. Знаеше го. И те го знаеха.

Мъкнеха я за ръцете, а краката ѝ се тътреха по пясъка. По бабуните.

По трапчините. По коренищата.

Зейна гробът. В трапа западаха буци мокър бял пясък изпод войнишките ботуши на изпълнителите. И тя

видя наведнъж всички, които бяха разстреляни днес. Още топли. Трапът вдига фанара, отдавайки на пролетта топлината на човешките трупове.

Много са в трапа. Догоре. Всички мъртви очи я гледат едновременно.

Нея, живата.

Засега живата.

Натиснаха ѝ главата над трапа. Разглеждай съдържанието му. И боровите коренчета разглеждай, и лопатите на изровения пясък, и главите, главите, главите с отворени уста, с изплезени езици, с полупритворени вече завинаги очи.

Никога през ум не ѝ бе минавало, че ще трябва да напусне този живот под звуците на безсмъртния валс „Амурски вълни“. Но така беше. Някъде далеч отвъд брезовата горичка, отвъд горското езеро тихо ромолеше мелодията. И никой не я чуваше. А тя я чуваше.

Знаеше, че това е тъкмо тази мелодия. Че тя звучи заради нея. Че валсът ехти и я приканва да не си отива. Но знаеше, че ѝ е дошло време да си отиде. Да си отиде в камарата преплетени меки трупове. Да си отиде от омайващите аромати на пролетта в миризмата на съсирена кръв, в миризмата на месарница, в миризмата на мокър пясък и борови корени.

А толкова хубаво започна всичко. Впрочем завършва не кой знае колко зле: не претрепана с ритници, а разстреляна. Разстреляна.

Най-важното в тоя живот е да умреш правилно. Красиво да умреш.

На всички им се ще да живеят красиво. Но на всеки всички останали му пречат да живее както си иска.

А да умреш красиво никой не ти пречи. И човек трябва да се възползва от това. Ала малцина се възползват. А тя се възползва от възможността да умре красиво. И сполучи. А времето се спря. Замръзна. После отново тръгна много бавно.

Над дясното ѝ ухо щракна пистолетен затвор. Тя позна това щракване: „Лахти Л-35“.

И отекна изстрелът.

А толкова хубаво започна всичко...

ГЛАВА 1

1

Всичко започна оттам, че инструкторът Скворцов строи отбора на парашутистките и каза: „Здрасти.“

– Здрасти! – отговориха му в хор момичетата.

– Някоя знае ли да танцува?

– Аха – весело се обадиха момичетата.

– Всички ли знаят да танцуват?

– Аха – отговориха момичетата. И без превод е ясно: как да не знаят!

– Добре – казва инструкторът Скворцов. – Която знае да танцува, три крачки напред... Ходом... марш!

Трепна момичешкият строй и отсече три крачки напред.

Само Настя остана на мястото си.

Инструкторът Скворцов изгледа строя:

– От толкоз много нямам нужда. Само една ми трябва. Както и да е. Която знае хубаво да танцува... – Скворцов наблегна на думата „хубаво“. – Три крачки напред... Ходом... марш!

Отново целият строй отсече три крачки напред.

Само Настя продължи да си стои на мястото.

– Вижте какво, момичета. Трябва ми оная, която знае много хубаво да танцува. – Тоя път наблягането беше на думата „много“. – Три крачки напред... Ходом... марш!

Още три крачки отсече строят и застана като вкопан.

А Настя единствена на предишното си място.

Тогава инструкторът Скворцов отиде при нея.

– Анастасия, ти как тъй не знаеш да танцуваш?

– Не знам.

– Лъжеш.

– Лъжа.

– А защо? Лъжеш?

– Не ми се танцува.

– От теб не се иска да танцуваш. Скворцов я обиколи околоръст, огледа я.

– Да съм казал, че трябва да танцуваш? Москва бъка от

танцовачки. Нужно ми е момиче с координация, с гъвкавост, с бързина на движенията, с точност. Хайде, само да ми покажеш...

– Зарекла съм се...

– Няма да се брои за танц. Демонстрация на способностите.

– Щом е така, моля. Само че аз без музика не демонстрирам.

– Има музика.

Инструкторът Скворцов намести на едно столче грамофон, нави го с манivelата, вдигна лъскавата глава с мембраната... Сред момичетата ропот: само ме погледнете! Аз и без музика ще ви потанцувам!

Инструкторът Скворцов допря игличката до плочата, грамофонът поръмжа, похърка като велик певец преди изпълнение и изведнъж в грамофонния му гърбук забиха барабани, завиха саксофони, ревноха тропети: трам-пам-пам, трам-пам-пам, пра-па, бу-бу-бу-бу-бу!!!

Още с първите звуци Настя замря, изпъна се, препълнена от вдъхновение, през нея сякаш плавно премина електричен заряд, от пръстите ѝ сякаш се посипаха синкави искри.

И се завъртя.

Завъртя се.

– Охо – казаха момичетата. – Охо.

Стоят около нея, гледат. А на някои чак им се отщя да гледат. Отидоха да си скатават парашутите.

А Настя Жар-птицата като механично дяволче друса негърски ритъм. И по тялото ѝ сякаш преминава нагоре-надолу вълна, сякаш тя няма нито кости, нито стави. Като змия пред змиеукротител. Танцува така, че не се отмества. Когато умееш, сцена не ти трябва. Умеещият и танцуваден салон не търси. Когато умееш, можеш и на място да танцуваш. На собствената си опашка.

Някъде в Калкута или в Мадрас биха я оценили. Биха я оценили в Чикаго. Вярно, и в Москва я оцениха.

– Е, момичета, коя освен Настя иска да си демонстрира таланта?

Никоя не иска: днес ще имат скокове, трябва да си икономисват енергията, не им е до танци.

Засмя се инструкторът Скворцов. И на ушенцето на Настя;

– Браво на теб! Бива си те! За три парашута ще те продам.

2

Вечерно време Настя отива на работа. Завод „Сърп и чук“.

Леярският цех. Чистачка. Седем часа на ден. В съответствие със сталинската конституция. А парашутната секция е сутрин.

– Мнозина си мислят, че в парашутното дело най-важното са скатането, скоковете и приземяването. Дивотия. Недейте вярва на такива празни приказки, момичета. Глупаците си мислят, че приземиш ли се, нямаш какво повече да правиш. Не, куклички, най-важното започва тъкмо след приземяването. Трябва да скриеш парашута и да се махнеш от мястото на приземяването. Затова всеки ден ще ви карам да тичате пълен маратон. Когато се измъкваш от преследване, трябва да можеш да преплуваш река. Затова всеки ден освен маратона ще плуваме по един километър. Басейн нямаме, но такъв не ни трябва. Москва река ще ни е басейнът.

– А зимъс?

– Зимъс край Сребряний бор ледоразбивач ще ни прави пътечка.

3

Изниза се вечерната смяна. Стихна цехът. И съблекалните стихнаха. Няма жива душа. Безкрайни редици от железни шкафчета. На всяко шкафче катинар. Всичките катинари – различни. Ако се намареше някой колекционер, щеше да се побърка от радост, наведнъж в съблекалнята само на един цех щеше да събере пълна колекция катинари от всички времена и всички народи.

Настя предпазливо се шумгна в своето железно шкафче. Като мишленце. Само трябва да остави процеп. Защото отвън има ръчка, а отвътре не е предвидена, Щракне ли бравата, как ще се измъкне от тоя капан? Онзи, който е правил железните шкафчета за съблекалните, изобщо не е можел да предположи, че шкафчето ще служи на някого за спалня. За роден дом.

Настя притисна гръб в ламаринената стена, прегърна коленете си с ръце. Главата върху коленете – и спи. Жалко, краката ѝ бързо изтръпват. Жалко, няма начин да ги изпъне. Жалко, нощем е студено. Жалко, че просмуканите с машинно масло престилки не топят и я заболява главата от миризмата им. Но всичко това е дреболия. След маратона, след еднокилометровото плуване, след парашутната тренировка (а за умеещите да танцуват хубаво – освен това и стрелба, и самбо, и ориентирание на местността), след вечерната смяна се спи сладко дори в железно шкафче в съблекалнята на леярския цех на завод „Сърп и чук“.

4

Строг е инструкторът Скворцов:

– Значи тъй. Сега сме септември. Откривам плажния сезон. Всяко занятие ще започваме с къпане. Един час. М ще продължим по същия начин. През цялата година. В Москва студове няма. Много рядко стига до минус трийсет. Студено е у нас в Сибир. А тук е топло. Винаги. Но и у нас, в Сибир, водата не е студена. Никога.

Ако е студена, водата се втвърдява и се превръща в лед. Но във всеки лед винаги може да се пробие дупка. В дупката водата винаги е топла. Докато не се втвърди. Но ние дотогава ще пробием нова дупка.

И още нещо. Забранявам ви да опитвате водата с крак. Забранявам ви с ръка. Няма защо да я опитвате. Температурата на водата се познава на око. Щом не се е превърнала в лед, значи е топла. Във водата ще влизате бързо. По този начин се изгражда решителност. Във водата ще влизате, както парашутистът влиза в празното пространство. Всичко ли ви е ясно?

– Всичко.

– Тогава едната минута за събличане... вече тече. А от утре ще се събличаме бързо.

5

Защо Настя спи в шкафчето? Защото няма къде другаде. Съвсем доскоро тя живееше в голям апартамент. В много голям. Но Настя остана сам-самичка в целия апартамент. В цяла Москва. В цяла Русия, Апартаментът кънти. Москва кънти. Отекват крачките в апартаментата. Отекват крачките в Москва: през тъмните нощи ходят тъмни хора. Хлопат по вратите. Арестуван сте! Арестуван сте! Арестуван сте! Арестуван сте!

Спотайва се Москва. Глътнала си е езика. Преструва се на мъртва. Москва се държи съвсем като град Конотоп, когато хулиганите пеят песни по улиците му.

През ония странни нощи Настя ходеше от стая в стая. Във всяка и по четирите стени имаше библиотечни рафтове. Чак до тавана. А таваните я колко високи са ги правили едно време. Добре, ама на входната врата Моссъвет е забол с кабърче: „Да се опразни до 13.7.1936.“ Резолюцията е съвсем редовна: печат с класове, със сърп и чук и подпис със

завъртулка.

Къде да дене книгите? И изобщо какво да прави? Баща ѝ, червен командир, излезе враг. Не се уплашил да спори със самия Тухачевски. А който спори с Тухачевски,

е враг. И майка ѝ излезе враг. Враг без право на кореспонденция. А дядо ѝ, белогвардеецът, открай време си беше враг на тази власт. Дядо ѝ потулва миналото си в някакво малко украинско градче. Доскоро можеше да навестява скришом дядо си по за една седмица. Сега не бива. Опасно е.

Много приятели има Настя в Москва. Само че след арестуването на баща ѝ и майка ѝ приятелството нещо се поразвали, а ново трудно се започва.

До 13 юли оставаше една седмица и затова Настя седеше по цели дни и нощи, прелистваше книгите. Четеше бавно. Бяха я учили да чете бързо, но тя се противеше на това. Който чете бързо, мести очите си не по редовете, а по една линия от горе на долу. Девет секунди на страница.

На Настя не ѝ се искаше да чете така. Тя си има свой стил. Все не можеха да ѝ втъпнат защо трябва да си плъзгаш погледа по страницата от горе на долу. Тя изобщо не разбираше защо трябва да се чете първо едната страница, после другата. Разгърнатата книга представлява две страници. Затова винаги четеше и двете страници наведнъж, без да плъзга погледа си нито по редовете, нито от горе на долу, а похлупвайки с поглед и двете страници наведнъж. И си спираше погледа. На нормален човек за две страници му стигат осемнайсет секунди, а на нея ѝ трябва цяла минута.

Но бавното четене си има и предимства. Осемнайсет секунди – това е повърхностно четене. Текстът се запомня само ако е разбираем и интересен за четящия. А ако за две страници се отделя по цяла минута, тогава се усвоява и напълно се запомня всеки текст, все едно дали е разбираем или не, интересен ли е или не чак толкова. После при желание човек може да възпроизведе в паметта си всеки прочетен някога текст.

Всяка човешка глава е способна да поеме пълното съдържание на всяка библиотека в света, колкото и милиони томове да има в нея. Настя никога не бе имала намерение да запомни съдържанието на всички книги от някоя библиотека. Четеше каквото ѝ попаднеше под ръка. А което четеше, го запомняше. Имайки прочетените книги в паметта си, тя можеше всеки миг да разгърне мислено която и да било книга на което и да било място и да я препрочита. Понякога околните ѝ се чудеха. Ту

плаче без причина, ту се смее. А тя си чете наум ту Гогол, ту Ремарк, ту Хашек.

А тогава в празната кънтяща стая реши да провери как е запомнила Бойния устав БУ-36. Книжлето е съвсем тъничко. 215 страници. 385 параграфа. Освен параграфите Настя беше запомнила и неща, които май нямат нищо общо с устава: „Текстът е отпечатан на хартия от Камския хартиен комбинат, отпечатано в 1-ва печатница на Държавното военно издателство на НКО на СССР, Москва, ул. «Скворцов-Степанов» №3.“

Хората, които четат бързо, за да запомнят наизуст книга от 200–300 страници, трябва да я прочетат два пъти. На някои им се налага да прочетат книгата три пъти. А Настя запомняше всичко прочетено от първия път. Така че времето, изразходвано за бавно четене, не е пропиляно. Настя може да разкаже целия БУ-36 от игла до конец. Не със свои думи, а тъкмо с онези, с които е написан уставът. Може да цитира отделни параграфи разбъркано. Само й кажете номера. Параграф 128-и: „Изкуството да се съставя заповед изисква умение да се изрази релефно и категорично идеята на боя...“ В устава има и съвсем кратички параграфи като 280-и. Три реда. А има и дълги параграфи като 308-и и 309-и. Почти по цяла страница. Но на нея й е все едно как ще ги цитира. Може по параграфи, може и по страници. Страницата често започва с край на дума. Може и по редове да я изпитват. В книгата има общо 6544 реда. Да речем, петият ред на 139-а страница гласи: „мерене от 800 м. Ако тя не отговаря на тези условия“, шестият ред: „батареята по тревога се изкарва за“.

Изпитваше се. Сама си изказа похвала: „Браво ма, Настенка!“

Ама за какво й е всичко това сега?

Книги, книги. Къде да дене книгите?

И Настя реши да изостави книгите в апартаментa. Онези, които обичаше и четеше, все едно ги помни. А онези, които не обичаше и не четеше, за какво са й?

Напусна апартаментa. Напусна училището. Сега живее в шкафа. Без книгите. Майстор Никанор забелязва, че вечерно време Настя се крие в съблекалнята. Това е нередно. Току-виж излезе вражеска диверсантка? Току-виж, като остане сама, вземе да поврежда машините? Ама добър е майстор Никанор. Не я изпъжда на пътя. Знае, че Настя нийде си няма дом освен в железното шкафче...

Толкова ли не може да се намери в Москва място, по-подходящо от шкафчето в съблекалнята на леярския цех на завод „Сърп и чук“?

Може да се намери такава място. Но след като остана сама-саменичка в тоя свят, Настя реши да започне живота си отначало. И да го започне от най-важното. У нас кое е най-важното? Най-важното е пролетарският произход. Откъде да го вземе тоя пролетарски произход? Всички в рода ѝ до дванайсетото коляно са служили във войската, стрелци и топчии, улани и хусари, драгуни и дори един кавалергард е имало. Оттам иде и фамилното ѝ име: Стрелецкая. В рода ѝ има хора, които са стояли около трона, които са вардили трона, без да си жалят живота, които не веднъж ухилени са раздрусвали тоя трон като круша. В рода ѝ има такива, на които царете не се гнусели собственоръчно да отсекат главите. В рода ѝ има такива, които са били повеждани към Сибир пеш с тежки окови заради белите си. В рода и има такива, които от Сибир идвали по цървули в белокаменните столици и хващали със селяшка ръка династията за белите цици като жена. В рода ѝ имало такива, които за една нощ пропивали половин царство, а другата половина подарявали на някой приятел. За спомен. В рода ѝ имало такива, които отивали накрай света да измолват прошка за големите си грехове. В рода ѝ има такива, които се завърнали от голямата война с офицерски „Св. Георгий“ на шията. В рода ѝ имало и такива, които тупвали калпак в земята и тръгвали да служат на червените, проливали си кръвта за тях, стигали до високи чинове и изчезнали в Соловки, където непокорните им прародители измолвали прошка за греховете си.

А пролетарии в рода ѝ нямаше.

След осъзнаването на този факт тя можеше да тръгне по два пътя. Единият път: да си припише пролетарския произход. Другият път: открито във всички формуляри да пише „от дворянски произход“. И да се зачисли в пролетариата. Да започне пролетарска династия от нулата. От себе си: Настя Жар-птицата – пролетарка в изходно поколение.

Седи Настя пролетарчето в железния шкаф. Днес е минала два маратона, изплувала е километър и половина кроул, два часа е премятала през себе си шейсеткилограмовото чучело и два часа е скатавала парашути. И седем часа с метлата в леярския цех. На пръв поглед би трябвало веднага да заспи. Но сън не я хваща. Няма ли начин да си смени съдбата? Няма ли начин да мине и без пролетарското шкафче?

7

Из Москва шетат крадци. Към тях Настя проявява нездрав интерес. Горди хора са. Мачкат ги. Превиват ги. Когото не могат да превият – застрелват го. Но не се свършват крадците в Москва. Дали да не се прехвърли към тях? Нея не могат я превии. Могат само да я застрелят. Чудо голямо. Само при крадците всичко е наред. Но жена не може да ги командва. Така ли е, или не е така, Настя не знае. Но е чувала такова нещо. На Настя това никак не ѝ отърва. На нея ѝ дай да командва. Ако Настя беше се родила по времето на Елизавета или Екатерина, трона щеше да завладее. Или да загине в бастиона на Петропавловската крепост като княжеската щерка Тараканова.

Щом жена не може да мечтае за велико бъдеще при крадците, няма да иде при тях.

Има още едно съсловие в Москва. Процъфтяващо. Продавачите, келнерите, всички, които се въртят около търговията и разпределението. Охолно живеят. Сладка работа.

Има и още едно съсловие в Москва – писателите, артистите. Но и тях ги тъпчат и превиват. Когото не превият, разстрелват го. А кой разстрелва? Ако можеше да попадне в редиците на онези, които превиват и мачкат всички. Само че и тях някой ги тъпче и превива. И разстрелва. Затова Настя намисли да става пролетарка. Пролетариатът е хегемон.

Настя би се хванала помощник-леяр – не я взеха. Казаха ѝ, че не било женска работа.

8

И пак се изниза втората смяна. Работническата класа драсна към портала. Все така става: първите изхвърчат през пропуска като разкъсал бента поток, после потокът отслабва, отслабва, после заприличва на тънко ручейче. А после вече един по един – на капки. Най-последните още дълго се точат. В съблекалнята последните се препират още цял час.

Всичко стихна. Настя – в шкафчето си. И тутакси, откряхнал вратичката, майстор Никанор:

– Тук не можеш да си изпънеш краката. Ела с мен.

– Къде?

– Насам, насам. В моята кабинка има и дюшек, и завивки. Там спи

всяка нощ.

И я притиска цялата, и я обгръща. Лъха на горещо и на водка с чесън,

– Не – му вика Настя. – Благодаря, Никанор Иванич, тук си ми е добре.

А на Никанор Иванич очите му кръвясали като на жребец, дъхът му горещ, сякаш излиза от фурна. Вкопчил е лапи в раменете ѝ. Няма да я пусне. Злобата чак капе от зъбите му. На такъв не се отказва. Ще те разкъса.

Настя поотпусна рамене и Никанор съвсем я налегна. Тъкмо тогава тя го сръга лекичко с дясното си коляно. Никанор се преви, пусна Настя, притисна ръце там, където се събират краката му. А това е тъкмо моментът, за който мечтае всеки самбист. Настя вкопчи двете си китки в един юмрук, вдигна го високо и цапардоса майстора по тила. Никанор изохка, падна на двете си колена. Това е съвсем хубава ситуация. Настя знае, че трябва да го удря, докато е коленичил. Да не го оставя да скочи. Инак ще я шибне с лопатата, никакво самбо няма да ѝ помогне. Затова – още един удар, пак по същото място. По тила. Но този път вече с крак: повдигаш си дясното коляно до брадичката и изправяш крака рязко надолу. С ръба на ходилото – по врата. Isoхка Никанор. Сега му е времето да обясни, че стават грешки, че не е искал да я засегне. И тъкмо отвори уста, тя така го изрита под ребрата, че в Никанор нещо избълбука и той забрави всички думи наведнъж, а дори и да си ги спомнеше, не можеше дъх да си поеме, та камо ли да каже гък. А тя с пета от горе на долу по черния дроб или по някоя друга чувствителна вътрешност така го цапардоса, че се завъртяха зеленикаво-виолетови кръгове. А тя вече си обува чепиците. Обу ги. Сега същата хватка, само че с крак, обут с голям корав пролетарски чепик – по чувствителната вътрешност. Загря майстор Никанор, че другарят Сталин не току-тъй подготвя един милион парашутисти. Не за игра. Те в техните кръжоци не само скачат с парашути, ами и...

Следващият ритник с обувката беше по лявото око. В очите му все едно че избухна слънце и се пръсна на трилион искри. Веднага след това майстор Никанор получи удар и по зъбите. Със същия чепик. А, това не е работа! Открай време в Русия съществува благородното правило: паднал не се бие. Тия проклетни комунисти поквариха младежта. Гледай я, с паднал се гаври. Ще те оправя аз! Никанор замахна с дясната си лапа, за да докопа крака на Настя и да я събори на пода. Само че не знаеше майстор Никанор, че в парашутните кръжоци най-високо се ценят

добрите танцьори и танцьорки. Не знаеше, че добре танцуващите специално ги подбират и специално ги подготвят. Който добре танцува, тялото му е гъвкаво, мускулатурата му е еластична, той притежава вълча реакция и котешка координация на движенията. И камилска издръжливост. От тях стават самбисти, Настя се изплъзна от Никаноровата лапа, която гребеше по пода, и повтори хватката: дясното коляно високо нагоре, чак до лицето ѝ, и изтласкване право надолу. През пръстите. Та друг път да не си размахва ръчищата. Никанор изпищя. От болка изпищя. От жалост към себе си. А тя го цапардоса по коляното капаче: та ако я подгони, да не я настигне. Надигна се Никанор. Грамаден и страшен. Ще разкъса Настенка. Нея я достраша. И ѝ стана весело. Както беше я учил инструкторът Скворцов, сграбчи му дясната китка и я прекърши. И го преметна през себе си. Блъсна му мутрата в железното шкафче. Шкафчето из думка, изкълтя. Разбира Настя, че Русия е голяма, а място за отстъпване няма. Затова Настя се отбранява, както го изисква Бойният устав: нанасяйки кратки внезапни контраудари. Заключителният – по гръбначния стълб. Неутрализиращ. Трайно неутрализиращ. За часове наред. В зората на новия радостен ден майстор Никанор се затътри към стайчето си. Там той си има ѝ дюшек. Има си и завивки. Затътри се на четири крака. Или, както се казва още, по очи. И се зарече. Да не посяга на парашутистки. Пък и ще ти направи ли кеф такава: нито цици има, нито тлъстинки. Той всъщност не ѝ беше кой знае колко навит. Чудо голямо. Като не щеш, здраве да е. На кого му е изтрябвала такава? Никанор разполага с цял цех таквиз. Само да им намигне...

9

– Заповядайте, другарю Холованов. Елате да видите едно чудо.

Другарят Холованов влиза в балконната тъмнина. Ботушите на другаря Холованов блесят така, че тъмата по ъглите се разпръсква. Преди години тук, на балкона, пеел църковният хор. Сега балконът се използва като склад за спортен инвентар. И откъм балкона, отвисоко, се вижда цялата вътрешност на църквата. По средата спортен тепих и треньор инструктира момичетата. Църквите са идеални за спортни зали. Сводовете им са високи, може да се диша.

– Наслаждавайте се.

Наслаждава се другарят Холованов. Има на какво да се наслаждава. На тепиха се премятат момичета. И помежду си. И инструкторът ги

премята. И те него.

- Погледнете оная русичката.
- Тъкмо нея гледам.
- Усещате ли разликата с останалите?
- Усещам я.

– Във всяка борба, в класическата и в свободната, у нас в самбото, у японците в джудото, във всички видове национални единоборства има хващане и хвърляне – това са двата основополагащи елемента. Хващаш – хвърляш. И тук мнозина майстори допускат грешка: хване и започне да тъпче на едно място, да умува, да се наглася и чак след туй хвърля. А при нея хващането е неотделимо от хвърлянето. Хващането и хвърлянето й са слети. В едно докосване. По принцип тя не хваща. Направо хвърля. И то съвсем внезапно. Всички чакаме нейното хващане и хвърляне. Ей сега ще хване. Ей сега. Чакаме, а хващането и хвърлянето все едно са внезапни. Също като в лабораторията, чакаш, че електрическата искра ей сегичка ще изпращи. Ей сегичка. А тя все едно е внезапна. Вижте, щом докосна противничката с крайчетата на пръстите си – веднага я хвърли. Хем как! Не хвърля, а тръшка. Погледнете сега: заблуждаващо движение. Сега – хвърляне. А кога е успяла да приложи хватката, не сколасваш да забележиш. Хубавичко тръшна инструктора, а?

– Хубавичко.

– Пак погледнете. Заблуждаващо движение. Още едно! Хвърляне! А хващането не се видя. А сега нея я хвърлят. Изобщо я хвърлят само когато получат съгласието й. Без разрешение не можеш я преметна. Ще те изстреля от тепиха с контрахватка. Та сега я хвърлят. Обръщате ли внимание? Тръшнаха я на тепиха, но тя не лежи на него. Не лежи. И не става. Отскача от тепиха като гумена топка от бетон. Както и да я хвърлите, тя тутакси е на крака. Хоп! и още веднъж – хоп! Змия, същинска змия. Змията както и да я хвърлиш, веднага е готова за нов скок.

– Но не може да не допуща и грешки.

– Допуща. Допуща, другарю Холованов. И тя има грешки. Дори големите майстори си патят от това. Всички хватки прилага само надясно. Само надясно. А редно е да хвърля и наляво, и надясно, непредсказуемо. Това е поправимо. Дайте й най-добрия треньор на Съюза, след една година ще може на международни състезания да я изкарвате... Ето че пак тя хвърля! Чудо ли е?

– Чудо е – съгласи се другарят с излъсканите ботуши. – А ти, Скворцов, защо ми демонстрираш това чудо? Ще ти я задигна.

– Ще я задигнете – покорно се съгласи инструкторът Скворцов. –

Ясно е като бял ден, че ще ми я задигнете. Ама не сте чак такъв мръсник, другарю Холованов, че да задигнете такова чудо от клуба ми безплатно.

– А на твоя клуб му трябват парашути...

– Американски – скромно сведе очи инструкторът Скворцов. – Знаете ли ги ония парашути със зелено етикетче? Копринена буба, увиснала на паяжинка.

– Знам я копринената буба. И аз само с американски скачам.

– За тях става дума.

– А случайно да си показвал момичето на чекистите?

– Как тъй?!

– А на военните?

– Първо на вас. Познавате ме. Ако излезе, че не ви се намират парашути за един стар приятел, тогава, то се знае, ще я [???].

– А как скача?

– Красиво скача.

– От какви височини?

– От хиляда. От три. От пет. От седем.

– С кислород пушал ли си я?

– Че как ще скача от седем без кислород?

– А със забавяне?

– Щях ли да ви я показвам, другарю Холованов, преди да съм я проверил със забавяне? Засягам се от въпросите ви.

– Наистина ли на никого не си я показвал?

– Застреляйте ме на място, другарю Холованов. с леворуционния си леворвет.

– Хубаво си прави сметката, Скворцов. Ще те завра в кучи задник. Познаваш ме. Ще те изпратя на великите строежи на комунизма.

– Всичко ми е ясно. Честно ви казвам, на никого не съм показвал момичето.

– Добре. Разбрахме се. Утре ще получиш пет американски парашута.

– Сто.

– Пет, ти казах.

– А бе отначало и аз си мислех – пет. Дори за три се канех да ви я продам. За съветски. После размислих. Всеки ден идва на занятията. По три часа самбо. И още по три часа парашутна подготовка. И по един час плуваме всеки ден, Потичваме по малко. Радиокръжокът, както му е редът. А на всичко отгоре избачква цяла смяна в „Сърп и чук“. И май не

се изморява.

– Ти пък откъде знаеш?

– Ами погледнете я. Ще речете ли, че спи по три часа в денонощие?

– Не й личи.

– Вижте, трима натръшка! Скъпоценен камък. Трудно се шлифова.

Те елмазите са такива. Но затова пък святкането им е неугасимо. След шлифоването. Досуц като диаманта в ръцете на шлифовача: сума време го шлифова и – хоооп – светва от едната страна. Обръщат го от другата, шлифоват, шлифоват – хоооп – и от другия край светва. Така е и при нас. На всяка тренировка откриваме в нея нови страни. И откъм всяка страна – лъщи. Чекистите за нея...

– А бе аз безплатно ще ти я откъсна.

– Е, не сте чак толкова голям мръсник, другарю

Холованов.

– Не съм.

– Тогава сто.

ГЛАВА 2

1

Човекът с лъснати ботуши има апартамент на улица „Горки“. В апартамента си той се отби съвсем за малко. Да си вземе багажа. Взе го. Заклучи апартамента – и в асансьора. Хубави са асансьорите на големите сгради по улица „Горки“. А този асансьор е най-хубавият. Най-хубавият, защото под бутоните има патрон за секретен ключ. И никои не му обръща внимание. Но ако вкараш в патрона ключето, асансьорът на който друг етаж няма да се спре и на никого няма да отвори вратите си.

Проста система. Ако, разбира се, имаш в джоба си такова ключче.

Излезе, че другарят с лъснатите ботуши разполагал с такова ключче, и той се възползва от него.

А на тоя асансьор хубавото му е и това, че ако вкараш ключето в патрона и натиснеш едновременно бутоните „4“ и „1“, асансьорът, без да се спира, ще отmine партерния етаж и ще продължи да слиза надолу. До подземния тунел.

Знаеше човекът кои копчета да натисне. Натисна ги. Асансьорът потъна в московските недра. И най-сетне се спря. Вратата му се отвори. Човекът излезе. Надясно – коридор към мрака, наляво – коридор към мрака. И направо коридор. Също към мрака. Другарят рязна с фенерчето си наляво-надясно и тръгна направо. Трийсет крачки – завой, още четирийсет и отново завой. Врата в стената. Врата на несъкруσιμο подземно скривалище. Другарят направи някаква магия на вратата, тя се отлепи от стената и оголи половинметровата си дебелина. А зад вратата – обикновен тунел на московското метро, само че не транзитен, а задънен. И ремонтен влак в тунела.

Ремонтен влак като останалите ремонтни влакове в метрото: локомотива не можеш го разбра дизелов ли е, електрически ли е, вагонът е я пощенски, я багажен и платформа с някакви механизми. И с едри букви от двете страни: „Главспецремстрой-12“. Ако се повгледаш в локомотива, ако си понапрегнеш мозъка, лесно ще разбереш: локомотивът е и електрически, и дизелов. По тунелите на метрото е по-добре да шета с електрическа енергия. Да не замърсява въздуха. А при екстремални случаи, ако спре токът, цялото движение в метрото ще спре, а ремонтният влак не бива да спира. Той трябва да се движи при всякаква ситуация,

особено пък в критична. Заради това е снабден с дизел. Пък и няма все по подземните тунели да шета, за един ремонтен влак и на повърхността има достатъчно работа. И пак трябва дизели. С една дума, като в подводница: под водата се движим с електроенергия, на повърхността – с дизелите.

Край локомотива стоят машинистите. Обикновени наши родни съветски машинисти. Само че малко по-височки от обикновените и в раменете два пъти по-широки. Инак други разлики няма. Кимнаха машинистите на човека с полираните ботуши – и се качиха в кабината на локомотива. Щом пътникът е пристигнал, значи ей сега ще потеглим. А до вагона, дето не му личи пощенски ли е, багажен ли е, стои кондукторът. Също бая якичък. Чудно нещо: кондуктори имат пътническите вагони, а този вагон явно не е пътнически. Само по форма е пътнически, прозорците му са малко, непрекъснатата стоманена стена и по едно прозорче в двата края. Вагончето чак на затворническо мяза. Затворническите също изпитват дефицит откъм прозорци. А всъщност този вагон не е нито багажен, нито пощенски, дори не е и затворнически, ами обикновена лаборатория за проверка на железопътни линии. Има такива в ремонтните влакове: по вид и форма приличат на пътнически вагон, а вътре са натъпкани с какви ли не съоръжения и прибори. Затуй не им трябва много прозорчета.

Впрочем стига сме умували що за вагон е това и какво има в него. След време ще ни стане ясно.

А сега другарят с ботушите подаде огромната си лапа на кондуктора.

– Здравейте, Сей Сеич!

– Здравейте, другарю Холованов. Закъде ще пътуваме?

– За Ленинград ще пътуваме.

2

„Главспецремстрой-12“ профуча през празните подземни тунели, проеча през одряманите станции, изскочи на повърхността и се закова на една глуха линия на Ленинградската гара сред празните крайградски влакове. Сега щеше да чака тук до сутринта.

3

Точно в 8.00 един червен локомотив плавничко изтегли изпод стoманените сводове на Ленинградската гара керван от червени вагони със златна ивица над прозорците и със златни надписи: „Червената стрела“.

„Главспецремстрой“ изчака две минути и също плавничко – подир „Стрелата“. Това е удобно: за да не се нарушават разписанията, лепваш се зад експреса на два семафора разстояние и си вървиш така чак до Ленинград. Без никакво спиране.

Тук възникват два въпроса.

Първият е: допустимо ли е някакъв си ремонтен влак да се натиква в разписанието и да се движи непосредствено зад „Червената стрела“? Тук се виждам принуден да отговоря отрицателно: на някакъв си ремонтен влак не ще му позволят да се завира в разписанието на пътническите влакове. Друга е работата, ако влакът принадлежи на обединение „Главспецремстрой“.

Вторият въпрос е: ще може ли един ремонтен влак да настигне „Червената стрела“?

Отговорът и този път е отрицателен: ремонтен влак в никой случай не може да настигне „Червената стрела“. Това е желязно правило. Но правилото има едно изключение: ако ремонтният влак е от обединение „Главспецремстрой“, не само ще настигне, ами и ще надмине всякаква „Стрела“.

Ако се наложи.

4

„Червената стрела“ пътува един ден: заранта е в Москва, вечерта – в Ленинград.

„Главспецремстрой-12“ – също.

Чак малко преди Ленинград ремонтният влак не се насочи към Московската гара, а се отби малко встрани. Към глухите линии, към складовете, към локомотивните депа, към хергелетата празни вагони.

„Главспецремстрой“ се шумгуна в една нищо и никаква тревясала глуха линия между две тухлени стени и се спря. Вратата на вагона се отвори. Другарят скочи на натрошените тухли и мина през някаква олющена врата.

И се изгуби.

Никой не го видя. Тук, между двете заводски стени, хора не се мяркат. И няма кой да оглежда скочилия другар.

А и да имаше кой, все едно надали щеше да го познае. Защото другарят скочи не с излъскани ботуши, не с куртка и брич, а с английски костюм от фирмата „Остин Рид“, с обувки от фирмата „фамберленд“, с нахлупена мека шапка, с шлифер през лявата ръка, с чанта от крокодилска кожа в дясната. И вече не е никакъв другар Холованов, а другарят Беев, български поданик, отговорен сътрудник на Коминтерна.

През изоставения цех, тъпчейки натрошени стъкла, излезе на една тиха уличка, където тъкмо скучаеше таксист като канара в голяма кола с тъмни прозорци.

– Към финландската гара.

– Разбрано.

След това дирята му се изгубва. На драго сърце бих ви разказал закъде заминава, но, уви, няма как да го науча.

Можех да изясня само, че дванайсет дена по-късно се е появил в най-красивия град на света- във Вашингтон. (Читателят, естествено, разбира, че на света по-красиво нещо от Киев няма. Но Киев е толкова прекрасен, че другите градове просто не могат да се сравняват с него. Та ако оставим настрана Киев, тогава най-красивият ще е Вашингтон и чак след него – Сидни.)

И тъй, в същия този Вашингтон някой си господин Беев похлопа с бронзовата ръкохватка на бастуна си на кристалната врата на величествената сграда на щаб-квартирата на концерна „фараон и синове“ на К-стрийт. Вярно, сега господин Беев беше вече не отговорен сътрудник на Коминтерна, а преуспяващ български търговец.

Той си падаше по удобствата. Коминтернът е щаб на Световната революция, затова държавната граница на Съветския съюз най-удобно се прекосява с документ от това учреждение. А из Америка е по-удобно да пътешестваш не като емисар на щаба на Световната революция, а като преуспяващ бизнесмен. И най-добре е да не се правиш на швед, защото можеш да загазиш. Не е за препоръчване да се преструваш и на италианец. Всеки американски полицаи може да излезе италианец. Да се представяш за грък не е най-доброто решение. А ако се изкараш ирландец, можеш съвсем да оплетеш конците. Но много ли американски полицаи знаят български? Пък ако се намери такъв, господин Беев знае как да се измъкне: „Да, българин съм, но татко ми и майка ми са руснаци. Забегнали са от проклетите болшевики.“ Има си и други начини...

5

И тъй, похлопа елегантният господин на кристалната врата, чевърсият портиер отвори широко вратата, надигна шапка над главата си. Господинът се качи на шестия етаж.

Той откровено обичаше етажите на Вашингтон. Можеше да оцени мраморните стълбища и бронзовите светилници. Стилът на древния Египет беше залял света. И на всяка крачка се виждаха величествени образци на приказната архитектура: колонади като в храмовете на Асуан, бронзови релефи във вид на широки листа и хора с кучешки глави. Неизвестно откъде струи мека светлина. И изобщо.

Вратата пред него се отвори и той се озова в кабинет, който като нищо би могъл да служи за тронна зала на Рамзес Втори.

Насреща му се изправи як набит човек и му подаде ръка.

Ръкуваха се мълком. Отговорният сътрудник на Коминтерна, същият – преуспяващ бизнесмен, същият – Холованов, широко известен в тесни кръгове под звънкото име Дракона, подаде на стопанина на кабинета бастуна си. Той го взе, огледа внимателно лъвската муцуна на ръкохватката му. Извади от стенния шкаф друга. Същата. Сравни ги. Върна бастуна на Холованов и му предложи с жест да седне.

Не всеки американец свободно владее българския език. Не всеки жител на България – английския. Затова заговориха на руски. Гостът – свободно. Домакинът – старателно подбирайки и старателно изговаряйки думите.

– Какво е свършено?

– Свършено е много. 84 американски инженери сключиха договори и бяха изпратени на строежа на най-големия в света авиационен завод в Комсомолск. 56 инженери сключиха договори и бяха изпратени на строежа на танковия завод в Челябинск...

– Ние го наричаме тракторен – меко го поправи гостът.

– Да, вярно – съгласи се домакинът. – 18 американски инженери сключиха договори и бяха изпратени на строежа на танковия завод в Нижни Тагил, да, помня, че го наричат вагонен завод. Скоро ще пристигнат нови попълнения във Воронежкия и Куйбишевския авиационен завод, в Харковския танков.

– Това е добре. Освен това ни трябва специалисти по акустика и звукозаписна техника.

– Специалисти лесно се намираха, докато Америка беше изпаднала

в най-тежката криза в своята история. Сега Америка излиза от кризата...

– Май ми намекувате за нещо.

– Все за защото. За възнаграждението на американските инженери в Русия...

– И за вашето ли?

–И за моето.

– Американските инженери в Русия живеят така, както не живеят в Америка, и получават толкова, колкото не получават в Америка...

– И все пак желаещите понамаляха...

– Ще разгледам този въпрос.

– Ще се постарая да ви намеря акустици. За Русия ли?

– За Русия, Но казвайте, че им предлагате работа в Швейцария, като намекувате, че в Русия плащат тройно повече. Направете така, че документите им да са издадени за Швейцария, но на тях много да им се иска да заминат за Русия.

– Из пътя инженерите акустици ще изчезнат яко дим и...

– Това не е ваша грижа. Сключете договорите и изпратете хората в Швейцария. Останалото не ви засяга.

– Това ще ви струва по-скъпо от обикновено...

– Колко?

– Двойно.

– Ще си помисля. Не е ли твърде много?

– Потърсете си друг.

– Добре. Разбрахме се. И още нещо. Трябват ми машини, които се казват магнетофони.

– Колко?

– Четирийсет.

– Охо.

– Четирийсет сега. После още.

– Знаете ли, че един магнетофон струва колкото дванайсет първокласни автомобили? –

– Знам.

– Четирийсет магнетофона правят стойността на близо петстотин първокласни автомобили.

– Да, разбира се.

– И десет процента от сделката... ще са за мен?

– Както обикновено.

– Добре. Ще имате магнетофоните.

– Общо взето, доволни сме от вашата работа. Ето ви

възнаграждението за вашия труд. Много се тревожим за сигурността ви и настойчиво препоръчваме да набирате американски инженери не само за Съветска Русия...

– Прикриваме се както можем, фирмата няма сметка да набира специалисти за други страни...

– Пак ми намекувате за същото.

– Пак ви намеквам.

– Добре, ще си помисля. И последното. Как върви изпълняването на главната поръчка?

– До края на 1936 година ще бъде готова.

– Не може ли по-рано?

– Не може.

– Плащам.

– По-рано не може. Ако знаехме какво правим, би могло и по-рано. Много трудно е да конструираш изключително сложно изделие, без да разбираш за какво е предназначено то.

– Наистина е трудно. Но такива са условията на споразумението: да не питате какво е това и за какво е предназначено.

– А знаете ли, че аз се досетих? Това е своеобразен ключ за някаква извънредно сложна електротехническа система, която създавате във вашата Съветска Русия. Например мистър Сталин създава резервна столица за в случай на война... Той съсредоточава всички съобщителни системи някъде встрани от Москва. За да не може никой да се възползва без негово разрешение от резервната столица и от нейните системи, той създава електронен прибор, който по сложност не отстъпва и на най-съвършените шифровални машини в света и същевременно е компактен – побира се в куфарче или дори в ръчна чанта. В Русия не можете да си поръчате такъв прибор: враговете на мистър Сталин могат да се научат за тази поръчка, да откраднат прибора и да го използват срещу мистър Сталин, като установят контрол над всички съобщителни системи в страната. А в Америка поръчвате такъв прибор и не ви е страх: на експертите от фирмата не им е ясно предназначението на прибора, а дори и да се досетят за него, все едно не знаят къде се намира въпросната тайна столица с всичките ѝ съобщителни системи, които се отварят с това ключе... Прав ли съм?

Докато говореше стопанинът на кабинета, гостът го слушаше внимателно. Сега дойде неговият ред да заговори:

– Мистър Стентън, вие, американците, имате една много хубава поговорка: „Любопитството изяжда главата на котарака“... – В очите на

госта проблясна нещо такова, което пропъди усмивката от устните на мистър Стентън. – Много ви моля да не споделяте никога с никого предположенията си относно предназначението на прибора, който се създава във фирмата ви по наша поръчка,

– Но тук сме само ние двамата...

– Мистър Стентън, и за двама ни ще бъде по-добре, ако не споделяте предположенията си дори с мен. Довиждане.

6

Същата вечер преуспяващият български бизнесмен се превърна в единствен наследник на сръбски княжески род. След още осем дена – в отговорен сътрудник на Коминтерна, после в другаря Холованов, другаря с лъснати ботуши, известен под прякора Дракона.

7

На Настя ѝ направи впечатление: работи си тя на тепиха, хвърля инструктора с дясна хватка, а по балкона, където се пази спортният инвентар, все ходят нечии ботуши. Можеше и да не им обърне внимание, но много ярко беше сиянието.

Днес след занятията още щом излезе от съблекалнята в празния коридор, някой я повика.

Обърна се: отпреде ѝ стои чичко с кожено палто. Добре че коридорът беше широк, тъкмо колкото да побере раменете му. Инак би му се наложило да застане гърбом към прозорците. Обут със същите ония ботуши, дето лъщят и в абсолютна тъмнина. Тъкмо за нощни разходки из гората, да му осветяват пътя.

– Гражданко Стрелецкая, получена е жалба от майстор Никанор...

– Че той жив ли е?

– Общо взето, е жив. Оздравява.

– Кажете му, че ако го срещна още веднъж, ще го претрепя.

– Няма нужда да го срещате.

– Още по-добре.

– Казвам се Холованов.

– Много ми е приятно. Сега бързам за работа. Довиждане.

– Аз си поприказвах с директора на „Сърп и чук“.

- С директора? – не повярва Настя.
- С директора. Ето ви подписаната от него заповед. От чистачка на цех ви повишават до помощник-майстор на смяна.
- Че аз нищо не разбирам от производството,
- Нищо не се иска да разбирате. И изобщо сега можете да ходите в завода веднъж месечно да си получавате заплатата. Ако не ви остава време, ще ви я донасят вкъщи. Поканена сте в националния отбор на Съюза от ръководството му. Професионален спорт у нас няма и не може да има. Спортът у нас е любителски, но трябва да се тренира деня и нощя, целогодишно.
- А „Сърп и чук“ ще ми плаща ли за такава работа?
- Ще ви плаща. Ако един спортист не ходи на работа, а само тренира, от какво ще живее? Затова нашите заводи помагат на аматьорите. Имате ли още въпроси?
- Имам. Пистолетът ви истински „Лахти“ ли е?

8

- Сребърен самолет. Полиран до блясък. Като ботушите на Холованов. От двете му страни с едри букви: „Сталински маршрут“.
- С този самолет ли ще полетим?
 - Тъкмо с него ще полетим.
 - Чакайте, не сте ли онзи Холованов, който лети до полюса?
 - Същият съм.
 - А има и още един прочут Холованов, който чупи рекордите с мотоциклет.
 - Има и такъв Холованов.
 - Той брат ли ви се пада?
 - Не, това съм аз самият.
 - А ездачът брат ли ви е?
 - Не, пак аз яздя.
 - Ясно.
 - Хубаво се загърнете с кожите, Настя. Пътуваме за Крим, но горе е адски студ. Отопление нямаме. И е време да преминем на „ти“, аз съм обикновен човек.
 - И аз не съм кой знае колко сложна.

Партньорката ѝ се случи веселячка. С голям опит. 215 скока, от тях 73 със забавяне.

– Виж каква е работата, Настя. Подготвиха само мен за скок със забавяне на авиационния парад. Сега са решили да ни хвърлят двете заедно. Аз бързо ще ти разкажа играта. Трябва само да ме слушаш. Виж, този прибор е създаден от творческия гений на съветския народ и на неговите прекрасни конструктори. Казва се РПР-3. Издърпваме спусъците. Слагаме прибора под стъклен похлупак. Натискаме копчето, изпомпваме въздуха. Представи си, че са те хвърлили от четири хиляди, а трябва да си отвориш парашута на двеста...

– На двеста? Че кой си отваря парашута на двеста след четири?

– На двеста го отварят героите. Например аз. Ако те е страх, веднага си кажи.

– Не ме е страх.

– Така те искам. Няма от какво да те е страх. В края на краищата ще скачаме не със съветски парашути. С американски. Но със съветски прибор.

– Може ли да се убие скоростта, ако летиш от четири, а отваряш парашута на двеста?

– Може. Ако го отвориш точно.

– Как ще го отвориш точно именно на двеста?

– Техниката ще ти помогне. Повтарям още веднъж. Приборът РПР-3 е създаден от техническия гений на съветския...

– За гения разбрах. Обясни ми как действа.

– Действа просто. Колкото по-нагоре се издигаме, толкова по-ниско е въздушното налягане. А когато слизаме отвисоко към земята, налягането расте. Приборът се задейства от въздушното налягане. Щом долеши до височината, която ти е нужна, той ще се задейства.

– Но въздушното налягане се променя.

– Преди скока се консултираме с метеоролози и внасяме съответни поправки.

– Ясно.

– Сега слагаме прибора под стъкления похлупак и изпомпваме въздуха. Гледаме показанията на скалата. Това е налягането на височина четири хиляди. Политаш надолу. Виж, че налягането се покачва. Изминала си три хиляди. Изминала си две. Хиляда. Осемстотин. Шестстотин.

Четиристотин. Триста. Двеста. Хоп!

Приборът гръмна. Сякаш изтрещя дублет. Сякаш мощна пружина затръшна капан за мишки.

– Гот, нали?

– Гот. Ами ако... не се задейства?

– Голяма загубенячка си. Ами че в него има дублиращ механизъм.

– Ами ако...

– Диване с диване. Забрави ли как му е името? РПР-3. Гений го е създавал. Ти чу гърмежа като дублет, а те не са два, а три. Понякога се сливат в два, а понякога и в един. Твоят прибор е изпробван 567 пъти и всеки път са се задействали и трите спусъка. Ако не ми вярваш – можеш да викнеш инструктора и конструктора. В твое присъствие ще повторят опита колкото пъти поискаш.

– И твоят прибор ли е изпробван?

– 641 пъти. Веднъж направи засечка. Два спусъка се задействаха, един отказа. А на мен и трите не ми трябват. Един напълно ми стига.

– И скачала ли си?

– Скачала съм. Утре ще започнем заедно. Само внимавай, в нашата работа най-важното е да не си шубелийка. Шубелийките не ги бръснат за слива.

10

Още от малка Настя Жар-птицата беше усвоила едно правило: само не бива да се шубелисваш – шубелийките не ги бръснат за слива. Във висшите кръгове беше расло момичето. Настиният баща беше командир с много ромбове. Та съберат се някой път татковите ѝ приятели, насвяткат се с коняк и току преминал на неразбираем език: „Браво на теб, Андрей Константинович, дори и пред Тухачевски не се шубелисваш.“ Откъде тия висши офицери са научили такива неармейски думи, Настя Жар-птицата не проумява. Попита в училище класната си, Анна Ивановна, каква е тая дума. А Анна Ивановна, една такава интелигентна жена, учудено изви вежди нагоре, възмути се: „Бива ли такава нещо, Настенка, отличничка си, гордостта на цялото училище, а да не знаеш такива прости неща?! Ще дойде време, ще те тикнат в дранголника, извинявай, в затвора, ще тръгнеш по лагери, а ти човешки език не разбираш. Да се шубелисваш значи да се страхуваш. Това е старовремска жаргонна дума, но как ще овладееш новото, ако не знаеш старото. И запомни, моето

момиче, на тоя свят човек не бива да се шубелисва.“ Дръпна Анна Ивановна от лютивия „Беломорканал“, погледна към далечните облаци и добави: „Шубелиите никой не ги бръсне за слива.“

11

Хвърляха ги от четири.

Морето долу святка като хиляди огледала. Пясъчната ивица се изгубва отвъд хоризонта. Бяха нагласили спусъците за незабавно отваряне.

Холованов е сам в кабината. Самолетът му е Р-5. Бялото шалче от самолетна коприна се ветрее зад гърба му. Изкачи се на четири хиляди. Усмихна се.

– Хайде, момичета, измъквайте се на плоскостите. И недейте се шубелисва. Видите ли зор, с ръце разтворете парашута.

Това и без друго е ясно. Колко пъти са преговаряли инструкцията. Измъкнаха се на плоскостите.

Настя на лявата, Катка – на дясната.

– Готови ли сте?

– Готови сме.

– Изчакайте малко. Добре. Тръгвайте. Свлякоха се от двете крила. Потънаха в небето.

12

Пак ги хвърлиха от четири. Но автоматичното отваряне сега е на три. Летят. Настя се препълни с вятър като корабно платно. Достаща я. Сграбчи халката. Тя изобщо не е халка. Просто така й викат – халка. Всъщност – метална рамка. С въженце. Редно е да държи ръцете си разперени. А Настя час по час попипва халката. Тук ли е. Тук е. Цяла вечност летяха. Настя вече не се надяваше, че приборът, създаден от творческия гений на съветските хора... и изведнъж той взе, че гръмна. Пращият купол изхвъркна от раницата, развя се над главата ѝ и изплющя, когато се препълни с въздух. Настя огледа купола: добре е напълнен. По въжетата нито премятания, нито преплитания, нито осукване. Сега трябва да се огледа: няма ли вероятност да се забие с краката в чуждия купол. Няма такава вероятност. Завъртя се на въжетата около

себе си: няма ли опасност от сблъскване. И такава опасност няма. Катка лети до нея, смее се: – Утре на две хиляди ще отваряме.

13

Отвориха на две хиляди. И двете една до друга.

Холованов е строг: недейте бърза. Успехът трябва да се затвърдява. Десет скока с отваряне на две хиляди. После и по-ниско ще отваряме. За компания и Холованов от време на време скача с тях.

Вечерно време след скоковете кладат на пясъчната ивица огън. Чак до небето. Морето изхвърля чуканчета, клони, греди. Тези цепеници и чуканчета лежат по бреговете с години. Изсъхват. А после влизат в огъня на националния отбор на Съюза. Едни казват, че чуканчетата миришели на йод. Други – че на сол. И на още нещо – казват трети. Каквото и да казват, огънят си мирише на море. И Настя е край огъня.

И целият отбор е тук. Песни до зори: Цан приказ: елгу – на запад, Ей – в другую сторону. А после:

На Дону и в Замостье Глеют белые кости...

Пееха и свои специални, десантнически песни: Выползает на плоскость, Собирается С парашютом Человек.

По-близо до развиделяване се зареждаха неприличните. Катка тук държеше първото място. Такива песни подхващаше, че целият отбор стряскаше чайките с кикота си. И танцуваха до изгрев слънце.

14

Хвърлиха ги от четири с отваряне на две.

Куполът изплющя и Настя увисна над морето. А Каткиният не изплющя. Катка профуча край нея и продължи да пада. Превръщайки се в точка. С какво може да ѝ помогне Настя? Парашутът ѝ е отворен и с него няма начин да настигне Катка. Само с викане може да ѝ помогне. И Настя се провиква:

– Дърпай! Катка! Дърпай! Халката дърпай!

На земята Катка се смее. И Холованов се смее. И целият национален отбор се смее. Катка вече е тренирана. Нагласили ѝ прибора не на два километра, а на двеста метра. За да уплашат Настя.

Настя вече си мислеше, че Катка се е пребила.

Всички се смеят. Само Настя не може да се съвземе. Сърцето ѝ не е от желязо.

– Хайде, стига си се цупила, Настя, и ти някой ден ще летиш почти чак до земята, без да си отваряш парашута, и ти ще плашиш новациите. Върви си почини. Повече няма да те плашим. Утре ще скачаме отново от четири, но с отваряне на един километър. Това не е шега работа. Върви се подготвяй морално. Ще те дострашее ли, ако парашутът ти се отвори на един километър?

– Няма да ме дострашее.

15

Хвърлиха ги от четири.

С отваряне на един километър.

На един километър куполът на Катка изплющя, а Настя лети надолу, превръщайки се в точка.

Сега дойде ред на Катка да крещи.

– Настюха, отвори си парашута! Отвори си парашута, патко! С ръце дърпай! С ръце!

С нищо не можеш да ѝ помогнеш. Катка е увиснала на парашута – по-бързо няма как да полети. А Настя не си отваря парашута – към земята, към земята, към земята. И откъм земята ѝ крещат: „Дърпай! Настюха! Дърпай!“

Не реагира.

На двеста и трите ѝ автоматата се задействаха. Куполът изплющя. И малко след това тя стъпи на земята.

Холованов я викна.

– Ти ли го сложи на двеста?

– Аз.

– За да уплашиш всички ни ли?

– Ами да.

– Но ти нямаш практика дори на осемстотин метра да си отваряш парашута.

– Сега имам. Направо на двеста.

– Това е хубаво. За грубо нарушаване на дисциплината те отстранявам от скокове. Изгонена си от националния отбор.

Крачи по безлюдната пясъчна ивица.

Вълните шумят. В небето се виждат куполи. В небето се виждат безмоторници и самолети.

А тя няма какво да прави. И няма закъде да замине. Седи на брега, хвърля камъчета във водата. Или лежи и гледа към далечината. Като бездомна котка. И няма какво да яде вече трети ден. Котката би си наловила мишки. А Настя не са я учили как се ловят мишки. Затова просто седи и гледа морето. Наоколо няма жива душа. За сметка на това си отсипа за много месеци досега и за много месеци занапред. Никой не ти пречи – лягай на камъните и заспивай. Одеяло не ти трябва. Топло ѝ е. Лежи си. Прехвърля в ума си параграфите на устава.

Зад гърба ѝ заскърцаха камъчета. Озърна се. Човекът не се вижда, защото слънцето ѝ свети право в очите. Само ботушите му се виждат. Непоносимо излъскани ботуши. Реши да не си вдига очите. Защо да ги вдига? И без друго знае на кого са тия ботуши.

И нищо не рече. Какво да му каже?

Той заговори:

– Какво правиш тук?

– Радвам се на света.

– Плюска ли ти се?

– Не.

– Ама че си инат.

Този път нищо не му каза.

– Трябва да ти кажа, че и аз съм страхотен инат. И бих те пратил по дяволите. Но за теб съм дал сто американски парашута. Излиза, че просто съм ги пропилил, че съм ги прахосал. Летя в небето и все се мъча да те зърна. Ивицата е пясъчна, няма начин да си се отдалечила много. От нашите парашути.

– Няма начин.

– Тогава да вървим.

– Накъде?

– Да скачаме.

Започнаха всичко съвсем отначало: скачаха от четири с мигновено

разтваряне, после от четири с разтваряне на три. На два. На километър. Добраха се и до двестата метра.

Отначало на четири ги изкачваше лично Холованов. После го вихнаха в Москва по някаква работа. Изкачваше ги помощникът му. Но с Холованов беше по-хубаво.

– Кой глупак разтакава за щяло и нещяло такъв човек в разгара на тренировките?

– Глупачко, ти поне знаеш ли го кой е той?

– Че кой ще е? Холованов. Рекордьорът.

– Много си ми тъпичка, Настенка. Холованов е личният пилот на другаря Сталин. И негов телохраниел. Не току-тъй са го кръстили Дракона.

ГЛАВА 3

1

Полето се е ширнало от хоризонт до хоризонт. Прекосява го бетонна писта. До пистата – трибуна за вождовете. Над трибуната – сенник: сини и бели райета. Около трибуната – охрана.

Вождовете ще се появят след три дена. А трибуните се охраняват. След три дена всичко, което е отсам пистата, ще гъмжи от хора. А пистата ще остане свободна. И всичко, което е отвъд пистата – ще е свободно. Над отсрещната страна на полето изтребители ще правят лупинги, там парашутистите ще се сипят като отделни снежинки и като вихрушка. С една дума, въздушен парад. Несъкрушимата мощ на родината. Яките криле на съветите.

А сега засега тече подготовката.

Войници опъват кабели. Монтьори с „кънки“ са накацали по стълбовете като кълвачи, тракат с чукчетата, закрепят фуниеобразните високоговорители. Огромен кран сваля от камиони павилиончета и ги подрежда по права линия. „Бира – минерална вода“. „Сладолед“. „Вестници“. Пак – „Бира – минерална вода“. Сръчни дърводелци сглобяват от шперплатови плоскости клозет. Гигантски клозет. Най-големият в Европа.

Но главната грижа е за сигурността. От Москва са надокарали хергелета чекисти. Тренировка. Наглед – просто момчета с каскетчета, със сакенца, с раирани спортни фланелки. Уж не са чекисти. Ама като се повгледаш – такива са.

И еква команда над полето: „Строоой се!“

Уж беше тълпа, неуправляема орда, а изведнъж се строиха във вериги и колони. Надлъжни човешки вериги чак до хоризонта. Има и напречни вериги. Човешките вериги при пресичането си образуват квадрати. Кутийки. Арматурата на тълпата. Като заприиждат московчани към тушинското летище, между тях ще има ивици от чекисти. От север на юг, от запад на изток. В тълпата не можеш да ги видиш. А сега-засега тренират без тълпата: строй се, разпръсни се. Всяка верижка си има свой началник. Всеки квадрат – свой. Всеки началник има в джоба си телефонна слушалка. Когато тълпата запълни летището, всеки командир в навалицата, в блъсканицата незабелязано ще включи телефона си към

подземния кабел или към павилионче „Бира – минерална вода“, или към някое друго павилионче. Не случайно към павилиончетата са прокарани кабели.

По-близо до трибуната на вождовете веригите стават по-чести, кутийките – по-сбити. Край самата трибуна веригите са съвсем непробиваеми. Като фаланга на Александър Македонски.

2

Под самата правителствена трибуна е трибуната на коментатора. Така е настанен, че да вижда и самолетите, и парашутистите, и лицето на другаря Сталин. Та да реагира, значи, ако се наложи. До коментатора е мястото на Холованов. И той ще може да вижда и самолетите, и парашутите, и тълпата, и лицето на другаря Сталин. Сложни са му задълженията на Холованов. Да гледа другаря Сталин в лицето. И небето. И тълпата. На всичко отгоре и коментатора. На кръста на другаря Холованов виси „Лахти Л-35“. Препасал го е, та ако ненадейно коментаторът пощурее и започне да крещи някакви мерзости по микрофона, да не вика дълго, а веднага да бъде пронизан с единичен изстрел между очите. Освен това Холованов държи в ръката си шалтер: управлява онзи, който държи съобщенията в ръцете си. Който държи съобщенията, той може да предава команди. Който предава командите, той командва парада. Не случайно другарят Ленин препоръчал най-напред да бъде завзет телеграфът. Та съобщенията са в сигурни ръце. Шалтерът е за в случай че в кабинката нахълтат врагове и започнат да предават по микрофона на тълпата някакви неправилни команди. В този случай Холованов ще дръпне шалтера и с един електрически удар ще съсипе цялата съобщителна система. За предпочитане е никаква връзка, отколкото да я дадеш в ръцете на врага.

Точно до кабинката, в която ще седят коментаторът и Холованов, се виждат трима чекисти. Наглед – микрофонни техници. Всъщност те са тук, за да надупчат Холованов, ако пощурее и му хрумне на него да крещи гадости. Тяхното оръжие е под саката. Те са издути на задниците. Оръжието им е без особени претенции. За всички не могат да се набавят вносни „Люгер“-и, „Колт“-ове и „Лахти“. Затова оръжието им са обикновени родни „ТТ“-та. Нито изработката на „ТТ“-то е елегантна, нито видът му е през морски. Едно му е хубавото: пердаши мощно й точно. Сигурна ютия е „ТТ“-то. Никога няма да ти свие номер. Но ако при

стрелбата по Холованов пистолетът на един от микрофонните техници направи засечка, той ще издърпа затвора и със следващия патрон ще успокои Холованов. А докато го дърпа, на Холованов ще му направи осем дупки другият другар. Затова е сложен до първия. Ако ли пък и на него му се случи заяждане или заклинване на затвора, тогава третият другар ще прави Холованов на дармон. Но това е за в най-краен случай. А в нормална обстановка, стане ли нещо, те и тримата ще изгърмят по осем патрона в Холованов, ще сменят пълнителите и още веднъж всеки по осем. А сега-засега се усмихват на Холованов. И той им се усмихва. Тия тримцата са почителни: все пак Сталинов личен пилот е. С такъв шега не бива. От друга страна, утре, ако им заповядат, Сталиновият личен пилот ще се превърне в най-обикновен клиент с малък входен отвор в тилната част на черепа и голям изходен отвор в челната част. Или наопаки. Може те да попаднат в лапите на другаря Холованов и да се превърнат в негови клиенти... Затова най-добре е да не се заяждат с него, а да му се усмихват: как сте, драги другарю?

3

Часовникът си цъка. Слънцето пече безмилостно. Над летището се вдига пушилка. Тренировката продължава. Холованов предава по телефона циркулярна команда: блокирай! Това значи, че от една кутийка в друга никой не ще може да мине. Пущай на север! И това е ясно: във всяка кутийка пущай хората в северна посока, а в другите не ги пущай. Разхлаби блокировката! Това значи, че тълпата изобщо няма да усеща присъствието на чекистите – върви накъдето си искаш. И пак: блокирай! В южна посока – пущай! Така може да се контролира милионна тълпа. За всеки случай наблизко ще стоят и пикапчета. Стане ли нещо, през тълпата може да се прехвърли въоръжена група До която и да е точка на летището.

Дори ако телефонната връзка откаже, и тогава контролът над чекистките верижки няма да се наруши. Тогава командите ще се предават другояче. С безмълвни жестове по верижките. И с подражаване на засаналия пред теб. До коментаторската кабинка са сложили един бабаджанко. По-висок от него в цялото НКВД не може да се намери. Ако Холованов му заповяда да седне, ще седне. Тогава всички, които го виждат, ще седнат. И всички, които виждат тях, също ще седнат. А защо да сядат? За дисциплина. Знае ли човек какво може да се случи? Каква

ситуация ще възникне? И не разполагаш с връзка. Тогаз изпълнявай безмълвните команди. Всякакви команди изпълнявай. Всякакви!

Изпълнявай каквото ти заповядат. Затова от стъклената будка командите направо ваят като градушка: стани, седни, легни, стани, седни, разпръсни се, строй се!

Наблизо по празното летище се разхождат две весели приятелки. Катка и Настюха. Просто са дошли да погледнат преди рекордния си скок летището, на което ще се приземят. И всичко им се струва смешно. Кис-кис-кис. И показват на Холованов рога от две пръстчета.

Не разбират, че на Холованов му се свива сърцето заради тях. Много са загубени. Изобщо нищо не разбират. А рискът не е малък. Не би било зле, ако можеше да ги подсигури по още някакъв начин.

4

Настя и Катка не престават да се разхождат по летището. Правят муцки на чекистите. На Катка й дай да се кикоти. А Настя току се сеща за предстоящия скок.

– Катя, ти да не вземеш да се шубелисаш?

– Аз съм правила скокове със забавяне, когато ти още си се учила да скатаваш. Гледай ти да не се уплашиш и да не дръпнеш халката предварително, още на петстотин метра.

Изведнъж Катка зърна в тревата едно смешно бръмбарче. Ама толкоз смешно, че забрави за предстоящия скок и се заприва от смях.

5

– Вижте какво, момичета, съветската техника е най-добрата в света. Но нека се подсигурим и с германска. Освен съветския прибор РПР-3 ще ви дадем допълнително и по един германски прибор. Подсигуряването си е хубаво нещо, двойното – още по-хубаво, тройното е по-добро от двойното, а ние ще добавим още едно. С друг принцип на действие. Със секундомер. Приборът е германски, а часовниковият механизъм в него – швейцарски. „Ролекс“. Желая ви успех.

6

Изпълзяха на плоскостите. Катка на дясната, Настя – на лявата. Усмивна се на пилота. Той им показва четири пръста в кожената ръкавица: точно на четири хиляди съм се закрепил. И махна с ръка.

Момичетата се изсипаха в бездната.

7

Милионната тъпа гледа към небето.

И другарят Сталин.

И Холованов.

Предпоследният номер от програмата. Холованов отговаря за него. След това е масовият скок. Но това вече не е негова грижа. Добре премина въздушният парад. Без нито един гаф. Остана скокът със забавяне от четири хиляди и масовият заключителен.

Все по-нагоре и по-нагоре се издига самолетът. И ето че премина към хоризонтален полет. Изключи двигателя. От земята добре се чу, че моторното бръмчене секна. Говорителят седи точно срещу Холованов и с радостен глас съобщава на тълпата:

– Височината е четири хиляди метра над морското равнище.

Чак тогава Холованов схвана, че ще се пребият и двете.

8

Настя се плъзга. Въздушният поток я премята досущ като планински водопад. Весело и страшно. И става все по-страшно. Кой знае защо, днес всичко не е както трябва. Има чувството, че нещо не е наред. Земята се приближава твърде бързо. Хронометърът трака правилно, трите спусъка са запънати и тя от опит знае, че има да лети още доста, но защо земята я връхлита с такава скорост? Най-важното е да не се шубелиса. Приборите сами ще свършат всичко. Най-важното е да овладее страха си. Да не позволи на страха си да се изскубне. Но страхът се изскубна, както се изскубва куполът от раницата. И Настя се развика, както се вика насън, когато викаш и не си чуваш гласа, когато само във вика е спасението:

– Дърпай! Катка! Дърпай!

И Катка е до нея. И по нейното лице е изписан ужас. И тя не вика, а врещи: „Дърпай!“

И самата тя дърпа халката. И Настя дърпа халката.

Но...

9

За Холованов времето спря, когато самолетът полетя хоризонтално и секна бръмченето. За Холованов времето се разтегли като хармоника. Секундите се превърнаха в безкрайни часове. В години.

Говорителят го шибна: НАД МОРСКОТО РАВНИЩЕ!

Всичко е съвсем просто. За изходна точка на отброяване е прието морското равнище. И самолетът се е издигнал на четири хиляди над морското равнище. И умните механизми ще отворят парашутите на височина двеста метра над морското равнище. И всичко е проверено хиляда пъти на пясъчната ивица. И онази ивица е на морското равнище. Може би с няколко метра над него. Но тук не е пясъчната ивица в Крим. Тук е Москва. Тушинският аеродром. Нима Москва е на морското равнище? От школските учебници е известно: Москва е на сто и седемдесет метра над морското равнище. Това средно: някъде малко по-високо, някъде малко по-ниско. Но във всички случаи височината няма да е достатъчна. Парашутите ще се отворят точно на двеста метра преди морското равнище и ще бъде късно.

10

Другарят Сталин гледа падането на двете топчици и разбира...

11

Холованов грабна микрофона от ръцете на говорителя.

Тримата отстрани насочиха pistolетите „ТТ“ към него. А той само с очи, с псуваческа мимика им обяснява: спасявам ситуацията!

Според инструкцията чекистите трябва да стрелят. И тримата са си извадили pistolетите. Хората наоколо се стъписаха. Но нито един не стреля по Холованов. Пролетарският усет им подсказва: става нещо ужасно и само Холованов с микрофона може да спаси ситуацията.

Чекистите поглеждат и към Сталин. Той би им намекнал с мимика. Би им дал знак. Моментално биха го надупчили двайсет и четири пъти.

Но другарят Сталин мълчи. Не изразява отношение нито с жест, нито с мимика. Същинска гранитна статуя. Като стоманено изваяние. Не случайно името му е Сталин! Няма го сега тук в този суетен свят. Погледът на другаря Сталин е устремен към бъдните векове.

А Холованов трябва да изчака: и двете ли ще се пребият или само едната. Веселячката Катя може да се спаси. Опитна е.

Над едната топчица изхвъркна купол и изплющя, щом се напълни с въздух. Над другата също изхвъркна купол. Само че не изплющя. Не успя.

Холованов натисна микрофонното копче и с радостен тон: „А сега бе демонстриран номерът: «Веселячката Катя и чувалът с картофи!» Ха-ха-ха. Номера изпълниха майсторката на парашутния спорт, рекордьорка на Съюза и Европа Екатерина Михайлова. М... чувал с картофи! Ха-ха-ха!“

Лицето на Холованов е като черен облак. Натиква микрофона в зъбите на говорителя: продължавай! Говорителят радостно се разсмя: и чувал с картофи! Гласът му екна като звънче.

А Холованов на грамадния чекист: „Смей се, гад, ще те застрелям!“

Бабаджанкото се засмя унило: „Хъ-хъ-хъ.“ М премина през чекистките вериги: хъ-хъ-хъ. И през тълпата: хъ-хъ-хъ.

А Холованов се метна на едно пикапче. И го погна през аеродрума...

12

Настя угаси купола с долните две въжета. Човек трябва да ги дърпа към себе си енергично и бързо. Вятър нямаше, затова куполът бързо угасна. Смъкна от себе си ремъците и се втурна към Катка.

Катка не се помръдва. Лежи като чувал с картофи. И не гаси купола си. Инструкцията изисква куполът да се гаси бързо и ремъците да се смъкват. Но Катка лежи, нарушава инструкцията. Настя бегом към нея. Но краката ѝ не тичат. Търтят се. Настя така се фрасна при приземяването, че и двете ѝ колена май са станали на парченца. И ходилата ѝ. И бедрата. И гръбнакът ѝ сигурно е пречупен на десет места. Настя тича като тромаво чучело: щом угасиш своя купол, гаси съседния – такава е инструкцията. А какво има да го гаси? Той едва-едва се е напълнил, не е

издут, както би трябвало да бъде, а е отпуснат като спукана топка. Чуждият се гаси по-лесно.

Настя се хвърли върху него с цялото си тяло, разперила ръце. Просто под Настиното тегло увяхна, макар Настя да не се отличава с килограмите си. Сега куполът бързо да се смачка на купчинка. М да се откачат коланите. За да не повлече вятърът тялото. Настя разкопчава катарамите, а я е страх да погледне Катка.

Тъкмо в този миг довтаса пикапчето. От кабината – Холованов. Уви Катка в парашута и я хвърли в каросерията. И втория парашут пак там. Настя за ръката – и в кабината. Чак тогава я погледна в лицето. И се отметна назад. Дали защото лицето на Настя беше без усмивка, дали защото не е очаквал да я види жива. Според простата сметка, според логиката редно би било Настя да е мъртва.

А Катка – жива.

13

Катка е страшна.

Тялото ѝ си е загубило формата. Деформирало се е. Буци и цицини навсякъде, където не трябва да ги има. Пред очите им тялото почернява. Превръщайки се в една непрекъсната синина.

Холованов – на волана. Настя до него. Очите ѝ не мигат. Холованов се зачуди: нито думичка, нито сълзица. Даде газ. Подкара надалеч от тълпата. Надалеч от виковете.

А в небето – масовият скок. Хиляда парашутисти с разноцветни парашути. Погледа си да не откъснеш от тях.

14

Погребаха Катя Михайлова скромно. И скришом. Погребаха я, както е редно да се погребват десантници в тила на врага. Без ковчег. Загърната в парашутна коприна. На неизвестно място. На гроба ѝ не бива да се издига паметник. Не бива да се пише името ѝ. Престижът на държавата стои по-горе от всякакви индивидуални жертви. Само кръстче на картата. А картата – на сигурно място. Ще се минат петдесет години, ще настъпи пълен комунизъм по цялата земя. Вече няма да има държавни граници, всички страни ще се слеят в едно велико семейство на

равноправни народи. И тогава ще си спомним за теб, Катя Михайлова. След петдесет години. Страшно е да си го помислиш: през 1987 година. И ще ти издигнем на това място величествен паметник. От гранит. И ще напишем със златни букви: „При изпълнение на служебните си задължения... при изпробването на най-нова техника, създадена от творческия гений... Катя Михайлова... Веселячката.“

15

През нощта Жар-птицата не плака.

Тя никога не плачеше. Холованов я заключи в парашутния хангар. Предупреди я: не се показвай. Донесе ѝ одеяло, възглавница, сапун, кърпа за лице, паста за зъби, четка, гребенче, кофа вода, донесе ѝ пет кутии десантни дажби. Пошегува се:

– Десантник, въоръжен със суха дажба, е практически безсмъртен.

Жар-птицата не пое шегата. Пък и той разбра – не му беше времето да говори за безсмъртие.

И ето че е сама в огромния склад. Под свода се стрелка прилеп. Луната свети през прозорчето.

Прегърна възглавницата и дълго си хапа устните. До разсъмване. За да не плаче. И не плака.

ГЛАВА 4

1

По московските трамваи се ширят слухове.

По пазарите. По стълбищата. Хората се препират. Казват, че ужасно смешен номер бил показан на въздушния парад: хвърлили от самолет едно моме с парашут и чувал с картофи – също с парашут. Чувалът с картофи станал на пихтия, а момето е живо и здраво. Ама че майтап паднал!

Но не всички говорят така. Разправят, че момичетата били две. Едното се спасило, другото се пребило. А чувалът с картофи бил предварително измислен: ако номерът не стане, да обявят, че се е сплескал чувал с картофи. А те били две. С очите си ги били видели. Едната опитна. Тъкмо тя се спасила. А другата била още с жълто около човката. Все искала да се отличи. Ама хубавичко се е надънила.

2

Холованов остави на бюрото на другаря Сталин спретнатата купчинка машинописни листове. Оперативния бюлетин за московските слухове през седмицата. Другарят Сталин е на бюрото си. Чете. Мълчи. Холованов се е вцепенил. Токовете събрани. Бомбетата на излъсканите ботуши – раздалечени. Ръцете изпънати покрай кантовете на брича. Строева стойка.

Зле е, когато другарят Сталин мълчи. Още по-зле е, когато мълчи и не ти предлага да седнеш. Той самият си седи, шумоли със страниците на отчета, забравил е за Холованов. Отчетът е седем страници. Защото в седмицата има седем дена. 52 оперативни бюлетина годишно. 365 страници.

Чете другарят Сталин и отмества настрана прочетените страници. Първата. Втората. Третата. Другарят Сталин чете четвъртата страница, а Холованов знае за кое именно чете Сталин в момента. Лесно се запомня кое на коя страница е. Защото на първата е доминиращият московски слух – за това, че една парашутистка се е пребила на въздушния парад. И втората страница е за същото. И третата. И четвъртата. И т. н. Само че

на всяка страница се добавят фантастични подробности. През първия и втория ден не споменават парашутистката по фамилно име. След третия ден се изяснява, че парашутистката се е казвала я Стрелникова, я Стрелкова. Москва говори само за нея. При Холованов се стичат всички слухове. Специален отдел обработва материала, подготвя отчета, Холованов го подписва и го слага на бюрото на другаря Сталин. Холованов на драго сърце би написал отчет за някакви други слухове, а за парашутистката би споменал само с две думи. Само че няма как. Освен Холовановия отчет на Сталиновото бюро са отчетът за московските слухове от НКВД. Подписан от другаря Ежов. И още един – от ЦК. Подписан от другаря Маленков. Маленков не знае какво докладва Ежов. Ежов не знае какво докладва Маленков. Те и двамата не знаят, че докладва Холованов. По принцип Ежов, Маленков и всичките им подчинени изобщо не бива да знаят, че Холованов с момчетата си дублира някои аспекти от дейността на ЦК и НКВД. А Холованов няма достъп до отчетите на НКВД и ЦК. И още някой докладва на другаря Сталин. Освен Холованов. Освен ЦК. Освен НКВД. И все – за парашутистката. Системата е така измислена, че източниците на информация да са независими един от друг. Че да няма монопол. Как да излъже Холованов в тази ситуация? Невъзможно е да излъжеш. На фона на другите доклади лукавството ти веднага ще проличи. Затова и седемте страници на Холовановия отчет са все за слуха, който препълни Москва от подземните станции на метрото чак до кремълските звезди. (На Холованов тая заран му докладваха: вчера трима работници излъсквали червената звезда на Троицката кула и все за парашутистката си приказвали... Информацията е получена не от един източник, а от три независими източника едновременно...)

При такава организация на работата я се опитай да излъжеш.

А другарят Сталин привърши четенето, събра листовете на купчинка и чак тогава се сети за човека с лъснатите ботуши.

– Седнете, другарю Холованов.

Той седна.

А другарят Сталин стана. Натъпка си лулата. Дълго я разпалва. Разпали я. Закрачи из кабинета. Зад гърба на Холованов. Като рис в клетка. Стъпките му не се чуват. Меко си отпуска лапите на пода. Холованов го усеща с гърба си. Кръвожадния хищник.

– Подготвяме един милион парашутисти, другарю Холованов. А вие орезилихте страната ни пред цял свят. Разбирам, искали сте да смаете света. Но не можяхте. Опитяхте се да замажете грешката си. Правилно действахте, когато видяхте, че катастрофата е неизбежна. Много ми

хареса вашето поведение в момента, когато загина парашутистката. Вие единствен реагирахте решително, бързо и правилно. Че парашутистката се преби, видяха всички. Но благодарение на вашите действия половината Москва вярва, че се е изгърсил чувал с картофи. – Другарят Сталин помълча. – За сметка на това другата половина от Москва все пак вярва, че се е пребила парашутистка. Затуй се посъветвахме тук с другарите и решихме да бъдете разстрелян, другарю Холованов.

– Правилно решение, другарю Сталин – съгласи се Холованов. – Мъдро и навременно.

Другарят Сталин вдигна телефонната слушалка:

– Дайте ми Ежов. Другарю Ежов, Холованов трябва да бъде разстрелян.

– Отдавна му беше време – отговори слушалката. – Срещу тоя мерзавец имам дванайсет куфара компромати. Другарят Сталин остави телефонната слушалка:

– И една последна задача, другарю Холованов. Преди да бъдете разстрелян, ви предстои да пресечете слуховете за парашутистката. Мислили ли сте по въпроса как да бъде направено това?

– Мислил съм, другарю Сталин. И реших не само да пресека слуховете, а и да ги обърна в наша полза.

Другарят Сталин се спря до прозореца и дълго разглежда звездата на Спаската кула, на която се бяха покачили трима работници. Звездичките са малки. АКО ги гледаш отдолу. Но хората на звездите ти се струват още по-малки. Същински буболечки. Високо е, дявол да го вземе. А като са толкова високо, за какво друго да си приказват освен за това, кой е паднал отвисоко. И никакви слухове не могат да се пресекат. Холованов предлага да ги пресечем и да ги обърнем в наша полза. Интересно.

– Продължете, другарю Холованов.

– Невъзможно е да отричаме, че парашутистката се е пребила. Затова наредих на отдел „Разпространяване на слухове“ да не пресича слуховете за гибелта на парашутистката, а да ги поощрява и засилва.

– Занимателно.

– Обърнете внимание, другарю Сталин, че през първите два дена се е говорело просто за парашутистка, без да се споменава името ѝ. През последните пет говорят, че не просто безименна парашутистка се е пребила, а коя именно – Стрелецкая. Бъркат ѝ името. Това е работа на моите момчета. Без да отричат факта на гибелта на парашутистката, моите момчета отклониха слуховете в друга посока. Където е лесно да се

пресекат. И да се объркат в наша полза. Да се опровергава гибелта на някаква си незнана парашутистка е невъзможно и глупаво. Но да се опровергае гибелта на парашутистката Стрелецкая е съвсем просто. Тъй като тя е жива и здрава. Затова Москва нека си дърдори за гибелта на парашутистката. Но не на някаква изобщо, а именно за гибелта на Стрелецкая! Цялото внимание лично върху Стрелецкая. Колкото повече са слуховете за нейната гибел, колкото повече са подробностите, толкова по-добре.

– А Стрелецкая трябва да бъде скрита, та никой да не я вижда.

– Другарю Сталин, скрих я веднага след станалото. Никой освен вас, мен и самата Стрелецкая не знае коя от двете парашутистки е загинала.

– Но все някой е видял трупа на онази, която действително се преби. Как се казваше тя? Михайлова ли?

– Трупа на Михайлова го видяхме отблизо Стрелецкая и аз. И толкова.

– Добре, другарю Холованов. Добре.

– Та ако всички говорят, че е загинала именно Стрелецкая, и изведнъж се изясни, че тя е жива и здрава... слухът ще бъде убит. Психологията на тъпата е такава, че на никого и през ум няма да му мине да се сети за другата парашутистка. Ако някой вчера е повторил лъжливия слух за гибелта на Стрелецкая, утре той ще бъде посрамен. Предлагам и настоявам през следващата седмица слуховете за гибелта на Стрелецкая да се докарат до връхната им точка, а след това Стрелецкая да бъде показана.

– Къде?

– Само не в пресата. Ще изглежда подозрително. Да бъде показана там, където я познават и помнят. В завод „Сърп и чук“. И чак тогава в пресата. Уж между другото.

Другарят Сталин пак вдигна телефонната слушалка:

– Ежов ми дайте. Другарю Ежов, посъветвахме се тук с другарите и решихме да не разстрелваме Холованов.

3

– Дру-га-ри! Днес ни е дошъл на гости нашият прочут полярен летец, мотоциклетист от световна класа, ездач с най-висока квалификация и парашутист другарят Холованов.

Сякаш рухнаха таванът и мостовият кран. Овацията бушува, докато не си натъртиха дланите. Излиза Холованов, само че не с авиаторски комбинезон, както му отива на полярен летец, а с червена копринена рубашка, препасана с копринен шнур, с лъснати ботуши, самото наметнато. На самото цял ред ордени. Холованов разбира, че хората са го очаквали опакован с кожи независимо от августовската жега. Така си представят хората полярния летец – и една бяла мечка до него. И тъй като разбираше това, Холованов дойде облечен не както се предполагаше и с това допадна на хората. Изненадата повече привлича вниманието. Червената му рубашка особено се хареса на женската половина на работната сила. Запляскаха с ръце. И на мъжете се хареса Холованов поради раменете си, по-широки от гардероб, поради ръста, поради ръчищата, с каквито като нищо можеш да хванеш кон за задните крака, поради лекотата на походката си. Холованов не се изкачи, а изприпка на подиума. Сякаш беше лек като перце. И с огромни крачки по подиума – бум-бум. Мислеха, че ще стигне до средата, ще се спре и ще извади лист хартия. Да, ама не! Тъкмо наопаки. Холованов още с рипването си на подиума взе да разказва някаква случка. Върви и говори. Говори – все едно че народна песен пее и на гъдулка свири. А гласът му – като фабрична сирена, с такъв можеш, ако щеш, арии да пееш, ако щеш, дивизия да командваш. Още преди да стигне до средата на подиума, накара хората да се превиват от смях. Заниза шега подир шега.

Холованов сграбчи вниманието на тълпата, сякаш държеше опърничава кобила за юздата. Няма да я изпусне. А на хората им харесва. Харесва им да гледат силен човек. Не силен, ами оттътък. Като си свие ръката за разсичащ жест, под алената коприна шават стоманени гюлета. А вратът му като на бик. Такъв врат, че по-добре да не си закопчаваш яката, все едно няма да я закопчаеш. А освен туй усещат хората, че душевната сила на тоя човек е дори още по-голяма. Направо прелива. А Холованов се държи с тълпата като с добиче: ту я милва, ту я шибне с камшика. Както пуща шеги, току отвори дума за интригите на враговете. Тълпата мигновено се преизпълва със суров гняв. А после за политиката на любимата партия – правят му овация, като че ли той лично е цялата тази партия. Ръкопляскат му, както биха ръкопляскали на свидната партия, която води народа към светли хоризонти. А той – за най-любимия от всички хора, за онзи, който по цели нощи не спи, загрижен за народа. Тук вече публиката изпада в истерия. А той след голямото извисяване пак започва да пуща шеги. Разказва ги и в отговор ту бурен смях, ту аплодисменти, че чак прозорците звънтят. И пак смях. Веселяк е тоя

другар. Не е глупав човек.

Разказа сума неща. За самолетите, за мотоциклетите, за полярните мечки: сега от цеха изнасяха онези, които се кикотеха до хълцане, до гърчове. А най-много разказа за парашутите.

Приключи. Беше капнал. Засмя се. Избърса си челото с атлазена носна кърпичка.

– Имате ли въпроси?

Над тълпата се вдигнаха ръце като копията над Чингизхановата орда.

Холованов посочи един дядо, който работеше в този цех вероятно от времето на Александър Втори, да чуем вашия въпрос, другарю дядо.

Дядото се окашля солидно, забърса си мустаците:

– Я ми кажи, синко, парашутистите, като падат от небето, не им ли се размътват главите?

– Не! – отсече Холованов. – Не, дядо, главите на съветските парашутисти никога не се размътват! – Заради този отговор екна аплодисмент. – Виж, задниците са друга работа. Задниците се размътват.

Цехът се разтърси от основите до покрива. Гълъбите навън излетяха изпод стрехите, сякаш ги бе прогонил топовен изстрел. И още дълго на пода се гърчиха хора. Не всички. Само тия, на които им бе провървяло. Не на всеки му бе провървяло да се гърчи на пода, защото няма къде да стъпиш. Хората стоят по струговете, накацали са по корнизите заедно с гълъбите и по мостовия кран. Двама дори се люлеят на куката като шебеци.

Шегата трябва да се каже така, че да хване място. Друг ако я каже – най-много да се покикотят. А сега се шегува полярен герой с лъснати ботуши и с бойни ордени, наред тържествена тишина. Хубаво се шегува. Както свой човек. Като работник.

С една дума, щяха да продължат да се смеят, ако Холованов не беше протегнал ръка към един момък с нахална мутра, да чуем вашия въпрос, драги другарю.

А той взе, че изтърси:

– Всичко това, дето го казахте, беше много хубаво, другарю парашутист, само че в нашия цех имаше едно момиче, Настъонка Стрелецкая, метеше подовете, после я подмавиха с красиви думи във вашите парашути. И се затри Настъонка.

Тълпата престана да диша. Гълъб като плесне с крила под покрива – чува се. А работата става през хиляда деветстотин трийсет и седма. Такава наглост... Залата замръзна. Тълпата стана на ледени буци.

Отведнъж всички се вцепениха.

„Провокатор“ – съвсем тихо, гледайки към пода, все едно че на себе си каза някой със сиви дрехи. Тихо го каза, но се чу. А той повтори по-високо: „Провокатор.“ И изведнъж викна с лудешки глас: „Провокатор!“

И пръв рипна към провокатора, насочил нокти към мутрата му. До-сущ като куки. И всички застанали наоколо налетяха на провокатора. Да го разкъсат!

И като нищо щяха да го разкъсат.

Но Холованов протегна ръка:

– Стойте! Ако гражданинът е виновен, недейте го пребива, по-добре да го заведем където трябва! Да се види с кого е свързан, кой го е проводил, кой го е подучил да задава провокационни въпроси, кой му плаща. Ако ще скубем плевелите, нека ги изтръгваме заедно с корените! И изобщо. На кой господ се молите, гражданино? Заповядвам! Застаналите около него да се хванат за ръце. Косъм да не падне отГЛАВАта му. Щом свърши митингът, лично ще откарам с колата си тоя тарикат където трябва.

Сплотиха се около нахалника челните съзнателни работници. Като стена в четирите посоки. Като непробиваем квадрат. Като кутийка.

– Съветският съд ще ви определи наказанието. Само че кой ви каза, гражданино провокатор, че Настя Стрелецкая се е пребила?

А той, макар че му е изподрана мутрата, застава наперено:

– Ами цяла Москва приказва!

От всички страни рипнаха към него: „Ще те претрепем, гад!“

Но онези, които стояха като стена около нахалника, проявиха съзнателност, прикриха го.

И Холованов викна на тълпата:

– Не бива да го трепете! Убием ли провокатора, ще попречим на следствието. И още нещо: сега всички викате, но и сред вас има такива, които са повярвали на слуха, че Настя Стрелецкая се е пребила. Честно да си призная, другари, и аз се хванах на тази въдица. Чух сума приказки и се оклюмах. Добро момиче е. Мнозина тук го познават. И аз го познавам. Скачали сме заедно. Затуй, като чух за смъртта ѝ, се натъжих. А тя през това време изпълнявала отговорна правителствена задача. Не мога да ви кажа каква. Държавна тайна. Но вярвам, че скоро ще я наградят. С най-високия възможен орден. А вчера вървя през аеродрума и какво си мислите? Насреща ми Настя Стрелецкая с парашут. „Нали се преби?!“ – ѝ викам, а тя се смее!

Цехът мълчи. Мълчи, в хилядите очи се чете укор: провокатора ще го разкъсаме на хиляди парченца, ако кажете, другарю Холованов. По редно би било вие пръв да се втурнете срещу провокатора и да го застреляте. Та да не баламосва хората. Но не бива да ни лъжете. Видяхме, че момичето се претрепа. И в тоя цех мнозина го познаваха. Да убиете провокатора е ваше право, другарю Холованов, но не ви отива да лъжете хората. Нищо че сте полярен герой,

– Добре – казва Холованов. – Москва на сълзи не вярва и на думи не вярва. Знаех, че няма да ми повярвате. Затова докарах Настя със себе си. Настюха, я влез в родния си цех. Покажи се на хората.

И Настя изскочи.

Цехът изахка като един човек.

Хората се разкрещяха, заръкопляскаха.

– Настюха! Ти ли си? Н-настенка! Настася Андреевна, гордост наша парашутна! Красавице ненагледна! Възгордя се ти, не се мяркаш в родния цех! Ей я! Вижте я! А какви ги дрънкаха гадовете!

Смееха се и ръкопляскаха. Ръкопляскаха и се смееха. А дебилите лелки чак се разплакаха: сега се е отгървала, ама нали е лудаГЛАВА, другия път ще се претрепе. Как да не я ожалиш, клетата.

А Холованов вдигна ръка:

– Другари, ето ви пример за коварството на врага: цяла Москва била приказвала. А вие слухтите! А вие вярвате! Къде ви е революционно-пролетарската бдителност? Когато врагът говори открито, всички се възмушавате. А ако същият този враг в трамваите ви шепне на ухото, слушате го. Така ли е?

– Така е – задружно се съгласиха.

– Тоя мерзавец тук ви е шепнал, но никой не го е спрял, никой не му е отскубнал езика!

– За пръв път го виждаме, другарю Холованов! Не е тукашен.

– Значи някой го е изпратил! Държите ли го там?

– Държим го! – отговориха му трийсетина съзнателни работници в един глас.

– Наш революционен дълг е да не допуснем такива хубавци като него да ни баламосват. Наш дълг е да видим сметката на провокаторите и разпространителите на слухове! Веднага го заведете в колата. И го пазете. Заедно ще го откараме където трябва.

– Ще го откараме! – отговориха му трийсетте гърла.

– А на всички вас, драги другари работници от завод „Сърп и чук“, съветските парашутисти ме помолиха да ви предам пламенен поздрав от

самите небеса!!!

4

Шофьорът отваря вратата на колата. Холованов и Настя седат на задната седалка. Холованов държи „Лахти Л-35“ насочен към провокатора. Провокаторът е вързан с колани, с въжета, със синджири, с всичко, което е било под ръка, и е проснат в краката на Настя и Холованов. На стъпненките на автомобила са се покатерили съзнателните работници. Част от тях са се натъпкали във втората кола. За охрана.

От завода излязоха сравнително лесно – по случай пристигането на Холованов имаше доста милиция – тя разбута хората, направи път на колите.

Поотдалечиха се.

Холованов прибра своя „Лахти“ в кобура. Закопча го. Съзнателните работници развързаха провокатора. Той взе да си разтрива подутите ръце. Намести се на средната седалка и взе да си бърше грима от лицето. От стъпненката му го попита един, облечен със сиви дрехи:

– Другарю Ширманов, да не би да съм ви издрал много яко мутрата?

– Карай да върви. – И на Холованов. – Както трябва ли ви зададох въпроса, другарю Холованов?

– Много добре, Ширманов, много добре. И момчетата ти добре работиха. От мое име им дай по един допълнителен почивен ден.

5

Из Москва плъзнаха слухове: Троцки от чужбина изпратил банди клюкари. Само за „Сърп и чук“ – сто. Клюкарите разпространявали такива клевети, че да ти призлее. Казвали, че съветската власт била хвърлила живо момиче без парашут чак от небесата. А момичето било живо и здраво. Стрелкова. Или Стрелина. Клюкарите нощес ги арестували. В „Сърп и чук“ изловили всички, на които езикът им надхвърля на дължина стандарта. Двеста били. По-точно – двеста и пет. Петима парашутистът Холованов арестувал в самия завод. Летял за полюса. Я, рекъл си, да скоча върху завода, че да хвана някой клюкар. И какво мислите? Скочил с парашут и веднага спипал един. За половин час – петима. Вързал ги

всичките с един парашут... А другите нощес ги арестували. Но тях вече по нормалния ред. От креватите им. Топли-топли. И по другите заводи арестували. Три хиляди. Или четири. Тъй им се пада.

6

Летният ден отшумя. Залез. Борове. Вила. Дълга маса. Покривките и салфетките са колосани до пращене. Сребро. Кристал. Букетите от гладиоли приличат на салютни експлозии. Едрият дебел готвач оглежда трапезата за последен път. Придирчив е. Сервитьорите търчат. Има такова водно бръмбарче с дълги крачка – не го знам как се казва – водата под крачката му се огъва, но то самото не потъва. И не тича по водата, а се плъзга по нея. Точно така работят сервитьорите край празничната трапеза. Плъзгат се. С дългите си крачка.

Малко встрани са вождовете. Чакаат почтително. Чакаат другаря Сталин. Той е тук. На ливадата. Но изглежда е забравил, че трапезата е сервирана. И крачи бавно чак до гората и обратно. До него е онова момиче, парашутистката. Настя Жар-птицата. Другарката Стрелецкая. Тя му доказва нещо. Сталин я слуша. Възражава. Съгласява се. Никой не смее да прекъсне разговора им. А те пак тръгнаха от вилата към гората. Разговорът им е сериозен. Разговор за парашутния спорт. За масовата подготовка на парашутисти за предстоящата освободителна война. Трябват парашути. Трябват много парашути. Трябват специални парашутни заводи. И фабрики за точене на свила трябва. И парашутни складове. Хич не е проста работа съхраняването на парашутите. Температура, влажност и какво ли не още. И сушилни за парашути трябва. И ремонтни парашутни работилници. Нови парашутни клубове трябва. Трябват десетки хиляди инструктори. Нужна е транспортна авиация. Нужни са пикиращи бомбардировачи, които с внезапен удар ще попилеят противниковите аеродруми и ще отворят пътя за тежките транспортни самолети. Милион парашутисти. А освен многохилядните десантни бригади, дивизии и корпуси са нужни малки елитни десантни подразделения, които ще колят персонала на летищата още преди приближаването на нашите пикиращи бомбардировачи, още преди нашия първи удар, преди започването на войната. Елитни женски подразделения? Разбира се, че женски! фината работа една жена по-добре ще я свърши. Едно ще е, ако преди започването на войната в района на летището се появят огромни мъжаги с картечници, ще изплашат всичко живо наоколо. Друго нещо са

тъпчичките момичета. Бронираният юмрук с кадифена ръкавица. Маскировка. Както го изисква бойният устав. БУ-36. Единият милион мъже ще дойдат после. След неутрализирането на аеродрумите, но преди това...

И ненадеен въпрос на Сталин:

– Бяхте ли приятелки?

Чак ѝ секна дъхът. Настя разбира, че той я пита за Катка. Сети се за Катка веселячката и изведнъж очите ѝ се наляха. Разбира, че ако сега се разплаче, ще ѝ бъде простено. Може би и въпросът е такъв, че да се разплаче. Да се разтуши. Но никак не ѝ се иска да плаче тук. Затова се старае да мига бързо с клепачите. И знае: само една думичка да каже сега – и край. И няма да съдържи сълзите си. Затова Настя не произнесе никакви думи. Просто кимна. Прехапала устни. Гледайки покрай него. Съвсем лекичко кимна. Защото силно не може да кимне. Защото ГЛАВАта ѝ трябва да е високо вдигната. Човек винаги трябва да гледа върховете на дърветата и да не кима силно с ГЛАВА, когато трябва да удържи сълзите на крайчетата на миглите си. Така че тя дори не кимна, а само с външния си вид показа, че да, бяхме приятелки. А очите – още по-нагоре и настрана. И знае, че ако той сега я прихване лекичко и я притисне до рамото си, на това рамо тя ще се разплаче.

Встрани, край трапезата (без да се приближават до масата) са първите хора на страната. Другарят Молотов. Другарят Микоян. Другарят Хрущов. Другарят Ежов. Още някакви другари. Те разбират какъв разговор се води сега там. Затуй не го прекъсват. Затуй не поглеждат към ливадата, по която се разхождат Настя и Сталин, Но всичко виждат. И разбират, че тъкмо в този момент става дума за Катка. Защо той я пита за Катка? По-добре за летищата. Та тя да му разкаже, че в първия момент от войната, по-точно казано, няколко минути преди започването ѝ, трябва да бъде изклана летищната охрана. И летищните зенитчици. И на разсъмване да бъдат изклани заспалите летци. Освен това трябва да се прекъснат съобщителните линии на летищата, тогава техните изстребители няма да излетят и нашите бомбардировачи ще бомбардират безпрепятствено...

Но това вече не го интересуваше чак толкова. Той я прихвана лекичко и я притисна до рамото си.

И тогава тя се разплака.

Дълго ехтя вечерята. Изпи се сума пиене. Казаха се сума шеги. Тя седеше вдясно от Сталин и непрекъснато го гледаше. Виждаше го съвсем отблизо. До себе си. Гледаше го с благодарност. Защото той беше я разпитвал за парашутните работи от учтивост. Познава парашутните проблеми по-добре от който и да било инструктор. Знае, че нашият съветски парашут е по-добър от американския. Естествено, че е по-добър. Но знае всичко и за американския парашут със зеленото етикетче: с копирена буба, увиснала на паяжинка. Знае, че по някаква причина съветските летци и парашутисти за един парашут със зелено етикетче са готови да дадат седем съветски парашута. Такава е цената – седем. И той я знае.

Разбираше тя, че не бива да седи и да гледа само него. Затова гледаше всички. А после крадешком – него. Ама никой да не забележи.

Той беше първият, който схвана, че ѝ се ще да се изплаче. Тъкмо в този момент. Защото повече не може да сдържа чувствата си. Не се притеснявай. Ето ти моето рамо. Дори не я успокояваше. Реви колкото ти душа иска. Ридай. Гостите ще почакат.

Гостите почакаха. И вечерята не закъсня много.

Някаква добра лелка с вид на икономка заведе Настя във вилата. Изми я. Даде ѝ да си пийне студена вода. Хубава е водата в Сталиновата вила. Студена и изобщо някаква особена. И ето – тя пак е до Сталин. Той ѝ предложи вино. Отказа: „Не пия, другарю Сталин.“ Не настоя. Всички останали, да. Останалите, меко казано, ги насилваше: „Ей, другарю Ежов, защо във вашия край на трапезата всички чаши са пресъхнали?“

Като багдадски крадец се промъкна синият здрач в Сталиновата вила. Шумът се засили. Зазвуча музика. Запалиха фенерите на верандата. А сервитьорите профучават край масата като неуморни машини. Все едно че са с кънки на краката. С тихо свирене. Другарят Калинин, Михал Ванич, час по час поглежда Сталин. А Сталин току му прави знак, че още не е дошло време.

От масата за един миг изчезна всичко, което беше върху нея. Сервитьорите смъкнаха горната покривка. Под нея – друга. Също ослепително бяла. В синкавата тъма и покривката изглежда синкава. Десертът. Сервитьорите подредиха каквото трябваше и се изгубиха всичките наведнъж. Все едно че никога не ги е имало нито на вилата, нито в

близките ѝ околности, нито в далечните. Другарят Сталин кимна на другаря Калинин: време е. Другарят Калинин само този знак чакаше. Изневиделица в ръцете му се появи червена кутийка.

Сталин стана. Всички млъкнаха. Дори шурците в ливадата едновременно престанаха да цвърчат.

– Ние тук с другарите се посъветвахме и решихме да наградим нашата парашутистка с орден „Ленин“. Другарю Калинин...

Михал Ванич се усмихва, връчва ордена. Стисна ѝ ръката. После не се сдържа, прегърна я, притисна я до себе си: „Носи го, дъще, заслужила си го.“

Наобиколиха Настя отвсякъде. Поздравяват я, стискат ѝ ръката. Настя се озова в пръстен.

Настрана – само Сталин. Тутакси до него – Холованов. Откъде се появи, никой не може да обясни. И аз, откровено казано, не знам откъде. Просто взе и се появи. Такъв си му е нравът – да се появява отникъде. И другарят Сталин му каза тихо, така, че никой друг да не чуе; – В контрола.

ГЛАВА 5

1

Моторът на колата е дълъг колкото си ще, фаровете ѝ като прожектори на крайцер. Предната седалка е открита. На предната седалка са шофьорът и началникът на охраната. Предната седалка е открита, за да може началникът на охраната да гледа настрани и назад, та ако стане нужда, да сигнализира на колите на охраната. От открито пространство и по-лесно се стреля. А купето е закрито. Купето е като княжеска карета: на пода я килим, я бяла мека кожа, стените, седалките, перденцата – в пепелен цвят. Тапицерията атлазена, на баклавички. Умее Америка да обзавежда колите отвътре. Стъклата и перденцата са толкова дебели, че московският шум остава отвън.

Народният комисар на вътрешните работи, генералният комисар на Държавна сигурност Николай Иванович Ежов си изпъна краката. Обедът в Сталиновата вила продължи до три и половина. Скоро ще се съмне. А работният ден на Николай Иванович продължава. Разпити до пладне. После кратък сън, вечерта бал и съвещание по време на бала.

Той разкопча яката си с две огромни маршалски звезди, поразхлаби колана си и каза на шофьора по съобщителната тръба:

– Карай към Суханово.

2

Настя прибра кутийката от ордена и орденската книжка в джоба си, а ордена стисна в ръка. Така го донесе в парашутния клуб. И на никого не го показа. Радва му се само когато наблизо няма хора. Като го държиш на дланта си, усещаш тежестта му: основният метал – злато, Лениновият профил – платина. Орденът е изпълнен просто и скромно. И красиво. И денем е красиво, и нощем на лунна светлина. Настя си легна на бракуваните парашути, но сън не я хваща. Върти ордена насам, върти го натам. Златото лъщи. Венецът от златни класове е набразден. Всяка бразда лъщи поотделно. А платината си има особен блясък, съвсем различен от блясъка на златото. Настя остави ордена доГЛАВАта си и изведнъж разбра, че без Сталин комунистическата власт няма да я бъде.

Ако убият Сталин (кой знае защо, не й минаваше през ум, че той може сам да си умре), властта малко по малко, а после все по-бързо ще започне да загнива и да се разпада. И реши...

3

Николай Иванович Ежов допря чело до студеното стъкло. Проклетият Сталин-Ваксата всеки път го принуждава да пише. ГЛАВАта му се цепи. Това ще мине. Главата ще му мине и Ваксата няма повече да го принуждава.

4

Из парашутния клуб се разнесе слух. Стрелецкая я нямаше няколко дена – всичко е ясно. После се появи. Малко преди да се съмне, я докарала дълга черна кола – работата е ясна. И други като нея сме виждали: отначало закъсняват за вечерна проверка, после вземат да се прибират на разсъмване, после – да се прибират с дълги черни коли. После престават да се прибират... И тая е тръгнала по техния път. Как не я е срам?! Само на осемнайсет години е. А началствата къде гледат? Баш натам гледат. Всичко тръгва от началствата. Всеки знае, рибата от главата започва да се вмирисва... Началствата не ги е срам. Хич не ги е срам. На такова младичко да хвърлят око. Я с какви буржоазни коли са се снабдили началствата. Угаждат си отговорните другари. Началниците почестичко трябва да ги гърмят. Безмилостно да ги гърмят. Че това е загиване. Това е израждане. Термидор. То не е за приказване. Позор. В жената кое е най-важното? Най-важното е телесната пищност. А на тая Стрелецкая тъкмо най-важното й липсва. Тогаз защо я харесват началствата? Защото е шавлива. Че малко ли шавливи момичета има в нашия клуб, ама пищни? Да, ама на кльощавата са хвърлили око. Разврат и нищо друго. Извратеност на вкуса. Ама кой е крив? Оня нерез Холованов. Хем я чука, хем на началствата я пробутва.

Да пукна, ако до три дена Холованов не пристигне с дълга черна кола и не откара тая Настя Жар-птицата завинаги.

Не се минаха и три дена, Холованов пристигна с дълга черна кола и откара Настя Жар-птицата завинаги.

5

Двамата в едно безкрайно мазе.

Холованов е строг. Разговорът е сериозен.

– Вярваш ли в социалната справедливост, Анастасия?

– Вярвам.

– Нека не спорим за наименованията: социализъм ли ще го наричаме, комунизъм ли; вярваш ли, че на земята може да бъде построено общество, в което ще е осигурена справедливост за всички?

– Вярвам.

– И аз вярвах.

– А сега?

– Това няма значение. Важното е ти да вярваш. Мисля, че вярваш, и затуй ще ти бъде възложена нова работа. Основоположниците са казвали, че социализмът е контрол. Правилно са казвали. При капитализма всеки си има своя паница, чиния или блюдо. Социализмът е общ казан и справедливо разпределение. При капитализма няма кой да разпределя. Затова капитализмът – това е свобода. А обществото на социалната справедливост трябва да разполага с класа хора, които поставят всички обществени блага под единен контрол и ги разпределят справедливо. Онзи, който е до казана, онзи, който разпределя, получава такава власт над хората, каквато на никой капиталист не може да му се присъни. Социализмът е власт на малцинството, това е власт на онези, които стоят до общия казан. Милиони чакали се втурват към общия казан: едно е да създаваш блага, друго е да ги разпределяш. На чакалите им харесва да разпределят. Всяка социална справедливост неизбежно поражда властта на онези, които осъществяват справедливостта. Справедливостта е субективна категория. Онези, които са до казана, по своя преценка решават кое е справедливост.

– Онези, които са до казана, също трябва да бъдат контролирани. И по-често разстрелвани.

– Това ще ти е работата отсега нататък.

– Аз съм с вражеска биография.

– Тъкмо такива ни трябват.

– Защо?

– За да те държим под контрол.

те на привържениците си... Е, то се знае... тъкмо неговите привърженици му кльцналиГЛАВАта.

6

Суханово е бивш манастир. Край Москва.

Следствен изолатор със специално предназначение.

Ако в Лефортово не изцедят от някого показания, изпращат го в Суханово.

Тук няма лабаво. Тук ще ги изцедят.

Суханово е брезова гора, чуруликане на птички, чист въздух. Суханово освен това е почивен дом за висшия ръководен състав на НКВД. На партера са килиите за изтезания, на втория – луксозните апартаменти за почиващите чекисти. Когато на терасите на горния етаж звучи божествената мелодия на „Амурските вълни“, когато жените с дълги рокли запълнят горния етаж, на следователите от долния етаж им дават почивка. Нека за няколко часа стихнат писъците и вресъците на разпитваните, нека само птичките пеят и звучат безсмъртните валсове.

Дадена е почивка. На горния етаж има бал.

Дамите се усмихват на Николай Иванович Ежов. Николай Иванович им отвръща с усмивка. Николай Иванович бърза. Под килиите за изтезания е мазето за разстрели. Николай Иванович знае, че ако всичко може да се подслуша, мазето за разстрели – не може.

Работата в мазето е приключена. Мазето вече е измито.

Днес в мазето за разстрели има кратко тайно съвещание: Ежов, фриновски, Берман. На бърза ръка трябва да решат двайсетина въпроса. След което пак да се появят сред танцуващите.

– Напоследък се занимавам с историята на Великата френска революция. Началник им бил някой си Робеспьер – Върховното същество. Бил въведен пълен революционен ред. Режели главите на хората и всичко било великолепно. А после Върховното същество започнало да реже глави.

7

– В контрола правилото е такова: всеки може да си поръча каквото оръжие поиска. – Стар оръжейник, след толкова години работа се е просмукал с миризма на оръжейна смазка. Погледът му е суров. – В моя склад има всичко, което може да ти дойде наум. Освен съветско оръжие. Съветско не използваме.

– Защо? – Настя Жар-птицата във всяко нещо я интересува

причината.

- Не е редно. Изчерпателен отговор.
- Бива си я вашата колекция.
- Девојко, ако се затруднявате в избора, бих ви препоръчал...
- Изборът не ме затруднява. Дайте ми „Лахти“.
- „Лахти“ ли? – Оръжейникът си показа двата предни зъба и запрелича на стар стреснат заек.

– „Лахти“.

– Рядка марка. – Двата му зъба щръкнаха още повече.

– А не се ли страхувате, че ще ви дойде тежичък?

– Страхувам се.

– А не се ли страхувате, че ще си имате проблеми с набавянето на патрони?

– Нали може да стреля с патрони за „Парабел“? Какви проблеми?

– Правилно, девојко, правилно. Щом искате, елате на сам. Имах само три „Лахти“. Единия другарят Холованов го взе, втория някаква друга клечка. Та в края на краищата ми остана само един „Лахти“. Пазех го за някой мераклия и познавач, но всички искат само „Брунинг“-и и „Колт“-ове.

Настя повдигна „Лахти“, прецени теглото му.

– Тежък ли ви е?

– Тежък ми е.

– И аз така си мисля. Не ви препоръчвам да го вземете. Ръката и пистолетът трябва да живеат в мир и любов.

Настя претегли още веднъж прекрасния пистолет на дланта си и го върна с въздишка.

– Кой е на второ място?

– Дайте ми „Люгер“.

– Точно кой „Люгер“?

– „Парабел“ нула осем.

– Това вече е друга работа. От тия имам колкото щете.

Оръжейникът издърпа едно зелено чекмедже и извади новеничък черен пистолет, обгърнат от дебел слой смазка.

8

На откритите тераси на горниот етаж – смях и танци. Пеят птици и звучат омайващи мелодии. Странични звуци не нарушават

празненството.

Жената на другаря Егоров каза на жената на другаря Фриновски:

– Щом Робеспьер започнал да реже главите на привържениците си...

9

Безкрайно е кремълското мазе. Мирише на склад. Тук е сухо. Прохладно. Рафтовете нямат край.

Дрехите и обувките нямат чет.

Ето ви, девойко, обувки, ето ви комбинезон, ботуши, пола, гимнастърка, портупей. Ще имате алени петлици. На всекидневната униформа – без всякакви отличителни знаци. Парадната униформа – само в тесен служебен кръг. Към парадната униформа на алените петлици – емблемите: сърп и чук. Емблемите са 14-каратови. Ето ги. А това е коженият авиаторски шлем. Полярните ботуши. Ето ви английското авиаторско яке. Сложете си подписа ей тук.

Сложи си подписа.

10

От Ярославската, от Ленинградската, от Савьоловската, от Павелецката, от Киевската, от Казанската, от Белоруската, от Рижката, от Курската гара потеглят претъпкани електрички. Всяка минута. Потни тълпи.

– Ама, другарке, стига сте се подпирали в мутрата ми.

– Петленца: сини, червени, зелени! Петленца: сини, червени, зелени!

– Време е някой да натрие носа на „Спартак“. Ама все не успяват.

– Сладолед на клечка! Сладолед на клечка!

– Да бяхте ми отстъпили мястото си, младежо!

– А знаете ли, че щом Робеспьер...

11

– Чуй решението на партията: „С постановление на Секретариата на другаря Сталин Анастасия Андреевна Стрелецкая се назначава за

спецкуриер на Централния комитет на ВКП (б).“ Ето ти удостоверение-то, Настя.

– Ау, какво било!

– Нашите удостоверения се отпечатват не на хартия, а на бяла коприна. Кърпичка седем на седем. „Седем по седем“ е девиз и парола за посветените. Използва се парашутна коприна, но с твоята парашутна съдба това изобщо не е свързано. Просто коприната върши по-добра работа от хартията. Такова удостоверение може да се зашие под хастара на дреха и никой няма да го напипа. С такова удостоверение могат да се преплуват реки и да се гази през блата. После трябва само да се изпере от калта. Печатът на ЦК и подписът на другаря Сталин са неизтриваеми. Но помни, че спецкуриер е само официално наименование на длъжността. Само прикритие. Длъжността е така измислена, че да не става ясно с какво се занимаваш. Кой ще каже с какво се занимава един спецкуриер на ЦК на ВКП (б)?! Всичко ли разбра?

– Всичко.

12

На нея всичко ѝ е ясно. А на нас не ни е. Интересно е например къде живеят спецкуриерите на ЦК. Едно време Настя живееше в шкаф. После в аероклуба върху парашутите. Не е редно спецкуриер да живее върху парашути. На нея ѝ е все едно, но не им е все едно на Централния комитет и на генералния секретар.

– Ще си имаш своя килия, Настя. Днес ще те вода дома. Влакът ни ще потегли в два през нощта.

– От коя гара?

– От Кремълската.

13

Стената се отмести настрана. Откри се обикновен вестибюл на станция на метрото. Много прилича на „Лермонтовская“. Само че няма хора, няма касиери, няма контролори. Жива душа няма. Два ескалатора. Спускащ и изкачващ. И двата не се движат. Холованов натисна копчето. Спускащият тръгна. Слязоха в подземните зали. Пак натисна едно копче. Ескалаторът спря. И двамата с Настя – по мрамора. Стъпките им

кънтят и отекуват в далечината: бум-бум-бум-бум. Подземните зали с коридори, ръкави и платформи също приличат на обикновена станция на метрото: на „Дзержинская“. Само че името ѝ никъде не го пише. Всичко е привично. Разликата е само една: тунелите, по които минават релсите, са закрити със стоманени стени като шлюзовете по канала Москва-Волга. Никакви стихии не могат да пробият тези стени.

До една от платформите стои ремонтен влак. По локомотива и вагоните с едри букви е написано „Глав-спецремстрой-12“. Не може да се разбере дизелов ли е локомотивът или електрически. Сигурно и такъв, и онакъв. Зад локомотива – зелен вагон. Я багажен, я пощенски: малко са му прозорците. А може и да не е нито багажен, нито пощенски, а вагон с апаратура, лаборатория на колела за проверка на състоянието на железопътното платно. През прозорците не може да се надникне. Прозорците отвътре са плътно закрити с щори. За този я пощенски, я багажен вагон има платформа с траверси и още една платформа с някакви механизми. До локомотива се виждат машинистите. Кимнаха на Холованов. Той им отвърна. До пощенския вагон – кондуктор. И той му кимна. Кондукторът отвори широко вратата пред Настя и Холованов, затвори я зад тях и вагонът веднага потегли плавно, сякаш само тези двамата бяха чакали. Издумка стоманената стена, пушайки влака да влезе в тунела, и пак така леко и плавно се затвори зад влака, щраквайки още веднъж с ключалките и залоствайки станцията.

Отвътре вагонът изобщо не прилича на пощенски. Нито на багажен. И в никой случай не е лаборатория на колела. Вагонният коридор е постлан с пухкав килим, бял, като че ли по него никога не е стъпвано, а само са хвъркали над повърхността му. Стените и таванът са от махагон. Накъдето и да погледнеш – огледала се отразяват едно в друго. Бронзът грее като слънце. Всички метални части са толкова излъскани, че блясъкът сякаш се стича на ручейче от всяка.

– Насам – отвори Холованов една тясна врата. – Денем щорите да не се вдигат. Нощем може да се вдигат, ако в купето няма светлина. Кондукторът се казва Сей Сеич.

Красиво купе. Във всяко нещо най-важното е да бъде спазена хармонията. Белият килим е в хармония с полирания махагон. Масичка от орехово дърво. На масичката – бронзова лампа. Със зелен абажур. Краката ти потъват в килима, перденцата спират външния шум. Канапетата са тапицирани с бордова кожа. Седнеш ли – потъваш. Просто ти се доисква да хвърлиш пантофките си и да се наместиш в ъгълчето на това канапе. Подвила крака под себе си.

Жар-птицата хвърли пантофките си и се свря в ъгъла до прозореца. Подвила крака. Муцунката – под завеската. Интересно ѝ е. А навън профуча една най-обикновена станция на метрото. Жар-птицата я позна – „Дзержинская“. По платформите кипи нощна работа. Двама електротехници поправят с отвертки полилея. Три дебели лелки със сиви престилки метат платформата, четвъртата полира гранитната стена със специална машина. Та да лъщи стената. Да се гордее съветският народ с подземните си дворци. Та зложелателите само като погледнат гранитните ни стени, да им се изкривят мутрите от завист. И да останат завинаги с изкривени мутри.

Работят си хората. Няма време да гледат ремонтния влак. Пък и какво да му гледат. Нощем сума такива се шматкат по тунелите. Тоя от другите само по скоростта си се различава. Профуча, извири и червената светлинка се стопи в тунела.

– Имам впечатлението, че в целия влак ние сме единствените пътници.

– Правилно ти е впечатлението.

– Само нас ли чакаше влакът?

– Само нас.

– Ами когато няма пътници?

– Тогава без пътници ще потегли. Сега насреща му се движи друг такъв влак. Единият натам, другият – обратно. Освен пътници тези влакове возят и поща. Пътници може и да няма, но поща има всеки ден. Веднъж седмично, всеки петък, един такъв влак пътува до 913-и километър. В 12 през нощта пристига, в 12 по обед си тръгва. А изобщо такива влакове шетат из целия Съюз. На теб като спецкуриер ти предстои да минеш по всички тия маршрути.

– А сега къде отиваме?

– В манастира.

14

На вратата почука Сей Сеич.

– Чай ще искате ли?

– Ще искаме я – тръсна ГЛАВА Холованов.

– С чая какво ще обичате?

– А какво може? – попита Настя от чисто любопитство.

Кондукторът Сей Сеич бе много учуден от този въпрос. Но

службата в спецвагона го бе научила от нищо да не се учудва, а дори и да се учуди, да не проявява учудването си. Затова отговори с достойнство:

– Всичко може.

– Виж какво – разпореда се Холованов. – Чая ще го оставим за после. А сега ще си пийнем и ще си замезим. Подробностите оставям на твое усмотрение.

Това се казва делови разговор. Такъв разговор е понятен и близък на спецкондуктора.

А покрай прозореца профучават „Кировская“, „Лермонтовская“, „Комсомолская“. И ремонтният влак изхвъркна от подземния тунел на повърхността в невъобразимата плетеница от железопътни линии, сред милиарди светлинки, в провикването на маневрените локомотиви, в тропенето на колелата по стрелките. Щом изскочиха веднага след „Комсомолская“, значи са някъде около трите гари. Линии, линии. Цяла галактика от семафори. По коловозите се готвят за път и пътнически, и бързи влакове. До тях по успоредния коловоз набира скорост „Москва – Владивосток“, експресът. Линиите се раздалечават, събират се. Безкрайни товарни композиции наредени една до друга. Тях ги товарят и разтоварват нощем. Изтрополи насрещният към Москва. От Хабаровск. Ясно – „Главспецремстрой“ е на коловозите на Ярославската гара. По-нататък са Митишчи, Пушкино, Загорск. Но ремонтният пердаши някъде встрани. Под мост, под още един, в падина, по насип, още нанякъде. Пердаши уверено. Напористо. На никого не прави място. Не се спира. Намира в мрака своя единствено правилен път в неизброимото множество линии. И навсякъде пред него семафорите греят със синя светлина. Навсякъде семафорите го поздравяват с вдигната ръка.

Кондукторът почука. Вратата настрана. Покривката – на масата. Като фокусник. Сей Сеич не работи, а прави магии. И веднага на масичката се появи малка стъкленичка. Държана на студено. Стъклото чак е хванало ледена коричка. Към стъкленичката – святакши чашки. Появиха се и чинии с лед. В леда – съвсем малки запотени съдинки с черен и червен хайвер. Маслото е нарязано във вид на морски мидички. И резенчета лимон. Тънички.

И кисели краставички. И домати. И гъбки. И някаква салатка. И още нещо в съдинки. и пастет в една чинийка. И някакви филийки пушена риба с грах. Всичко се сервира в сребро. Сребротото е излъскано с любов. А чашките са златни. Сега му е времето да се напълнят. А Сей Сеич сложи на масата кована ваза с дълго тънко гърло, с единствено, но

прекрасно цвете, пожела им добър апетит, излезе и затвори вратата.

– Хайде, Жар-птицо, да поменем горката Катка. Знам, че не пиеш, но тя го заслужава.

А навън в тъмното прелитат вилни селища. Перони. Гари. Хвърчи работният влак, никой експрес не може го настигна.

15

Отвори очи, защото ѝ се стори, че има нещо особено. Особеното беше, че влакът стоеше на едно място. Винаги е така: докато влакът върви, всички пътници спят като заклани. Спре ли се – всички се събуждат. Ето че и Настя се събуди, огледа се и се учуди. Къде ли се намира?

Оказа се: в ъгъла на широко меко кожено канапе. Свита на кълбо. Заспала е, без да се съблича. Само някой ѝ бе подложил възглавница подГЛАВАта и беше я завил с вълнено одеяло. Масата е раздигната. Холованов го няма. Надникна иззад перденцето през прозореца. Борова гора. Бодлив тел. Униформени хора. Кучета. Светло е. Някъде към шест заранта. Старшият на пазачите извика нещо на машиниста. И влакът потегли бавно. Двама пазачи с пушки през рамо събраха заедно половинките на решетестата порта. И влакът започна да набира скорост. И пак отвън – вили със зелени стобори, брезови горички, рекичка между обрасли с тръстики брегове и огромен белокаменен манастир с кули, със зелени покриви. Спирачките изскърцаха. Бяха пристигнали.

Настя надникна в коридора. От съседното купе ѝ се усмивва Холованов:

– Наспа ли се? Време е да се залавяш за работа, другарко принцесо.

16

Когато пътуваш през Подмосковието, във всяко село виждаш църквичка. Порутена, ограбена, изоставена, но все едно прекрасна. Пътуваш през брезови гори, пътуваш през поля и изведнъж – манастирска стена. Като малка крепост. Мощна катедрала по средата. Около нея стени, на чупките на стените кули с шатровидни покриви. Бойниците тесни, камъкът отекващ, стените са близо три метра дебели. Портата кована. Тъкмо такъв манастир им се изпречи на пътя. Езеро като море, дъбови гори. На брега – белокаменен манастир. Самотна гаричка точно под стената.

Ремонтният влак до перона. И нито една жива душа наоколо.

В несъкрусимата стена, иззидана от гранитни морени, има сводеста ниша и кована врата. Пред вратата – часови. Не просто часови, а образцов. Досущ като на ордена „Червена звезда“. Часовият тракна за поздрав с приклада по гранита на пътеката, когато Холованов и Настя минаваха край него, и вратата в стената се отвори. Настя си мислеше, че ще им проверяват документите най-малко два часа. Но Холованов май навсякъде минаваше без проверка на документите.

ГЛАВА 6

1

Щом стъпи на каменния плочник, Настя разбра: това не е просто манастир, това е женски манастир. По-точно казано, девически.

Само че момичетата не са с черни одежди, а с къси тесни полички, с кожени куртки като комисарките от гражданската война. С пистолети. Сума момичета. Смят се. Стрелкат с погледи Холованов. Най-обикновени наши съветски комсомолчици. И погледите им са най-обикновени, открити съветски погледи. Мъжът за жената е приятел, другар и брат. И жената за мъжа е другарка, приятелка и сестра. И младите комсомолки гледат Холованов с другарски погледи. Може би погледите им са малко по-продължителни от другарски. Но съвсем малко по-продължителни. Та дори и не се забелязва, че са по-продължителни.

В манастира се среща още една униформа: зелен комбинезон, високи обувки с дебели меки подметки, парашутен шлем. Покрай Настя и Холованов запъхтян минава с дебелите си подметки един взвод. На тия момичета не им е до усмивки. От тях шурти пот, дишането им е пресекливо. Тия цяла нощ една яка лелка, наглед баскетболна капитанка, ги е карала да тичат из околните гори: не изоставай! Тъй че не им е до усмивки. Единствена капитанката подари на Холованов дълъг другарски поглед. И още един взвод се прибира от нощни занятия: четири отделения по десет и свирепо женче начело. Тая е дребничка. Но редно е да отбележим, че и между дребничките от време на време се срещат свирепо. Подвиква им. Когато се изравни с Холованов, лицето ѝ поомекна. Взводът отмина и пак се чу изръмжаване: не изоставай!

На ливадката пред централната камбанария трети взвод си почиства оръжието. Четвърти скатава парашути.

– А къде скачате?

– Наблизо има аеродрум на полярната авиация. Тук е основното място и на „Сталински маршрут“. Понякога летим до Крим да скачаме,

Комсомолчици с кожени куртки на групички идват насреща им. Отминават ги сериозни, а после зад гърбовете им: ха-ха-ха.

2

Сталин остави настрана последния лист и се замисли. Доминираш слух през миналата седмица не е имало. Дрънкали са за какво ли не. За това, че са намалени цените на месото, на маслото, на хляба, на ябълките, на водката. Радват се хората. Дърдорили са и за това, че отведнъж са изчезнали месото, маслото, хлябът и ябълките. Само водката била останала. По-евтина с десет процента, а по-долнокачествена – със сто.

И за Робеспьер дрънка Москва. Това не е слух, а популярна тема. Робеспьер бил лидер на Френската революция, а после се сгромолясал под лъскавото острие. Неговите хора му клъцнали ГЛАВАта... Най-интересното е, че когато подкарали Робеспьер с боклукчийска каруца към мястото за екзекуции на площад „Конкорд“, тълпата крещяла проклетия, замеряла го с камъни, с гнили ябълки и с развалени яйца, същата онази тълпа, която допреди три дена го смятала за гений на всички времена и народи, тълпата, която с огромен ентузиазъм била приела новия култ – култа към Върховното същество, култа към Робеспьер, култа към личността. В бюлетина има и доста всякакви подробности за Върховното същество... Не бюлетин, а исторически трактат. Под бюлетина се чете подпис: Маленков.

Историята на Върховното същество другарят Сталин я знае. Интересувал се е. До бюлетините на Сталинозото бюро се вижда вехта книжка: Гюстав льо Бон, „Психология на тълпата“. Необяснимо е поведението на тълпите. Страховита непредсказуема стихия. Тълпата винаги си има водачи и подстрекатели. Защо ли тълпата изведнъж е заприказвала за Робеспьер?

И още един бюлетин за слухове през седмицата. За едно, за друго. Популярната тема на седмицата: Робеспьер. Под бюлетина подпис като заешко опашле. Нечетлив.

А ето го бюлетина от Холованов: цените и Робеспьер. Подписът е рязък и енергичен, буквите приличат на криволици на светкавица.

А какво докладва другарят Ежов?

Другарят Ежов докладва за цените. Ведомството на другаря Ежов не е отразило популярната тема за Робеспьер.

3

Къща трябва да се строи така, че да не мръдне хиляда години.

Минимум.

Затова най-добрият строителен материал е гранитът. Изкачва се Настя подир Холованов по гранитните стъпала все по-нагоре и по-нагоре, и по-нагоре. Близо петстотин години са вървели хора по тия стъпала, ала само са ги поизтъркали малко. По тия стъпала още двеста години ще може да се ходи.

Гранитните стени гасят всеки звук, между тези стени винаги те обгръщат прохладата, мрак и покой. Надясно – кънтящи коридори, наляво – кънтящи коридори. Все по-нагоре и по-нагоре се изкачва Настя подир Холованов. Без тренировка ще се запъхтиш, но Настя танцьорката е тренирана, не я мъчи задух, дишането ѝ не е пресекливо като на ония момичета, които само една нощ са потичали и вече дишат тежко.

Стигнаха. Под покрива. На тавана. Покривът е скован от почернели дъбови дънери. За петстотин години те са се вкаменили. През тавана минава коридор и врати наляво и надясно.

Холованов отвори една от вратите: заповядай.

Настя влезе, от щастие ѝ секна дъхът. Стая под наклонения покрив, три на три, Широк дървен креват без табли, покрит с мечешка кожа, рафт, гардероб. Подът – от дъбови дъски. Още една кожа на пода. Чугунена печка в ъгъла. До прозореца маса. Също дъбова. Стол. Толкова. Нищо повече. Тя беше си мечтала за такова жилище. Такива стаи има само в рицарските замъци и в приказните палати. Такива стаи рисуват в детските книжки, когато голямата цветна картинка заема цяла страница.

4

Широкият манастирски двор е обрасъл с люляци. Из люляковото буйство се мерзелееят огромни постройки от морени: храмове, камбанарии, трапезарии, килии. Между зданията през люляците минават пътечки, алейки, полянки. И всичко е заградено от несъкрушимата стена с кули. А отвъд стените – хилядолетен елхов лес и святкат езера сред тръстиките, и пак гора и езера. И гората стига чак до планините, до далечния хоризонт. Гората продължава и отвъд планините, отвъд хоризонта. Настя си представи каква красота ще настане през есента, когато пурпурът нашари околностите.

А ако се изкачиш на най-високата камбанария, отгоре с бинокъл се вижда аеродрумът отвъд гората. Там, на аеродрума, има яркооранжеви самолети. Полярната авиация. А един лыжи като сребърен. Това е

„Сталински маршрут“. Него лесно ще го познаеш и по очертанятия, и по блясъка.

Хареса манастирите работническо-селската власт.

Кое му е хубавото на манастира? Това, че е заграден. Това, че около него са издигнати стени от гранитни морени. По-нависоко камъните са по-дребни, по половин тон всеки. А долу при основата канарите са грамадни. А на манастира хубаво му е и това, че в него има всичко необходимо за живот. За уединен живот. И това му е хубавото, че вратите са железни, че решетките са ковани, че бравите са хитро измайсторени, че мазетата са дълбоки. За концлагер става манастирът. И за секретен изследователски център. И изобщо е незаменим за всякакво тайно начинание.

5

– И тъй, Настенка, това място се именува просто: манастира. НКВД разполага с много манастири: с Донския, Осташковския, Соловецкия, Суханово. Но и ние си имаме манастир. На външни лица няма защо да се обяснява какво представлява манастирът. А нашите хора ще те разберат от половин дума. Макар че това място си има и официално наименование, то е строго поверително: Институт на Световната революция Влизането тук е забранено практически за всички. Преди всичко – за чекистите. Със стратегията на Световната революция се занимава другарят Сталин лично. Той често ни гостува. Пристигне вечерта, поработи през нощта, а сутринта пак е в Москва. Спи, докато пътува. Никой изобщо няма да обърне внимание на отсъствието му. Тук при нас се стичат материали за всичко на тоя свят. Работата на спецкуриерите на ЦК е не да набавят материалите, а да ги обработват. Нашият институт е и учебно заведение, и научноизследователски център. Институтът е разделен на отдели, сектори и взводове. Ти си зачислена в девети взвод, но това е направено по чисто административни съображения. Подготовката ти ще е индивидуална и работата ти – индивидуална.

Твоята подготовка е; испански език, бягане, стрелба, плуване, самбо, джебчийство и квартирни обири, ще ти дадем представа за фалшификаторите на документи и касоразбивачите, ще се заемем с алпинистката ти подготовка.

– Че тук планините са заоблени.

– Лятос ще те заведе в Кавказ, а засега ще овладяваш главната

камбанария. Това са ти учебните задължения, а ще работиш в звуковия контрол. Работното ти място е в съседната стая. Ела тук. Да започнем от най-важното. От този апарат. Доскоро тия апарати бяха много тежки и заемаха много място. Сега науката се изтарикати и направи апарата съвсем лекичък, едва 530 килограма. Казва се магнетофон. Създаден е от творческия гений на съветския народ.

Настя се пообърка: всички надписи по метала са с вражески букви, а отстрани има табелка: „Made in USA“.

– Станала е грешка – пояснява Холованов. – Наши момчета са правили апарата, само че са го изрисували целия с английски термини. Трябва да се свалят. И табелката по погрешка е лепната. Повтарям: апаратът е създаден от творческия гений на съветския народ. Затуй е трябвало да пишат: „Сделано в СССР“. Или нищо да не пишат. И без друго е ясно, че само у нас могат да конструират такива машини. Тоя фантастичен апарат може да записва човешкия говор и после да го възпроизвежда. Но говорът се записва не на привичната ни грамофонна плоча, а на стоманена жица. Жицата може после да се размагнити и на същата бобина да се записва говорът на друг човек, после пак да се размагнитва.

– А защо трябва да се записва говорът?

– За да го слушаш после колкото пъти поискаш. В Москва вече сме пуснали в действие няколко такива апарата. Предимно там, където са забранените зони и вилите на висшия ръководен състав на партията, на правителството, на НКВД, на армията. При строежа на правителствените вили до всяка се прокарва подземен кабел. Всички кабели стигат до центровете за запис. Всеки ден от цяла Москва в Кремъл се събират бобините с жица и се докарват с влак при нас в манастира за анализ. Ние ги прослушваме и установяваме кой е истински марксист, а кой не чак дотам...

– Колко интересно.

– Ще ставаш всеки ден по пладне, тоест в 12 часа по обед. Два часа физическа подготовка. Един час за обед. Обедът е в трапезарията на девети взвод. Един час лично време. Четири часа се обучаваш на премъдростите на нашия занаят. От четири до четири заранта – работа в звуковия анализ. От четири заранта до осем – тренировки. А после си лягаш да спиш. От осем до дванайсет. Когато си в манастира, работата е строго регламентирана. А по време на командировки работният ден не е лимитиран. В месеца – един почивен ден. В годината – една седмица отпуск. Желателно е отпускът да се прекарва тук. Роднини все едно нямаш. Тъкмо затова ви подбираме такива. Понякога дневната програма

ще се променя, но повече от четири часа при нас няма начин да се спи. Можеш да си отспиваш през почивните дни и през отпуска. Време за личен живот на никого не му остава, затова се занимаваме с личен живот на работните си места.

– Драконе, май всичко разбрах. Но ако ние вършим всичката тази работа, с какво тогава се занимава НКВД?

– НКВД контролира цялата страна и доста неща извън границите ѝ. А ние контролираме НКВД. И още нещо: има два типа заговори. Първият тип е, когато съществува лош човек и той трябва да се поразстреля малко, но липсват доказателства. Та тогава на него му обесват на врата като умряло куче такъв заговор. Такива заговори всеки може да измисли. Такива заговори се смятат за злато. Но фалшиво. НКВД има разрешение и заповед да фабрикува такива заговори. А ние нямаме право да фабрикуваме заговори, ние фалшиво злато не произвеждаме. Ние търсим истинските заговори. И преди всичко – в самото НКВД. Заговори има, но не ги знаем къде са. Да намериш заговор според нашите схващания, е да намериш къс самородно злато. Аз не ти поставям никаква задача, не ти заповядвам да търсиш заговор в еди-кое си конкретно учреждение, в някоя конкретна група хора. Ако знаех къде е заговорът, сам щях да го разкрия. Затова ние работим тук като златотърсачите в Клондайк: не посочваме кой къде да търси злато. Ако знаехме, сами щяхме да копаем. При нас всеки сам си избира ручейчето. Долу е библиотеката с най-поверителни данни на съветските учреждения и библиотеката с досиета на десетки хиляди хора. Избери си което искаш поле за дейност. Работи в който си искаш участък, само че някой ден да намериш злато. Търси заговори и ги намирай. В краен случай – откривай нови похвати и начини за контролиране на висшето ръководство на страната.

6

За да се научи човек да управлява до съвършенство машината, наречена магнетофон, се искат дълги години. По магнетофона има повече копчета, лостчета и прекъсвачи, отколкото в кабината на бомбардировач. Да овладееш всичко това може само ако имаш специална инженерна подготовка. Не е възможно да се губи времето на момичетата за изучаване на всички премъдрости. Затова им се изнася само начален курс по боравене с магнетофона и строго им се забранява: а тия бутони няма да ги натискате, а ей тия копчета няма да ги въртите.

Извънредно сложно нещо е настройката на магнетофона. Тя е поверена на специален инженер. Магнетофоните са създадени от творческия гений на съветските хора, но за настройването и обслужването им е сложен американски инженер – мистър Хъмфри.

Симпатичен човек. Представителен. Знае си занаята. Работата му е тежка: капризно нещо е магнетофонът. А те в манастира са доста. Всеки да го настроиш, да го провериш, да го ремонтираш. Мистър Хъмфри бързо усвои съветската техника. Може би именно заради него всички надписи по магнетофоните се пишат на английски? Техническият прогрес се развива със съвсем невероятни скокове, но мистър Хъмфри усвоява и най-новата техника. Поседи един-два дена и проумява новата система. Доскоро магнетофоните бяха само стационарни: в голяма стая заваряваха скеле от релси и по скелето окачваха лампи с водно охлаждане, слагаха устройство от велосипеден тип – седиш, въртиш педалите, от педалите се върти барабанът с магнитна жица... Сега времената са други. Сега бобината с магнитната жица я върти електромотор. Сега се научиха да правят магнетофоните миниатюрни като роял с колелца. Ако щеш, в една стая го дръж, ако ти скимне – в друга го избутай. Във всяка килия можеш да вкараш магнетофон и ето ти готов пост за звуков контрол.

Мистър Хъмфри деня и ноща обикаля манастира и висне над магнетофоните с поялник в ръка.

Вярно, Холованов не се стиска. Честичко брой на мистър Хъмфри дебел пачки долари. И американска къщичка построиха в манастира специално за мистър Хъмфри. От Америка му докарват вестниците и списанията със самолет. Готвачката леля Маша пържи омлета за мистър Хъмфри по специален американски начин. И му се разрешава да си слуша американското радио. Я какви са антените над манастира, могат да хванат целия свят.

И все пак не е за завиждане мистър Хъмфри, както не са за завиждане малкото мъже, които злата съдба е изпратила в женския манастир. Жената по природа е придирчива. Жената е по-капризна от магнетофон. Затова мистър Хъмфри не вижда мира нито деня, нито ноща. Непрекъснато му звънят:

– Би ли могъл мистър Хъмфри да дойде в петстотин и петнайсега?

А Настя се чуди. Тоя мистър Хъмфри не може да векува в манастира. Ще дойде време да се прибере в Америка. И като нищо ще разкаже там, в Америка, какво е устройството на съветските магнетофони...

7

Преди много години другарят Ленин седял в една колибка. Седял и мечтаел. Ясно му е на другаря Ленин, че всяка революция трябва да изтребва враговете си. А враговете на революцията във всички случаи ще излязат повече от приятелите ѝ. Кои класи и социални групи трябва да бъдат изтребени, на всекиго му е ясно. Но Лениновата ГЛАВА била озарена от гениална идея: враг може да се намери и сред най-добрите ти приятели. Кой убил Цезар? На кого Цезар викал: „Tu quoque, Brute?!“ На Брут викал, на фаворита си, А кой изпратил Робеспьер на гилотината? Онези, които го били въздигнали в ранг на Върховно същество. А кой свалил Бонапарт от власт? Маршалите му, които Бонапарт бил събрал от кол и въже и направил от тях големци. А Емелчо Пугачов кой го предал? Неговите си хора го предали. И още колко са си изпатили. Цялата история на това се крепи.

Какъв е изводът? Изводът е много прост. Приятелите трябва да бъдат наглеждани. Колкото по-близо са приятелите до върха на властта, толкова по-опасни стават, толкова по-голямо е изкушението да грабнат властта, толкова по-големи са възможностите да го сторят. А Ленин си имал и приятели, на които най-добре би било незабавно да им тегли куршума, вместо да чака, докато те в най-неподходящия момент го хватат за гърлото. Не е зле предварително да се направи списъчче.

Без много да му мисли, другарят Ленин откъснал едно листче от бележника си, присвил очи, погледнал към хоризонта и започнал да ниже едно след друго имена. Бързо изписал листчето, учудил се и откъснал второ.

Бързо изписал второто и тогава решил, че листчетата няма да му стигнат. Взел другарят Ленин голяма синя тетрадка, разгърнал я и започнал да пише отначало. Дълго писал. Изписал тетрадката докрая. Омръзнало му. Но Лениновият труд не отишъл на вятъра...

8

После другарите комунисти взели властта, създали специални чрезвичайни органи за борба с контрареволюцията и тия органи се заловили да изтребват враждебните партии, обществени групи и цели класи. Но другарят Ленин не забравя за тетрадчицата си. Както унищожават враговете на класи и групи, той се сеща и за приятелите си. Само че лошото

е, че враговете на революцията са много, ама и приятелите, които не е зле да се изстребят, също не са малко. Няма начин да се поберат в една тетрадчица. Викнал другарят Ленин другаря Сталин и му наредил да продължи работата.

Заловил се другарят Сталин за работата, но скоро и той разбрал, че ей тъй за един-два месеца списъци на всички приятели, които могат да се превърнат във врагове, не се съставят. И натоварил другарят Сталин с тази работа един отговорен другар, личния си секретар Григорий Канер, дал му помощници, отпуснал му помещение и му рекъл: занимавай се с това непрекъснато.

Някой може да си помисли: възложили на Сталин, а той взел, че прехвърлил задачата на друг човек. Не, не. Нека бъдем справедливи към другаря Сталин: не забравил другарят Сталин тая работа, а я взел под своя личен контрол. Гриша Канер си пише списъците, а другарят Сталин ги проверява, коригира, утвърждава. Враговете ЧК ги изстребва с ударни темпове, а Гриша Канер пише списъци на приятелите, които също не бива да бъдат забравяни...

Бързо напипали първата градация: приятелите биват вътрешни – съветски, и външни – чуждестранни. И затова за тяхното регистриране се наложило да бъде създаден отдел. Наложило се и списъците да бъдат разделени на две категории. Щом е тъй, отделът за регистриране на приятелите бил разделен на два сектора: външен и вътрешен. Но и външните, и вътрешните приятели се делели на безброй категории, типове и сортове. И поради това отделът за регистрация бил превърнат в управление с отделни и сектори.

9

Другарят Сталин не само контролирал съставянето на списъците, а и препоръчал да се въведе систематизация по азбучен ред, по степен на вредността на приятелите, по категории дейност. Освен туй другарят Сталин препоръчал да не се разтеглят списъците, а при всяка възможност да се скъсяват. Да не се чака Световната революция, а още отсега приятелите, които могат да се окажат врагове, малко по малко да се гърмят. Неволно. По време на лов. И да се колят. На операционната маса. Та вече да не станат. Или препоръчвал този или онзи приятел по време на къпане да бъде дръпнат лекичко за краката. Или някоя ясна тиха утрин да бъде преобърната неусетно лодката със самотен рибар. И той да

изчезне под водата. За изпълняването на такива фокуси бил създаден ОМР – отделът за мокри работи.

Някои приятели е за предпочитане не да бъдат давени, а да бъдат блъснати под минаващ автомобил. Или под влак. А другарят Сталин препоръчва не просто да се съставят списъци, ами и да се прави на всеки приятел папчица. До 1923 година организацията се разраснала и трябвало да ѝ се измисли благозвучно име. Може, естествено, да се нарече: Управление за борба с приятелите на Световната революция. Не звучи добре. Трябва някак по-меко. Защо управление? Защо не институт? Институт на Световната революция. Кратко и ясно.

10

Имало и още един епизод в живота на вождовете. Другарят Ленин, както си приказвал в Кремъл по телефона, изведнъж схванал, че телефонистката, която го била свързала с другаря Троцки, може (ако поиска) да научи всички тайни на Световната революция. Тръшнал другарят Ленин телефонната слушалка, още на другия ден свикал Политбюро и настоял за бдителност. Отсега нататък по телефона тайни не бива да се разказват. Всички се съгласяват. По принцип. Само че... Само че те до един толкова били свикнали с телефона, че не можели да си представят как ще живеят без него. Посъвещавали се другарите и решили да не се отказват от телефона, а за най-отговорните другари да се създаде такава система за телефонна връзка, която никога да не може да подслуша. Не телефонистки да ги свързват, ами те сами да се свързват. Автоматично.

И на кого да бъде възложена тази работа? Всички другари от Политбюро и от ЦК са заети: държат пламенни речи, пишат умни книги, публикуват въодушевяващи статии. Колкото повече пламенни речи произнесе революционерът, колкото повече умни книги напише, колкото повече въодушевяващи статии публикува, толкова по-голяма подкрепа получава от масите. Колкото по-голяма подкрепа получава от масите, толкова по-голямо е влиянието на този революционер върху развоя на Руската и Световната революция.

Само другарят Сталин не държи пламенни речи. Пък и не умее. Само другарят Сталин не пише мъдри книги. Пък и не се наема. Само другарят Сталин не публикува въодушевяващи статии. Пък и не се стреми. И поради това другарят Сталин не е известен сред масите. И няма да бъде. Не разполага другарят Сталин с лостове за влияние върху масите.

Той изобщо не се грижи за създаването на такива лостове. Та тъй като си няма друга работа, нека се заеме с чисто техническите въпроси. За това кой знае колко ум не се иска. Златото на Руската империя е заграбено, вземай колкото щеш за подобна задача. В чужбина сред телефонните специалисти могат да се окажат комунисти – докарай тайно такъв другар в Страната на съветите. Чуждестранната капиталистическа техника скоро изобщо ще изчезне, но преди пълното си загниване и крах все още понякога ни изненадва със смайващи фокуси от рода на автоматичните телефонни централи, които свързват два телефонни апарата без помощта на телефонистка. Взemi и купи такава дяволия от загиващите капиталисти.

11

Задачката на другаря Сталин е абсолютно елементарна: да вземе злато, да покани чуждестранен инженер комунист, по негова препоръка да закупи най-добрата автоматична централа, да я докара в Москва, да монтира телефоните в кабинетите на отговорните другари, да осигури настройка на връзката и да я провери. После да вкара чуждестранния комунист в списъка на враговете и малце да го поразстреля, за да не разкрие тайните на устройството на Кремълския свързочен възел.

Другарят Сталин се зае. Поръча в чужбина най-съвременна техника, тайно повика в Страната на съветите един ярващ в Световната революция кадърен телефонен инженер. Инженерът монтира на най-главните другари такива телефони, че да не могат да ги подслушат. Отрегулира връзката, получи добри пари за свършената работа. И изчезна. В името на Световната революция. (А парите се върнаха в касата.)

Отговорните другари останаха доволни. Като не го бива Сталин за друго, поне това да свърши. Сега си приказвай колкото щеш, никой няма да те подслуша, никоя телефонистка...

А другарят Сталин не просто изпълни изключително важното поръчение, ами и прояви инициатива: монтира централния автоматичен комутатор на такова място, където нито един враг не може да се промъкне – в Централния комитет на партията, в стаята до собствения си кабинет.

Другарят Сталин можеше просто да изпълни поръчението и да го забрави. Да, ама не. Другарят Сталин пое осигуряването на безопасността на телефонната връзка под свой личен и постоянен контрол. Презморският инженер беше монтирал такава телефонна централа, която не

просто гарантира сигурна непрекъсваема връзка между които и да било двама телефонни абонати, но и позволява от централния пост да се проверява не се ли е закачил някой към линиите, добра ли е връзката. Така че, ако, да речем, другарят Троцки си приказва по телефона с другаря Бухарин, към тяхната линия никой да не може да се включи. Никой да не може да ги подслуша. С изключение на другаря Сталин. Другарят Сталин се включва и към разговорите на другаря Троцки, и на другаря Риков, и на другаря Бухарин, и на другарите Каменев и Зиновиев. Грижовен е другарят Сталин: включи се, не пречи на разговора, а само слуша добре ли се чува. Чува се добре. Заслужил си е големите пари Презрският другар.

И взеха отговорните другари да обсъждат въпросите на Световната революция и всякакви други въпроси. Междувременно другарят Сталин предложи системата за свръзка да бъде разширена: не само московските ръководители да бъдат снабдени със свръзка, която нито един враг не може да подслуша, ами и на ръководителите на Украйна, Урал, Поволжието и Кавказ също да се сложат от тия хубави телефони.

Речено – сторено.

12

Отначало другарят Сталин лично се включваше към телефонните линии, цъкаше с език, клатеше ГЛАВА: брей че хубаво се чува, докъде е стигнала техниката! После заповяда да бъде създаден отдел за постоянен контрол на качеството на работата на правителствените съобщения. И да бъде включен той в състава на Института на Световната революция. Защото задачата е същата: да се контролират приятелите, които могат да излязат врагове.

Но хората не говорят все по телефоните. Говорят и без телефон: във вилата, в санаториума, в горската ловджийска хижа, в кавказкия курорт, във вагона на правителствения влак, в стаите в Кремълската болница, в банята, в сауната, в кревата, в кухнята. И всичко това трябва да се слуша. И всичко това трябва да се държи под контрол. За да бъде защитена Световната революция от приятелите, които могат да станат врагове.

Тогава възниква въпросът: кой да бъде сложен да контролира качеството на преминаването на сигналите.

Другарите от НКВД? Не бива. Те самите трябва да бъдат

подслушвани. Армейските командири? Ще чуят сума тайни и ще се възползват от наученото, за да завземат властта.

Трябва да бъдат сложени хора, които няма да се възползват. Които сами по себе си не представляват сила. Млади момичета. Най-добре – без роднини, без познати, без приятели. Най-добре – със съмнителни биографии. Та в случай на нужда...

Не е зле момичетата да се използват и за охрана. Има ситуации, когато за предпочитане е на улиците на Москва да изкараш петкуполните танкове Т-35 на 5-а тежка танкова бригада, а на просторите на московските площади да пуснеш полковете на 1-ва Московска пролетарска стрелкова дивизия. Но има ситуации, когато по-добре е да пуснеш на московските улици групички засмени момичета. Обучени да убиват.

Сила, но невидима.

13

От гледна точка на Световната революция хората се делят на две основни категории: на такива, които трябва да се заколят, и на такива, които засега не трябва.

Като пламне Световната революция, трябва да се знае кой какъв е. Ху из ху. Та да не се примъкнат всякакви към победилия пролетариат. Като удари часът, като забие световната камбана, трябва да се знае с нас ли си бил, другарю, или против нас. Измъквал ли си се? Колебал ли си се? Проявявал ли си примиренчество? Който не е с нас, е против нас! Световната революция ще е по-страшна от Страшния съд. И за всеки приятел има готова папчица. Принципът е стар: да се отдели плявата от зърното! Леди и джентълмени, мадам, мадомоазел, мосю, синьори и синьорити, дами и господа, уважаеми другари, скъпи приятели, строооо се по видове!

Ще настане ден и много работа ще се отвори на другарите от НКВД. Ще падне голяма стрелба. Другарите от НКВД ще изстребват враговете. Но кой ще изстребва приятелите, които могат да станат врагове? Има такава сила. Не спи Институтът на Световната революция. Никога не спи. Безкрайни лавици и по лавиците папчици – ето го оръжието за защита на Революцията! Материал по всички страни. По всички континенти. По капиталисти. Чифликчии. Социалдемократи. По либерали и социалисти. По леви радикали и десни умерени. По генерали и офицери. По журналисти: а си написал гадна статийка за Съветския съюз, за

НКВД, за другаря Сталин и хоп! – прави ти се папчица. Тъничка. Само едно листче има в папчицата – твоята статийка. Като напишеш още една клеветническа, папчицата ти ще надобелее точно с едно вестникарско листче. Можеш после сто хвалебствени статии да напишеш. Хубавите не се броят. Хубавите няма да ти помогнат. Лоши работи не бива да се приказват. Това е положението. Седиш си някъде в твоя Париж, чегърташ хартията с писалката. И не знаеш.

Ох, не знаеш...

ГЛАВА 7

1

– Днес работата ти е в групата по цветята. Забрави всичко друго. Помни: най-важното за теб са цветята. Не си само ти по цветята. Но за да бъдеш ефикасна, постарай се да си представиш, че единствена ти отговаряш за всички цветя в цяла Москва.

– Ясно.

Тълпата напират.

Читателю, ако можеш да избираш: московската тълпа ли да контролираш, или да успокояваш хергеле подивели жребци, препоръчвам ти – избери жребците. Тази работа е хем по-проста, хем по-спокойна. А Настя не може да избира. Бойна задача: контрол на тълпата, а именно: работа в групата по цветята. Настя цепи през тълпата като ледоразбивача „Ермак“ през полярните ледове. Дано не я сплескат огромните блокове. Поглед надясно. Поглед наляво. Със зоркото си око Настя вижда в тълпата тънките вериги на чекистите. От запад към изток. От север към юг. Ако не ти е набито окото, няма да видиш веригите. Просто няма да ги забележиш. В тълпата няма как да ги различиш. А веригите образуват кутийки. Скоро по веригите ще премине тиха команда: блокирай. И тълпата ще остане затворена в невидимите за нея кутийки. Само наши хора се промушват в тълпата, минавайки свободно през линиите на чекистите като през стена. И Холованов си проправя път наблизко, и неговите момчета. Ето че сбараха някакъв чичко: какво ти издува дрехата, чичка? И още едно. Много кротко. И незабележимо. Притиснат го от три страни и го опипат от вратовръзката до подметките. Околните изобщо няма да обърнат внимание. Пребарат го, поотупат го и го пуснат: продължавай да се наслаждаваш на гледката, чичка. И Настя си проправя път през тълпата като моряка Железняк през вражеското обкръжение. И целият девети взвод, разгърнат във верига, се промушва през тълпата. И още някакъв взвод, и още един. За обикновените хора това изобщо не са никакви взводове, а просто млади комсомолки с басмени роклички. Ако се появи подозрение за оръжие, никоя от групата по цветята няма да се намеси: ще намигне на Холсванов. Той ще се оправи. А момичетата трябва да търсят цветя. И Настя има същата задача. И тя търси. Както рееща орлица – змия между скалите. Тук уж е чисто. Май и тук всичко е

наред. Цялата тълпа не можеш да огледаш. Стотици хора отляво и отясно вършат същата работа. Гледат за цветя. Също се промъкват сега през тълпата. Поглед надясно, поглед наляво. Ето! Една едра мометина с приятелки. Приятелките закриват мометината, а тя, кучката, държи букет. Букетът е свален надолу, та да не се забелязва. Надява се да хвърли букет на другаря Сталин. Не се надявай, змийо! Настя гребе с лактите си като с весла. Проби си път.

– Дай букета, мръснице. Ще те застрелям.

Какво може да има в цветята? Правилно. В цветята може да има ръчна граната. Ще хвърлят на другаря Сталин букет, а букетът ще избухне заедно с другаря Сталин. Какво друго може да има в букета? Правилно. Цветята могат да съдържат капки от бойни отровни вещества. Като при химическа война. Ще хвърлят такъв букет на другаря Сталин, той ще вдиша аромата и край.

Знае тълпата, че цветята са забранени, но отделни несъзнателни се пишат много хитри. Изобщо тази работа я вършат органите на НКВД. Само че кой може да гарантира за добросъвестността на НКВД? НКВД трябва да се дублира. Да се ръчка. Ето ги доказателствата за небрежна работа: Настя е събрала цял наръч букети. Пита се къде гледа другарят Ежов. С какво се занимава НКВД.

Настя се промуши с букетите до едно павилионче „Бира – минерална вода“. Хубавичко павилионче. Да му се не нагледаш. Само че бира няма. Отвътре павилиончето е затулено с шперплатови плоскости, за да е ясно: няма бира. И разхладителни напитки няма. Но на Настя бира не ѝ трябва. И на хората бира не им трябва. Ще вземат да се изпонапият. Павилиончето има съвсем друго предназначение. Настя почука по специален начин, вратата се отвори. Вътре зад завеските седи химик с противогаз. Огледа букетите: дали няма мазни капки. Няма такива капки. А ние ще вземем химически проби. Строши индикаторните капсули, изтегли въздух: нищо не показват индикаторните капсули. Значи по цветята няма отровни вещества. Ама може ръчна граната да е скрита в тях. Прехвърлиха стрък по стрък всеки букет: гранати в цветята не са скрити. Но враговете могат да напъхат в букета и топузче: като хвърлят такъв букет по другаря Сталин, нищо че в букета няма ръчна граната, а само топузче, при желание и с топузчето могат да го халосат... С една дума, и топузче не бе открито в букетите. Провериха всичко – и в каросерията. Зад павилиончето чака камион. В него хвърлят цветята. Пълен камион Сега тези цветя могат да бъдат закарани в специалния парцел, където са погребани хиляди врагове. И да бъдат изсипани там. Един вид:

„Вечна ви памет, другари врагове.“ А на другаря Сталин трябва да се поднасят съвсем други цветя. От ония, дето се отглеждат под строга охрана в оранжерии на цветарското стопанство на Кремъл специално за такива случаи. И цветя на другаря Сталин трябва да поднася не всеки, комуто скимне, а специално подбрани за тази работа хора.

2

Настя разгърна „Комсомолская правда“, а там на цяла страница – Сталин и тя с букет. „От името на съветската младеж... Знатната парашутистка Анастасия Стрелецкая... На любимия Сталин...“

3

По Москва плъзнаха слухове: момичето наистина било живо и здраво, на цяла страница са му изтипосали муцунката. Едно такова симпатично. С големи оценца. С цветя. Съветската младеж е набрала цветя и на нея, значи. А тя от името и по поръчение. От цялата съветска младеж. Право на другаря Сталин ей такъв букетище. А дрънкаха, че се била пребила. Троцки има пръст в тая работа. Как е можал да се роди такъв лъжльо?!

Трупат се на Сталиновото бюро оперативните бюлетини за московските слухове през изтеклата седмица. С подписа на другаря Маленков. С подписа на другаря Ежов. С подписа на Холованов. С още нечий нечетлив подпис.

Независимите източници съобщават, че е регистриран нов, несрещан досега израз: „Лъжеш като Троцки.“

4

– Тук при мен, Настя, лежат четирима изключителни професионалисти: джебчия, обирджия, мечкар и ментаджия.

– Ментаджия?

– Ментаджия. Такъв, дето рисува фалшиви паспорти и пари.

– А аз си мислех, че тия, дето рисуват фалшиви пари, съветската власт ги разстрелва на място.

– Правилно. Работническо-селската власт обича ментаджиите горе-

долу толкова, колкото и троцкистите. По принцип троцкистът също е ментаджия, само че на политическия фронт. Съветската власт трепе ментаджиите безмилостно. Освен най-добрите. Най-добрите тепърва ще послужат на делото на контрола и на Световната революция. Без ментаджии и мечкари Световната революция няма да победи.

– А мечкарите какви са?

– Това са ония, дето работят с мечоци.

– Дресьори ли?

– Не. Те с други мечоци работят. Мечоци наричат огнеупорните каси. Погледни онзи изрисувания. Това е Севастян Иванич. Касоразбивач.

Настя надникна през шпионката: на пода седят четирима, кръстосали крака по турски, играят на карти.

– Как тъй им разрешавате да играят в затвора на карти?

– Разбираш ли, Жар-птицо, нашият затвор е специален. С известни привилегии. Те са ни учителите. И теб ще те учат и на джебчийство, и на обирджийство. За контрола това са нужни занаяти. Тук държим най-изпраксаните. Оттук те никога няма да излязат. Онези, които не искат да ни учат, ги разстрелваме. Малко по малко, без особено желание те ни предават своите знания й навици. А по въпроса за картите,.. Невъзможно е да им се отнемат. Опитвал съм.

Всичко може Холованов. На всякакъв самолет може да лети. С всякакъв парашут да скача. С всякакво оръжие да стреля. Е ето ти изведнъж...

– Влизаш в килията и им ги вземаш.

– Влизаме, а картите ги няма. Претърсваме килията. Обискираме тях. Събличаме ги голи, всичко преобръщаме. Картите ги няма. Килията е празна, изключено е да ги скрият. Но картите ги няма. Излизаме. Щом тракне резето, още преди да врътнем ключа, те пак седат и продължават да играят.

Настя огледа още веднъж помещението. Празна манастирска килия. Подът каменен. Стените несъкрушими. На прозореца решетка – прътите й по-дебели от ръката на Холованов. И нищо друго. И четиримата на пода. Усещат, че някой ги гледа дълго и с любопитство през шпионката, и на свой ред извърщат към шпионката охранените си мутри. Много симпатични мутри. Тарикатски.

5

– Драконе, намислих как да подобрим контрола.

– Докладвай.

– Имаме цял манастир момичета. И всичките до едно са хубавелки.

А какво ще стане, ако след завършването на курса при нас в манастира след три-четири години работа бъдат изпращани в провинцията и пробутвани на отговорни другари като секретарки, телефонистки, машинописки, библиотекарки, медицински сестри в най-важните правителствени санаториуми и лечебници, като кондукторки в правителствените влакове и вагони?... Тайни нашите момичета няма да издадат: усвоили са манастирските закони. За сметка на това край всеки голям началник ще има по няколко наши момичета. И така да се изпращат, че да са от различни випуски, да не се познават и да изпращат информацията за големите началници независимо една от друга, а освен това и една за друга. Какво ще кажеш?

– Умно момиче си, Жар-птицо, но няма мислиш, че другарят Сталин без теб не се е сетил за това и не е внедрил такава система още от 1919 година?

6

Севастьян мечкарят целият е изрисуван със сини картинки. И по бузите, и по врата, и по ушите му има занимателни картинки и романтични надписи. И зад ушите. И по дланите. И по връхчетата на пръстите. И под ноктите.

– Добра среща, Севастьян Иванич.

– Добра да е.

– Холованов каза, че ще ме учите на занаят.

– Какво има да те учи? Хващаш мечока...

Мазето е огромно. Тук кой знае преди колко години болшевиките са надокарали от цяла Русия огнеупорни каси. От всякакви типове. Ключовете са у Холованов. Холованов е заключил касите. А Севастьян мечкарят държи в ръцете си само телчета. На Севастьян му предстои да ги отваря.

– Хващаш мечока, да речем, ей тоя. От фирмата „A. WEBBLEY & Co, West Bromwich“. Британска изработка. Какво правим след туй? Вадим телчетата.

Севастьян присви очи към светлината, огъна едно телче и го пъкна в дупката. И още едно. И още. Повъртя телчетата. Касата щракна. Севастьян завъртя ръчката и касата се отвори.

– А тая е германска, от заводите на Круп. Какво правим с нея? Отваряме я. Защо да стои затворена? А това е наша родна путиловска. Яка е. Много е яка. Само че ние – трак – и готово.

За едни каси на Севастьян му трябва по пет минути, за други – десет. Една малка зелена я въртя двайсет минути. А после пак му потръгна работата. Някои и за минута отваря. Крачи Севастьян из мазето, а ключалките щракат ли, щракат. Той отдавна ги знае всичките. И всяка от тях е отварял по сто пъти. Те може би вече са му омръзнали като на стар даскал, който отдавна знае отговорите на всички задачи.

– А сега ти се опитай.

Остатъка от нощта Настя прекара в отваряне на каси. Изподра си пръстите от огъване на телчета. А Севастьян седи до нея, подхилва се.

7

В осем заранта Настя си ляга. Само че как да заспиш? Подиграва й се Севастьян. Не иска да я учи. Не иска и толкоз: трябва тъй и тъй. Ама как? И на Холованов: какви ми прашате да ги уча? Некадърници. Ти й показваш, а тя нищо не разбира.

А всеки знае, че няма лоши ученици и не може да има. Има само лоши учители. И ако ученикът не разбира учителя, значи учителят не е развил способностите си така, че всеки да го разбира.

И няма нищо по-обидно и по-унизително от това да клечиш осем часа пред путиловската каса и да тикаш телчета и гвоздеи в отвора. На Настя й е обидно до плач. Такъв е изразът: „до плач“. Обидно й е на Настя, но тя няма да заплаче. До плач той няма да я докара. Настя и със заровена във възглавницата ГЛАВА не плаче. Тя само скърца със зъби. Да тичаш осем часа е лесно, а да стоиш осем часа пред една каса и да я драскаш в безсилна ярост е мъчение.

А Холованов се подхилва. Веднъж Холованов показва пред Настя безпомощността си: не знае как да намери картите на Севастьян, сега на Холованов му се иска Настя да почувства своята безпомощност.

Русия е в мрак.

Но вече се зазорява. „Главспецремстрой-12“ е в една странична линия. Отдясно няма нищо. Отляво няма нищо.

Спецкондукторът Сей Сеич спи. Той е привършил трудовия си ден. Настя и Холованов не спят. След час ще пристигне маневрен локомотив с една платформа. На платформата обикновен товар – сандъци с бобини тънка стоманена жица. Тънка е жицата, но е много. Сандъците не можеш ги помръдна. Затова на влаковете на обединение „Главспецремстрой“ има специални повдигачни механизми: едните сандъци да се вземат, другите да се върнат. Веднъж седмично през нощта в петък срещу събота на разменна гара 913-и километър докарват вагон стоманена жица. На малки ручейчета се стичат бобинките от районите, превръщайки се в потоци в областните сборни пунктове. Тези невидими за външен човек потоци се сливат в могъща информационна река, която пълни бездънния океан на знанието.

Разменна гара 913-и километър е сборен пункт за информацията от района на Средното Поволжие и Урал. А на някакви други гарички и разменни гари сега получават съвсем същите сандъци с бобини.

Приемането на товара и прехвърлянето му не е Настина работа. За това си има специални хора. Работата на дежурния спецкуриер е да не се отделя от товара. В случай на усложнения незабавно да съобщи с условен радиосигнал, че товарът е в опасност. А къде да съобщи? Да съобщи където трябва. На всеки, който се опита да сложи ръка на товара, трябва просто да предави пълномощното си и да му каже: „Обадете се на еди-кой си телефон.“ Чичкото на другия край на жицата умее да обяснява кратко и достъпно. В краен случай от електрическия локомотив към платформата със сандъците е прокаран мощен електрически кабел: само като натиснеш едно копче, всички бобини ще се размагнитят. И ще се превърнат в обикновена стоманена жица. Освен това (това е за в най-краен случай) в купето на Сей Сеич в специален шкаф има пет автомата „Томсън“. Същите, с които американските гангстери от Чикаго обичат да се появяват на публични места.

Но сега нищо не заплашва товара. Товарът още не е пристигнал. „Главспецремстрой“ стои в мрака. Навън подметките на часовия тракат по чакъла.

А Холованов и Настя чакат вътре.

- Всичко ли разбра?
- Всичко.
- Следващия път няма да дойда с теб. Такава работа и сама можеш да я свършиш.
- Да, разбира се.
- Сега да ти разкажа къде ни е запратила съдбата днес. Тия неща трябва да ги знаеш. Тук съвсем наблизо е Волга. Отпред има мост. Отсреща на левия бряг е град Куйбишев. А на отсамния бряг, северно от нашата разменна гара, са Жигульовските хълмове. Между Жигули и Куйбишев напъряко през Волга се строи стената на най-мощната в света Куйбишевска ВЕЦ. В Жигульовските хълмове по заповед на другаря Сталин от февруари 1933 година насам се извършва строителството на подземен град. До Великата освободителна война не остава кой знае колко време. Сега в състава на Съветския съюз влизат единайсет републики, след около пет години те ще станат трийсет-четирийсет. Броят им ще расте. Москва ще си остане официална столица на Съветския съюз, но да се управляват милионни войски и огромна, постоянно разрастваща се страна със стотици милиони население е за предпочитане от никому неизвестен, недостъпен и непристъпен център, който специално се създава именно за тази цел...

9

- Седнете, другарю Холованов. Докладвайте.
- Нова идея, другарю Сталин.
- Нова идея?
- Именно, другарю Сталин. Нова идея.
- И каква е тая нова идея?
- Един от големите хотели в центъра на Москва, най-добре близо до Кремъл, трябва да се задели изцяло за обслужване на висшия ръководен състав на Съветския съюз. Чужденци в него да не се пушат...
- Това вече е осъществено, другарю Холованов. Хотел „Москва“ е предназначен само за обслужване на висшия ръководен състав на Съветския съюз и чужденци в него не се пушат.
- Да се забрани на чекистите подслушването на телефонните разговори в този хотел.
- Забранено им е.
- Хотелът да бъде подчинен на комендатурата на Кремъл. И нито

един чекист да не е посмял...

– Хотелът е подчинен на комендатурата на Кремъл и нито един чекист не смее...

– Всички стаи да се оборудват с подслушващи устройства, всичко чуто да се докладва не в НКВД, а лично на вас.

– Лично на мен го докладват.

– Нощем хотелът да се осветява още по-силно, за да могат московчани и гостите на столицата да му се любоват по всяко време.

– Той и сега си е добре осветен. Нощем хората минават край него, любоват му се.

– Да се освети още по-силно. Освен това да се извърши модернизация на хотела. Да се монтира нова вентилационна система. Дебелите тежки пердета във всички стаи да се заменят с леки и да не се закрива целият прозорец, а само долната му част.

– Това вече е идея, другарю Холованов. Понякога ви хрумват гениални идеи.

Холованов сведе очи. Драго му ставаше, когато го хвалеше Сталин, но той веднъж завинаги си бе дал дума да не лъже Сталин. Просто защото не можеш го излъга. Просто защото лъжата все едно ще проличи. Затова Холованов казваше на Сталин истината. Похвали получаваше рядко. Но сега-засега съумяваше да си опази главата. Всеки, който излъжеше Сталин, макар и за някоя дреболия, не живееше дълго. Затова Холованов си гледаше в краката.

– Идеята не е моя, другарю Сталин.

– А чия?

– При нас в контрола работи едно момиче. Познавате го. Парашутистката.

– Стрелецкая ли?

– Тя.

– Къде е тя?

– Сега е в приемната ви. Доведох я за всеки случай.

– Викнете я.

10

Седи Настя в приемната. Личният секретар на Сталин другарят Поскръбишев подрежда книжата на правилни купчинки. Един от листовете се плъзна и право под краката на Настя.

Настя си затули очите с ръка: не се интересувам от вашите тайни.

– Това не са тайни – смее се Поскръобишев. – Другарят Сталин понякога, както седи на съвещанията, си рисува дяволчета, а аз имам задължението да събирам тия листове и да ги изгарям.

– Как тъй ще ги изгаряте? – изстина Настя. – Те са за музея!

– Ама това не са картини. Просто човекът си седи замислен и машинално си драска по листа.

– Все едно са за музея! – Настя погледна листчето, докато го подаваше на Поскръобишев, и я заля вълна на разочарование: това явно не ставаше за музей. Цялото листче е изрисувано с вълци и дяволчета. Но рисунките далеч не са божествени, не можеш ги сравни нито с Рафаел, нито с Рембранд. И Настя тайно си рече наум: Сталин рисува зле. Дори по-зле от Пабло Пикасо.

Точно тогава се отвори вратата на Сталиновия кабинет:

– Влезте.

11

Влезе.

– Другарко Стрелецкая, предложенията ви относно хотела са интересни. Но почти всичко, което предлагате,

вече съм го осъществил. Естествено, вие няма откъде да сте го научили...

– Другарю Сталин, логиката ни води по един и същи път.

– Но вие сте стигнали по този път по-далеч от мен. Разкажете ми за пердетата, вентилацията и осветяването.

– Другарю Сталин, подслушването е хубаво нещо, но значително по-важно е да виждаш израженията на лицата, мимиката. Понякога хитреците се досещат, че може да ги подслушват, и със знаци подсказват на събеседника си да мълчи. Важно е да се виждат тези сигнали. Важно е да се знае, че между тези двама души има нещо такова, което трябва да се скрие. Изобщо зрителното наблюдаване на един човек в ситуация, когато той не подозира за такова наблюдаване, дава повече от всяко подслушване. Новата вентилационна система в хотел „Москва“ ще има мощни подаващи и изтеглящи тръби. За да се диша приятно. Вентилационната система ще намали полезния обем на сградата, но ще позволи на нашите хора свободно да се движат по вентилационните шахти и да надничат в стаите през вентилационните решетки. За да можем да

осъществяваме визуален контрол и нощем, трябва всички тежки пердета да се свалят от прозорците и да се заменят с леки полупрозрачни. Прозорците на „Москва“ са много широки, трябва само да се осветяват добре отвън през цялата нощ и тогава в стаите ще се вижда добре по всяко време.

– Щом линията на логическите разсъждения е извела и мен, и вас до общ път, следователно и някой голям ръководител може да се досети за същото.

– Един ще се досети и ще бъде предпазлив. Друг няма да се досети. В хотел „Москва“ има стотици стаи, за 365 дена през годината все ще може да се научи нещо интересно. И ако някой от големите ръководители предполага, че го подслушват, трудно ще допусне, че го и наблюдават.

– Добре. Другарю Холованов, трябва спешно да поръчаме в Америка най-добрите специалисти по вентилационни системи.

– Вече съм се заел с това.

– Трябва да се създадат такива вентилационни системи, че когато нашите хора се движат из тях, да не се чува грохот.

– Това е въпрос на техника, другарю Сталин.

– И звукът от една стая да не стига по тръбите до съседните стаи.

– Всичко ще предвидим, другарю Сталин.

– И да се направи така, че после тия американци да не раздрънкат нашата тайна.

– Ще се погрижа за това, другарю Сталин.

– Но как ще накараме най-висшите ръководители, когато пристигат в Москва, да отседат именно в хотел „Москва“? Ако им го наложим ние, те ще се стреснат. А ако не им го налагаме, могат да отседат във вилите на свои приятели, в други хотели. А освен туй всеки от тях има на разположение собствен вагон или дори влак със спални, бани, библиотеки, ресторанти и всичко необходимо за живот. Ние ще оборудваме хотела, а те няма да отседат в него. За това не сте ли се замисляли?

Погледна Настя Жар-птицата в тигровите очи вожда на народите и тихо му възрази:

– Замисляла съм се.

Настя сколаса да си помисли за съвсем друго нещо. За Севастян. За неговите карти. Как се прави обиск на килия? Отварят килията. Обискират четиримата. Карат ги да се съблекат. Претърсват дрехите им още веднъж. Оглеждат ги голи. Карат ги да отидат до стената. Претърсват цялата килия, като се почне от вратата, по часовниковата стрелка, след това пак претърсват дрехите им, после пак ги оглеждат голи, след това претърсват от вратата срещу часовниковата стрелка. А какво не претърсват? Правилно!

На Настя ѝ се дощя да викне от радост, но си спомни, че седи в кабинета на Сталин и обсъждат съвсем друг въпрос.

13

– Замисляла съм се, другарю Сталин. Трябва да се направи реклама на хотела.

– Ние, комунистите, с реклама не се занимаваме.

– Ще направим не пряка, а косвена реклама. Най-добрата стратегия е стратегията на непреките действия: ако искаме да унищожим Германия, трябва да нанесем удар не по Германия, а по Румъния. Точно така трябва да се действа и в областта на рекламата. Глупаво е да заявяваме, че хотел „Москва“ е най-добрият на света. Това е челна атака. Тя не може да бъде успешна. Ще тръгнем по друг път. Ще направим така, че във всички най-паметни мигове изображението на хотел „Москва“ да се намира пред очите на всеки наш ръководител...

– Без паузи, другарко Стрелецкая, достатъчно съм заинтригуван.

– Най-важните, най-паметните моменти в живота на всеки човек се отбелязват с пиене. Трябва да се произведе нов висококачествен сорт водка специално за висшето ръководство и да се сложи изображението на хотел „Москва“ на етикета на бутилката. Случи ли се нещо важно в живота на ръководителя – той пие водка, а изображението на хотел „Москва“ е пред него. Този образ прониква в дълбокото подсъзнание, особено в моментите на опияняване и заспиване: механизмът на запомнянето още работи, но механизмът на логическото осмисляне вече се е изключил. Затова нужният ни образ се отпечатва в мозъка му независимо от логиката, извън нея и въпреки нея. После, когато ръководният другар си припомня най-хубавите мигове от своя живот, едновременно изниква образът... Професор Павлов е правил такива опити с кучета. Та по метода на Павлов ние ще отпечатаме контурите на хотел „Москва“ в

съзнанието и подсъзнанието на отговорните другари. Като на Павловите кучета. Та да ги влече към този хотел както към най-хубавите мигове от тяхното минало.

– Добре, но етикетът ще изглежда странно. Символи на Москва са кремълските кули, катедралата „Василий Блажени“, символ може да бъде Большой театър, но да се изобрази на етикета просто един хотел, един от многото... Това ще се стори на хората подозрително и странно.

– Странно ще им се стори само отначало. След една седмица всички ще свикнат с етикета.

– А как да наречем новата водка? Хотелът се казва „Москва“. Намира се в самия център на Москва, но водка „Московская“ вече има.

– Може да я наречем „Столичная“.

ГЛАВА 8

1

Залата е с прозорци от двете страни. Северната стена е сляпа. Южната – почти сляпа, там е железната врата. За сметка на това към изток гледат три прозореца. И към запад – три. Прозорците са три човешки боя високи. Не обикновени три боя, а над средния. Железните черчевета са със сложни извивки. Отгоре стъклата са многоцветни.

Другарят Сталин заповяда Настя повече да не я държат в звуковия контрол: всеки може да слуша какво дърдорят хората. Другарят Сталин заповяда Настя да бъде натоварена с аналитична работа. И да ѝ се създадат условия.

Щом другарят Сталин заповядва, на Холованов му остава само да скочи, да се изпълне, да тракне с токовете на полираните си ботуши и да отговори с ясен глас: „Слушам, да ѝ се създадат условия.“

Какви са тия условия? Преди всичко – трябва ѝ голяма светла стая. Тази става ли? Става. Не е ли голяма? Не, не е голяма. Какво друго? Целите стени да се облепят с коркови плоскости. Откъде да се набавят? Това си е грижа на Холованов. Спомни си Холованов колко натъртено изрече Сталин думата „осигурят“ и нищо не каза. Щом е заповядано, значи ще бъде осигурено.

Коркови плоскости с размер два на два фута и с дебелина два дюйма продава британската фирма „Еркол“. Канцелариите, заводите и складовете на тази фирма са близо до Рединг. Той се намира между Лондон и Бристол. Прескачаш със самолета до Лондон и ги докарваш. Колко му е?

Скръцна със зъби Холованов, но се качи на самолета. Докара ги. Облепиха стените. На Настя ѝ хареса. Одобри. Какво ли е имало едно време в тази зала? Може би иконописна работилница и затова прозорците са толкова големи. А може би нещо друго. Залата е тъкмо такава, за каквато всеки зает с аналитичен труд трябва да мечтае. Старинната железна врата замениха със съвременна стоманена. И завинтиха табелка: „Вход забранен!“

И уточнение:

„Вход разрешен.за:

1. Др. Холованов.

2. Професор др. Перзеев.

3. Др. Стрелецкая.“

Перзеев е професор психолог. Работи в манастирските мазета. На него и на Холованов им е разрешено да влизат в голямата светла зала, която отсега нататък се именува Зала на Жар-птицата. Стопанка тук е Настенка. Те са посетители, тя – постоянен работник.

Още преди засекретяването на залата първата работа на Настя беше да си поиска ламаринена печка. Монасите са живеели без отопление, тя също би могла, но с пламъци, с лек мирис на пушек, с прашене на боровите смолисти цепеници е по-добре. Освен това Настя заповяда да й сложат дълги и широки маси. Донесоха ѝ от манастирската трапезария безкрайни дъбови маси. Черни. По на двеста години. С резбовани крака. Така ги нагласиха, че да не се клатят. Все едно че те и подът са изсечени от един камък. Не се помръдват.

Това бяха всичките условия за работа. Настя не е капризна.

В ъгъла до ламаринената печка Настя си сложи дъбово резбовано кресло. Не кресло, а трон. Облегалката му близо два метра висока, цялата резбована с дяволчета и лъвски муцуни. Заклучи се Настя, разпали печката, седна на трона и се замисли: откъде да започна?

2

– Другарки девойки, днес пред вас ще говори нашият скъп професор Перзеев. Ние всеки ден работим рамо до рамо с този бележит човек, забравяйки, че той е един от най-големите познавачи на психологията изобщо и най-вече на психологията на човекоядството.

Момичетата заръкопляскаха. Перзеев стана и затули слънцето зад прозореца.

– Другарки девойки, човекоядството е най-интересната наука...

– А марксизмът-ленинизмът?

– Хъм. Това, разбира се, е така. Хъм. Да. Правилно. Аз бих го казал: марксизмът-ленинизмът е без конкуренция. Марксизмът-ленинизмът се извисява над всички науки и, естествено, е най-интересната наука, но веднага след марксизма се нарежда човекоядството.

Момичетата одобриха Перзеев: такъв не пада по гръб.

– И тъй, какво представлява човекоядецът? Човекоядецът е най-обикновен човек, на когото много му се яде. Всички сме човекоядци, само че днес всеки от нас е получил вкусна закуска и всички сме сити. Но

шом... С една дума, човекоядството е най-интересната наука на света, защото изучава психологията на човека, който се е превърнал в звяр. Особен интерес за науката представлява именно преломният момент, именно прагът, който разделя човешкото съществуване от скотското.

Превръщането на хората в скотове протича смайващо бързо. Недейте забравя – върху си имаме едва шест хиляди години цивилизация, това е съвсем тъничък слой, а ако го почегърташ, под този слой ще се покажат сто милиона години безпросветно зверство. Всеки човек пак го влече към това зверство, но не всеки си признава, че го влече. И не само психиката ни тегли към водовъртежа на зверството – случват се ситуации, когато трябва или да пукнеш, или да изплюскаш ближния си. Дори не така: да изплюскаш ближния си или ближният ти ще те изплюска. Няма какво да губиш и силният изяжда слабия.

Стане ли веднъж човекоядец, индивидът обикновено до края на живота си остава такъв, макар и да се старае да скрие това. То е като убийството: веднъж убиеш, втори път убиеш, а след това ти става навик! Човекоядството става навик по-бързо, отколкото обикновеното убийство. Човекоядството е по-силен наркотик от убийството без изяждане на трупа. В човекоядството се затъва веднага след първия акт, рядко – след втория. Завинаги. Ако след първия акт на човекоядство индивидът после винаги има достатъчно храна, то и тогава той тайно или явно си остава човекоядец. Той може да практикува човекоядството активно или само да мечтае за него, но това не променя нещата: той си е човекоядец. Впрочем както и всички ние.

Съветската наука като най-напредничава в света има уникален опит в изучаването на причините, условията, процесите и последиците на човекоядството. Нашата наука раз полагаше с абсолютно безпрецедентни възможности за всестранно изучаване на феномена масово човекоядство, особено през 1919-а и 1920 година, както и през 1932-ра и особено през 1933 година. О! Нашата наука докрай използва разкрилите се пред нея възможности...

– И вие ли, професоре – не се съдържа Настя, – лично сте виждали живи човекоядци?

Всички се разсмяха. Разсмях се и професорът:

– Само в мазето под камбанарията държа седемдесет и шестима човекоядци. За експерименти.

3

Всичко започва от организацията.

Във всяка работа трябва да се измисли някаква система, скала на ценностите, да се изобретят някакви координати, в които фактите и цифрите могат да бъдат разполагани и сравнявани.

Настя дълго гледа стената, а после подпря стълбата и забодее с кабърчета снимката на главния клиент – Николай Иванович Ежов. Снимката беше 30 на 40. А коркът ѝ трябваше, за да може лесно да забодее с кабърчета снимки и документи.

Николай Иванович Ежов е изходната точка. Николай Иванович е най-близкият приятел на другаря Сталин, следователно – главният му враг. На Николай Иванович Ежов е поверена сигурността на страната, на правителството и лично на другаря Сталин. И ако е така, другарят Ежов е най-опасният човек.

Настя се отдръпна, наведе ГЛАВА на една страна, взе да се любува на произведението си: стената е четири човешки боя висока и със съответна ширина. Цялата стена сега е мека и ароматна. Корковите плоскости излъчват изумителна миризма. До световъртеж. Корковите плоскости са просмукани с нещо възбуждащо-опияняващо.

На възбуждащата стена има една снимка, забодена с четири кабърчета: младичкият шеф на НКВД, на петлиците му звезди като на маршал. Под снимката Настя забодее съвсем кратка характеристика: „Роден на 1 май 1895 година. От пролетарски произход. Хубаво пее. Ценител на изкуствата. Образование няма. Лекувал се е от педерастия. Не се е доизлекувал.“

4

Чукна на вратата професор Перзеев, влезе, похвали я: „Браво, Жарптицо, човек трябва да има портретите на клиентите пред очите си, почестичко да надниква в техните очи. Да прониква във вътрешния им мир.“

В съседство Настя закрепил снимката на жена му – Женечка Хаютина-Ежова, с характеристиката: „Предана на делото на партията. Проявява революционна бдителност. Настойчиво изучава теорията на марксизма-ленинизма. Обича червения хайвер. Бие слугините си. Облича се в Париж. Притежава най-богатата в Москва колекция на дамски

тоалети. Любим парфюм – «Лориган Коти». Любими скъпоценни камъни: сапфири на черни точки; цейлонски изумруди, светли, с вътрешен блясък; безцветни или розови брилянти. Добре се ориентира в скалата на прозрачността на брилянтите. Лятото прекарва в Ялта, зимата – в Барвиха и в австрийски курорти. Съжителства – виж специалната папка 29/815. Съжителствала с Ежов, докато мъж ѝ бил Хаютин.“ Пак там кратичко и за Хаютин: „Враг. Троцкист. Терорист. Вредител. Разобличен от собствената си жена, че поддържа връзки с германското, полското и японското разузнаване. Ликвидиран.“

Под снимките на Ежов, на жена му и на бившия ѝ мъж са портрети на Ежовите заместници: другарите Фриновски, Заковски, Белски, Жуковски и Чернишов. Още по-отдолу – портретите на началниците на главни управления, на централни управления, на републиканските наркоми, на началниците на областните и лагерните управления. И жените им до тях.

Важно е за жените да се знае повече. Ако някоя жена командва мъжа си, снимката на такава жена Настя слага не на едно равнище с мъжа, а малко над него. Та да бие на очи. А ако мъжът е главният в семейството, тогава снимката на мъжа е малко над снимката на жената. Но това е рядко.

Със самия Ежов не е ясно. От записите на разговорите излиза, че жена му го управлява както Бонапарт – Европа. Но напие ли се Николай Иванич (а се напива често), вече той става Бонапарт. Затова портретите на Ежов и на жена му висят един до друг. На едно равнище.

Настя съединява портретите с конци. Всичко трябва да бъде сведено до система. За да проличат закономерностите. Ако са свои хора – значи двата портрета трябва да се съединят с червен конец. Всеки началник си има група, с която го свързва споразумение за взаимна подкрепа, а може би и кръв. Своята група всеки началник тегли след себе си нагоре по служебните стълбици. От всеки началник към нижестоящите – червени конци, свои момчета са. Враждата е черен конец между два портрета. Тайното недоброжелателство – сив. Изведнъж сива паяжина оплете всички портрети. Извънбрачните полови връзки – с жълт конец. Цяла макара не ѝ стигна. Педерастичните отношения – с небесносин.

Дойде Холованов: брей, че картина. Голяма умница си, Настя. Жалко, че не можем да закараме на другаря Сталин тая картина в Кремъл и да му я продемонстрираме. Нищо. Другарят Сталин от време на време прескача насам. Ще му я покажем. Едно е да прелистваш папки, да прехвърляш хартийки, да кихаш от канцеларския прах, друго – картина

колкото цялата стена: стоте главни лидери на НКВД с жените, с любовниците и с интимните им приятелчета. Цялата стена е изпъстрена като мозайка. Имаше смисъл да разкарваме самолета до Лондон. Имаше смисъл да купуваме корковите плоскости на фирмата „Еркол“. И колко лесно е в случай на промяна да забодеш ново портретче и да опънеш нови конци. Беше другарят Прокофиев, заместник-нарком на НКВД, прехвърлиха го заместник-нарком на съобщенията, на неговото място сложиха другаря Берман, после другаря Берман назначиха за нарком на съобщенията, другаря Рижов на неговото място, разстреляха Рижов и креслото на зам-нарком на НКВД зае другарят Жуковски. Ако нещата продължат да се развиват по същия начин, ще трябва портретчето да се сменя през всеки три-четири месеца. На това място надали някой ще се задържи колкото другаря Берман, цели десет месеца. Ако всичко бъде приведено в система, не ще е трудно да се разбере, че скоро ще се наложи другарят Жуковски да бъде свален от стената, а на мястото му да се окачи портретът на другаря филаретов. Но и той надали ще виси тук повече от месец...

И колко лесно е да се окачи на корковата стена ново портретче. И да се свърже с другите портрети с конци: червени, сиви, черни, жълти, небесносини.

На другата стена – карта на Съюза от тавана до пода. Със знаменца на картата са отбелязани републиканските и областните управления, лагерните управления, затворите, лагерите, забранените зони, санаториумите на НКВД, почивните домове, почивните домове за деца на ръководните работници от НКВД, поправително-трудовете лагери за децата на разстреляните работници от НКВД. Също впечатляваща картина. Между прозорците Настя е разположила структурите на сродните организации. Системата е същата: пирамида от портрети на началниците и техните жени – това е официалната картина. А като съединиш портретите с разноцветни конци, изведнъж виждаш неофициалната картина.

Настя подрежда портретите на онези, които преди време са работили в НКВД, и разцъфват дивни шевици: Наркоматът на горската промишленост, като се повгледаш – филиал на НКВД. Наркоматът на съобщенията а всичките му началници са от НКВД. Строителството на железопътните линии – пак филиал на НКВД. Овладяването на Севера – пак НКВД. Овладяването на Далечния изток – пак филиал. Безброй строежи – и всичките са филиали. Много филиали, няма да стигне мястото по стените.

Трябва да се поръчат табла на стойки.

5

Москва пак за Робеспьер дърдори. Московчани проявяват особен интерес към френската революция. Паралелите се натрапват: там разрушавали църквите – и тук у нас; там терор и тук у нас; там Робеспьер бил провъзгласен за Върховно същество, хъм, тук паралел не се проследява; там Робеспьер започнал да реже главите на вождовете – и у нас има процеси срещу вождовете, вярно, не им режат главите, а само ги прострелват; а после Робеспьер... го отаковали. Неговите си хора.

6

Настя окачи и плакати с отличителните знаци на чекистите. Тук има нюанси. Във всички главни управления на НКВД отличителните знаци са като в армията, но в НКВД съществува съвсем особена структура – ГУДС: Главно управление на Държавната сигурност. На тази структура са дадени привилегии и предимства. Най-долният чин е сержант от Държавна сигурност, а отличителните му знаци са като на армейски, граничарски или гулаговски младши лейтенант. А лейтенантът от Държавна сигурност носи траверса като капитан. Майорът от Държавна сигурност – три траверси като полковник. И чиновете са особени, в ГУДС например – старши майор от Държавна сигурност. Някой не е бил много наясно с езиците, когато е измислял такъв чин. Майор си значи старши. А старши майорът е, тъй да се каже, два пъти старши. Старши майорът от Държавна сигурност има на петлиците си ромб. Във всички други главни управления на НКВД и в армията ромб има комбригът. Не са му се досвидели на другаря Сталин отличителните за Главното управление на държавната сигурност. Жалко, чекистите не отвърщат на Сталиновите грижи с благодарност, ами плетат заговори. В съседната стая има трийсет хиляди папки с досиета на чекисти заговорници. Това са само онези, които се наложило да бъдат ликвидирани през последните година и половина. Къде е гаранцията, че оцелелите не плетат нови заговори?

7

Седи Настя сама. Не знае кога е ден, кога е нощ. Очите ѝ червени.

Понякога почукат на вратата: обедът. Хубави обеди й носят. А после ги отнасят. Непипнати. Доста рядко наминава Холованов.

– Какво стана, принцесо Несмеяно? Изчисли ли ги?

– Нищо не съм изчислила.

– Я излез да потичаш...

– Голямо тичане ни чака, Драконе. Помни ми думата, крака няма да ни останат от тичане.

– Вземи да се посгрееш в банята... Ще ти олекне.

– Здравата ще се сгреем, Драконе. Тепърва ще се сгреем.

8

Мина се месец. Два се минаха. Отслабна отшелничката. Стана бледа.

Неразбираеми са разговорите на чекистите. По-точно казано, разбираеми са, но не всички. Помежду си те се наричат не с имената, а с прякорите си. Това им е нещо като професионален шифър. Често сменяван. Чекистите се сменят на цели пластове. Докато Институтът на Световната революция се ориентира на кого какъв му е прякорът, вече ново поколение е заело началническите кресла и е въвело нови прякори...

– Вехнеш като в харем, Настъона.

Това е дреболия. Ще дойде време за веселби. А сега трябва да се работи. Трябва да се събират късченца информация и да се подреждат в система. Всичко е взаимосвързано. Само че тези връзки не винаги са разбираеми. И се иска всичко да бъде свързано. А това е труд. Настя работи така, че чак й прилява от недоспиване, работи така, че пред очите й започват да се въртят зелени кръгове. Възможностите на човешкия мозък се подценяват катастрофално. Настя прелиства папки, чете, запомня, сама се учудва: колко неща трябва да се запомнят!

9

– Не – казва Холованов. – Тая няма да я бъде. Стига толкова. Тръгваш с мен. Насила ще те откъсвам от умствената работа. Заповед: обличай кожените дрехи, излитаме за Хабаровск.

Далеч е Хабаровск. Кацане в Куйбишев, зареждане. Кацане в Новосибирск, зареждане, преспиване. После Иркутск. И чак след това е

Хабаровск. Маршрутът е прокаран още по-нататък – до Владивосток. Това е направено нарочно.

А засега самолетът си лети. В кабината са Холованов, радистът и бордовият механик. А в салона Настя е сама – спецкуриерка. Настя се е загърнала в северни кожи. Постоплила се е. Не ѝ се помръдва. Двигателите на две крачки от нея реват, нажежили са се. По крилата скреж, а двигателите от жегата са в трепкаща мараня и от тях излизат огнени опашки. Колко енергия се хвърля за охлаждане на двигателите. А все някой ден хората ще измислят начин да прехвърлят част от топлината на двигателите в кабината и да я загряват и тогава пътниците ще летят не с космати ботуши, не с полярни якета, не във вълчи кожи, а просто по палта или дори шлифери.

10

Второто кацане е в Новосибирск.

Военно летище в гората.

Холованов закара самолета до една отдалечена площадка. За такива самолети е предвидено специално място зад три реда бодлив тел. Влекачът докара цистерната с гориво. Инженери и техници налетяха с отвертки на двигателите. Страховит караул застана на пост около „Сталински маршрут“. Приближи се кола. „Москвич“. Тя е дошла да вземе бордовия механик и радиста. На тях мястото им е в командирския хотел. Това не са просто членове на екипаж, а членове на екипажа на Сталиновия самолет: в хотела за полковници.

А за Холованов (личния Сталинов пилот) и за Настя (спецкуриерката на ЦК) – друга кола и друг хотел. Правителствен.

Това е в обратната посока. В гората отвъд бодливия тел, отвъд зеления стобор. Близо до аеродрума, само че в друг свят.

11

Страната се възражда, строи заводи гиганти, например най-мощния авиационен завод в света, а до завода се строи град Комсомолск. Страната ги строи със свои сили, живее в землянки и бараки, но американските инженери трябва да бъдат настанени така, че да не ни е срам за страната на Съветите. И затова в живописната гора край бъдещия

Комсомолск зад бодлив тел и зелен стобор се строи американско градче. Строи се по американски проекти, с използване на американска техника и американски строителни материали. Малки уютни двуетажни къщички. За да ти е приятно да живееш и да работиш: седем-осем стаи, салон за приеми, кухня с бокс за закуски, трапезария, вечерен салон, съвсем малък басейн в къщата и още един – край къщата, гараж за две-три коли, мазета за разни нужди и малка градинка околоръст. И само толкова. За семейство от двама-трима души напълно стига. Уличка от малки красиви къщички, кино, американски магазин, малко ресторантче, поликлиника – това е цялото градче.

И охрана около него.

Още един пример. В Магнитогорск се строи свръх-мощен металургичен комбинат. Нужна ни е стомана за танкове. Наблизо зад зелен стобор – градче за американските инженери.

Страната строи и Челябинския танков завод – пак американско градче.

И по цялата страна.

И за съветските ни ръководители – американски градчета.

По американски проекти. С използване на американска техника. От американски материали.

Така ще живеят всички хора през двайсет и третия век. Ако не се разплодят прекалено много. А сега-засега можем да строим така само за онези, които са на отговорна работа. Само онези, които водят света към Световната революция, към всеобщото щастие и равенство.

Отвори шофьорът вратата на колата – Настя слезе цялата в кожи. Пухкава като полярник. И Холованов слезе – също пухкав. Пред тях се издига малък дворец. Бял дворец в синкавата сибирска тайга. Американски проект. Отчетливи прави линии. Никакви излишества. Както се изразяват архитектите: обектът е ориентиран хоризонтално. Бял гранит. Такъв и у капиталистите няма да срещнеш. Правилно. Трябва да се строи за векове. Така да се строи, че потомците да не се срамуват за дедите си. Тишина над двореца. Само вятърът шуми в короните на боровете, но не нарушава тишината, а я подчертава.

12

Камериерката поведе Настя и Холованов към покоите им. На Настя северното крило, на Холованов – източното.

Казва се хотел и затова очакваш широки коридори и червени килими по лъснати паркетни. Както навсякъде у нас. И очакваш врати отляво и отдясно.

А тук не е така.

Тук планировката е свободна. Както трябва да е в дворец, като в космически кораб от двайсет и четвъртия век. Основната идея е да не се позволи на погледа да обхване всичко наведнъж. Затова няма отчетливи граници между стаите и салоните, затова коридорите плавно преминават в стълбища, а стаите – в галерии и балкони. Затова зад всеки завой виждаш нещо съвсем ново. Затова вратите на покоите излизат не в прав като улица „Горки“ коридор, а в салони с нечуваната форма с огромни камини, с широки възглавници-канапета, с пеещо между камъните сред тропически орхидеи ручейче, пропълзяващо от единия салон в другия, със стъклена стена над обраслата скала, с истински сибирски водопад, който реве зад прозрачната преграда, хвърляйки искрящата си мощ в главолонни дълбини.

Ах, където трябва са врязали двореца. С пипе. Дворецът трябва да се разположи така, че под балконите и галериите дива река да се устремява с рев между скалите към кристално езеро, водният прах от водопада да затуля ждрелото, да се върти като снежна мъгла при лошо време и да святкат в него дъги от слънчевия лъч. Трябва да се избере такова езеро, в което водата е прозрачна до самите дълбини, в което се вижда всяко камъче на дъното, всяка рибка между камъните. Такова езеро трябва да се избере, в което на отсрещната недостъпна страна право от прозрачните води шръкват канари от бордови гранити, а от всеки корниз в скалите към небето се извисяват златни кедрови. Мястото трябва да се избере там, където мирисът на смолиста тайга се е просмукал в земята и небето завинаги.

Настя хвърли косматите ботуши, якето от вълча кожа, дебелилото вълнено бельо и лекото копринено. Ваната е малък басейн, бълбукащ отвътре. Досами спалнята има и малка сауна. Хубаво е след многочасовата побъркваща самолетна вибрация да хвърлиш тежката си екипировка и да се потопиш в бълбукаща вана. Хубаво е след това да се гмурнеш в леден басейн. Хубаво е да си полегнеш на парещите дъски на сауната.

Холованов би могъл да отпрати със самолета и по-нататък, без преспиване в Новосибирск. Той изобщо е способен да лети по четирийсет и осем часа. Но измисли преспиването, за да откъсне Настя от книгата. Да я проветри над облаците, да я напои с мразовития въздух на височината.

Тихо е в горския дворец. Тук рядко отсядат гости. И слуги не се виждат. Попитаха Настя, попитаха Холованов: какво искат за вечеря. Желаете ли да гледате филми? Кои именно? Трябват ли ви преводачи? Кога да ви събудим? Кога да сервираме закуската? И каква да бъде закуската?

Въпросите са изчерпани, отговорите – получени, слугите изчезнаха.

Тихо е като в безлюден космически кораб. Само смолистите чукани в камината изпукват от време на време. Само миризмата на пушек леко те стряска. Само далечният шум на тайгата буди неясни спомени.

Дракона и Жар-птицата са сами. В целия дворец. В цял Сибир. За цялата нощ.

ГЛАВА 9

1

В Хабаровск кацнаха на разсъмване.

Холованов излетя от Иркутск по такъв начин, че да пристигнат в Хабаровск рано. В полетния лист пише: транзит до Владивосток. Това е, за да не вдигат паника, да не стряскат местните ръководители. Холованов се обажда да им изпратят кола не от комитета на партията, а от най-близката военна част. По същата причина: защо да се вдига шум?

Настя в салона се преоблича. Всичко полярно надоблачно да се сваля. В такъв вид по Хабаровск лятно време не се ходи. Сега е с пола, гимнастърка с алени петлици, на петлиците – емблемите: 14-каратови сърп и чук.

Жар-птицата се препаса с колана, провери пистолета на хълбока си. Провери добре ли е хваната веригата за чантата. Чантата – в лявата ръка. Закопча на китката си стоманената гривна. Сега никой не може да издърпа чантата от ръцете ѝ, освен ако ѝ отреже ръката.

Пристигна колата на командира на съседния изстребителен полк: шофьор и двама охранители с винтовки.

Те още не знаят къде трябва да ходят и защо. Холованов бе казал по телефона на командира на полка съответстваща за ситуацията фраза – и ето че колата е под крилото.

И самият командир на полка е под крилото: ще обичате ли още нещо? Не, на Холованов нищо друго не му трябва. И не покани командира на полка в самолета. Просто командирът е пристигнал по своя инициатива: да види всичко ли е наред. Случайно да имате още някакво желание?

Не. Холованов няма никакви други желания. Командирът може да се занимава с повишаването на боеготовността на поверения му полк.

Настя седна на задната седалка:

– Карайте към голямата къща.

2

Изкозируваха охранителите на голямата къща. Настя има такава

тапия, че не я бавят на входа.

По стълбището – нагоре, покрай каменната статуя: Ленин и Сталин на една пейчица.

Настя предварително е изучила по схемата разположението на стълбищата, коридорите и кабинетите, затова се запътва към началническата врата, без да пита за посоката. Една пълна лелка се втурна да прегражда вратата с тялото си. Настя я отстрани с леко движение от пътя си: нежно с ръба на дланта под брадичката – и бавно нагоре, блъскайки я едва-едва назад. Такова движение нарушава равновесието на противника. Пълната лелка се плъсна на креслото си, а Настя покрай нея – към вратата. Почука и веднага я отвори, без да изчака разрешение.

Отговорният другар се надига иззад бюрото си – целият кипящ от възмущение: при него така не се влиза.

Изпреварвайки началническия гняв, Настя му се представя на един дъх:

– Спецкуриер на ЦК Стрелецкая. Поомекна отговорният другар. Настя изважда от чантата плик с пет печата и му го подава:

– Разпишете се.

Разписва се отговорният другар. А кранчето на писалката му подскача. Разпечатва плика. От нетърпение къса хартията на парченца.

– Върнете ми плика. На него се разписахте за получаването.

– Да, да, то се знае.

Иска му се час по-скоро да прочете писмото, ама на, трябва да изгуби две секунди, докато връща плика на тая педантична скубла.

Другарят се зачете. Посланието е съвсем кратко. Прочете го.

Не повярва. Прочете го още веднъж. Посъзвзе се.

– Честито.

– Нима знаете какво пише тук?

– Аз съм спецкуриер на ЦК и знам какво пише там.

Там пише, че другарят Сталин ви назначава за заместник-нарком на НКВД.

– Да.

– Честитя ви още веднъж. Излитаме веднага.

– Как веднага?

– Така. Качваме се на самолета и излитаме. Другарят Сталин ви чака.

– Трябва да предам всички работи на заместника си.

– Не е нужно да му предавате нищо. Сега спешно трябва да поемете длъжността в Москва. После ще се върнете и ще му предадете работите.

А сега заключете огнеупорната каса, запечатайте я с личния си печат. Ключовете и печата вземете със себе си.

– Но нека поне се обадя вкъщи, да не ме чакат за обед.

– Самолетът не чака. Ще им изпратим радиограма от борда.

– Но аз нямам полярни дрехи, ще замръзна в самолета.

– Дрехи има. Донесла съм полярни ботуши 47- и номер, шлем 63-ти номер и най-широките възможни кожено яке и панталон.

Нищо не каза отговорният другар, но в погледа му се четеше: „Прави си сметката, кучко, като пристигнем в Москва, като стана зам.-нарком на НКВД...“

3

Двайсет и три часа е чистото полетно време до Москва. Освен туй се каца за зареждане. Обратният път е без междинни нощувки: другарят Сталин чака.

Тежко му е на отговорния другар в самолета. Бръмчене, дрънчене, вибрация, от устата му излизат кълбета студена пара, тя се полепва по стените като скреж.

Но куриерката от ЦК май е осъзнала, че трябва да си подвива опашката, когато разговаря с другар от такъв ранг. Там в Хабаровск ролята й беше спецкуриер на ЦК, а в самолета тя е обикновена стюардеса. Явно се е поуплашила и през целия път се държа както подобава на образцова стюардеса на правителствен самолет: „Ще обичате ли омари?“

Престана да се сърди отговорният другар на Москва. Заместник-нарком на НКВД не е шега работа. Отива ли му да се ядосва на едно девойче? Това ли му е равнището? Сега заместник, а току-виж и... А момето и другояче може да накаже. Жалко, че не останаха да преспят в Москва. В обикновени дрехи малко кльощавичка изглеждаше, а като се издокара с кожата, горе-долу хваща око.

И пилотът Балабанов или Калабанов, как му беше името, също правилно се държи. Разбира палето кого вози, поздрави отговорния другар изпънат като струна. Кацнаха на Ходинка.

Настя допря „Люгер“-а до тила на отговорния другар: „Арестуван сте. Не се дърпайте и не подскачайте. Дясната ръка полека в джоба. Извадете ключовете от огнеупорната каса и печата. Така. Хвърлете ги внимателно на пода. Ръцете назад. Другарят Сталин ви чака.“

Не й стана ясно на Настя защо трябваше да тъпчат дебелия в

самолета с омари, защо се правиха пред него на учтиви. Щом се качи в „Сталински маршрут“, трябваше да му закопчечат ръчичките и нека си лети с белезниците. Ако вземе да буйства – да му разкъравиш мутрата, да го изхвърлиш от самолета. Ама не, слугувай му из целия път.

Попита Холованов защо е трябвало чак до Москва да разиграват комедия. Помълча Холованов, после си призна:

– Така заповяда другарят Сталин.

4

От каменния под лъха студ. Жар-птицата седи с рунтави полярни ботуши. Краката трябва да са топли. На раменете – британско кожено авиаторско яке. Загръща си колената с мечешката кожа. Да не мръзнат. Тъмно е в библиотеката. Само крушката над нейната маса. Абажурът е зелен. Да не заслепява. Може би зелените кръгове се дължат на проклетия абажур. Студено е в залата. Колко топлина дава ламаринената печка? Трябва още една да сложат. Огромни сенки падат по стените, по прозорците.

Толкова много неща научи за правителствените съобщения, че като нищо могат да я назначат за началник на управлението. И проблемите на качеството ѝ станаха ясни, и проблемите на закриването, и много други проблеми. Но главният проблем са хората. Хората не можеш ги проумя. Всички маси са отрупани с папки, с книжа, със схеми. Настя си поставя за задача да разчисти масите от книжата. Нищо не излиза. За да се добереш до същината на един интересен човек, трябва да поръчаш от хранилището папки за двайсет или трийсет други хора. Оправиш се с един, а интересната нишка продължава по-нататък. В хранилището има специална маса с колелца. Натоварят масата с папки с досиета и я докарват на Настя. Само колелцата тракат час по час из манастирските коридори.

Проблемът е като пред всеки изследовател: купища книжа и все едно не ти стига информацията.

И портретите престанаха да се побират на стената. Настя заповяда да сложат наред залата голямо табло на стойки. На него разположи целия ръководен състав на Наркомата на съобщенията. Другарят Берман – над всички други. Другарят Берман е изходната точка. И кратичка характеристика: „Роден на 10 април 1898 година. От селско семейство. На високи постове в контраразузнаването се издигнал веднага след

революцията. На възраст 22 години бил ръководител на тайната полиция на самостоятелна държава – Далеккоизточната република (ДИР). След присъединяването на ДИР към Съветския съюз ръководел контра-разузнаването на Далечния изток. От 1930 година е заместник-началник на ГУЛАГ на НКВД, от май 1932 година – началник на ГУЛАГ. От 1936 година – заместник на Ежов. От август 1937 година – нарком на съобщенията на СССР. Любител на изкуствата. Бил е член на комисията по продажба на ценности за Америка.

Заподозрян е в открадването на орден «Андрей Первозвани» с платинена верига и брилянти, общо тегло на брилянтите – четирийсет и осем карата; и на орден «Бял орел» с брилянти, общо тегло на брилянтите седем карата. Бил член на държавната комисия по продажбата на платна от фламандски майстори от колекциите на Ермитажа. Според агентурни сведения умишлено е занижавал цените на платната, срещу което получил големи подкупи от купувачите (виж специалната папка 27/135), банковите сметки – 11В8 в Базел, 8В5 в Цюрих (виж специалната папка 33/741). Възглавявал строителството на канала Москва – Волга. Тайно държал публичен дом за посетители от висок ранг и харем за себе си лично (виж специалната папка 35/115).“

Току надникне Холованов:

– Вехнеш ли?

5

Интересна картинка се очертава в Наркомата на съобщенията: всички портрети на таблото са свързани с червени кончета. Всички са свои хора. Всички. Само едно изключение. Изпратили им миналата година майор, който бил завършил Военната електротехническа академия. Майорът се казва Терентий Пересипкин. Бачка яко, както личи от записите на разговорите, носи на гърба си всички останали. Онези от НКВД не са много наясно с въпросите на съобщенията,

На таблото портретът на майор Терентий Пересипкин е най-отдолу. Към него отвсякъде се точат черни кончета. Всички го мразят. От самия Берман към Пересипкин тръгва черен конец. Отдавна биха разстреляли Пересипкин, ама тогава съобщенията в страната може да се разпаднат. Затуй го търпят.

Настя поиска досието на майор Пересипкин и всички бобини с магнетофонни записи: нахакан мъж, не цепи басма на никого, има

нахалството да отстоява мнението си, лично с Берман се карал в кабинета му...

Не е зле да се докладва на другаря Сталин.

6

Майор Терентий Пересипкин бе престанал да се прибира вкъщи: какъв е смисълът? Метро, после тролейбус, след това автобуса трябва да чакаш. А той все не идва. Добереш се до вкъщи, а там вече те чака вестовой с мотоциклет: викат ви. Майорът имал непредпазливостта да се учи добре в академията и по разпределение имал нещастieto да попадне не в армията, а в Наркомата на съобщенията. Протестираше. Доказвал. Но му обяснили: в мирно време всички съобщителни системи на страната са подчинени на чекистите. Това е логично. Някой каже ли нещо – те всичко трябва да знаят. Но по време на война всички съобщителни системи ще се използват за военни цели. Работата върви към война, това всеки го вижда, и е време съобщителните системи полека-лека да се военнизират. Ти си първата лястовичка, после още военни ще вземат да изпращат.

Още щом стъпил в наркомата, Пересипкин се почесал по тила: всички в наркомата са чекисти.

Иска да се сприятели с тях, само че те са баровци, а той – оръфляк. Не е от тяхната каста. И си приказват за някакви свои работи, доста мъгляви, и езикът им чудат, и държането им особено, дори чиновете им други: той си е майор и носи майорски отличителни знаци, а техните майори ходят с отличителни знаци на полковници. И наричат хората с прякори. Говорят си за някого, а ти никога няма да се сетиш за кого именно.

С една дума, натресъл се. Не се надява да доживее до войната. При завършването на академията получил чин майор и това явно е последният му чин. В такова обкръжение по-висок няма да получиш. А може и той да загубиш. То майната му на чина, ами да не си загубиш и ГЛАВАта. Работи по цели дни и по цели нощи. Нощем, като остане сам, решава от заранта да се поддаде, да преклони ГЛАВА и да се усмихва на всички чекисти по кучешки. Но идва заранта и майор Пересипкин все не може да се усмихва така, че да им се хареса. Неговият нрав не му позволява. Ще му се да върти опашка, ама нищо не излиза.

Чуди се на криволиците на съдбата и вече е готов и за арест, и за

мъчения, и за смърт. Очаква да го приберат всеки ден. Всеки час. Всяка минута.

Чекистите около него също се чудят. Всяка заран изумено казват на Пересипкин вместо поздрав: „Още ли не са ви разстреляли, Терентий?“

7

Настя рядко се прибира в стаята си. Хубаво е тук. Дъждът потропва по покрива. Топло, уютно. Печката пее. Печката е същата като в залата, само че стаичката е малка и бързо се затопля. Настя е решила да си даде почивка. Вдига телефона:

- Обед в четирийсет и първа стая.
- Сега е два през нощта.
- Така ли? Не съм забелязала. Хайде, измислете нещо.
- Сега ще измислим.

Не спи Институтът на Световната революция. По всяко време на деня и нощта ще ви донесат обед. Можете да го наречете късна вечеря или ранна закуска. Както ви се харесва. Не спи Институтът на Световната революция, тракат телеграфните апарати, шифровчици декодират текстове, по библиотеките и хранилищата за документи момичета като Настя са се навели над дебели папки, „Главспецремстрой“ докарва вагони с бобини с магнитна жица, бойците от външната охрана разтоварват зелени сандъци, пълни кой знае с какво, бръмчат самолети на летището, в мрака изчезват групи някакви хора...

А Настя е решила да си почине.

Капят дъждовни капки, стичат се по наклоненото стъкло. Колко хубаво ще бъде, когато някой ден тя се събуди, а прозорецът на наклонения покрив ще бъде затрупан със сняг.

Но засега няма сняг. Засега по черния прозорец вали дъжд. Трополи дъждът, вие бурята, коминът свири.

На вратата се почука: вашият обед.

8

Добре ще си живеят хората след Световната революция. Стига да доживеят до нея. Но не е лош животът и преди Световната революция: на подноса има чиния с филийки горещ бял хляб, леко запържен с

масло. Французите го ядат така. В бутилката има изстудено вино. Не какво да е, а „Шабли“. Бялото месо в листа от салата е пушен фазан. Освен това на подноса има блюдо с ароматни ябълки, кавказко грозде и нежни праскови. Към всичко това – горещ сребърен кафеник. Просто и скромно. Настя си наля вино. Отпи една глътка и се замисли. Седи на кревата с гръб към стената, а чашата си остана до устата ѝ. Настя е решила за пръв път от много седмици насам да си даде истинска почивка: решила е да спи пет часа подред, а може дори шест, после да стане сутринта и да поброди из гората около манастира, ей тъй, а после пак да се залови за работа за седмици наред.

Само че мозъкът ѝ не е способен да се изключи от работния ритъм. Затова изстива горещият хляб, приготвен както го обичат французите. Настя забрави за пушения фазан. Забрави за виното в чашата, която държи до устата си. Не ѝ е до виното.

Дали да не позвъни на някого? Може би още някой в манастира след два часа през нощта вече не работи, но още не спи?

Настя погледна слушалката с дълъг неразбиращ поглед и изведнъж я грабна:

– Оператор, тук е Жар-птицата. Холованов веднага да дойде в стаята ми.

Затръшна слушалката. Облече се. Пак грабна слушалката:

– Изпратете Холованов не в стаята ми, а в моята зала.

– Холованов го няма.

– Щом се появи, кажете му да дойде при мен.

9

По коридора надолу. Мрак. Нощ. Тук-там светят прозорци, а между сградите е тъмно като в рог. Дъждът плющи, вятърът развява шлифера ѝ. Нищо, следственият блок е съвсем близо, а после по коридора – към своята зала. Тук е царството на професор Перзеев. Може да се мине през двора, а може и през човекоядското мазе. Покрай клетките с човекоядците. Смъртта винаги е привличала хората. Прегазят ли някого на улицата, струпа се тълпа. Зяпат. Какво има да зяпат? А тук има какво да се гледа. Настя Жар-птицата е човек като всички. И нея я привлича смъртта. И ако има възможност да се надникне в очите на смъртта, кой ще изтърве такава възможност? И тя не я изтърва...

10

Из манастира се разнася слух: Жар-птицата вика при себе си Дракона нощем. В която и стая да го викне, Дракона търчи натам. Където и да се намира, каквото и да върши Дракона, всичко зарязва и се втурва към нея. По всяко време на деня и нощта.

11

Настя влезе в залата си, погледна стените, разбра грешката. Подпря стълбата и започна да смъква снимките от стената.

12

Холованов се появи в девет сутринта.

Влезе: залата съсипана. Смъкнати са снимките от стените. Колко време, колко труд са хвърлени и това шантаво момиче е унищожило всичко.

– Да не би да си откачила от преумора?

– Не съм бе.

– Сега как ще възстановим всичко това?

– Не трябва да го възстановяваме, Драконе. Трябва да сглобим нова картина. Виж каква е грешката. За нагледност използвах големи фотографии, а са нужни малки: осем на дванайсет.

– Тогава нищо няма да видиш под тавана!

– Ще видиш, ако поискаш. Ще се качиш на стълбата. Ще ти кажа къде е грешката. Използвах големи фотографии, защото на голямата стена се побра ръководството на НКВД. На другите стени и на таблата – ръководствата на близките и сродните организации. Получиха се много отделни структури. Но това е неправилно. НКВД, Наркоматът на горската промишленост, Наркоматът на съобщенията, Главзолото, Главното управление на капиталното строителство на Наркомата на железниците, на строителството на шосейни пътища, Далстрой и т. н., и т. н. – всичко това е една структура. Единен организъм. Затуй всичките трябва да са на една стена. Снимките – по-малки и да се закачат по-нагъсто. И всички трябва да се свържат с конци, чак тогава ще се получи единен организъм. Чак тогава ще видим правилната картина на тяхната мощ.

ГЛАВА 10

1

Много неща трябва да може да върши един спецкуриер на ЦК. Най-важното е събирането на сведения и обработката им. Но при извънредни ситуации се дава командата: „Готови за потегляне!“ Звучи тревожно и романтично, горе-долу като „Тревога! На оръжие!“

Преди време Настя работеше по цветята, днес има други задължения. Днес е по водата.

В кремълското шивашко ателие натъкмиха по Настенка една къса тъмносиня рокля с бяла якичка, с бели дантелени маншети и с бяла престилка. Тя се погледна в огледалото и се хареса. Само че къде да дегне „Люгер“-а? На кръста не можеш да си го запашеш, ще се наруши хармонията. Затова pistolетът е в чантата на Сей Сеич. Сей Сеич е главният отговорник по водата. Държи я в специален термос. Сей Сеич седи зад кулисите. Трилитровият термос и чантата са до него. В чантата е Настиният „Люгер“, има и други неща. Задачата на Сей Сеич е да внимава никой да не се приближи до термоса и да не сипе нещо в него. Всъщност да се сипе нещо е невъзможно – капакът на термоса има цифрова ключалка. Водата от термоса може да се налива през кранче. За водата има две чаши. Другарят Сталин ще седи в президиума, а Настя ще му поднесе на сребърен поднос чаша с вода. Щом другарят Сталин отпие половината, Настя ще му поднесе втората чаша, а първата ще прибере. Това ѝ е работата. Иззад кулисите Настя ще наблюдава чашата. Сей Сеич – също. Съвещанието ще продължи цял ден и те не бива да откъсват очи от Сталиновата чаша. Трябва да се внимава да не подменят чашата на другаря Сталин, да не му сипят нещо в нея. Иззад кулисите се вижда и целият салон. Настя ще гледа и към салона. И Сей Сеич. Знаели се какво може да стане? Ако нещо стане – Сей Сеич си е взел чантата. В чантата му освен „Люгер“-а има и сума други неща.

Ясно е, че не само Настя ще гледа към салона. И не само Сей Сеич. Много хора ще гледат към салона. Да речем, Люска Манатарката. И Люска е издокарана с такава синя рокля. Също с престилка, също с маншети и якичка, също със сребърен поднос. Люска ще поднася чашите на другите вождове. Люска изгаря от завист: на Настя са доверили чашата на другаря Сталин, а на нея не са ѝ я доверили.

Всичко у нас е умно.

Така е направена сцената, че иззад кулисите се вижда целият салон. Настя гледа. Настаяват се отговорните другари, приказват си, глъчката в салона е съдържана. Настаниха се. Млъкнаха. Гледа Настя през тайното прозорче: все познати лица. Всичките тия другари висят на нейната стена. Забодени с кабърчета: заместниците на наркома на НКВД, началниците на главните управления, техните заместници и помощници, републиканските наркоми на НКВД със заместниците и помощниците си, началниците на областните управления на НКВД – също със заместниците и помощниците си. Пълният салон е стихнал и напрегнат.

И изведнъж салонът избухна от възторг. Обезумя от ръкопляскания. Чак под тавана звънти. Като в завод „Сърп и чук“. Само че по-силно. С крайчеца на очите си Настя поглежда към сцената. Излиза другарят Сталин, той също ръкопляска. И другите вождове край него ръкопляскат. Седнаха. И салонът седна. Успокоява се салонът. Затихва. Настя кимна на Люска и излязоха заедно. Зад гърбовете на вождовете. Настя има една чаша на подноса, Люска – дванайсет. Но от салона това не се вижда. Иззад гърба на другаря Сталин Настя сложи чашата и веднага помогна на Люска да раздаде другите чаши, та двете да излязат заедно. За да не се създаде в салона впечатление, че за другаря Сталин има отделно обслужване.

Чашите трябва да се слагат пред вождовете така, че да не ги разплискаш, да не полееш вожда, да не привлечеш по никакъв начин вниманието на салона. Свършиха си работата бързо. А на трибуната другарят Микоян вече разказва как вражеската агентура трови добитъка в колхозите, как плете заговори, как подхвърля гайки между зъбчатите колела на машините, как пуща враждебни слухове, как отравя кладенци. Разказва другарят Микоян, а другарят Ежов шепне на Сталиновото ухо нещо тайно. И целият салон се вторачва не в другаря Микоян, а в устните на другаря Ежов. На салона би му се искало да надуши тайните по движението на тези устни. Само че нищо няма да излезе. Бдителен е другарят Ежов, закрива си устните с длан.

А другарят Микоян – за това, как наемниците на капитала палят поцевите, как подрязват подпорите на мостовете, как слагат върху релсите в тунелите многотонни канари. Салонът слуша с уважение и внимание. Всеки зам.-началник на областно управление може да разкаже и по-

големи страхотии. И затова слуша. Старее се да разбере накъде бие ораторът.

А ето накъде:

– Разпасал се е врагът, престанал е да се страхува. А не е ли престанал да се страхува, защото бдителността на някои чекисти се е притъпила?

Ето каква била работата. Салонът се посниши.

– Дали врагът не се чувства спокойно, защото е сигурен в безнаказаността си? Дали...

А от дъното на салона се чуват стъпки. Салонът се вцепени. Всеки трябва да гледа напред. Към другаря Микоян. Към другаря Сталин. И към шепнещия другар Ежов. А назад не смей да погледнеш. Не бива да си въртиш ГЛАВАта, не бива да се озърташ, когато от сцената ехти толкова важна реч. Такива ужаси докладва другарят Микоян, че чак да не повярваш.

Трудно е да се вслушваш в речта на другаря Микоян. Другарите в салона слушат предимно звуците на стъпките. И им е трудно да чуят нещо друго освен тях. През салона чак от отсрещния му край към сцената крачи някой, без да бърза. Всеки разбира: току-тъй никой няма да тръгне през салона, когато другарят Микоян държи реч, когато другарят Сталин я слуша.

През тайното прозорче Настя вижда всичко. През салона върви Холованов. Спокойно върви. Не бърза. И двама със сиви костюми с него. Другарите в салона не смеят да погледнат Холованов. Другарите в салона гледат президиума. И всеки сякаш се затуля с рамо от крачките. Всички отляво на пътеката се наклониха леко наляво. Всички отдясно на пътеката – надясно. Все едно че магнитно поле отблъсна всички от пътеката. А Холованов докосна лекичко с ръка началника на Омското управление на НКВД. Майора от Държавна сигурност другаря Хватов. Обърна се другарят Хватов към Холованов едва-едва и без думи го попита: мен ли? Холованов също с учтиво кимване без думи: теб.

Стана другарят Хватов, тръгна да излиза от салона. Приведен. Бавничко. За да не скръцне. За да не пречи на говорещия от трибуната другар Микоян. За да не нарушава тишината, за да не затуля с ГЛАВАта си перспективата към президиума. С вида си другарят Хватов се извинява за безпокойството.

Излезе от салона. И двамата със сиви костюми след него,

А Холованов остана.

Само се дръпна в сянка. Зад една колона.

Гледа Настя през прозорчето. Удивителен концерт. И на сцената удивителен, и в салона удивителен. Безкрайна реч е измислил другарят Микоян, а по пътеката пак върви Холованов и двамата със сиви костюми с него. Другарят Микоян – за вредителството в птицевъдството, а стъпките по килима се приближават. И Холованов пак бутва някого по рамото. И обръщане на ГЛАВАта: мен ли? Теб я. Кого друго? И тръгна другарят враг по килима на пръсти.

Към изхода.

Другарят Микоян – за вредителството в дърводобива. Салонът съвсем примря. Това е вече съвсем директно. Щом каза, че в лагерите дърветата не се секат както трябва, двамата със сиви костюми бутнаха по рамото началника на управлението на Амурските дърводобивни лагери: елате с нас. Гледа Настя салона и констатира промените: колкото повече врагове извеждат от салона, толкова по-яростно аплодира салонът на оратора. На място и не на място. И възгласи: „На великия Сталин – слава!“ Ту един скочи от креслото си, ту друг: „Слава на великия Сталин!“

А другарят Сталин слуша речта. Другарят Сталин целият е изтъкан от внимание, изваян от внимание. Все едно че не викат за него. По салона плъзва истерика. А на него окото му не трепва. Той дори не забелязва колко го обичат, как са готови да сложат за него живота си на олтара на отечеството.

Трудно ѝ е на Настя да схване Сталиновата тактика. Гледа Настя през тайното прозорче и все не може да проумее: защо другарят Сталин е възложил тази работа на Холованов? Такава практика противоречи на теорията на човекоядството. Ако всичко се прави, както го изисква науката, тази работа трябва да се възложи не на Холованов, а на самите чекисти. Нека сами се арестуват взаимно, нека сами се изтезават взаимно, нека сами си стрелят взаимно в тиловете. Та човекоядският инстинкт да не се притъпява. Та никой да не вярва на никого. Та всеки да се страхува от другите.

И да ги мрази.

От друга страна, нима чекистите на Ежов малко се изтребват взаимно? Не, човекоядският инстинкт не се е притъпил. Просто другарят Сталин прилага различни похвати. Другарят Сталин премята противниците си като добър самбист – и с лява хватка, и с дясна. Другарят Сталин като добър самбист не се повтаря. Другарят Сталин като добър самбист

във всеки един момент е непредсказуем. Човек най се плаши от неопределеността. Ето я неопределеността. Ходи из салона с лъснати ботуши.

Чак тогава Жар-птицата разбра, че всички тия другари могат да бъдат държани под контрол само посредством страха. Всеки ден другарят Сталин трябва да демонстрира на чекистите своята власт и всеки ден да им я доказва.

И още нещо: другарят Сталин трябва да направи Холованов враг на всички чекисти. Та всички до последния чекист персонално да мразят Холованов и персонално да се страхуват от него.

Така че другарят Сталин не се отклонява от теорията на човекоядството.

Нито на крачка.

4

Другарят Микоян привърши речта си. Призова чекистите да се учат на пролетарска бдителност от другаря Ежов така, както другарят Ежов се учи от другаря Сталин. Салонът екна от ръкопляскания, сякаш мълния продъни небето, сякаш се вряза в шестстотингодишен дъб и го разцепи на две.

Зажуми и ще чуеш, че още едно могъщо дърво е направено на парчета от страшния удар. Салонът трещи от аплодисменти, сякаш мълнии правят на трески цяла дъбова гора. Настя гледа към тавана: ако влезе в резонанс, таванът ще рухне. Това е известно от школските учебници по физика. Ще трябва да подскаже на Холованов, че има такава опасност. Че току-виж следващия път се сринал таванът заедно със стените и балконите. От престараване с аплодисментите...

Салонът се поуспокои. И ораторите взеха да възхваляват от трибуната Сталиновата мъдрост. И взеха да призовават към безмилостен терор, към изстребване на враговете, колкото и изкусно да се маскират те, под каквото и рухо да се прикриват. Салонът ръкопляска на ораторите. Одобрява. Салонът настоява: „Смърт! Смърт! Смърт!“

Смърт ли желаете, другари?

Това може. Това на драго сърце. Това колкото обичате. Ето, щом толкова ви се иска: Холованов пак тръгва. Той не бърза. На задните редове, които е отминал, настъпва облекчение. Лицата на задните редове са такива, сякаш хамали са носили всеки по пет торби цимент, но ето че са ги хвърлили и са поседнали край стената: очите към небето, езичите

изплезени, на устните глупашка щастлива усмивка.

Колкото повече редове отминава Холованов, толкова по-голямо отпусане се усеща на задните редове, толкова по-голямо напрежение на предните.

Но Холованов отмина всички редове и по стъпалата – на сцената. Президиумът се сепна. Тук на сцената беше весело, тук на сцената уж не забелязваха какво става там, долу. Оживиха се другарите в президиума, взеха да си оправят яките, прическите. Така се държат новобранци под погледа на свиреп старшина. Само другарят Сталин е невъзмутим. Само другарят Сталин слуша изказването и поклаща глава, макар че не става ясно одобрява ли оратора, или не се съгласява с него.

Холованов огледа президиума. На другаря Ежов очите му шарят, другарят Ежов се чуди къде да си дене ръцете: опипва джобовите на гърдите си, проверява закопчана ли му е яката. Преди малко чуруликаше на ухото на Сталин... а сега изведнъж челостта му потрепна и увисна. И другарят Микоян е неспокоен. Другарят Микоян е с вратовръзка. Взе да си опипва вратовръзката, яката на ризата: май всичко е закопчано, май вратовръзката му не се е изкривила на една страна, но леко го стяга...

Холованов не се канеше да арестува Ежов. И за Микоян днес нямаше заповед. Отиде Холованов до трибуната и хвана оратора за рамото: елате с мен...

5

След съвещанието на висшия ръководен състав на НКВД – банкет. В Големия кремълски дворец.

Из кремълските коридори плъзна слух: другарят Сталин е заповядал да измислят някаква нова водка. Съвсем специална водка, само за ръководители. Разправят, че водката се казвала „Москва-столица“ или „Москва – столица на СССР“. Или просто: „Столица на СССР“. Разправят, че била невероятно вкусна.

На ръководния състав му се ще да я опита час по-скоро. След такво съвещание на всеки ръководител му се иска да се напие. Все му е едно как ще се казва водката: „Столица на СССР“ или просто „Столица“. Всеки се радва, че днес му се е разминало. Може и утре да му се разминне. И на всеки му е приятно, че другарят Сталин проявява грижа. Враговете премахва с властна ръка, но със същата ръка раздава благини на

верните си хора. Това малко ли е; заповядал за ръководния състав специална водка да измислят?!

А след официалния банкет – неофициален. Той се подготвя в хотел „Москва“. Кое е удобството? Това, че като се напиеш, няма защо да ходиш никъде. Трябва само предварително да напишеш с тебешир на десния си ботуш номера на стаята. А после ще те довлекат до стаята ти. Специални лакеи държат за разнасяне на ръководителите по стаите им. Знаят ръководителите, че Сталин подслушва хотел „Москва“ от основите и мазетата до покрива. Ще се напиеш и ще издрънкаш нещо.

Ама как да не се напиеш след такова съвещание?

6

Настя свали престилката, затегна портупея, провери пистолета на хълбока си. Жалко, че модернизацията на „Москва“ едва започва. Жалко. След такова съвещание чекистите ще се изпонапят. Сега е моментът не само да ги подслуша човек, а и да ги погледа. Настя се наметна с коженото яке – и след Холованов. В тъмния коридор. В мрачната стая, към стената, която сама се отваря. Слязоха на станция „Кремльовская“. А там ги чакат. „Главспец-ремстрой-12“ е в готовност. Само е добавен още един вагон. Настя се досеща – това е затворнически вагон. Холованов ще откара с него всички, които бяха арестувани днес. При професор Перзеев за разпит. Хитър е Перзеев, никого не бие, не си хаби силите, а само съчувства: „Не искате да говорите? Ще се наложи да ви дам на едни лоши хора...“

7

Трака „Главспецремстрой“: вкъ-щи, вкъ-щи, вкъ-щи. Вагонът днес е пълен. Момичетата се прибират от обезпечаването на съвещанието на висшия ръководен състав на НКВД. Ако живееш в Москва, ако си имаха татко и майка, ако имаха съседни и приятели, всяко от тях би могло да бъде проследено, изучено, издебнато, подкупено, сплашено. Но тези момичета не могат да бъдат проследени, не могат да бъдат издебнати, не могат да бъдат подкупени, не могат да бъдат сплашени. Това е невъзможно, защото и самият другар Ежов нищичко не знае за Сталиновите момичета.

Когато съвещанието се прекъсне за обед, те се появяват като ято, обслужват делегатите чевръсто и весело и изчезват всичките едновременно. Сякаш под земята. Всеки път различни се появяват. Като че ли Сталин има цял полк такива. Може пък Сталин да докарва особено проверени от някой текстилен комбинат? Или студентки от някой институт?

Свършат си работата – и под земята. Не можеш да разбереш къде. Дали не слизат в метрото? Може би си имат свой изход към „Площада на Революцията“ или към „Площад «Свердлов»“? Или ги изкарват от Кремъл с фургони без прозорци? Беше изпращал хора другарят Ежов на станциите на метрото, наблюдаваха всички кремълски порти преди големи съвещания и след. Не може да се разбере откъде се вземат и къде изчезват. А в московското метро, носещо името на другаря Каганович, след затварянето му не можеш да припариш. Московското метро се подчинява неясно на кого. Дори на другаря Ежов не му е ясно. И врагове да лови в московското метро не му разрешават на другаря Ежов. И се охранява метрото от специално отделение на милицията, което се подчинява на някого, но не можеш да схванеш на кого. Ясно е само, че стопанинът на метрото е властен и свиреп чичко. Тъй че не е за препоръчване да си пъкхате носа в работите на московското метро. Купете си билетче и се возете накъдето трябва. И не се озъртайте. И се измитайте, преди да са го затворили.

Излиза, че няма кой да зяпа ремонтните влакове в нощното метро. И затова „Главспецремстрой“ профучава незабелязан от никого. Изскача от подземие и хвърчи през мрака.

Със свирене.

8

Всички врати към коридора са отворени. В коридора ечи смях. Сей Сейч гошава момичетата. Момичетата си разказват смешни истории. Когато триста мъжаги пият в една зала, непременно стават някакви занимателни случки, има какво да си спомни човек и по коридора: ха-ха-ха. И още една история, и пак: ха-ха-ха.

Само една врата към коридора не е отворена. Само в едно купе не се смеят. В това купе са Холованов и Настя.

Както се смеят, момичетата току хвърлят по един поглед към Холовановата врата: виж я ти на какъв мъж можа да завърти ГЛАВАта.

9

– Я да те развеселя, Драконе. Искаш ли да ти кажа къде крият картите Севастян мечкарят и приятелите му?

– И това ли си изчислила?

– Тук всичко е ясно. Трябва просто да си спомниш кое не проверявате по време на обиск.

– Всичко проверяваме.

– Проверявате всичко освен... собствените си гащи. С професионалисти си имате работа бе. Единият от тях е джебчия. Вие влизате в килията и започвате обиска. Той в това време скрива тестето в твоя джоб. Когато обискът е привършен, открадва тестето от джоба ти. Той не е сам в килията. Четирима са. Също професионалисти. Макар и да не са джебчии, могат да го улеснят. Джебчията обикновено работи с партньори. И те му партнират, като отвличат вниманието ти.

– Виж какво, Жар-птицо, ако си права, ако намеря картите при обиска... в джоба си, ще им върна картите, нека играят, но непременно ще им кажа, че ти си им хванала спатиите...

10

– Мистър Хъмфри, искам да проведем с вас един делови разговор.

– Слушам ви, мистър Холованов.

– Останете още една година.

– Не, мистър Холованов, време ми е да се прибирам вкъщи. В Америка.

– Ще ви плащам двойно повече.

– Не, мистър Холованов. Време ми е.

– Добре. Тъй да бъде. Но има един проблем...

– Какъв?

– Работата е там, мистър Хъмфри, че вършехте много деликатна работа...

– Разбирам, мистър Холованов.

– Знаете твърде много... Ще пристигнете в Америка и ще започнете да разказвате на всички, че другарят Сталин подслушва телефонните разговори на най-близките си съратници...

– Мистър Холованов, никога на никого нищо няма да разкажа...

– Това се казва делови разговор, мистър Хъмфри. Това се казва

делови разговор.

– А и ако започна да разказвам, никой няма да ми повярва: по документи аз съм работил не в Съветска Русия, а в Австрия. И писмата до близките ми са написани уж от Австрия. И сте ги изпращали, доколкото знам, от Австрия...

– Всичко е така, но не сме сигурни, че ще си удържите на думата...

– Ще ви подпиша клетвена декларация, мистър Холованов...

– Клетвена декларация? Това е хубаво. Това добре го измислихте. Само че какво ще правя аз с клетвената ви декларация?

– Как какво? Ако публикувам нещо за системата за подслушване, ще ме дадете под съд...

– Не обичам съдилищата. Съдебен процес може да се спечели, но може и да се загуби... Затова клетвената декларация не ми стига.

– Какви други гаранции са ви нужни?

– Животът ви, мистър Хъмфри, е най-добрата гаранция, че на никога нищо няма да кажете.

– Да ме убие ли искате?

– В никой случай. Хора убиват само престъпниците. Аз не искам да ви убивам, искам да ви ликвидирам.

– Протестирам и искам незабавно да викнете тук моя адвокат.

– Адвокатът е предразсъдък на буржоазния съд. Ние се ръководим от интересите на нашата страна и на Световната революция, не ни е нужен адвокат, който ще доказва, че не сме прави. И без адвокат знаем, че сме прави.

– Всички чуждестранни инженери, които работят за вашата страна, ли убивате?

– Там е работата, че не всички. Всички, които строят танкови, артилерийски, авиационни, автомобилни заводи, ги изпращаме в родината им, след като сме ги възнаградили щедро. Но вие вършехте много деликатна работа.

– И много такива като мен ли има?

– Броени единици. Вие не сте правило. Вие сте изключение.

– Кой е следващият?

– Тримата инженери, които монтират вентилационните системи в хотел „Москва“.

– Но в Америка ще се усъмнят.

– Нека се усъмняват. На всички, които не бива да се връщат, предварително им оформяме документите не за Съветския съюз, а за Австрия, Бразилия, Австралия, Германия. Ние използваме това в свой

интерес: американски инженери заминават за много страни... и изчезват. А в Съветския съюз не изчезват. Ето – поработили са и се прибират в родината си с добри пари.

– Ще изпратите ли моите пари на семейството ми?

– Не, ще ги конфискуваме. Сей Сеич, вземете чантата, пребройте и съставете акт за получаване на припечелените от мистър Хъмфри пари.

– На мястото ми друг инженер от Америка ли ще пристигне?

– Да.

11

Севастьян мечкарят се смее и клати ГЛАВА: хитро момиче си ей, хитро. И вади своите телчета и кукички.

– Та щом си толкоз хитра, дъще, ще ти разкажа тайната си. Имаше в живота ми един момент: щракнаха ми белезниците, тикнаха ме в пандиза. И май на смърт се канеха да ме осъдят. После ме докараха тук. Учи ни, казват, на занаята си, инак... А аз реших: ще ги уча, ама най-важното няма да им разкажа. Осемнайсета година кисна тук в манастира, мнозина ваши съм обучил, ама най-важната тайна само на теб ще я разкажа. Жалко е да умреш и да отнесеш със себе си тайната на занаята. А ти ми допадна. На теб ще ти я разкажа, а ти я пази. Разкажи я на друг, но само на човек с добра душа. Разкажи я само веднъж в живота си и само на такъв, когото смяташ за истински човек. Значи тъй. Как се въртят кукичките в дупката, ще ти покажа. За това кой знае колко ум не се иска. Най-важното не е там. Най-важното е другаде. Първо трябва да обикнеш мечока. Разбираш ли? От все сърце да го обикнеш. И нищо да не искаш от него. И нищо да не желаеш от него. Мечкарят е като строителя, като поета, като художника, като писателя.

Голям загубеняк е художникът, който още докато рисува картината си, пресмята колко пари ще получи за нея. И картината му няма да е свята. И пари няма да вземе за нея. Художникът трябва да е творец. Бог на картината си. Трябва да обича творбата си още в замисъла. Или строителят: има добри строители, които обичат сградата още преди да са започнали да я строят. Обичат всеки зазидан в стената камък. Обичат всяко забито в стената гвоздейче. Който обича, той сполучва, и такава сграда ще трае векове. Разбра ли ме, шантавелке?

– Разбрах ви.

– И в нашата работа всичко се крепи на любовта, от любовта

започва и с любовта завършва. А ти го обикни. Ти недей смята бронирания сейф за студено парче желязо. Представи си го като нежно, уязвимо същество. Докато касата е натъпкана с пари, всеки я обича, всеки гледа да я докопа. А когато е празна, никому не е нужна. Ами че тя се докача. Както човек се докача: докато си богат и прочут – всички те обичат, а като се свършат паричките и славата те напусне, всички ти обръщат гръб. Как да не се докачиш? Та и ти обикни касата не заради парите, а ей тъй. Заради силата ѝ я обикни, заради теглото ѝ, заради непробиваемите ѝ стени. И бъди нежна с нея. Но и през ум да не ти минава нещо като „Сега ще те отворя и ще те отараша“. Няма да се отвори тя пред користна душа. Дай ѝ любовта си, без да искаш нищо насреща. Дай ѝ я. Може пък и сама да се отвори. Всичко на тоя свят се крепи на любовта. Любовта е златното ключе, което отключва всички каси. Обичай си работата и тя ще те обикне. Обичай хората и те ще те обичат. Не се преструвай, че обичаш. Обичай! Три пъти ще ти го кажа.

Зад гърба на изрисувания мечкар грейна лъч и на Настя ѝ се стори, че главата му е заобиколена от златно сияние.

– Севастян Иванич, вие да не би да сте... светец?

12

Утре ще има изпълнение.

Утре ще е първото ѝ масово изпълнение.

В списъка влизат 417 изпълняеми. За четиристотин изпълняеми не си струва да се копят два трапа. Един стига. Трапът вече е изкопан. Копали са го превъзпитани крадци. В досието на всеки от тях е ударен печатът: „Тръгнал по пътя“. Превъзпитаните бяха работили с пълно разбиране за значението на тяхната работа. За какъв дявол ще копят затворници трап в гората? Копаеха и час по час поглеждаха конвоя: дали не го копаем за себе си? И решиха помежду си: не за себе си. Ние сме дванайсет души, а трапът е барем за петстотин. Копаеха и се радваха: добре сторихме, че тръгнахме по пътя на оправянето. Добре сторихме, че се превъзпитахме. Онези, които са упорствали, ще ги зароят в тоя трап.

ГЛАВА 11

1

Будилникът дрънчи като котвена верига по бронираната палуба на крайцер.

Първата ѝ мисъл бе да разстреля будилника и да го запокити в разстрелния трап.

Втората мисъл – да натисне копчето.

Натисна го и дълго седя на ръба на кревата, загърната с одеялото. После погледна будилника и се уплаши – 3 часът и 23 минути. По коридора – до тоалетната. Женската умивалня е празна. Сама е. Изми се, среца се. Ботушите ѝ са лъснати от снощи, снощи приши и чистата якичка на гимнастърката си. Затова се стегна на бърза ръка.

В трапезарията готвачката леля Маша разлива водка. Щом изпълнителите ги вдигат в три, кога ли става леля Маша? Екстра готвачка е леля Маша. Разбира си от работата. И е добра. Готвачът изобщо трябва да е добър по душа. Готвачът трябва да влага душата си в манджите. И изобщо всички трябва да са добри.

Постарала се е леля Маша: кренвиршите в казана вдигат пара, питките са горещи, току-що извадени от фурната, изпържила е три тигана картофи, нарязала е хрупкави краставички, зеле с лук. Лично разлива водката. От яденето си вземай колкото искаш, а водката е по сто грама.

– Ето ти порцията, моето момиче.

– Не пия, лельо Машо.

– Такъв е редът, дъще, в такъв ден за спокойствие на душата.

– Тя си ми е спокойна.

– Ама не те ли дострашава? Настя не я разбира:

– Че защо да ме дострашава? Май днес няма мен да разстрелват.

А от всички маси се разнасят смях и шеги: я каква смяна расте, нищо че не пие.

Настя се изчерви, сведе очи.

2

Настаниха се в колата, кикот, смях. Лицата са все познати: същите

онези момци, които в завод „Сърп и чук“ се правеха на пролетарици, с трийсет гърла демонстрираха съзнателност. Началник им е другарят Ширманов. Строг другар, ама очите му нагли. Холованов на другаря Сталин му е нещо като началник на личната тайна полиция, а Ширманов на Холованов – нещо като командир на ударна бригада: ако се налага на някого случайно да му падне тухла на ГЛАВАТА, достатъчно е да свирнеш на Ширманов, мигновено ще го организира. Професионалист от висока класа. И целият му екип не пада по-долу.

Изобщо нито Холованов, нито Ширманов, нито целият му екип, нито момичетата от манастира не трябва да се викат за изпълнения, особено за масови. Присъдите се изпълняват от НКВД. Но има ситуации, когато трябва да се ликвидират хора, които в никой случай не бива да попаднат в лапите на НКВД. Тях Холованов ги държи в манастира по списък, утвърден лично от Сталин. Понякога манастирът трябва да се разтоварва. Тъкмо такава е ситуацията днес. Множко са се насъбрали. Време е присъдите да се приведат в изпълнение. То и за Холовановите момчета е добре, да не им се притъпяват инстинктите. И за манастирските момичета практика: предстои Световната революция, дело голямо, дело кърваво. Ръката на пролетариата няма да трепне, това е ясно. Но за да съществува пълна увереност, че ръката няма да трепне, момичетата трябва да се привличат от време на време за масови изпълнения. Днес е Настиният ред. За пръв път.

3

Постлаха на земята платница, а на тях сложиха сивите папки, Във всяка папка – човешка съдба. Съдби на купчинки. Всяка купчинка по петдесет папки. И още четири – отделно на малка купчинка.

- Началник на конвоя, всички ли провери?
- Всички, другарю Холованов.
- Тогава викай първата група. Весел е началникът на конвоя:
- Антонов, Артишев, Архипов...

Извика петдесетте фамилни имена на първите по азбучен ред, строиха групата в колона по пет. Трина конвойни отпред, трима отзад, по двама с кучета отстрани: крачка надясно, крачка наляво се брои за бягство, конвоят стреля без предупреждение.

И напред.

Първата група тръгна към гората. Останалите седят. Чакаат си реда.

Около тях също има конвой. Също с кучета.

4

Докато се четат имената, докато групата се формира и строява, изпълнителите няма какво да правят. Изпълнителите стоят отстрани. Това не е тяхна работа.

А когато първата група се скри в гората, край на пушенето. Захвърлиха cigarите, стъпкаха ги с ботушите си: от една угарка големи горски пожари стават, – и напред. Да настигнат групата. Колона винаги върви бавно. Колона винаги лесно се настига.

Настигнаха я.

5

Портата изскърца: влизай. Зад портата горска поляна. Цялата заградена околоръст със зелен стобор, висок два човешки боя. Дъските се припокриват. Поляната е изпотъпкана я от хиляди крака, я от стада добитък. Все едно че довеждат добитък по пътеката, вкарват го в кошарата, държат го известно време и пак го повеждат нанякъде. Нищо няма на тая поляна. Само стоманени шкафове край стените. Най-обикновени шкафове. Сиви. Един човешки бой високи. Съвсем като в завод. Във всеки завод има такива шкафове в съблекалните. В кошарата има десет шкафа. Нима ще трябва да се преобличат преди разстрела? Във всеки шкаф има по пет отделения. Във вратичките на равнището на кръста – дупчици. И в заводите така ги правят – дупчици за проветряване. Вратичките на шкафовете са отворени. Една от вятъра – дън – изскърца. Вътре в шкафовете нито полички, нито кукички. А иначе са съвсем като в „Сърп и чук“.

Конвойните настрана, колоната – в кошарата.

Залостиха портата.

– Внимавайте, затворници, правете каквото искате, но броя до пет и пушам кучетата.

Кучетата се теглят на синджирите. Но няма нужда да бъдат пушани. Хората в кошарата могат да се скрият от кучетата единствено в шкафовете.

Кучетата са само четири, а хората в кошарата – петдесет. Само че

на никого не му се ще да се бие с куче, ако на две крачки има железен шкаф. Затворниците се втурнаха към шкафовете. Все така става: място има за всички, но в една вратичка се тикат наведнъж по пет, та дори по седем, дерат си мутрите и си откъртват ченетата, в друга – нито един. Бой, блъсканица. Който е по-силен – пръв се намърдва. Разпределиха се. Затръшнаха всички вратички. Десет шкафа, по пет отделения във всеки. Във всяко отделение по един. Петдесет.

– Кое е най-важното в нашата работа? Да стреляш в тиловете ли? Не, моето момиче. Съвсем не. Най-важното е да ги разделиш всичките. Да разделиш тълпата на индивиди. Ако побеснеят, как ще ги спреш? Та за да не побеснеят, трябва да направиш така, че всеки да мисли само за себе си. УмнаГЛАВА е измислила тия шкафове. В тритонен камион точно пет се побират. Закарваш шкафовете където си искаш и правиш пункт за разстрели. Заграждаш една поляна, слагаш шкафовете и стреляш колкото ти душа иска. И броенето се улеснява. Десет шкафа – петдесет места. Днес имаме 417 клиенти. Значи осем пълни кошари и нещо. Най-важното е да ги вържеш, а вържеш ли ги – работата е свършена: да стреля в тила и най-големият глупак може.

Какво ли не измисля човешкият ум. Всичко се оказва толкова просто. Бравите на шкафчетата са хитро измислени. Като затръшнеш вратата на шкафчето, ще си седиш там. Вратата се отваря само отвън.

– Внимание, затворници! Събличай ватенките!

Неудобно е да се събличаш в шкафа. Много са тесни отделенията. За този случай са измислени вентилационните дупчици. Щикове те ни са дълги и тънки, през всякаква дупчица минават. С тия щикове мушкат по-мудните в тумбаците: шавай, говедо!

– Внимание, затворници! Събуйте си обувките!

Това е по-трудно. Няма как да се сгънеш в шкафа. Можеш да си развържеш връзките само ако си вдигнеш коляното към брадата. Мудните пак си патят от щикове те. Не е чак убийствено, но все едно е гадно да те ръгат с щик в ребрата.

– Внимание, затворници! Всички да се обърнат с лице към стената, ръцете назад.

Тръгнаха охранителите покрай шкафовете: „На кого бе, говедо, казахме да застане с муцуна към стената?!“ И с щика през дупчицата. „Ръцете назад, ви казахме!“

Чичо Вася връзвачът се размърда – дойде неговото време.

Стои арестантът в шкафа, с гръб към вратата, с ръце отзад, вратата се отваря, а какво може да направи той срещу два щика и две кучета. А

кучетата от нетърпение прискимтят. Но кучетата повече не ги пушат в действие. Чичо Вася връзвачът и без друго се справя. На кръста си той има снопче стоманен тел. Телът предварително е нарязан на парчета: омотаваш го около китките и го затягаш с плоските клещи. И излизай от шкафа. Нямах повече работа вътре.

– Прибирай първия!

6

И разстрелът започна на две вериги. На два потока.

Стои Холованов над трапа и си стреля. Някакъв със сив костюм до него му асистира. Единият стреля, другият презарежда пистолетите. После си сменят ролите.

До тях е вторият поток. Там са другарят Ширманов и неговите хора.

А момчетата не престават да водят вързани. Грабват изпълняемия от шкафа, вдигнат му вързаните ръце високо над гърба, така че ГЛАВАта му да слезе под пъпа, и го погват към трапа. Край трапа навирват още повече ръцете му към небето, та да падне на колене, а Ширманов много сърчно точно в този момент – бум в тила.

Защо е хубаво да се изпълнява с пистолет? Защото на пистолета куршумът му е заоблен. На патрона за пушка (те стават и за картучница) куршумът е островръх. Той е предназначен да лети на далечни разстояния. Той пронизва. А тъпоглавият пистолетен е тласкаш: тръгналия срещу теб ще спре, коленичилия – ще повали. На пистолетния патрон хубавото му е това, че не само убива застаналия на ръба, ами и го събаря в трапа.

– Другарю Ширманов, нека и аз пострелям малко.

– Стреляй бе.

Застана на мястото му веселият хармонист Ваня Камариски и започна да стреля. Не смогват да му домъкнат нови! След Ваня дойде ред на Съмка Белокоп. В другата верига също се извършва смяна – дотърча чичо Вася връзвача: на всички им се иска да погърмат.

7

За всички има работа при разстрел. Конвойт докара втората

партида, натика я по шкафовете: съблечи ватенките, събуй ботушите, с мутрите към стената!

Превъзпитаните крадци връзват ватенките на бали по десет, а обувките – на гроздове. Тук трябва да има ред: първо ботушите и обувките да се вържат на чифтове, после чифтовете да се разпределят по номера, после да се направят на връзка – и в камиона. И ватенките товарят в камиона. Всякакви ватенки има. Предимно дрипави. Но се срещат и прилични. Превъзпитаните не са балами, събличат си ватенките, уж че им е станало горещо, и ги хвърлят в общия куп. А от общия куп си издърпат някоя по-хубава. И обувките са цяла камара. И там се срещат не много късани. И превъзпитаните ги обуват. А своите – на камарата.

Конвоят не реагира на това. Не му ли е през бабината на конвоя? Важното е после бройката на ватенките и обувките да съвпадне. И ако превъзпитаните са сменили нещо свое с чуждо, това не е в ущърб на никого. Работата на превъзпитаните е нервна, нека намажат.

8

Работата уж е проста. Бум, бум. И пак – бум, бум. Но иска време. Доведоха третата партида. Натикаха ги по шкафовете. Съблякоха ги, вързаха ги. Гръмнаха ги. Още една доведоха. Натикването в шкафовете е въпрос на минута. И да ги съблечеш не е проблем. Не е проблем и да ги гръмнеш. Връзването с тел е най-пипкавата работа. Ширманов нареди на всички изпълнители да връзват. Та да не се връзват затворниците един по един, а по пет-шест души наведнъж. Помогна. Темпото се ускори.

И на превъзпитаните им е по-весело. Тъкмо са си сменили ватенките, нова група се съблича. Току-виж и по-хубава ватенка си намериш. И обувки се срещат. От четиристотинте души все някой ще е с нови обувки. И можеш да си подбереш мераклийска ватенка. Така че след петата група превъзпитаните до един са с нови ватенки, всички скърцат с новенички обувки. Те са дванайсет души. Вярно, не може да се каже, че работата им е лека. А трапа кой го изкопа? Те. Но не стига да се изкопае трапът. В трапа пада работа. Труповите трябва да мъкнат в трапа, да се подреждат. От краищата като зидария, а по средата на камара. Като гръмнат двама души, стрелбата се спира, превъзпитаните слизат в трапа, започват да подреждат.

Изпълнителите работят качествено, но такава си е човешката

порода: ГЛАВАта простреляна, а оня още жив. Тогава следва заявка нагоре: един тук шава, доубийте го. Или самите превъзпитани го доубиват с лост. Изпълнителите също помагат: като застрелят двайсетина души, преди да пуснат превъзпитаните да ги наредят, стрелят в купчината.

За по-сигурно.

9

В два часа леля Маша докара обед: какво става, момчета, изгладняхте ли?

Холованов се допитва до хората: сега ли ще обядваме, или да си довършим работата? Строг командир е, но работата е напрегната и в такива моменти хората се сближават. Разбират се от половин дума, чинопочитанието сега само пречи. Затова Холованов в такива ситуации е демократичен: какво ще кажете, братлета?

А какво да кажеш? И така бива, и инак бива. Не е зле да си довършат работата и чак тогава да се наобядват. Свършваш си работата и шапка на тояга. От друга страна, работата уж не е кой знае колко, само две партиди и кусур останаха, ама после трябва да се заравят траповете, да се напише акт за извършената работа, друго, трето. Накъсо казано, я да обядваме.

Полянката край самия трап е възхитителна. Разстлаха одеяла на тревата. Вместо покривки. Леля Маша нарежда порязаници ароматен хляб, купчинки домати, краставици, сипва борш в котелките. А водка – нито грам. Водката е само преди и след. И е строга:

– Я всички да си измиете ръцете!

10

Казват, че в момента на смъртта мозъкът ни работел съвсем не както в живота. В момента, когато се прекратява притокът на кръв към мозъка, мозъкът сякаш се взривява в своя последен свръхмощен импулс. И далеч не случайно онези, които като по чудо са избегнали смъртта, но вече са се намирили в ноктите й, разказват, че в най-последния момент са видели целия си живот с милиони подробности. Съвсем не случайно в момент на катастрофа времето сякаш се разтегля. Виждаме връхлитащия ни локомотив така, като че ли гледаме забавени филмови кадри. Но

времето не се разтегля, просто през оставащите мигове сме способни да видим и осъзнаем значително повече, отколкото в нормална обстановка.

Настя гледа лицата на разстрелваните, примирайки от възторг и ужас. В момента, когато куршумът пробива човешката ГЛАВА, лицето на убивания изразява толкова емоции, като че ли за части от секундата човекът е можал да чуе целия „Реквием“ на Моцарт или да прочете Гоголевия „Шинел“.

Всекиму неговото. Един в момента на смъртта си прелива от ярост, друг – от неутолена жажда за мъст, трети изведнъж проумява сладостта на смирението и умира в блаженство, прощавайки на враговете си. Различни са чувствата на хората, но на Настя ѝ е ясно, че чувствата на разстрелваните не са мимолетни. Времето за тях тече съвсем не както за онези, които засега остават да живеят. За части от секундата, през най-последните мигове разстрелваните успяват да преживеят, да разберат и почувстват повече, отколкото са успели за дълги години, а може би и за повече, през целия си живот.

11

Трапът от единия край се напълни почти догоре. Там веднага го застипах с пръст.

Нагърмяха се. Хубаво се нагърмяха. Ако бяха изпълнявали в кремълското мазе, никаква романтика нямаше да има. Там си отработваш деня и се прибираш капнал с трамвая въщи сред стотици такива като теб изморени през деня хора.

А ако са повече от сто, това задължително става сред природата. Гора. Река. Вечер край огъня. След изпълнението – по сто грама. Това се възприема като лекарство, като кисело витаминче след инжекция. Сто грама не стигат. Искат ти се повече. Затова вечерно време след разстрела всеки си изважда своето шише.

Всичко е сложено на общата трапеза. На такива вечери чиновете не се признават. Всички са свои. Всички са приятели. Всички са певци.

Кое най сплотява хората? Съвместната работа. Колкото по-трудна е работата, колкото по-отговорна е тя, толкова по-яко е приятелството между онези, които я изпълняват.

Огънят пламти, излъчва жегата, рояци искри отлитат към небето, консервираното свинско и шпековият салам са на корем. Чичо Вася връзва чът вади с пръчка печени картофи от жаравата.

А водката нагарча.

ГЛАВА 12

1

– Не ти ли се струва, Драконе, че сега, през лятото на 1938 година, чистката е достигнала връхната си точка и трябва да бъде ограничена?

– Другарят Сталин си знае работата.

– Не ти ли се струва, че другарят Сталин вече е прехвърлил критичната точка и в случай че НКВД се опита да вземе властта, другарят Сталин просто няма да има на кого да се опре?

– Преуморила си се.

– Можеш да ми казваш каквото щеш, но веднъж аз седях в манастира и гледах телефона.

– Това е ужасно интересно.

– Гледах телефона и ми дойде наум, че най-простият начин да извършиш държавен преврат е да изключиш телефоните на другаря Сталин. Без свръзка няма управление, без управление няма власт. Да изключиш някого от съобщителните системи значи да го изключиш от властта.

– Никак не е лесно да се изключат съобщителните системи.

– Сега не е лесно. Сега столицата е една и всички линии се събират в Москва, но скоро ще бъде готова резервната столица в Жигули... Един вожд на две столици. Кажете ми, Драконе, предвидил ли е другарят Сталин някакъв предпазен механизъм, за да не позволи на заговорници да се възползват от едната от двете столици в негово отсъствие?

– На такива въпроси не отговарям.

– Тогава ще задам тоя въпрос на другаря Сталин.

– Момиче, много рискуваш... Другарят Сталин заема поста генерален секретар от шестнайсет години насам. През тия години никой не му е задавал въпроси...

2

Москва е затисната от лепкав задух.

Москва няма какво да диша. Москва очаква буря. Москва очаква пречистване.

Необикновената пареща жегата се е разлила над Москва, проникнала е във всички кътчета, изсушила е хилавите дръвчета. Московчани са изпотъпкали тревата. Вдига се прахоляк.

А до кабинета на Народния комисар на вътрешните работи и генерален комисар на Държавната сигурност Николай Иванович Ежов жегата няма достъп. Стар похват: от ранни зори, още преди изгрев слънце трябва да се затулят с плътни тежки завеси всички прозорци. И не само в кабинета, а и във всички коридори. Жегата не прониква през дебелите стени. Жегата прониква през прозорците.

Николай Иванович Ежов тръгна покрай дългата маса. Пет минути вървя от единия ѝ край до другия. И пет минути обратно.

На отиване мина покрай петметров портрет. Върна се покрай същия портрет. На портрета – човек с ботуши, с разкопчан войнишки шинел, със зелена фуражка.

3

- Другарю Сталин. Тя иска да ви зададе въпрос.
- Другарю Холованов, аз заемам поста генерален секретар от шестнайсет години насам и през тия години никои не ми е задавал въпроси.
- Тя го знае, другарю Сталин.
- И въпреки това?...
- И въпреки това...
- Кажете ѝ да дойде.

4

Народният комисар на съобщенията, комисар от Държавна сигурност първи ранг Матвей Берман енергично изкозирува на сержантите от Държавна сигурност. А сержантите, след като разтвориха пред него и двете половинки на вратата, стиснаха пушките си в положение „За почест“. Дълбок е смисълът на този поздрав: ние държим в ръцете си оръжие, но вас, драги и любими комисарю от Държавна сигурност първи ранг, не ви спираме, не ви препречваме пътя с щиковете си, пушките ни са устремени към небето като бариери, вдигнати при вашето приближаване.

На сержантите им е драго. Другарят Берман се премести от

Народния комисариат на вътрешните работи в Наркомата на съобщенията, но дори външно си остана верен на огромното здание, на гранитните входи и мраморните стълбища. Другарят Берман отиде в Наркомата на съобщенията, ала ходи с униформа на чекист, носи на петлиците си по четири ромба на комисар от Държавна сигурност първи ранг. И не забравя тази сграда.

Драго им е на сержантите: другарят Берман уж напусна НКВД, за да заеме по-висок пост, но все едно че не е напуснал. Просто Наркоматът на съобщенията под неговото ръководство още повече се преплете с НКВД и стана неразделна част от огромния мощен механизъм.

Чест гостенин е другарят Берман. Пък и никакъв гостенин не е. Тук му е родният дом и той изобщо не го е напушал. Той си е наш.

Има за какво да си поприказва народният комисар на съобщенията другарят Берман с народния комисар на вътрешните работи другаря Ежов. Това е ясно. И все пак сержантите от двете страни на вратата усещат, че днешното посещение е някак тържествено-необичайно.

Скоро, Съвсем скоро ще се случи нещо.

Голямо и радостно.

5

– Другарю Сталин, ситуацията, когато в една държава се създава втора столица, ми се струва опасна.

– Един вожд на две столици, това ли искате да кажете другарко Стрелецкая?

– Тъкмо това искам да кажа, другарю Сталин.

– И искате да ми зададете въпроса предвидил ли съм предпазна система, която не би позволила на заговорници да се възползват от съобщителните възли и системи по време на мое отсъствие, нали?

– Тъкмо този въпрос исках да ви задам.

– Другарко Стрелецкая, предвидил съм такъв предпазител. Той се нарича контрол-блок.

– Благодаря ви, другарю Сталин, не знаех наименованието на това нещо, всичко останало знам.

– Какво знаете?

– Контрол-блокът е поръчан в Америка на фирмата КУВ, която се намира в Балтимор, щата Мериленд. Тежи 15–20 килограма, основният материал е злато и стомана. По сложност е равен или превъзхожда най-

добрите шифровални машини на света.

Сталин дълго гледа през прозореца.

После някак предпазливо дойде при Настя и седна до нея. Сложи си ръцете на масата, върху зелената покривка. Немигацият му поглед – право в очите ѝ. Достраша я Настя, но издържа погледа.

– Другарко Стрелецкая, това, което казахте сега, го знаех само аз. И освен мен – Холованов. На вас никакви подробности за контрол-блока не съм ви разказвал. Сигурен съм, че и Холованов не ви е разказвал за това.

– Холованов нищо не ми е разказвал. Настоях за среща с вас, другарю Сталин, тъкмо защото Холованов отказа да обсъжда този проблем с мен.

– В такъв случай откъде знаете подробностите, другарко Стрелецкая?

– Изчислих ги, другарю Сталин.

– Бих искал да получа по-подробен отговор, другарко Стрелецкая.

– Другарю Сталин, моля да ме извините, но аз мислено се поставих на вашето място.

– Я виж ти!

– За в случай на голяма освободителна война е необходимо да разполагате с команден пункт. Подземният град в Жигули край Куйбишев е най-сполучливият избор. Но след като разполагате с основна и резервна столица, необходимо ви е да имате някакъв предпазен механизъм. Ако е прост и малък, той лесно може да бъде подправен или заменен с нещо. Ако е голям и сложен, невъзможно ще е да го имате постоянно със себе си в критична обстановка. Оптималното решение е: нещо сложно като шифровална машина, но напълно преносимо, нещо с размерите на обикновена чанта или куфарче.

– А откъде сте научили, че контрол-блокът е изработен предимно от злато и стомана?

– Златото е най-добрият материал за нуждите на електротехниката. С този материал разполагате в достатъчни количества. Но изработеният с бижутерска прецизност от мекото злато уникален прибор трябва да има много яка рама. Предположих, че тя ще е стоманена. Нещо като две стоманени пластини, между които се намира златният пълнеж.

– А фирмата КУВ в Балтимор?

– Предположих, че изделието е било проектирано от инженери затворници в нашия манастир или от чуждестранни инженери пак в нашия манастир. Но производствената база на манастира не позволява да се

изработи контрол-блокът. На никой наш завод не може да се възложи такава работа. За толкова необикновената поръчка веднага ще се научат в НКВД. Предположих, че контрол-блокът трябва да бъде поръчан тайно в чужбина по такъв начин, че производителят да не знае предназначението на агрегата. Най-добре е да се поръча такава нещо на преуспяваща, но малка фирма. Събрах сведения за всички в света, които биха могли да изпълнят такава поръчка. Излезе, че в цял свят има съвсем малко такива фирми – едва седем. Една в Япония, четири в Западна Европа, две – в Съединените щати. Логично е да се предположи, че поръчката ще бъде направена лично от Холованов. Остана да изчисля маршрутите му. Страничен човек твърде трудно би могъл да проследи Холованов, но ние работехме рамо до рамо и сметнах, че контролът трябва да се разпростира и върху него. През последната година той нито веднъж не е бил нито в Япония, нито в Западна Европа, но три пъти – в Америка. От двете американски фирми едната се намира на Западното крайбрежие, в Сиатъл. Холованов нито веднъж не е посещавал Западното крайбрежие. Другата фирма, а именно К.УВ, се намира на Източното крайбрежие, в Балтимор. С точни сведения за това, къде е ходил и какво е вършил, не разполагам, но... Съпоставих фактите.

Сталин вдигна телефона:

– Холованов да дойде при мен.

6

Народният комисар на вътрешните работи и генерален комисар на Държавната сигурност Николай Иванович Ежов беше умислен. Той имаше работа за вършене, но не може да се съсредоточи върху нея. Седна на бюрото си, разгърна една червена папка. Толкова ясни са цифрите пред него. Толкова просто се правят изводите. Армията я е вкарал в ярема. Колкото по-високо е положението на командира, толкова по-голяма е вероятността да го халоса брадвата. И партията също я изтребва с ударни темпове.

По заповед на Сталин Ваксата.

Статистиката е увлекателна. Голямата чистка е насочена срещу всички. Но колкото по-високо е положението на даден човек, толкова повече са възможностите да го прегазят трамваят на пролетарската справедливост. Обикновеният съветски човек през последните две години е имал възможност да попадне под сразяващия меч на НКВД с вероятност

5 %. Дребен безпартиен началник – със 7 %. Член на партията – с 44%. Член на Централния комитет на партията – със 78 %. Ако тази зависимост се проследи най догоре... до човека с разкопчания войнишки шинел, с ботушите и зелената фуражка... тогава според статистиката излиза, че той ще стане жертва на НКВД с вероятност 100 %. Така казва статистиката. Трябва просто да умееш да я използваш. А и как другояче? С ръцете на НКВД другарят генерален секретар на партията, Ваксата, унищожава партията си. Унищожи ли партията, ще остане генерален секретар без партия. На кого може да се опре? Само на НКВД. Но ще позволи ли НКВД някой да се опира на него? И на Народния комисариат на съобщенията е по-добре да не се опира другарят Вакса. Да се опре на армията? В армията всички се страхуват от Ежов. На правителството, на чиновниците, на държавните структури? Ежов всичките тях ги е стиснал за гушата. Другарят Вакса прекали. Другарят Вакса е гол крал.

7

– Другарко Стрелецкая, не бихте ли могли да повторите на другаря Холованов всичко, което ми казахте?

– Разбира се, че бих могла. Но искам да ви разкажа нещо съвсем друго.

Не обича другарят Сталин хората, които действат не според указанията му. Но другарят Сталин се усмихна. И не можеше да се разбере: добродушно ли се усмихна или заканително. Загадъчна му беше усмивката.

– Добре, разкажете ни нещо съвсем друго.

– Другарю Сталин, много от онова, което подслушваме, не можем да дешифрираме просто защото чекистите в разговорите си наричат хората не с истинските им имена, а с известни само на тях прякори.

– С какви прякори?

– Ами, да кажем, често си говорят за някой си Ваксата.

– Ваксата го знам. Мен имат предвид. Настя се смути:

– И за Клуксик си говорят, и за Сигизмунд, и за Карла, Люфик, Ганик, за Чукалото, за Откачения, те край нямат. Съставът на чекистите постоянно се обновява, онези, които идват за ликвидация при нас в манастира, по време на разпитите издават прякорите. Но останалите на свобода бързо изобретяват нови прякори и ние пак слушаме и нищо не разбираме.

– И какво предлагате?

– Предлагам сведенията за чекистките срещи да бъдат подложени на статистическа обработка.

– Така ли?

– Точно така, другарю Сталин. Ние често не разбираме за кого си говорят те или го разбираме неправилно, но никой не ни пречи да анализираме продължителността на срещите. На официалните и неофициалните. Ако за нас не са разбираеми разговорите, трябва да анализираме не смисъла им, а статистическите параметри. Всички ръководители на НКВД от републиките и областите от време на време се появяват в Москва по работа. Информация за пристигането им в Москва и за отпътуването им имаме в достатъчно количество. Известни са ни хотелите, в които отсядат, ресторантите, които посещават, имаме в достатъчно количество сведения за посещенията им във вилите и апартаментите на техните московски приятели. Това е цяла информационна река. Достатъчно много са записите на разговорите им на маса... Реших да съставя графики на посещенията на висши чекисти от провинцията в личните жилища и вили на другаря Ежов.

Нищо не каза другарят Сталин, само помести стола си към масата. По-близо до графиките.

– Да речем, другарят Лаврушин от Горки за десет месеца е идвал в Москва осемнайсет пъти. В шестнайсет случая е ходил в жилищата и вилите на другаря Ежов. Общото време, прекарано в официалните учреждения на НКВД, е 21 часа и 10 минути. В личните жилища и вили на Ежов – 69 часа и 13 минути. В жилищата и вилите на други висши сътрудници на НКВД – 12 часа и 43 минути.

– Я колко интересно било. И записи ли имате?

– Имаме. Но записите не съдържат нищо особено. Тези хора разбират, че на вилите и в жилищата им можем да ги подслушаме. Но статистиката е по-интересна от разговорите. Ето колко пъти другарят Литвин от Ленинград е посещавал жилищата и вилите на Ежов. Тук е събрано всичко. Ето го другаря Наседкин от Белорусия.

– А кой най-много се е засеждал на гости у Ежов?

– Успенски от Киев.

– Интересно – каза другарят Сталин. Поразходи се из стаята и повтори: – Интересно.

8

Работата не върви и не върви. Генералният комисар на Държавната сигурност отместе настрана отчетите и графиките. Погледна се в огледалото. Хубава му е униформата. Звездите на петлиците са като на маршал. Само че маршалите на Съветския съюз с парадната униформа слат на врата си и брилянтената „Маршалска звезда“, а на генералния комисар на Държавната сигурност такава не му се полага. А защо да няма два чина: генерален комисар на Държавната сигурност, маршал на Съветския съюз Н. И. Ежов? Време е да влезе в ролята си. Вдигна телефона:

- По кой кодекс живее сега Червената армия?
- Другарю генерален комисар на Държавната сигурност, Червената армия, както и целият съветски народ, живее по Наказателния кодекс от 1929 година – НК-29.
- Те да не би и да воюват според Наказателния кодекс?
- Слушалката млъкна за две минути.
- Другарю главен комисар на Държавната сигурност, в нашите килии има военни. Ще ми повелите ли да се консултирам и да ви докладвам?
- Добре – великодушно разреши генералният комисар. Телефонът иззвъня след четири минути:
- Другарю генерален комисар на Държавната сигурност, Червената армия живее по Бойния устав от 1936 година – БУ-36.
- Незабавно да ми се изпрати един екземпляр.

9

– Другарю Сталин, ние непрекъснато прослушваме и анализираме празни приказки, но никой не се е досетил да се заеме със статистиката. С графиките аз нагледно изобразих цялата динамика на посещенията на жилищата и вилите на Ежов и обособих двайсетимата челни посетители.

- Оставете ми всичко тук, аз ще се ориентирам.
- Това не е всичко, другарю Сталин. Реших да погледна ситуацията и откъм другата страна. Интересно е да се знае кой най-често посещава дома на Ежов, но аз реших да издира и онези лидери на регионални органи на НКВД, които никога не са стъпвали в жилището на Ежов.

Другарят Сталин погледна Холованов и нищо не каза. Но на Холованов няма защо да му се казва нищо. Холованов чете по погледа. Сталиновият поглед бе казал: „Охо. Това момиче далеч ще стигне.“

А Холованов на Сталин с поглед: „Стараем се. Не вземаме в контрола куцо и сакато.“

А Настя не забеляза тези погледи. Тя разгръщаше графиките.

10

Понякога се случва: никой не изрича мисълта, но тя се носи в ефира. Толкова хубава мисъл, че сама хрумва на всички. И всеки се усмихва, мислейки за своето. И всеки вижда усмивката на устните на ближния си. И разбира, че ближният му е възбуден от същата мисъл, на същата мисъл се усмихва.

А мисълта е проста: партията извършва самоубийство. Партията е допуснала да бъде изтребена. Пожарът е опърлил низините, но върхарите е изгорил почти напълно. И армията е на колене, и партията се дави в собствената си кръв. А кой е останал? Останали са чекистите. Единствената сила. Другарят Сталин е уважаван другар, но той е генерален секретар на партията, а партия няма. Няма сила зад гърба му. А НКВД...

И се усмихва сержантът от Държавната сигурност на нещо свое. Съкровено. И другият сержант. Другият часови край същата тази огромна многотонна врата също се усмихва.

11

– Картината е необяснима, другарю Сталин. Другарят Ежов обича да посреща гости. Обича компаниите. Обича гуляите. За по-малко от две години през дома му са минали всички началници на републикански и областни управления на НКВД. Старите разстрелва, слага нови, кани ги в дома си, гощава ги, пои ги, храни ги, после ги сваля, разстрелва ги, слага нови, кани ги в дома си, гощава ги... Има само едно изключение...

Сталин притисна пръстите си към масата така, че ноктите му побеляха.

– Единственото изключение: в никое от жилищата на Ежов, в никоя от вилите на Ежов нито веднъж не е стъпвал началникът на Куйбишевското...

– Бочаров...

– Тъй вярно, другарю Сталин: началникът на Куйбишевското управление на НКВД старши майор от Държавна сигурност Бочаров. Ще кажа нещо повече. Анализът показва, че Ежов и Бочаров нито веднъж не са се озовавали заедно в един ресторант, в един театър, в един санаториум, в един влак. За година и половина Ежов е разстрелял тринайсет хиляди двеста и четирийсет кадрови чекисти. Ако Ежов не обича Бочаров, защо не го е разстрелял? Ако Ежов не обича Бочаров, защо го е назначил на толкова отговорен пост?

Сталин и Холованов пак се спогледаха.

– И как си обяснявате всичко това, другарко Стрелецкая?

– Другарю Сталин, това е необяснима загадка...

– Май се страхувате да наречете нещата с истинските им имена? –

Погледът на Сталин изведнъж стана твърд.

– Страхувам се. Страхувам се, защото имам в ръцете си един-единствен факт. Не искам да правя изводи само от този факт... Може би всичко, това са случайни съвпадения.

– В НКВД случайни съвпадения няма.

– Щом е така, изводът е прост: между Ежов и Бочаров има тайна, известна единствено на тях двамата. Те са решили да покажат, че между тях съществуват само официални отношения, и са се престарали. Всичко би останало незабелязано, но статистиката сочи, че такива чисто официални отношения между Ежов и подчинените му не съществуват.

– Можете ли да изразите мисълта си по-накратко?

– Заговор.

ГЛАВА 13

1

Началникът на Куйбишевското управление на НКВД старши майор от Държавна сигурност е сам в подземния коридор. В коридора на властта. Над него има сто и трийсет метра монолитна скала. Тук, в подковообразния завой на Волга, в Жигули, ще бъде столицата на Европа. Въпросът е: кой ще управлява в тази столица? Сталин Ваксата сам си копае гроба. Ваксата скоро ще изтреби партията си и ще остане сам. Кандидати за управници след Сталин Ваксата са трима: Ежов, фриновски и Берман. Триумвират. И той – Бочаров. Тримата в Москва ще вземат властта и общото ръководство, но системите за свързка в недостроения подземен град се контролират от Бочаров.

Те там в Москва са теоретици, а той от целия ГУЛАГ събра експерти по правителствената връзка. И експертите му подсказаха: не може един вожд да остави две столици без надзор. Щом Сталин концентрира съобщителните линии към Жигули, значи трябва да поръча някакъв предпазен механизъм, с който тези системи да се отключват и заключват.

Бочаров показва на експертите натъпканите със свързочна апаратура жигульовски тунели, погледнаха експертите и му посочиха: точно това място в бронираната плоча. Тук Сталин ще включва електротехнически прибор, който по сложност не отстъпва на най-добрите шифровални машини, а по форма ще прилича на голям географски атлас. Ето го процепа в бронираната плоча – вътква в него въпросния агрегат и всички съобщителни системи на страната са под негов контрол. Измъква го – и никой освен него не ще може да се възползва от подземния град в Жигули за управляване на страната.

На Бочаров му оставаше само да разбере на кого и къде Ваксата е поръчал тази машинария... То се знае, че не е поръчана вътре в страната. Има си Ваксата доверени хора: секретарят му Поскръобишев, началникът на охраната Власик. Но тях Ваксата не ги е пушал и няма да ги пусне извън страната. В друга страна може да е поръчал това нещо само един човек – Холованов.

Оставаше да бъде наблюдаван Холованов. Това не е лесна работа. Холованов ту се гмурне, ту се покаже на повърхността. Ту се върти

край Ваксата, ту изчезне безследно. Но Холованов си има една слабост. Слаб му е ангелът на другаря Холованов. Ама много. Изгорите му знаят кога и къде се появява.

Сума самородно злато даде старши майорът от Държавна сигурност Бочаров, за да разнищи любовните истории на Холованов. Сума брилянти даде. Но си заслужаваше. Изгорите му казаха: как, къде, кога. От късченцата Бочаров сглоби мозайка. Всичко в нашия живот опира в упорството. Всичко може да се постигне. Стига да проявиш упорство. Старши майорът от Държавна сигурност Бочаров прояви упорство, каквото не бе мислил, че притежава. По цели дни и нощи арести, разпити, разстрели и партийни събрания, а Бочаров все ще откъсне по някоя минута за главната работа: от парченца, от късченца, от зрънца да сглоби картината на Холовановите пътувания.

Не всичко можа да си изясни Бочаров, но доста.

2

Слънцето така е нажежило гранитите на Ивановския площад, че налчетата на ботушите на охранителите се разтапят. От трофейните Бонапартови топове току-виж ще почнат да капят бронзови капки. Охраната се е скапала. Часовите са потни. Щиковете сякаш са омекнали. Няма спасение от жегата. Лепкавата жегата се е просмукала и в Сталиновия кабинет.

– Ако правилно съм ви разбрал, другарко Стрелецкая, в цялото ръководство на НКВД има само един човек, с когото Ежов официално се среща, а неофициално – не.

– Именно, другарю Сталин. Това е Бочаров.

– А дали да не проверим сега връзките на Бочаров и да не си изясним не отбягва ли Бочаров неофициални контакти с още някого от висшето ръководство на НКВД освен Ежов.

– Вече съм проверила това, другарю Сталин.

– Така ли?

– Началникът на Куйбишевското управление на НКВД, старши майор от Държавна сигурност, освен с Ежов в неофициална обстановка никога не се е срещал със заместник-наркома на НКВД фриновски и с наркома на съобщенията Берман. Той направо ги отбягва, както и те него.

– Занимателно.

3

Не спи подземният град в Жигули. Вагонетките скрибуцат на завоите. Спирачките на електровоза пищят. Някъде набиват пилони и грохотът отеква по километрите подземни тунели. Някъде се забива в скалите Метрострой, някъде затворници извозват хиляди тонове червеникави натрошени камъни, някъде реват вентилатори и изсмукват непрогледния прахоляк от забоите. А в тунел К-66 вече е тихо, вече е светло, въздухът е чист и свеж. Вече се извършва монтажът. Вече са сложени в безкрайна редица сивите шкафове, вече са провесени сплитките от разноцветни проводници, дълги километри, всяка дебела колкото снопа, който бронзовата колхозничка във Всесъюзната селскостопанска изложба е вдигнала тържествено и решително над металната си ГЛАВА.

Тунел К-66 е дълъг пет километра. И петте са наблъскани с бръмчаща, пееща и чуруликаща апаратура.

Стотици инженери концлагеристи досущ като жреци от подземен храм извършват тайнството на съчетаването на милионите фрагменти в единна Система.

Когато работата привърши, ще остане само да бъде втъкнат в процепа на бронираната плоча контрол-блокът...

Дано час по-скоро приключи монтажът. Дано.

Електрожените пръскат искри, монтажниците прокарват кабел.

Монтажниците обещаха да свършат за празника. За седми ноември.

4

– Другарю Холованов, щом нашата Жар-птица е можала просто да изчисли факта на съществуването на контрол-блока, неговото предназначение, приблизителния му вид и тегло и дори фирмата производителка, напълно възможно е, че и другарите от НКВД са могли да изчислят това. На тях ще им е по-лесно да го направят. Под тяхно ръководство се прокопават тунелите в жигульовските скали, под техен контрол към Жигули се прокарват съобщителните линии, именно те наблюдават монтажа на инсталациите и апаратурата. Никак не е трудно да се досетят, че не съм оставил всичко в техни ръце, а съм предвидил предпазен механизъм. Досетят ли се за това, могат да се досетят и за всичко останало. Аз като Херакъл мета Авгиевите обори с пълна увереност, че никой няма да ми попречи. На Жигули засега не обръщах много внимание –

подземният град още се строи и ключът от неговите възли и съобщителни системи е у мен. Но стана ясно, че строителството на първия, етап ще бъде привършено предсрочно, а ключът за неговите възли и съобщителни системи може да се намира в ръцете на НКВД. Какво предлагате да направим, другарю Холованов?

– Незабавно да се арестуват Ежов, фриновски, Берман и Бочаров.

– Не, другарю Холованов. Не можем да го сторим. Не можем просто поради това, че те разполагат с повече сили. Всички най-важни обекти в страната, като се почне от охраната на Кремъл, са под охраната на НКВД, тоест – под контрола на Ежов. Наркоматът на съобщенията е под контрола на Берман. Гранични войски са под контрола на Фриновски. Подземният град в Жигули се строи от концлагеристи, тоест под контрола на НКВД. Ако другарите от НКВД са откраднали и контрол-блока, да влезеш в открита схватка с тях е все едно да се изправиш сам пред Чингис хан и ордата му.

– Но какво да правим, другарю Сталин?

– Съществуват други пътища. Другарко Стрелецкая, кой в системата на НКВД е главният враг на Ежов?

– Другарю Сталин, главният враг на Ежов е един стар чекист, вярно, сега той формално не е чекист. През последните седем години, от 1 ноември 1931 година, е на ръководна партийна работа...

– Берия!

– Тъй вярно, първият секретар на ЦК на Грузинската комунистическа партия Лаврентий Павлович Берия. Сталин вдигна слушалката:

– Дайте ми Ежов. Другарю Ежов, в състава на Съветския съюз има единайсет републики. В девет от републиките ние с вас разобличихме ръководителите и ги разстреляхме. Останаха двама: другарят Хрущов в Украйна, той е много добър другар, и Берия в Грузия. Тук се посъветвахме с другарите, но не можем да вземем окончателно решение: да разстрелваме ли Берия или не? Вие какво мислите по този въпрос?

– Да се разстреля – отговори слушалката, без да губи ценни мигове за размисъл.

– А защо, другарю Ежов? Имате ли материал срещу другаря Берия?

– Срещу всички имам материали.

– И срещу мен ли?

– Хъм. Не, разбира се, другарю Сталин. Срещу вас нямам. Неправилно се изразих. Имам срещу всички освен вас.

– Това е хубаво, другарю Ежов. Спешно ми изпратете по куриер преписи от материалите срещу този мерзавец Берия и съображенията си

за неговото арестуване. Довиждане, другарю Ежов.

5

– Другарю Холованов, трябва, без да използвате телефонни и други технически средства за връзка, спешно и тайно да викнете другаря Берия от Тбилиси в Москва.

„Сталински маршрут“, прекалено много бие на очи. „Главспецремстрой“, ако наруши разписанието на другите влакове, може да стигне до Тбилиси и да се върне за малко повече от едно денонощие.

– Не става. Другаря Берия е добър другар, но нямам намерение да му показвам своята система от ремонтни влакове. Това е моя тайна, другарю Холованов, и моля тя да бъде пазена.

Холованов застава мирно. Разбира, че вече е направил толкова много грешки, че е време да му теглят куршума. Но другарят Сталин сега няма време да разстрелва Холованов, няма и възможност да го стори. За него е ценен всеки човек.

– Ще направим следното, другарю Холованов. Изпратете някого от спецкуриерите в Тбилиси, нека съобщи лично на другаря Берия, че той трябва спешно и незабелязано да пристигне в Москва.

– Жар-птицата.

– Не, другарю Холованов. Пак не. За Жар-птицата имам по-важна задача.

– В манастира имаме предостатъчно спецкуриери, другарю Сталин.

– Е, изпратете някого от тях. Скришом. Преоблечете го. Нека се престори на някакъв. А вие, другарю Холованов, хващайте екипа си и заминавайте за Америка. На който и стадий да се намира контрол-блокът, трябва да го вземете и да ми го докарате. Ако контрол-блокът е откраднат...

– Това е невъзможно.

– Всичко е възможно, другарю Холованов. Ако контрол-блокът е откраднат, съобщете ми с телеграма. Текстът: „Няма го. Дракона.“ Това е. Свободен сте.

6

– Другарко Стрелецкая, когато бях интерниран в Туруханския край,

си имах много хубав девиз: „Не се шубелисвай!“ Знаете ли какво значи тази дума, другарко Стрелецкая?

– Знам, другарю Сталин.

Сталин се спря. Дълго стоя мълком, мъчейки се да разбере това, което бе чул.

– И това знаете, другарко Стрелецкая. Това е добре. – Той се разходи до края на кабинета. Спря се. Постоя.

Върна се на предишното си място, спря се, разпали лулата си:

– На ръба сме. Най-лесното нещо е да ни съборят. Съобщителните системи и възли са в техни ръце, охраната на най-важните обекти е в техни ръце, контрол-блокът може би е в техни ръце. В НКВД има заговор. И всички се страхуват от тях. Известен ни е само върхът на заговора. Не знаем какви са силите и плановете им. Но сила имат. Да тръгна открито срещу Ежов сега не мога, докато не се уверя, че контрол-блокът е в мои ръце или поне е неутрализиран. Не знаем кога се канят да започнат акцията си, но нека се надяваме, че преди довършването на първия етап от командния пункт в Жигули не ще посмеят да предприемат нищо. Първият етап трябва да бъде готов за празника, за 7 ноември. Ако е така, имаме още време. Ако не ги арестувам и не ги разстрелвам, те ще заграбят властта, а ако ги арестувам и разстрелвам, ще се видят принудени да заграбят властта за самоотбрана. Ние, другарко Стрелецкая, ще продължим да ги арестуваме и разстрелваме. Те нямат изход и ние нямаме изход. Изпращам ви с опасна мисия. Може би на смърт. Ще отидете при Бочаров. В каква роля бихте искали да се появите там?

– В обичайната роля на спецкуриер на ЦК. Ще имам нужда от официален документ с голям брой подробности, за да не се разбере веднага целта на посещението ми. Трябва само да попадна в спецучастъка на Куйбишевското НКВД и да имам основание да остана там няколко дена.

– Документ ще ви подготвя. Не ви поставям никаква задача. И нека не се шубелисваме, другарко Стрелецкая. Вървете и знайте, че ще устоим. Ще им извием вратовете. Помнете, че винаги ще ви се притека на помощ. Каквото и да се случи. Сега вие сте мой човек. Завинаги. Аз хората си не ги изоставям в беда. Спасявам ги. Винаги.

Обърна се с лице към прозореца и тихо повтори:

– Винаги.

7

Америка ликува.

Руснаците са долетели до Америка през полюса. Един свръхмощен двигател, дълго хищно тяло, крила с невероятен размах и трима момци с железен характер.

Ликуюва Америка. Дъжд от листовки засипва улиците. Откритият дълъг „Бюик“, окичен с гирлянди, тържествено плава през възторга на тълпата.

Никак не е просто да прелетиш през полюса. Самолетът е създаден само за един рекорден полет. Някоя конструкция няма да издържи повторно такива невероятни натоварвания. Затова червенокрилият красавец ще бъде разглобен на части и върнат в Съветска Русия с параход. Затова огромният съветски търговски кораб „Максим Горки“ чака в балтиморското пристанище.

Да посрещне дългокрилия съветски самолет е пристигнала съветска техническа делегация, в състава на която влизат прочутият полярен летец Холованов и група професионалисти от най-висока класа.

8

Сталиновият секретар другарят Поскръобишев отвори вратата и докладва:

– Другарю Сталин, първият секретар на ЦК на Грузинската комунистическа партия другарят Лаврентий Павлович Берия е пристигнал по ваша заповед.

– Поканете го. Заповядай, Лаврентий, сядай, драги. Как вървят работите в Грузия?

– Здравейте, другарю Сталин. В Грузия царува революционен ред.

– И аз си мислех, че в Грузия царува революционен ред. У нас в Грузия винаги е имало ред. Нима греша? А пък другарят Ежов казва, че при теб в Грузия царувало пълно безредие. Казва, че ти самият си бил престъпник. Казва, че си се бил разложил в морално-битово отношение. Казва, че си имал харем в Тбилиси, още един – в Сухуми и още един малък – в Батуми.

– Е, той е съвсем малък, другарю Сталин.

– Другарят Ежов казва, че си крадял пари.

– Че кой не краде, другарю Сталин?

– Казва, че си избивал когото ти скимне. Казва, че си прелъстявал малолетни. Казва, че в Кутаиси вечерно време си тичал подир ученичките. Казва, че си искал да станеш маршал и да окачиш на врата си бриляntenата звезда. Виж колко доноси срещу теб ми е изпратил. Тук – за половата ти разюзданост и половите ти извращения. Тук – за кражбите ти. Тук – за твоите незаконни дворци. Тук пък е описано цялото ти минало. Тия гадости дори не ща да ги чета. На ти ги, драги. А това, Лаврентий, е предложението на другаря Ежов. Да видиш какво иска да ти направи. Лично ми го изпрати. Печатът на НКВД и неговият подпис. Пише, че малко ти било да те разстреляме. Какво ще речеш?

9

– Слушай сега, Манатарке. Ето ти снимката. Това е мистър Стентън. Той е собственик на фирмата „Фараон & Синове“, която набира американски инженери за Съветския съюз. Освен това чрез мистър Стентън поръчахме на фирмата КУВ едно много важно устройство. Имаме подозрението, че това устройство, меко казано, са му го задигнали. Трябва да си поприказваме с мистър Стентън, ама така, че никой да не научи, че сме се виждали с него. Към края на работния ден ще разположа всички момичета, които съм довел, около изходите на неговата фирма. Не бива да го изтървем в тълпата. Освен това ще сложа постове около къщата му. Мистърът трябва да бъде засечен. Щом го засекат и се лепнат за него, ще те откарам с кола на място, където ще можеш да го пресрещнеш. Задачата ти е да го свалиш, да му завъртиш ГЛАВАта и да го отклониш от правия път. Ние ще те наблюдаваме. Щом го дръпнеш по-настрана, ще го спипаме. Трябва да си поприказваме. Ясно ли е?

– Ясно е. Само че не знам американски.

– Изобщо не ти трябва да говориш на американски. Най-важното е на руски да не заговориш. Ти му предавай информацията с мимика. И с жестове. С тяло, тъй да се каже.

– Ясно. А ако той започне да ми говори?

– Ще слушаш и ще се усмихваш.

– Ясно.

– Това е. До довечера си свободна. Надвечер ще се облечеш по така и ще си изрисуваш лицето. Ти ги умееш тия работи. Тръгвай си. Кажу на Ширманов да дойде при мен.

10

- Здравейте, другарю Ежов. Обаждам се аз, другарят Сталин.
- Здравейте, другарю Сталин.
- Другарю Ежов, ние тук с другарите се посъветвахме и решихме, че на другаря Берия му е малко да го разстреляме.
- Малко му е, другарю Сталин.
- Няма да го разстрелваме. Той трябва да бъде превъзпитан и преобразен. Надявам се, че в Лубянка умеят да превъзпитават.
- Ще го превъзпитаме, другарю Сталин! Ще го вкараме в пътя.
- Той е при мен. Сега ще му осигуря охрана и ще го изпратя право при вас на Лубянка.
- Тоя мерзавец отдавна плаче за Лубянка.
- Не ме разбрахте, другарю Ежов. Решихме да изпратим другаря Берия при вас на Лубянка не в килиите, а в кабинетите. Другарят Берия е назначен за ваш заместник. Вие ще му бъдете началник и се постарайте да преобразите и превъзпитате новия си подчинен.

11

Върви Люска Манатарката подръка с мистър Стентън. Мистър Стентън шепне мръсотии на ухото на Манатарката. Люска се смее.

От стената се отлепи някакъв човек със сив костюм и затисна уста на мистъра. И Ширманов се появи. Дръпнаха го в един вход. Във Вашингтон входовете се заключват. Но Ширманов е професионалист. Ако порови из джоба си, ключове за всеки вход ще извади.

Дръпнаха мистър Стентън така, като че ли изобщо не е имало такъв мистър на вашингтонските улици.

Холованов с фенерчето право към очичките му:

– Здравейте, мистър Стентън. Как се развиват нещата с известното ви изделие?

– Великолепно, мистър Холованов.

– Готово ли е?

– То се знае. Готово е.

– Откога?

– От една седмица.

На Холованов му олекна. Усмихна се.

– Май за края на годината го бяхте обещали.

– Точно така е. Обещах ви. Но и вие обещахте да платите допълнително за бързината. Затова се постаряхме и го изработихме предсрочно.

– И къде е изделието в момента?

– Как къде? Как тъй къде?

– Я не кипвай! Къде е изделието, те питам! – – Че нали ви го дадохме?

– Кога сте ни го давали?

– Ами вчера. Дойде едно момиче, каза, че вие го изпращате. Едно такова слабичко. Симпатично.

– Носеше ли бастуна?

– Беше без бастун, жените не ходят с бастуни. Но в чантичката си носеше дръжката на бастуна.

– Каквато трябва ли беше?

– Съвсем същата.

– А документите ѝ провери ли?

– Как така без документи, мистър Холованов?!

Всички документи са в пълен ред. И разписката е в касата ми. На ваша бланка.

12

Отпред се вижда Волга. Отпред се вижда железопътен мост: единият му край се опира в отсамния бряг, другият

– в хоризонта. Тринайсет арки. Едно време мостът се казвал Александровски, сега – просто мостът. Малцина помнят някогашното му име. Малцина помнят, че строежът на моста започнал през 1876 година, а след четири години по него тръгнаха влакове. Тогава той бил най-големият мост в Европа, символ на руския капитализъм, който неудържимо бил хукнал право към зората. Мостът и сега изглежда внушителен. Наоколо е степ. Вече е студено. Вятърът свири в жиците. Разменна гара. Три коловоза. По насипа надпис от варосани камъчета: „Слава на Сталин!“ На страничния коловоз стои „Главспецремстрой-12“. И толкова. Нищо повече.

Профуча червеният експрес „Куйбишев – Москва“, хората гледат през прозорците ремонтния влак, нищо интересно не могат да видят.

Тъй като всичко интересно не е отвън, а вътре. Вътре във вагона, за който не може да се каже пощенски ли е, багажен ли е. Там вътре Сей Сеич проверява готовността на Жар-птицата за изпълняването на

отговорната правителствена задача.

– Отгук ще тръгнеш сама. Куйбишев е на две крачки. Най-важното е да не разберат откъде си се появила. С теб никаква връзка не можем да поддържаме, Жар-птицо. Всички телефони са в ръцете на НКВД, целият телеграф – в същите ръце. Тръгвай. Ако научиш или направиш нещо, връщай се тук. Ще бъдем на тая разменна гара редовно всяка събота от полунощ до пладне.

– Сей Сеич, 913-и километър е точно срещу Куйбишев, мислите ли, че НКВД не се досеща, че тук имаме постоянно място за спирки и дълги престои?

– Нека се надяваме, че те не знаят за това.

13

Горещо е през септември в симпатичния град Вашингтон. Горещ вятър премята първите окапали листа по К-стрийт. Холованов запали цигара, дръпна, плю и дълго псува за разтуха.

– Задигнали са го. Задигнали са контрол-блока. Как ли са ме проследили тия гадове? Пак, добре, че Жар-птицата навреме вдигна тревога. Нейсе, очаквах този вариант. Страхувах се от него, но тъкмо той взе, че се случи. Знаеш ли, Ширманов, чак донякъде ми е и по-леко. Сигурно така се чувстват осъдените на смърт. Прочитат ти присъдата и всичко ти става безразлично. Спукана ни е работата, Ширманов. Цялата власт, целият контрол сега е в ръцете на Николай Иванович Ежов. На мен той няма да ми прости, на теб – също. На един ченгел ще висим.

– Обичам да съм в компания.

– Стига сме хленчили. Да си дойдем на думата. Решението за далената ситуация съм си го подготвил още от Москва. Тактиката ни е: да не покажем на Ежов, че сме се сепнали. Затуй не можем да убиваме Стентън: това ще подсказе на Ежов, че сме заподозрели нещо нередно и сме се включили в борбата. Но не бива и да оставяме мистър Стентън жив. Нали всеки момент ще го попитат: а не се ли е интересувал Холованов от изделието? А какво може да отговори той? Ще отговори, че Холованов се е интересувал. В тази ситуация Ежов ще се види принуден да действа незабавно, а явно разполага с по-големи сили. Тогава какво да правим, щом не може нито да убием Стентън, нито да го оставим жив? Мистър Стентън не може и да изчезне: това също ще е сигнал за Ежов.

– Нищо не може да се измисли.

– Не, Ширманов, може да се измисли. Жалко е, че Вашингтон, за разлика от европейските столици, веднага след края на работния ден се обезлюдява. Но нищо. Слушай сега: мистър Стентън трябва сам да умре. Да умре! днес. От естествена смърт. Пред очите на десетки свидетели.

– Другарю Холованов, вече се свечерява. Да умре от естествена смърт още днес във Вашингтон пред очите на десетки свидетели – това може да стане само на гарата. Невъзможно е, другарю Холованов.

– Ширманов!

– Аз.

– Заеми се.

ГЛАВА 14

1

Старши майорът от Държавна сигурност Бочаров разгъна писмото. Сериозно писмо: „Пролетарии от всички страни, обединявайте се! Централен комитет на ВКП (б)“. Циганското око на Бочаров веднага се стрелна към долния край: да не би лично Ваксата да го е подписал. Не. Не е той. Маленков. И това не е шега работа. А какво пише в писмото? Ето какво: „Строго поверително. Извънредно важно. До старши майора от Държавна сигурност Бочаров лично. След запознаване документът да се върне на подателя за унищожаване.“

– А удостоверение за самоличност имате ли?

– Имам. – Настя подава копринената кърпичка с печата на ЦК и неотриваемия подпис на другаря Сталин.

Тъкмо се бе зарадвал Бочаров, че Сталиновия подпис го няма, и ей го на. Както и да е. Какво пише по-нататък в бумагата?

„В Куйбишевското управление на НКВД се изпраща спецкуриерът на ЦК на ВКП (б) Анастасия Стрелецкая, в по-нататъшните документи Жар-птицата. Цел: да премине подготовка по специална, известна ней програма. Основни насоки: усъвършенстване на испанския език, парашутна подготовка, ориентиране на местността и методи за оцеляване, дълги преходи пеш, стрелба, самбо. По време на престоя ѝ в Куйбишевското НКВД Жар-птицата да бъде осигурена с всичко необходимо за живот и за успешно усвояване на програмата. По нейно искане да ѝ се осигуряват самолет и парашути за извършване на учебни скокове във всеки район по неин избор в пределите на държавните граници на СССР. Процесът на подготовка да не се контролира, да няма намеси в него. При първо поискване на Жар-птицата да се осигурява връзка с Москва по закритите правителствени канали. Възлага ви се лична отговорност за сигурността на Жар-птицата и за запазването в тайна на престоя ѝ в Куйбишевското НКВД. Заедно с нея разработете правдоподобна легенда и неотклонно се придържайте към нея. Освен вас никой не бива да знае същинските цели на командировката. Специално подчертавам, че Жар-птицата се намира в подчинение единствено на Централния комитет. Въпроси на Жар-птицата да не се задават. На въпроси мога да отговарям само аз. Маленков. Москва. Кремъл. 1 септември

1938.“ Усмихна се старши майорът от Държавна сигурност: – Добре дошла, Жар-птицо, в Куйбишевското управление на НКВД.

2

От центъра на града, от областното управление, до спецучастъка има три часа път. Изскочиха от града и поеха през гората успоредно на един железопътен коловоз. Докато не стигнаха до зелена порта. Отдясно несъкрушими стобори, омотани с бодлив тел, отляво – несъкрушими стобори, пак омотани със също такъв тел. Пред стобора – ров. Да не би някой да го пробие с камион. В рова бодливите храсти са се преплели с бодливия тел. Пред портата – стряскащи надписи. Наблизо – още една порта. Тя е за влаковете.

Разтвориха се половинките на портата, за да пуснат „Москвич“-а, и се затвориха. Механизация. Както при другаря Сталин на подземната станция на метрото. Пак през гора. Отново отстрани минава железопътен коловоз. Септемврийското слънце е напекло боровата гора, мирише на смола.

Ето че и Волга лъсна иззад един баир. Просторът е необгледен. Горски далнини. На отсрещния бряг са жигульовските стръмнини. Насред Волга един бял параход вика някого със сирената си.

Колата направи завой, на хълма – величав храм. Отдавна изоставен, камбанарията пробита от снаряди още през гражданската, целият е обрасъл с трънаци. Но величието не се е изгубило. Ах, знаели са да строят едно време. И са знаели да избират места за храмовете.

– Отдясно са почивният дом на НКВД и вилите на ръководния състав. Край Волга е гребната база. Отляво е детското градче. По-рано тук имаше колония за безпризорници. Сега е лагер за испански деца. А по-нататък са нашата железопътна гара, учебният център на войските на НКВД, стрелбището и участъкът, където гърмим враговете. Това са ни всичките забележителности.

Настя слуша разказа на старши майора от Държавна сигурност, макар че всичко това ѝ е известно. В манастира е събрана цяла папка документи за куйбишевския спецучастък. Всичко има в тази папка: и точната площ на участъка, и дължината на периметъра му, и системата за охрана. Добре са се настанили. На две крачки е Волга. Външни лица не могат нито да се промъкнат в участъка, нито да избягат от него. Една железопътна порта, втора до нея автомобилна и една вратичка за

отиване до плажа и гребната база. И двайсет и седем километра несъкрупими стобори под постоянно наблюдение и охрана.

Старши майорът от Държавна сигурност не разказва, но Настя знае: в рововете под бодливия тел има противопехотни мини. Между стоборите – свирепи кучета.

3

Вечерта край почивния дом на НКВД е весело. Един едър красив момък измъчва хармониката. Смях. Танци.

– Това е новата ни другарка Настя. Изпратена е от Центъра.

4

От сутринта Настя се облича с тъмни дрехи и навлиза в гората. В спецучастъка гори колкото щещ. Хубаво парче са си резнали чекистите от волжкия бряг, не са се притеснявали. Всичко си имат тук. Прието е: голямата сграда на НКВД винаги е в центъра на града. Та всички да я виждат. И да се плашат. А извън града – почивен дом, складове, учебен център, участък за разстрели. Ако стане нещо в града – стихийни бедствия, вълнения, бунт, НКВД не загубва контрола. Ще контролира ситуацията не от града, а от някое живописно място.

Спецучастъкът е нещо като тайна резервна столица на областта. Другарят Сталин в съответствие със същата логика и за целия Съветски съюз строи тайна столица. Хем за цяла Европа, хем за цяла Азия. Ей там, в Жигули. На отсрещния бряг на Волга. Хитър е другарят Сталин. Наблизо разгърна грандиозното строителство на Куйбишевската ВЕЦ – най-голямата в света. От една страна – на столицата на Европа ще й трябва много енергия. От друга – строителството на ВЕЦ-а служи на всичко отгоре за маскировка на строителството на подземния град. Всички знаят, че големият строеж тук е Куйбишевската ВЕЦ. Наоколо има толкова лагери, че в Куйбишев нощите са бели като в Ленинград. Толкова много забранени зони има тук, толкова много електричество се гори в тия зони, че нощно време цялата област е озарена от разсеяна светлина. Вестник може да се чете. Та изпращат концлагеристи с цели композиции за Куйбишев и всички разбират – за строителството на ВЕЦ-а. Стovarват машини и механизми – за строителството на ВЕЦ-а.

Хиляди тонове стомана и цимент се докарват: всичко е ясно – за строителството на ВЕЦ-а. Всички знаят за ВЕЦ-а. Малцина – за подземния град. Гледаш стръмнините на Жигули и нищо подозрително няма да видиш. Всичко е скрито. И край спецучастъка на НКВД можеш да минаваш години наред: в гората има зелен стобор, бодлив тел и лаят кучета. А какво има зад стобора? Кой знае какво! У нас изобщо всичко е поверително.

5

Гледат чекистите Жар-птицата. Загряват. Раницата ѝ вносна. Обувките с дебели подметки. На кръста „Люгер“. Оказва ѝ се внимание. Почит. Бочаров е забранил да се говори за нея, забранил е да ѝ се задават въпроси. То и без въпроси си е ясно – диверсантка. В лагера на испанските деца дърдори по чужбински. Усвършенства се в езика. И без въпроси е ясно – изпратили са я да се готви да очисти генерал франко. Ползена работа.

Настя обходи целия спецучастък. Нищо интересно. Нищо подозрително: гора, железопътна гара в гората, масови гробове, стрелбище, изоставен храм, почивен дом, испански деца, складове. Днес се натъкна на разстрелната пътечка. На пътечката има кошара. Настя я видя празна, стоборите два човешки боя, дъските се припокриват, но портата широко отворена. В кошарата десет шкафа. По пет отделения във всеки. Шкафовете в кошарата са наредени подковообразно. Но явно кошарата се използва редовно. Не е обрасла пътеката народна. Тревата е изпотъпкана, сякаш всяка нощ стада слонове минават оттук за водопой.

6

Търчи Настя из горите. Натам, насам. Натам, насам. Дали не я следят? Не. Не я следят. В гората прави спринт, а после се спотайва и гледа. Не, не я следят. Да избяга оттук не може. И из горите нищо интересно няма да намери. Спокоен е старши майорът от Държавна сигурност Бочаров. Не му личи да се вълнува. Уверен е в себе си. Подхилва се.

7

Всеки ден в спецучастъка се гърми. На стрелбището ли тренират, хора ли разстрелват, не е ясно. Сигурно и едното, и другото. Работната сила в жигульовските тунели бързо се изхабява. Тогава я прехвърлят с композиции тук. В спецучастъка. Настя видя как композициите пъплят през портата на спецучастъка. И – към гарата.

Композициите се докарват късно нощем. Стоят на гарата до разсъмване. А на разсъмване се прави кордон около гарата, кошарата и гробовете...

8

Хармонистът разтегли меховете и екна песента:

Как нас обнимала грозд... и подеха:

Тогда нам с тобою сквозь дъгм улыгнулись

Ее голубие глаза.

Обикновени хора. Романтици. Скромни герои. Вършат важна работа. Разстрелват врагове. Колкото повече разстрелят, толкова по-бързо ще настъпи светлото бъдеще. Техният незабележим героичен труд е борба за щастието на цялото човечество. За мир на земята.

9

И Настя реши, че тук няма никакъв заговор. Няма и толкоз. Просто тя търси заговори и иска да намери, а който търси, винаги намира. Това се знае от нашите песни. Няма заговор в спецучастъка на Куйбишевското управление на НКВД. Не могат такива добри, такива честни хора да организират заговор срещу властта на работниците и селяните, срещу другаря Сталин, който брани властта на народа от примъкналите се ментарджии. Бочаров поседна до нея.

– Как вървят тренировките?

– Добре.

– Да имаш нужда от някаква помощ?

– Не, благодаря.

– А знаеш ли, Жар-птицо, че днес са те видели край кошарата.

– Знам.

– Ти, естествено, не се досещаш защо в кошарата има шкафове. А ние си имаме поверие: ако някой непосветен види тия шкафове, малко му остава да живее. Човек може да види такива шкафове само веднъж в живота си и веднага след това трябва да умре.

– А вие и вашите хора?

– За мен и за хората ми това не важи. Ние сме посветени. Доверена ни е тайната на шкафовете. Ние работим с тези шкафове. Те са, тъй да се каже, нашето средство за производство. Затова поверието един вид не ни засяга. А тези, на които тайната не е доверена, умират скоро след като видят такъв шкаф.

Неприятно е лицето на Бочаров. И очите му са неприятни. Казват, че имало черни брилянти, неговите очи са тъкмо такива: черни, студени, святкащи. С такива очи стъкло можеш да режеш. Същински сатана. Само от погледа му може да ти прилошее. Настя си представи, че е станала клиентка на Бочаров в килията за изтезания по време на следствие. Тръпки я побиха.

И тонът на Бочаров е лош. Каза едно, а в думите му се долавя откровена заплаха: „Ти дойде в нашия спецучастък с важно писмо. Но няма да излезеш отгук. И писмата няма да ти помогнат. Така че търчи си из горите, прави се на диверсантка, души, но нищо няма да надушиш.“

Настя се усмихна чаровно на Бочаров:

– Другарю старши майор от Държавна сигурност, аз съм посветена. И аз съм изпълнител като вас. Знам предназначението на шкафовете. Работила съм с такива. Вярно, не като връзвач, а като изпълнител. Техниката у нас навсякъде е стандартна: знаете, трапчинката, където се срещат шията и ГЛАВАта...

На Настя ѝ се дощя да добави: „Вашите чекисти гърмят обикновени хорица, а ние гърмим чекисти.“ Но си затрая. Просто подари на Бочаров още една лъчезарна усмивка.

Махна се старши майорът от Държавна сигурност. Взе да се псува. Канеше се да стресне мацката, та да ѝ мине меракът да си вре носа в тайните на НКВД. А тя не се уплаши.

Нужно е да смазваш всеки срещнат с поглед, с жест, с действие. Винаги, И старши майорът от Държавна сигурност тъкмо това прави. Смазва. Опита и срещу Сталиновата контролорка, нищо не излезе. И си рече: „Един на нула. В нейна полза. И не е чак толкова наивна глупачка, както може да си помисли човек.“

Бочаров си тръгна, а Настя реши: „Тук има заговор.“

Ако има заговор, редно е да се извършва подготовка. Редно е да се осъществяват интензивни контакти между участниците. Но къде?

Не е ясно, ако на Бочаров му се налага да поговори с хората си за нещо непозволено, къде ли го прави.

Кратък разговор може да се проведе и в гората. Гори в участъка има предостатъчно. Ами ако разговорът е с пиене до зори, тогава къде?

А заговор просто тъй в гората не се ражда и не зрее в гората. Заговорът, ако вярваме на психологията на Перзеев, започва от доверието на участниците един към друг. Заговорът се заражда в домашна, доверителна обстановка. Къде ли е тя? То се знае, че не е в служебния кабинет. Не е в жилището ти. Защото жилищата на чекистите се подслушват и те го знаят. Къде тогава? В някоя краймосковска горичка, в уютна къщурка. Или в гората край Жигули. Също в уютна къщурка. Щом съдбата на страната и на света ще се решава край Жигули, тъкмо тук трябва да се събират заговорниците. И то многократно.

Къде?

Настя е обиколила всички гори. Няма из горите в спецучастъка уютна къщурка. Няма и това си е. Имат си своя железопътна гара, имат си кошара, има масови гробове под петгодишни елички, има и под десетгодишни, има почивен дом, има лагер за испански деца...

Чакай. Защо не в испанския лагер? Ако Настя беше началник на Куйбишевското управление на НКВД, защо да не вдигне за приятелите си пир с увеселения в детския лагер? Там има кухня. Има кривати. Ако се наложи, има къде да си полежат.

Би ли вдигнала Настя пир в лагера на испанските деца?

Не. Не би вдигнала. Там бараките са с тънки стени. Там ще те подслушат. А освен туй, като се изпонапят, приятелите ти ще започнат да вдигат врява. Музиката ще ехти. А съвсем наблизо е охраната, наблизо е обслужващият персонал. Ще плъзнат неприятни слухове. Пък и командирските жени са наблизо.

Най-добре ще е – в сграда с несъкрушими стени. И малко по-далечко от почивния дом. Малко по-далечко от охраната и персонала.

Но няма такава сграда в спецучастъка.

Как да няма? Има!

На най-личното място. На най-високото. На хълма над Волга. Насред спечучастъка. Катедралата. Ако пътуваш с параход по Волга, ще я видиш от десетки километри. Вижда се и от гората. Стърчи над дърветата. Защо пък не в нея? Защо да не се организира тайно блудилище на най-личното място, там, където никой няма да търси?

Настя се закатери към храма през лещаците, през малиновите храсалаци. Изподра си лицето и ръцете в бодлите.

Ето го. Красавец.

Наоколо няма жива душа. И поне десетина години никой не е приближавал катедралата. Между гранитните плочи е избуяла трева. Всички пътеки наоколо са обрасли. Природата бързо си взема своето, ако човекът не ѝ пречи.

Напряко през железните половинки на вратата е заварена стоманена лента. Отдавна е заварена. Стоманената лента, както и двете половинки на вратата, са разядени от многогодишна ръжда. Между гранитните стъпала отдавна са покарали диви рози и са оплели цялата врата. И по стените на храма бодливите храсти са стигнали чак до стрехите. До стените не можеш да се доближиш: всичко е обрасло. Отдавна. Прозорците са изпочупени още през гражданската война. А орнаментирани черчевета и решетките са останали. За бодливите храсти те са нещо като градински решетки – всичко е оплетено. Прозорците са зазидани отвътре. Катедралата е строена за векове. А после комунистите са зазидали прозорците отвътре – също за векове. И са заварили единствената врата. А чак след това майката природа е оплела с диви рози всичко от основите до покрива. Като в приказка от Братя Грим, Десетина, та дори петнайсет години никой не е минавал оттук. Тревата не е стъпкана. Храстите не са кършени.

Само че Настя не можеш я излъга. Тя вече е сигурна, че вътре има нещо. И не какво да е, а най-важното. Онова, за което я е изпратил другарят Сталин.

Няма да я излъжат Жар-птицата нито некършените храсти, нито нестъпканата трева. Няма да я излъже ръждясалата врата. На пръв поглед от всичко лъха запустение. Но не всичко е толкова ясно, колкото изглежда от пръв поглед. Защо в храма не са направили клуб? Или спортна зала? Ако е бил ненужен, защо не са го взривили? Понякога прозорците на изоставени сгради се зазидват, за да не се вмъкна в тях куцо и

сакато. Всичко е така. Но в случая биха могли да не хабят сили, тухли и цимент: прозорците все едно имат решетки. Защо на всичко отгоре и с тухли? И ако ще зазидат прозорците с тухли, можели са да го направят през куп за грош. А тия прозорци са зазидани както трябва. Защо?

Вътре има нещо. Но останаха без отговор два въпроса. Как Бочаров влиза вътре? Как да влезе Настя?

С Бочаров е просто. Някой преди него е прокопал до храма подземен тунел. А вратите и прозорците е зазидал. Тунелът не е проблем. Щом тук разстрелват хора от сума години, разполагали са с предостатъчно безплатна работна сила. И не само с мускулно-изкопчийска, а и с умствено-инженерна. На някои места са можели да копаят и по открития начин. Тук непрекъснато копаят пръст. Никой няма да се учуди. После участниците в строителството ги натикват в кошарата. За да не си отварят устата.

Щом вратата е заварена отдавна и прозорците са зазидани отдавна, тогава и подземният тунел е прокопан отдавна. От предходниците. Може би от целия Съюз чекистите се стичат тук на свои тайни сборища. И ако единият край на подземния тунел е в храма, най-добре е вторият да стига до следствения блок. Все едно че чекистите отиват да провеждат следствие. Със съратниците си. Зад пет реда бодлив тел. Зад железни врати. За цялата нощ. Никой няма да ги заподозре. Дори и жените им. А от следствения блок до храма през подземния тунел да се прокара телефонен кабел. Ако се обади някой – тук съм. Може и на московския правителствен телефон да му се направи удължител. По всяко време на деня и нощта можеш да отговориш бодро на Москва: „Да, тук съм, не мигвам по цели нощи.“

По този въпрос всичко е ясно. Може в подробностите не всичко да е точно така, но за най-важното няма съмнение: подземен тунел.

А как да се промъкне Настя в зазидания храм?

12

Обиколи пълзешком целия храм и измисли.

Откъм северната страна растителността под стената е по-малко. Нещо като полянка. Полянката отвсякъде е закрыта с люляци. На около три метра от земята има перваз на прозорец, широк горе-долу колкото седалка във вагон, а прозорецът е висок. Трябва да се затичаш, да пробягаш близо два метра по вертикалната стена и да се вкопчиш в

решетката. После – по решетката – като по стълбичка все нагоре. Там, където свършва прозорецът, има същинска дантела от тухлена украса. По тази украса ще стигне до ъгъла. Около целия покрив надвисва стрехата. Как да я избегне? Много лесно. От покрива около стрехата се извива улукът. Улукът е ръждясал. Но носачите му са на местата си. Те ще стърчат още двеста години, преди да ръждясат. Та по носачите ще прехвърли стрехата. И ще се изкачи на покрива. Скатовете на покрива са на етажи. Където свършва първият покрив, е подножието на средния, а където свършва средният, започва най-горният. Важното е да не се подхлъзне, важното е да не пропадне през покрива, мертеците може и да са изгнили. Важното е някой от земята да не си навири ГЛАВАта нагоре.

И по тия покриви ще се изкачи чак до камбанарията. Камбанарията се забива в небесата. Но има в какво да се вкопчи. Зидарията на камбанарията е релефна, тя има тесни и високи прозорци. Стъклата и тук са изпотрошени, но черчетата и решетките са останали. Пак по решетките като по стълба. А най горе има дупка от малък артилерийски снаряд. Явно червените са стреляли от отсрещния бряг на Волга, откъм Жигули. Като няма по какво да гърмиш, мери се в камбанарията. Снарядът е пробил стената, но не е избухнал.

Отворът е малък. Човек не може да се промуши, най-много котка. Но наша Настя не е дебеланка. Освен туй по краищата на дупката тухлите може да са разклатени. Измъкнеш ли десетина тухли, може пък и да се промушиш.

И нов проблем: ами като измъкнеш тухла, къде ще я денеш? Надолу ли ще я хвърлиш, че да задумка по ламарините?

13

Настя се екипира като за обикновена тренировка. Черното прилепнало облекло, маската, английските колониални обувки, почти празна раница, две парашутни въжета, фенер, нож, пистолет, шперцове, манерка вода, десантна дажба. На двора намери едно желязо – да разклаща с него тухлите. Сложи го в раницата. Още какво? Ръкавиците. И сюрпризи за кученцата.

Излезе от главния вход.

Насреща ѝ Бочаров. Добър и благ. Настя знае, че той трябва да прекарва няколко дена в централната сграда на НКВД в Куйбишев, а няколко дена – в спецучастъка. Само че Бочаров не мръдва от участъка.

Казва: много били разстрелите, това трябвало, онова трябвало. Сякаш, ако не е той, няма да има кой да стреля.

Бочаров е омекнал. Може би е усетил достоен противник. Усмихна се на Настя. Кремълската инструкция му забранява да задава въпроси, затова Бочаров зададе най-общия:

– Как е?

– Горедолу – усмихна му се Настя. – Тръгвам да се занимавам с разузнаване.

ГЛАВА 15

1

Гостите в салона излизат изпод земята. Както бе предположила Настя. А тя наблюдава веселбата от балкона. Ако тръгнеш да слизаш от камбанарията, до салона няма да стигнеш. Защото сума години отгоре са падали тухли, отломъци и каменни стъпала от витото стълбище. Желязната врата към стълбището е била затворена и след това отломъците са я затиснали. Много години са се минали, а никой не се е опитвал да отвори вратата. Не е била нужна. Така че Настя още през деня се изкатери по външната стена на камбанарията, промуши се през тясното прозорче и слезе до балкона по разнебитената вита стълба. А по-нататък не може. По-нататък е затрупано. През деня църквата беше празна и тъмна: прозорците зазидани, само няколко лъча проникват вътре през дупката в покрива.

Когато очите ѝ свикнаха с тъмнината, Настя се огледа. След като вратата към стълбището е била затрупана, тук на балкона никой не се е качвал. Всичко е в прах. Навсякъде, където е стъпила Настя, са останали следи. Тук на тъмния балкон никой няма да я стигне, никой няма да я види.

Тук се спотаи тя. Надвечер в салона влязоха слугите, запалиха безброй свещи, включиха цветните фенери. По към нощта салонът се напълни с хора и веселбата започна.

Настя гледа веселбата отгоре. Само да не кихне от праха. И сърчицето ѝ тупка: сума часове бе пъплила по църковните стени като мравка, нима никой не я е забелязал? Достатъчно е един да я зърне и...

2

Настя си бе мислила, че църквите стават за спортни зали и зърнохранилища. Излезе, че ставали и за нелегални увеселителни заведения.

Най-важното е, че стените са непробиваемо дебели. Стените заглушават звуците и тези звуци не отлитат надалеч. И височината на храма играе роля – въздухът е чист и свеж. Тютюневият пушек се издига към тавана, а таванът е хее колко висок.

И простор за танци. И за игрални маси. Има и къде да се уединиш с кикотещите се момичета. Веселбата е като в конотопския парк, само че засега не се налагат по мутрите.

А наред салона е голямата игра. Звънтят жълтици. Николаевски. Александровски. Ленински. А банкнотите шумолят. На пачки. Нашите родни синички с пролетария и червеноармееца. И ненаши – зеленички със забележителности от Вашингтон и с мъдри президенти. Играта върви, момичетата танцуват, цигулките плачат, животът кипи.

3

Салонът се запълва. А кой е тоя? Това е първият секретар на обкома на партията. И председателят на областния изпълком. Казали са на жените си, че заедно с Бочаров ще разплитат в следствената барака паяжината на контрареволуцията и ето ги тук. И областният прокурор. Дощъл е да провери как се спазват законите.

И другарят Саркисов се появи. Тоя живее в Москва. Настя помни длъжността му – началник на Строителното управление на НКВД. Той е тук в продължителна командировка, ръководи строителството на подземния град.

И зам.-наркомът на съобщенията другарят Прокофиев. Той също е в продължителна. Под негов контрол в подземния град километри тунели се пълнят със свързочна апаратура.

Настя си мислеше, че колкото по-свиреп е терорът, толкова по-малко са нелегалните увеселителни заведения. А излезе тъкмо наопаки. Пир по време на чума. Радват се хората. Бързат да живеят. И да се наслаждават. Момичетата за пети път изпълняват канкана. Леле че е хубаво.

Настя се е сгушила на балкона зад колоната. Всичко се вижда. Всичко се чува. Акустиката в храма е такава, че звуците политат нагоре и се усилват, без да се изопачават. Всички съзаклятнически приказки се чуват така, сякаш Настя седи до Бочаров на масата и разбърква тестето. Трудно ѝ е да се отвлече от музиката. Но Настя се отвлича, долавя разговор:

Все за картите и за момичетата.

– Двайсет и едно е щастливо число.

Но това може да се схване двойко. В прекия смисъл: за картоиграча двайсет и едно е щастливо число. От една страна. А от друга: след един месец, на 7 ноември 1938 година, е двайсет и първата годишнина на

Октомври. Нещата така се подреждат, че те ще вземат властта тъкмо по празниците. А преди това не могат: в Жигули не е довършен монтажът.

– Хубаво е при теб, Саша Бочаров.

– Хубаво ще бъде на 7 ноември. Тогаз ще се повеселим. Симфоничен оркестър ще ни свири, докато си танцуваме канкана.

4

Седи Настя в скривалището си и изведнъж я озарява догадка:

– Всичко е толкова просто: щом Бочаров може да организира такива църковни оргии, щом тук в църквата може да говори каквото си иска, да губи и да печели милиони, значи я смята за свое прибежище, за свое безопасно и защитено място. Следователно... Следователно и най-важните неща и документи може да пази тъкмо тук.

Църковните скривалища... Колко много е чувала Настя за църковните скривалища... Под многотонните каменни плочи на пода... В дебелите стени... В каменните ниши на дълбокото мазе... В подземния тунел, който води към родовите саркофази... Към гробовете... Или... Или документите са на най-видно място, където никой не им обръща внимание.

5

Прощалният валс.

„Амурските вълни“.

Музиката стихна в четири през нощта. По-точно – в четири и единсет. Загасиха свещите. Изключиха фенерите.

Едва сега Настя си даде сметка, че не е спала вече две нощи.

Настя е сама в църквата. От овалния свод я гледа лик. Очите му са огромни и страшни. Гледат право в душата ѝ.

Знае Настя тайната как се рисува икона или плакат, та очите винаги да гледат към зрителя. Накъдето и да се мръдне зрителят, страшните очи ще го следят. Това се прави много лесно: лицето трябва да се рисува симетрично и очите симетрични, така че ГЛАВАта да не е извита нито наляво, нито надясно. А зениците на очите трябва да се нарисуват точно по средата. И толкоз. В която и точка да се дръпнеш, очите от портрета ще те следят. Едно време от това някои хора се побъркваха.

Настя засега не се побърква. Знае, че религията е опиум за народа. Знае, но не поглежда нагоре към лицето с огромните очи. Все едно я е страх.

6

Настя препаса колоната с парашутното въже и се спусна като буба по копринена нишка от галерията в салона.

Огледа се. Огромна църква... Къде е най-видното място? Тук е бил олтарът. Нищо няма тук. Ами наоколо? Оттук се влиза в една малка стаячка. Цялата затрупана с натрошени тухли. Някога е блъснал снаряд, не е пробил стената, но вътре са се изсипали сума трошляци. Никой не е разчиствал тук. Така си стоят. Изпод купищата тухли се подава тъгълът на огромна ръждясала огнеупорна каса.

В тази каса са се пазели църковните ценности.

Настя я освети с фенерчето. Ръждясала каса. Полегнала на една страна. Още от революцията. Заключена.

А защо да е заключена? Защото са я заключили собствениците ѝ, взели са ключовете със себе си и са избягали. Може ли да е станало така? Може. Само че другарите комунисти, ако са намерили повалена и заключена огнеупорна каса, непременно са щели да я разбият. И тя сега щеше да лежи тук с разкъртена стена.

Дори ако допуснем, че за толкова години комунистите не са се опитвали да разбият повалената каса, Бочаров не може да я е подминал. Следователно, щом касата не е разбита, значи Бочаров я е сложил тук. Щом касата е заключена, значи я е заключил Бочаров.

Бочаров като нищо е можел да намери старинна огнеупорна каса от Путиловския завод с един комплект ключове и да я захвърли тук живописно под купищата натрошени тухли. По-добро скривалище трудно може да се измисли. В църквата имат достъп само Бочаров и приятелите му, но само с негово разрешение. Външен човек в църквата не може да се промъкне. А дори и да се промъкне, надали ще обърне внимание на една ръждясала огнеупорна каса, която лежи повалена на най-видно място.

А дори и да ѝ обърне внимание, няма да я отвори.

Касата е наистина чудовищна. Настя досега не беше виждала такива.

7

Огледа я внимателно.

Цялата ръждясала, а дупката за ключа изобщо не е ръждясала. Дупката е чиста. Дупката е смазана с оръжейно масло. Дори миризмата му се усеща.

Огнеупорната каса уж е захвърлена, само че някой редовно я отваря и затваря. Ръбчетата на ключалката светят като ония излъскани релси. Честичко влиза ключ през тоя отвор. И масивните стоманени панти, на които се крепи вратата на касата, са смазани. По пролуките е полепнал малко прах. Полепнал е там, където се е разлило маслото. Всичко е ясно: Бочаров държи в касата нещо важно. И то по никакъв начин не е свързано с официалната му дейност. Официалните тайни се пазят в официалните кабинети, в официалните огнеупорни каси.

Седи Настя край огнеупорната каса и изобщо не се чувства голяма шпионка. Всичко е ясно, само че как да отвори касата?

8

Настя върти в дупката телчета, гвоздейчета, фиби. Не ще и не ще да се отвори.

През октомври късно се съмва. В църквата е тъмно, защото прозорците ѝ са зазидани. Само една ивичка светлина пресича пода. Лъчът се е промъкнал през пробития покрив. Пладне е, значи.

Настя разбра, че отдавна се бори с касата, но не ще може да я отвори. Не ще може. И знае Настя, не с логиката, а с женското си чувство, че тъкмо това е оная каса, че тъкмо в нея се намира онова, което ѝ трябва на нея, което трябва на Холованов, което трябва на другаря Сталин...

Но на Настя чак малко и дожала да отключва сейфа. Все едно че обръща с хастара навън нечия душа. Мечок. Страшен и непристъпен. Ама пак ѝ е жал. Настя прегърна огромния железен ръждясал сейф:

– Мечоко мой! Обичам те. Обичам те както си железен. Обичам те както си тронав. За мен ти си животът, проклетнико. Вървете по дяволите и ти, и твоето съдържание. Пази го за себе си. Пази го, скръндзо желязна. Аз те обичам ей тъй. И ще те обичам чак до смъртта си. И ако оцелея, ще дойда някой ден тук и ще те взема завинаги при себе си. Ще те изчистя и ще те боядисам. И ще те обичам. Аз и сега те обичам. Обичам те като Сталин. Обичам те като...

Настя понечи да каже, но не каза кого обича. Просто си спомни за един едър човек. Човек с червена копринена рубашка. Тогава той излезе пред хората огромен като сейф от Путиловския завод. Мощен като сейф от Путиловския завод. Непристъпен като сейф от Путиловския завод.

Настя прегърна непристъпния сейф като несподелената си любов.

И го удари с юмрук.

Понякога любовта се изразява и така. С юмрук. Та любимото същество да го заболи. Има и още един израз на любов. Висш. Да напуснеш любимото си същество. Завинаги. Да го изоставиш. Да скъсаш. Та после цял живот да си го спомняш. С мъка и болка.

Реши да си тръгне, да се махне.

До вечерта има много време. Но тя си тръгва, за да ѝ е мъчно.

И на него да му е мъчно.

Задърпа шперца към себе си. Не излиза. Надясно-наляво. А вътре в сейфа – щрак.

ГЛАВА 16

1

Щракна вътре в сейфа.

Жар-птицата чак не повярява.

Не ѝ се искаше той да се отвори. Знаеше, че няма да се отвори. Вече дори не се стараеше да го отвори. Беше разбрала, че е невъзможно. Беше се примирила...

А той...

А той взе, че щракна.

Сега само да врътне ръчката.

Хвана ръчката и веднага я пусна, все едно че беше пипнала нажежено желязо. Схвана: сейфът лежи на едната си страна, врътне ли ръчката, вратата сама ще падне като горна седалка във вагон. А тая врата тежи ако не цял тон, най-малко половин тон. Ще я сплеска като муха. И ще се чуе грохот на един километър околоръст. А как да я отвори без грохот? Онзи, който отваря вратата, сигурно е измислил някакъв начин.

Отстриани върху натрошените тухли са струпани сухи траверси. За трошлящите е ясно откъде са дошли: преди много години снаряд е ударил стената, из църквата са се разхвърчали парчета от тухли. А кой ли е домъкнал траверсите? Защо? Те не са тук току-тъй.

Настя подложи две траверси под вратата на сейфа. Завъртя ръчката. Вратата се откряна с глух стон, но малко: опря се в траверсите.

Сега да измъкне малко по малко траверсите. Та вратата също да се отваря малко по малко...

2

Така граф Монте Кристо е отварял своя сандък.

Блясна ѝ в очите.

Сейфът е натъпкан. Натъпкан е с монети, с ордени, с кюлчета.

А сейфът е неизчерпаем. Монетите са на камари. Същинска пещера на Али Баба. И огърлици, и обеци, и медалиони. Това също е плячка от разстрелите. Изведнъж Настя Жар-птицата се сети, че ако тя е Али Баба във вълшебната пещера, някъде наблизко трябва да са и четирийсетимата

разбойници. Както и да е. Нека забравим за сапфирите и рубините. Трябва да мислим за най-важното.

Тук ли е най-важното?

Тук е. Най-важното.

Сейфът е полегнал на една страна и затова полиците му служат не като полица, а като преградни стени. Ето го онова, което търси тя – стоманената чанта с остри ъгли.

Още преди да я отвори, Настя знае, че тъкмо това ѝ трябва. То трябва и на Сталин. Трябва и на Бочаров. Това е контрол-блокът. Това е ключът на всички съобщителни системи на Съветския съюз. Чантата е страхотно тежка. Отстрани под дръжката има съвсем простичка закопчалка. Толкова несериозна закопчалка, че да се стъжниш. Сложена е само за да не се разтворят двете половинки. От тази закопчалка чак я лъхна разочарование.

Жар-птицата сложи стоманената чанта на пода, откопча я и повдигна капака.

3

Отвътре черно кадифе. Съвсем като в кутийка за брилянтена огърлица. Вместо брилянтената огърлица – две никелирани стоманени пластини с безброй дупчици. Между пластините невероятна плетеница от златни жички и какви ли не чаркове: смесица от електроника и бижутерско изкуство. Стоманените пластини явно са предназначени да не допускат при никакви условия повреждане на електротехническата вътрешност. Дори и наглед, въпреки цялата бижутерска изпипаност на вътрешното устройство, приборът изглежда несъкрушим и непробиваем. Как е допуснал Холованов да го извозят? Как е можал Бочаров да проследи Холованов и да задигне това нещо?

Но сега няма време за решаване на главоблъсканици. Контрол-блокът в стоманената чанта, стоманената чанта – в раницата.

Какво друго държи тук Бочаров? Държи шепи брилянти, изумруди, необработени елмази, бял метал на кюлчета. Сребро ли е или платина? Платина е. Всичко това не я интересува. Какво още? Папки. Папки, запечатани в големи пликове от сива хартия. На пликовете има печати. На единия плик пише „Ваксата“ и има смешен портрет на другаря Сталин. На дванайсетте други плика пише „Дракона“ и има портрети на Холованов. С молив. Някой рисува доста добре. Жар-птицата уважава всички,

които си владеят ръката. Човек трябва да умее да рисува. И да пише стихотворения.

4

„Ваксата“ – в раницата. А с другите пликове какво да прави? Да ги прочете. Да ги запомни. Да ги унищожи.

Седи Жар-птицата, чете.

Изведнъж пред Настя се разгърна тайният живот на Холованов, известен в тесни кръгове под прякора Дракона. Чете Настя и се смайва. Я какъв си бил!

5

Стана съвсем тъмно. Включи фенерчето. Продължи да чете. А документите относно Дракона са безброй. И стенограми на подслушани негови разговори. И някакви справки. За Сталин има само една папка. Защото Сталин трудно ще го наблюдаваш. Сталин непрекъснато е зад кремълските стени. Сталин непрекъснато е в своите вили крепости. Затова за Сталин има само една папчица. Може да е нещо още от предреволюционно време. Папката с надпис „Ваксата“ не я интересува. Ударен ѝ е восъчният печат на Куйбишевското управление на НКВД и нека си остане с печата. Другарят Сталин няма защо да бъде контролиран. Другарят Сталин е извън подозрение. А Дракона трябва да е под контрол.

Настя кърти печатите от пликовете, разгръща папките и чете жадно. Дракона лети по света. Там зареждали самолета. Тук ремонтирали самолета. Там бил на гости, тук – на концерт. И безброй състезания. И жени около него, жени. Цели гирлянди. Цели гроздове. И снимки има в папчиците. Холованов на почивка... Холованов сред приятели... Холованов в Ялта. Холованов в Сухуми. Холованов в „Метропол“. По едно време Настя намери и себе си. Тук отнема букета на яката мометина, а на лицето ѝ е изписано: „Дай букета, гадино. Ще те застрелям.“ В същия кадър е хванат и Холованов. Или ето я Настя с бялата престилка и сребърния поднос, иззад кулисите... А тук Настя е пухкава като полярен изследовател. И Холованов до нея. Ето я Настя в белия гранитен дворец, в покоите си. Съблича се. Да си умреш от срам. Качеството на снимките е неподобно. Всичко се вижда. А Холованов е в другото крило на

двореца. Ето ги и неговите снимки. Той също се съблича. Също се грее в сауната. Също плува в басейна. Там той си има свой басейн и своя сауна.

Ако онази нощ той беше дошъл при Настя, тя щеше да го изгони. Но той не дойде.

6

Гласове.

Нещо я жегна. Прободе я. Къде се намира тя? Озърна се. В църквата. Защо седи с фенерче? Защото денят се е свършил и е паднал здрач. Увлякла се е. Денят си е отишъл. Дошла е нощта. А през нощта в църквата пак ще има танци до зори.

Отварят вратата. Идват насам. Настя рента да подпре с лост вратата на огнеупорната каса. Нищо не става. Хвърли отгоре една траверса, та да не лъщят брилянтите от зейналия ѝ търбух. Нейсе. И така бива. И между колоните – като сянка. Към въжето. А те вече са тук. Вече палят свещите.

Заизкачва се нагоре. Нагоре. А в салона става все по-светло. Долу мракът се стопи от свещите, а на галерията, под купола е тъмно. И натам, към тъмното Настя се закатери като чевръсто паяче по паяжинката си. Шмугна се на балкона, издърпа въжето. Спотай се. Не са ли я видели? Не са ли я чули?

Не. Хората в полумрака си гледат работата. Сервират масите.

7

Контрол-блока ще вземе със себе си, но от папките трябва да се отърве. Едната, която е за Сталин, ще скрие. Останалите ще изгори. Къде да я скрие? Къде да ги гори? Жар-птицата тича през рядката горичка като лисица, която е отмъкнала кокошчица.

Къде ли да скрие папката за Сталин? Да я зарови в някой гроб? После как ще я намери? И ако тя я скрие, а Бочаров после я намери? Така трябва да я скрие, че да не я намерят. И през цялото време ръси под краката си нафталин, нафталин. И тютюн. Та после кучетата да се разкихат.

От люляковите гъсталаци Жар-птицата подсъзнателно усеща: тиха

паника обзема спецучастъка на НКВД. Още никой не стреля, още никой не надува тръбата, никой не бие камбаната. Но е вдигната тревога. То си е редно: измекарите от тайното блудилище всяка нощ са виждали върху натрошените тухли огромната ръждясала повалена огнеупорна каса. Свикнали са с нея. Такава е човешката психология: щом ти се набива в очите, щом е ръждясала и повалена, значи е празна. Заключил я е някой някога и тя си лежи заключена. А днес са влезли измекарите в църквата през подземния тунел, заловили са се за привичната си работа и изведнъж отворената каса ги е ослепила с брилянтите си. Не са посмели да пипнат нищо от отворената каса. Знаят силата на Бочаровия гняв.

Знаят как здраво пипа господарят им. Втурнали са се при Бочаров, съобщили са му, паднали са на колене: не сме виновни...

Нощта пада над спецучастъка на НКВД, паниката нараства.

8

Измъкна се на полянката около кошарата. Шкафовете край стената са наредени подковообразно. А портата на кошарата не е заключена. Тъй като сега тук няма жива душа. Тъй като кошарата е на територията на спец-участъка. Няма защо да я заключват, няма защо да я охраняват, както няма защо да се охранява празен склад, както няма защо да се заключва празен карцер. Озърна се Настя – и право в кошарата. На кого ще му хрумне да търси тук?

Кошарата за разстрели е изпотъпкана, както са изпотъпкани кошарите за говеда в месокомбината. Тук кучетата трудно ще търсят Тук са смесени миризмите на хиляди хора.

Кой шкаф да избере? Крайния отъясно. Сложен е на пясък. Настя изгребва с ръце пясъка изпод железния шкаф. Рие като лисица под курник.

Изкопа дупка. Сложи в нея запечатания плик с досието на Сталин. И го зарови.

И поръси наоколо с тютюн. С тютюн. Кой ще се досети? А тя после лесно ще я намери. Дори ако пренесат шкафовете другаде, мястото, където са били, ще личи още една година.

9

А с останалите дванайсет какво да прави? Да накладе огън? Много трапове има тук. Ще накладе огън в някой трап. Отстрани няма да я видят. И не ще ѝ е необходимо кой знае колко време. После трябва да се маха оттук.

Но как да излезе от зоната? Няма начин. В нормална обстановка не можеш да излезеш. А сега караулите навсякъде са подсилени, сега всички са вдигнати на крак... Лесно ѝ беше да влезе тук, като разполагаше с документ от Централния комитет, ама как ще излезе? Не случайно другарят Сталин ѝ каза, че я изпраща на смърт. На Бочаров никак не ще му бъде трудно да я пипне в тукашните келяви горички, да я натика в някой самолет и да я хвърли с парашут, като предварително му навърже въжетата. И да докладва в Москва: жалко, но загина. А може и да не докладва в Москва. За Бочаров ситуацията сега е: или – или. Той трябва не да докладва в Москва, а да взема под контрол съобщенията... И властта.

Настя притисна контрол-блока към гърдите си като любимо същество: няма да те дам.

10

Мисълта ѝ трака като точен хронометър: ма-хай се, ма-хай се, ма-хай се.

Как да се махне? Както се влиза в зоната, така трябва и да се излезе. Утре в спеучастъка на НКВД ще има изпълнение. Значи днес са вкарали в зоната композиция от конски вагони...

Огромен е спеучастъкът. Всичко си имат тук. Дори гара. Цялата обляна от прожекторна светлина. Локомотивът съска, седем товарни вагона. Светлината на прожекторите е заслепяваща, почти синя. Наоколо има патрули с кучета.

Цялото ѝ внимание трябва да се съсредоточи върху вагоните. Дотук, до гарата, паниката още не е достигнала. Настя слезе на релсите и спокойно тръгна към локомотива. Глупаво е, но какво друго да измислиш? Вниманието на охраната е насочено към вагоните, а не към локомотива, към храстите край вагоните, а не към открития железопътен коловоз.

А ѝ трябва само две минути, за да стигне до локомотива.

Стигна до него спокойно. Изкачи се по стълбичката в кабината.

Остави тежката раница на пода. Щракна със затвора на пистолета:

– В името на другаря Сталин...

11

А те са трима.

Единият с лопата. Вторият с френски ключ. Третият без лопата и без ключ. Ама ръчичките му като рачешки щипки. Ще я сграбчи с рачешките щипки и ще я изхвърли от локомотива. И е тясно в кабината. Настя държи пистолет, но те са я наобиколили. Хубаво е да се прикриеш с името на другаря Сталин. Само че из Русията малко ли всякакви се мотат, прикриват се с чуждо име.

– В името на другаря Сталин... – а гласът ѝ е пресекал.

И те чуват, че е пресекал. Вълнува се момичето. Вълнението е признак за неувереност.

– ... Заповядам ви! Няма да викате. Няма да вдигате шум. Покачете налягането. Веднага потегляме. Накъде ли? Напред. Папките от тая чанта да бъдат изгорени. Само да шавнете, утрепвам ви, без да ми мигне окоето.

Няма накъде. Бавничко, мързеливо огнярят гребна малко въглища и ги хвърли в огнището.

– Повече загребвай, гад. Копай по-надълбоко, хвърляй по-надалеч! По-надалеч хвърляй. Инак ще ти пломбирам чутурата.

Другият хвърли в огнището една папка с надпис „Дракона“. И още една.

– По-бързо.

Хвърли една папка. И буци въглища литнаха след нея. И още една. И още две-три папки.

А третият, най-главният, с ръчичките като рачешки щипки, се хили. Лошо се хили.

– А пистолетът ти истински ли е? – и посегна с ръчичките като рачешки щипки към пистолета. А Настя още не бива да стреля. Не бива. Преди да е потеглил локомотивът. Преди... Ама какво да прави?! Натисна леко спусъка и пистолетът изтрещя. Главният усети, че нещо му парна рамото. Жар-птицата не се целеше в гърдите му, за да не го убие.

Куршумът на „Люгер“-а има добро спиращо действие. И отблъскващо. Главният залитна настрана, прегъна се и изпадна от будката.

– Напред!

Вторият чичко захвърли френския ключ, сграбчи лостове, натисна които трябва, даде пара в цилиндрите. Колелата се завъртяха. Влакът се лашна. Издрънчаха буферите и дрънченето премина от първия вагон до последния. Локомотивът изпъшка със свирене половин тон пара и пак сякаш шумно си пое дъх и го изпусна. Композицията пак се лашна и пак премина дрънчене до края на влака. Влакът потегли съвсем бавно.

В будката наднична червена мутра. Човекът е стъпил на земята. Виждат се само мутрата му и щикът. На равнището на Настините крака е мутрата. Но се е хванал за перилата и се изкачва все по-нагоре:

– Къдя? Къдя, мамичката ти?!

Би могла да се хване за перилата и да изхвърли с ритник червената мутра от кадър. Но Жар-птицата за броени части от секундата преценява, че ако се хване за перилата – ще загуби време. Да се хванеш за перилата, значи да свалиш надолу пистолета, после да вдигнеш коляно до брадата си и да изгласкаш крака си надолу. Но за всичко това се иска време. А тя няма време. И не е сама в будката.

Всичко това тя го разбира не с ума си, а с вътрешното си чувство. И затова върши всичко в обратен ред: първо изпълнява решението, след това го взема и чак тогава го мотивира. Щом червенотрестият започна да се катери към будката, хващайки се за парапета, Настя, без да го гледа, без да се цели, без да изпуска от око огняря и машиниста, вдигна „Люгер“-а и натисна спусъка. Изтрещя изстрел, гилзата изхвъркна от патронника, издрънча в железната будка и се завря между буците въглища, в боклука на пода. И чак след това разбра, че единственото правилно решение е било – да стреля. Да стреля без приказки и право в мутрата. Без да се цели.

12

Помощник-машинистът и огнярят веднага схванаха, че шега няма: лопатата се раз шета, въглищата хвърчат, като че ли лично другарят Стаханов се е хванал на работа. Локомотивните издишвания зачестиха. Ух-ух и пак ух-ух. После ух-ух-ух. Скоростта започна да се увеличава. Папките в чантата намаляха. Ето че и последната се изгуби в огнището заедно с една лопата въглища.

В локомотива царува революционен ред. Локомотивът хвърчи. Настя знае: отпред пътят на локомотива е преграден от железна порта. А край портата има караул с картечница и кучета. Но това сега-засега

малко я тревожи. Зад локомотивния тендер има вагон. Не обикновен, а със спирачна площадка. Това ѝ е главната грижа. Защото току-виж на спирачната площадка има охрана. Това също го разбира не с разума си, а с вътрешното си чувство. Така трябва да е.

И така излезе. И от спирачната площадка се подаде още една червена мутра, надникна над каменовъгления тендер: накъде сме се засилили извън разписанието и каква е тая стрелба?

Надникна мутрата и се скри. Само щикът стърчи. Настя чака върху камарата въглища. Подаде се мутрата. А тя – бум. Мутрата се изгуби. А пушката с щика изтрополи и изхвъркна в черната нощ.

Но той не може да е бил сам. Трябва да има още един. Запокити Жар-птицата буца въглища нататък. Изкатери се на купчината въглища и оттам два пъти по спирачната площадка: бум, бум.

А над нея извири лопатата.

Настя отскочи от мястото, на което стоеше, подхлъзна се и започна да пада. И както пада, насочва „Люгер“-а и стреля. По страшния чичко с лопатата. Огнярят изрева. Отвсякъде – стрелба. Огнярят се строполи върху нея. От гърлото му шурти кръв.

Жар-птицата се измъкна изпод убития огняр. Тя му шибна в лицето един куршум, а на гърба му се виждат десетина дупки.

Точно тогава локомотивът се блъсна във вратата.

Ако Настя беше сколасала да се изправи, при удара инерцията щеше да я тласне напред и да я запокити върху лостовете, тръбите и манометрите, към отвореното огнище.

Но Настя не сколаса да стане и защото в момента на удара, след като падна върху въглищата, за миг загуби съзнание и затова не чу нито грохота, нито стърженето. Тялото ѝ очакваше падане в бездна, но композицията се задържа на релсите. Жар-птицата отвори очи: все едно че в нов свят. Цялата обстановка трябва да се прецени на нова сметка. Тя из един път я схвана цялата, преди да я е формулирала с думи. Локомотивът трака по релсите, значи е изкъртил вратата и при това не е дерайлирал. Нещо скрибуца. Това са парчетии от портата и краища от бодливия тел, които се влачат по земята. Жива е. Това също е ясно. Тя стреля от камарата въглища по охранителите на спирачната площадка. Огнярят в това време замахна към нея с лопатата. И щеше да я убие. Но Настя стреля право в лицето му и в същото време охранителите край портата надупчили цялата локомотивна будка с куршуми, надупчвайки едновременно и помощник-машиниста, и огняря. Огнярят паднал върху нея и я закрил от куршумите.

Тъмно е. Влакът хвърчи към тъмното. Към мрака. Това също е разбираемо: при удара във вратата са се строшили прожекторът и фаровете на локомотива. Само огнището осветява вътрешността на локомотивната кабина с бяла светлина.

13

Сама е в локомотивната кабина. Локомотивът е побеснял. Издишва енергично като спринтьор на пистата. Кой лост да дръпне? Този ли? Стрaшни са лостовете: ако дръпнеш не който трябва, котелът ще гръмне. Стрелките и без друго са се заклешили. И скоростта непрекъснато нараства. И ритъмът на колелата е досущ като танца на смъртта на човекоядците от племето Гумбу-Юмбу.

Нищо не се вижда. Само се чува, че тичат по покривите. Жар-птицата си направи сметка. Имаше два пълнителя. Два пълнителя по осем. Шестнайсет патрона. Колко ли са останали? Колко ли охранители има по спирачните площадки? И празен ли е влакът? Може да е претъпкан с концлагеристи? Претъпкан е, естествено. Вечерта са вкарали композицията в разстрелната зона. Планирали са да я разтоварват в четири сутринта. И на групи по петдесет – към шкафовете. То се знае, че ще е претъпкана композицията. Ако беше празна, нямаше да я охраняват.

Еднозначно: в композицията са натоварени осъдени на смърт. Строители на подземния град в Жигули. Изхабени строители.

Композицията хвърчи в мрака и май се поклаща лекичко. И на Настя ѝ се счува нещо като рев на прибор.

Все по-силно се клати влакът. Клатенето се усеща дори в локомотива. Ту насам, ту натам. Ту насам, ту натам. И рев: „Ухх.“ Наляво се поднесе: „Ухх.“ Надясно: „Ухх.“

Анна Ивановна, нейната интелигентна учителка, излежала присъдата си от първия ден до последния, беше ѝ разказвала, че има такъв начин да се измъкнеш от разстрела. Ако хората разберат, че ги карат за разстрел, и ако ги возят не в затворнически вагони, а в конски, има шанс да се освободят. Не всички.

Всички, колкото са хората в товарния вагон, се засилват и се втурват към едната стена: „Ухх.“ Засилват се и се втурват към отсрещната: „Ухх.“ И пет: „Ще умрем!“ Припевът на песента е „Ухх“.

Отначало тласците наляво-надясно не оказват никакво въздействие на вагона. Хорицата са изпосталели, немощни, а вагонът тежи

тонове. Но на човешкото упорство се покоряват дори многотонните вагони. И локомотивите. Малко по малко вагоните започват да се разлюляват. Надясно. Наляво. Надясно. „Ухх!“ Наляво „Ухх!“ Колкото по-голяма е скоростта, толкова по-добре.

Ако конвоят долови ритъма, най-доброто, което може да направи, е да скача от спирачните площадки. Той е безпомощен: щом охраната е усетила клатушкането, и концлагеристите в другите вагони са го усетили. И са го подкрепили. Патосът на самоубийственото освобождение се предава по заключените вагони като по бикфордов шнур. И вече цялата композиция пее: „Ще умрем!“ И във всички вагони се хвърлят срещу стените в единен порив, в единен ритъм.

Освобождението спохожда човека преди смъртта му. На него му остават няколко минути живот, но той разбира, че вече е мъртъв, че вече няма измъкване от смъртта и че след малко... Тъкмо в този момент човекът става свободен. Той престава да се страхува. Вече няма от какво да се страхува!

Ако можеше да намали скоростта на влака.

Дръпна Настя един лост, втори – без полза. Здраве да е. По стъпалата – надолу.

Вече и локомотивът се разклаща в общия ритъм. Не със същата амплитуда като вагоните, но скоро и той ще се заклати като тях.

Раницата на гърба, ръцете около ГЛАВАта и надолу по насипа.

И острите камъни, и „Люгер“-ът на кръста ѝ, и контрол-блокът на гърба ѝ, и клонките на лошите дървета, и свиренето на вятъра – всичко се стовари върху ѝ наведнъж. Парашутистка десантничка, самбистка, тя знае, че трябва да се свие на топка, да се групира. Борците за това положение казват: „Нищо да не ти стърчи.“

Точно така постъпи Жар-птицата. Скача в тъмата, свита на топка. И веднага устата ѝ се препълни с гореща кръв. Настя хем се търкаля по насипа, хем вижда черния страшен влак над себе си. Влакът ехти със стоманата си и с човешките вопли.

И не може да се разбере сама ли лети надолу по стръмнината, или заедно с нея летят локомотивът с вагоните, с крещящите хора...

Не може да се разбере.

ГЛАВА 17

1

Няма по-страшна болка от болката на завръщането към живота...

Настя лежи по очи. Цялата до последната клетка е изтъкана от болка, цялата е препълнена с радостно очакване на освобождаващата смърт. Ей сега смъртта ще я доближи, ще я целуне съвсем леко, ще се усмихне на Настя с тиха усмивка. И ще я вземе със себе си.

Това сладко очакване ѝ е познато: парашутът изплющява над теб и под теб е земята. И чакаш...

Но тогава смъртта не дойде. Няма я и този път. Вместо смъртта се завръща животът. И това е най-страшното.

Страшно се завръщаше животът в тялото ѝ. По-добре да не беше се завръщал. Главата ѝ кънти като камбана, чугунени чукове раздробяват гръбнака ѝ. Тя помръдна ръка и извика. Прокле живота, в който я връщаше злата съдба. И се зарече никога да не жали живота. Нито своя, нито на другите хора. И се зарече да посрещне смъртта с кротка усмивка, когато и да я сполети смъртта, сега или след време, каквато и смърт да я сполети: между кучешки зъби или върху талаша в мазето за разстрели.

Най-добре ще е колкото може по-скоро. Най-добре ще е още сега.

Но смъртта шета наоколо и не забелязва Настя. Някъде наблизко летееше нагоре с колелата влакът. Там, там пирува сега смъртта. Някъде наблизко търчат чекисти с кучета, доубиват онези, които са се измъкнали изпод натрошените вагони. Но те търсят Настя. Дори не нея, а контрол-блока. Не им е обяснено защо. Заповядано им е. Заповядал им е Бочаров. За Бочаров получаването на контрол-блока е въпрос на живот и смърт. И за Ежов. И за фриновски. И за Берман. Така че не само над Настя е разпростряла крила смъртта. И за другаря Сталин измъкването на контрол-блока от лапите на НКВД е въпрос на живот и смърт. Да изключиш Сталин от съобщенията, значи да го изключиш от властта. Ще го изключат от властта и ще предават заповеди от Сталиново име...

Не е ясно защо смъртта не идва. Толкова ли е трудно за Бочаров да се досети, че Настя може да е скочила по-рано и сега лежи някъде край насипа? Толкова ли е трудно да я намерят и да я убият?

Настя повика смъртта съвсем тихо. Смъртта ѝ отвърна с лая на глутница чекистки кучета. Отвърна ѝ от насипа.

Но не се приближи.

2

Свиреп и страшен е старши майорът от Държавна сигурност Бочаров. Ако имаше козина на врата си, сега тази козина щеше да е настръхнала. И погледът му е насочен не право напред, а мъничко встрани, сякаш непрекъснато гледа зад гърба си, сякаш без лай и без рев ей сега ще впие зъби в гърлото на някой невидим зад гърба му. Обзет е от неподвижността, присъща на кучетата в най-последния момент преди яростния скок, когато песът стои и не може да се разбере накъде гледа и над какво размишлява кучешката муГЛАВА.

3

Тя не знае колко време е лежала, без да се помръдне. Може би минута. Може би час. Може би ден. Мозъкът ѝ работи ясно и отчетливо. Както винаги. Но не забелязва времето. Времето просто не съществува. По-точно казано, Настя съществува извън времето. Не може да се каже, че живее. Не живее, а блуждае между болката и вечността.

Ясно ѝ е защо смъртта не я приближава: от чакъления насип се е изгърколила до едно горско блатце и тялото ѝ лежи не върху остри сухи камъни, а в мека студена влага. Протегна ръка, потопа длан в чистата вода на горското езеро. Загреба вода. Наплиска си лицето. Още веднъж. Допълзя до водата. Потопа лице в нея. Вдигна сиГЛАВАта. Пийна вода. А къде е контрол-блокът? Ето го. На гърба ѝ. В раницата. Не се ли е строшил? Нима може да се строши това чудо? Такова желязо от самолет да го хвърлиш, нищо няма да му стане. А може би той ѝ е спасил живота, прикривайки гърба ѝ като броня.

Настя се опита да стане. Нищо не излезе. Запълзя. Допълзя до водата. Октомврийската вода я опари като коприва. Но Настя е тренирана. Във водата ѝ е по-леко. Леден компрес. Заплува. Гмурна се, за да ѝ мине главоболът. Излезе на повърхността.

Плитко е езерото. До гърдите. До врата. Понякога усеща под крака си тиня, понякога коренища. По бреговете растат тръстики. По насипа върви верига. Претърсват. Пак с кучета.

Едно едро черно куче се спря там, където тя беше допреди съвсем

малко. Започна да души. Понечи да тръгне напред. Спря се. Огледа се. Върна се. Пак започна да души. Здрач. Настя не знае дали е здрач, защото се стъмва, или защото се съмва. Кучето хукна нанякъде.

4

Подчинените отбягват Бочаров. Гледат да не му се мяркат пред очите. Току-виж ги разстрелял. Ще ги разстреля, защото сега му се иска да разстреля някого.

А все някой трябва да влезе да му докладва.

Влизат.

5

Най-простата наука е тактиката. Трябва да се поставиш на мястото на противника и да се опиташ да разбереш какви действия очаква той от теб. И да постъпиш тъкмо наопаки. Да направиш онова, което той не очаква. Това е цялата тактика. Настя е много зле. Трябва да забрави за болката. Трябва да си мисли за нещо. Настя си мисли за Бочаров. Представи си се на неговото място.

6

Докладваха на Бочаров: машинистът на локомотива е ранен, но жив. Съобщил: намъкнала се в локомотива една мома с гащи и пистолет, с вносна раница. В огнището на локомотива горила папки. Колко папки? Десет-петнайсет. И стреляла, мръсницата, по когото ѝ скимне. Шантаво момиче. Очите му като на вещица.

7

Само едно може да спаси Настя: да стигне до Сталин.

Но Бочаров сега ще сложи по пътищата засади и кордони. И във всички села. По всички гари и пристанища. Ще оповести Бочаров всички пощенски клонове, телеграфни и телефонни станции. Настя няма възможност да се свърже със Сталин. С радиостанция не разполага, а

телефонът, телеграфът и изобщо всички съобщителни системи се знае в чии ръце се намират.

8

Докладваха на Бочаров още нещо: след като издънил портата, влакът изминал още девет километра и дерайлирал. Причината за катастрофата е необяснима. Железопътната линия в района на катастрофата е повредена, но не това е причината за катастрофата: влакът е катастрофирал не защото коловозът е бил повреден, ами коловозът е повреден, защото влакът се е преобърнал и е заорал по насипа. Повреденият коловоз не е причина за катастрофата, а последица от нея. Причината за катастрофата засега не е установена. Изпод разрушените вагони са измъкнати сто трийсет и два обезобразени трупа. Няма ли женски труп? Не, женски няма. Но работата продължава. Под вагоните явно има още трупове. Деветнайсет ранени концлагеристи са намерени в района на катастрофата и са доубити. Има предположение, че най-малко четирийсет концлагеристи с леки рани и натъртвания са можали да се разпръснат в различни посоки. Издирването и преследването са организирани.

Бочаров изслушва докладите мълком. Църквата той обследва лично. Огнеупорната каса е отворена с шперц. Без взлом. Чисто е пипано. Професионализъм отвъд границите на вероятното. През живота си Бочаров е виждал сума отворени с шперц и с взлом каси, но толкова чиста работа не е срещал. Поради естеството на работата си старши майорът от Държавна сигурност познава най-добрите мечкари на страната по почерка. До един ги прехвърли в паметта си. Няма сега в Съюза такъв майстор. ГЛАВАта си дава: през последните десет-петнайсет години толкова чисто никой не е отварял мечок с шперц. Ясно е, че някой друг е пипал тук, не Жар-птицата. Работил е професионалист от най-голям калибър. Но откъде се е взел? Мечкарите от старата класическа школа са изчезнал вид. Измряха като динозаврите. По-точно казано, бяха изтребени като вълците в Германия, като хермелините в Русия. След време пак ще се възродят. Но за момента, към октомври 1938 година, макар и временно, са изтребени. Изглежда е възкръснал някой велик мечкар от миналото, отворил е касата и пак се е върнал в миналото.

И Ваксата е от занаята, навремето отарашил Тифлиското ковчежничество с партньорите си. Цяла Европа се попикивала от възторг, когато другарят Сталин ограбвал банки. За каквото и да се захване, все

сполучва. Ваксата явно е неравнодушен към касоразбивачеството. Може Ваксата да е държал някъде мечкар от най-висока класа за такъв случай. Само че как се е промъкнал тоя мечкар в спецучастъка? И къде се е дянал? Имало едно време в Русията един легендарен Севастян, само че него отдавна го няма. Изчезнал още през гражданската. Единствен Севастян би могъл да свърши така тази работа.

И никой друг.

Ама много странен е тоя Севастян. В сейфа не е пипната колекцията от брилянти, не са пипнати ордените, кюлчетата и късовете самородно злато. Севастян поне шепа брилянти би пъкнал в джоба си...

Но най-важното е изчезнало. Изчезнали са папките на Ваксата и Дракона. Изчезнал е контрол-блокът. Без тях и един двайсет и седем каратов синкав брилянт няма да зарадва Бочаров.

Скърца със зъби Бочаров.

9

Жар-птицата прецени: успоредно на железопътната линия не минава шосе. И изобщо наблизно няма шосета. Коли отгук не могат да минат. С друг локомотив не разполагат. А пеш десет километра не е малко път. Да проверят цялата линия от спецучастъка до мястото на катастрофата не е просто. Настя може да лежи под натрошените вагони. Може да е изгоряла. А може и да е скочила от влака. При което може да е скочила веднага след като локомотивът издънил портата на спецучастъка.

Гора и блата. Тя може да се е отдалечила доста, може да е откраднала кон, велосипед, кола, може да е стигнала до железопътната магистрала и да се е метнала на минаващ влак. Освен това Бочаров знае, че Настя, колкото и да я подценява, все пак е диверсант: дрехите и обувките ѝ са импрегнирани със състава „ТК“, човек не може да усети миризмата на „ТК“, а за кучетата тази миризма е като удар с чук по носа.

Изобщо, ако се поставиш на мястото на Бочаров, задачата не е чак толкова лесна. На всичко отгоре в дерайлирания влак може да са оцелели концлагеристи. Оцелелите се разбягват. Колко са, не се знае. В околностите те могат да крадат храна, дрехи, коне, коли, оръжие, да нападат хора. Сега като завалят доклади от районите, той има да се чуди къде да хвърли силите си.

10

Бочаров седи и умува. Машинистът уверява, че тя била сама в локомотива. А къде ли е мечкарят, който е отворил сейфа? Да върви по дяволите мечкарят. Носела папките и нещо тежко в раницата. А към гората се запъти с лека раница. Следователно всички сили само за откриване на момичето. Накъде ли може да тръгне то? Може да тръгне на изток. Отнякъде от Урал може да повика самолет и ще я приберат. Може да тръгне на запад. Но на запад е Волга. Волга трябва да се преплува. През октомври кой е луд да преплува Волга? А всички кейчета, всички пристанища, всички лодки са под контрол. През Волга тук има само един мост. Железопътният. Мостът и без друго е под пълен контрол. По моста не може да мине. Има още един железопътен мост край Уляновск на сто и петдесет километра нагоре по течението. И железопътният мост край Саратов. Това са триста километра надолу по течението. Но всички мостове са под контрол. По железопътен мост пеш не може да се мине, нито пък с влак. Всички влакове се проверяват.

Само дето отдавна бе подочул Бочаров, че Ваксата май си е организирал някаква система на железопътно движение. Някакви влакове по някакви тайни разписания хвърчат из цялата страна. Ако Жар-птицата знае някоя разменна гара и времето, когато там се спира Сталиновият влак, ще я качат и ще я откарат. Да се поставят всички разменни гари под контрол? Добре би било. Само че страната е твърде голяма.

11

Седи Настя и си мисли. Бочаров може да позвъни на Ежов и тогава цялото НКВД ще е срещу нея. Тогава всички гари, всички летища ще бъдат под контрол. Тогава всички телеграфни и телефонни станции ще чакат тя да се появи. М няма да я изпуснат. Ще я хванат, щом тя се опита да телефонира или да изпрати телеграма отнякъде. На отсрещния бряг на Волга на разменна гара 913-и километър всяка събота от дванайсет през нощта до дванайсет по пладне чака ремонтен влак „Главспецремстрой“. Как да се прехвърли през Волга? Много влакове призраци има другарят Сталин, те се движат редовно, много са тайните места в страната, където се спират. Но на Настя е доверено само едно малко късче от тайната: само една разменна гара.

И тя е на отсрещния бряг.

На десния.

12

Куйбишевското управление на НКВД да се вдигне по бойна тревога.

Оперативната обстановка: в района на спецучастъка на НКВД вредители преднамерено са повредили железопътната линия. На повредения участък от линията е катастрофирал спецvlak с опасни престъпници, които са били транспортирани за изпълнение. Най-малко четиридесет престъпници са можали да се укрият. Между тях е особено опасната касоразбивачка Жар-птицата, участничка в редица масови зверски убийства. Отличителни белези: възраст – 19; ръст – 157; телосложение – правилно, спортно, известен недостиг на тегло; нос прав; очи големи сини; лице- овално; коса руса гъста, късо подстригана; облечена с черен мъжки костюм от спортно-туристически тип; обути е с черни високи кожени обувки с необикновена форма и дебели подметки, шарката на грайфера на подметките и токовете напълно отговаря на грайфера на съветския армейски ботуш за офицерския състав; носи раница от чуждестранен образец; въоръжена е с пистолет система „Люгер“ „Парабел-08“ и германски ловджийски нож „Солинген“; изключително опасна. При среща – да бъде ликвидирана на място. Да се докладва незабавно.

13

А какво трябва да докладва сега началникът на Куйбишевското управление на НКВД старши майор от Държавна сигурност Бочаров на другаря Ежов в Москва?

Да му докладва, че Ваксата е надушил нещо и е изпратил едно момиче на разузнаване? Ако докладва такова нещо на Ежов, той ще се уплаши, ще хукне да моли Ваксата за прошка.

Или да му докладва, че момичето е надушило къде се намира контрол-блокът и го е откраднало?

Или може би да докладва на Ежов, че композицията с осъдени на смърт вече се е намирала в спецучастъка, но е била отвлечена от момичето и е дерайлирала, при което половината осъдени са се разбягали?

Каквото и да му докладва, белята е станала. Трябва да се започва

превратът. Спешно. А на Ежов шифрограма: влак с осъдени е катастрофирал на път за спецучастъка, във влака се е намирала особено опасната...

14

„До началниците на управления на НКВД в Ярославска, Костромска, Горкиевска, Саратовска, Пензенска, Сталинградска, Пермска, Кировска...

... очи големи сини, лице – овално... да се ликвидира... Ежов.“

15

Другарят Сталин прелиства отчета за московските слухове. Всичките са за едно и също: в Сибир се е появила банда. Четирийсет души. Всичките убийци. Всичките осъдени на смърт. Стрелят по когото им падне. Бандата се нарича „Птица на смъртта“. Ogлавява я необикновено красиво момиче с големи сини очи. Бандата се е насочила към Москва, но НКВД не дреме: всички мостове през Волга са блокирани, всички лодки – под контрол, край всяка гребна база има засада, на всяко пристанище – патрули с кучета.

Другарят Сталин вдигна телефона:

– Толкова ли не можете да обезвредите една банда, другарю Ежов?

– Другарю Сталин, вдигнали сме на крак цялото НКВД и армията. Непременно ще ги намерим и ще ги изтребим на място. Специални указания са дадени относно главатарката. Ще ги унищожим, другарю Сталин.

16

Настя плува в мастилена чернота. Страх я е. Разказвали са ѝ, че щуките във Волга били по-страшни от акулите. По два метра дълги. Такава докато си напълни търбуха... Като ти отхапе крака, тъкмо ще ѝ стигне за вечеря. И за сомове човекоядци са ѝ разказвали. Те пък лежат в дълбоките дупки. Вечерно време изплуват на повърхността и нападат плувците. Те на дължина стигали до пет метра и тежали по триста кило. А във Волга има и белуги, също по пет метра дълги, само че тежат не по

триста кила, а по един тон. Белугите живеят по сто години и повече. И много ядат... С тая разлика, че отхапват не по един крак, а двата наведнъж.

17

Старши майор от Държавна сигурност Бочаров не може да си прости: толкова близо до победата беше. Трябваше просто още първата вечер да вземе това момиче със себе си. Да го вземе със себе си. Какво изящно, какво стройно момиче. Къде ще намериш второ такова в Русия? Тя е изваяна за танц, родена за танц. Тя потиска танцувалния инстинкт в себе си. Трябваше да я вземе със себе си и тя нямаше да се удържи. И щеше да танцува. И щеше да забрави всичките си спецзадачи. И щеше да му разкаже за какво я е изпратил Сталин. Но не я взе Бочаров със себе си. И ето че тя изчезна. Изчезна, открадвайки контрол-блока и папките на Ваксата и Дракона. Как е могла да се досети къде се пази всичко това? Как е могла да отвори сейфа? И кога? Изчезна. Потъна в земята. Или – във водата.

И ето че докладваха на Бочаров: рибари са хванали раница с необикновена конструкция. По раницата, за която се смята, че струва повече от една лодка, има вражески букви. Персоналът на спецучастъка е идентифицирал раницата. С такава раница с вражеска кройка в тукашния край се е появявала само Жар-птицата.

И Бочаров разбра: настъпило е равновесие. Тя се е удавила, контрол-блокът плава по-зле и от брадва. Брадвата е стоманена, а тук става дума за злато – тежък метал. Сталин не може да вземе под контрол съобщителните системи, но и Бочаров не може. Играта продължава.

18

Настя си представя, че мустакатият сом е точно под нея. И заработва с ръце. И студът все още не я сковава, тренирана е. Само ако можеше някой да я закрие със стоманена решетка от страшните риби, тогава тя пет пари нямаше да дава. Или ако беше с дълги крачета като на бръмбарчето водомер, та да се плъзга по водата, без да потъва в нея. Плува Жар-птицата, държи се за едно дънерче.

Дънерчето ѝ трябва, за да не я повлече контрол-блокът към дъното.

Не губи посока. Посоката е към бялата шамандура. Шамандурата свети отпреде ѝ като пътеводна звезда. Планът е прост: ще доплува до шамандурата и ще зачака някой керван. По Волга непрекъснато сноват кервани: влекач и шест-осем шлепа зад него. Срещу течението керваните се движат бавно. Особено ако са натоварени. На натоварените бордовете им са ниски. В тъмното трябва да се прецени – натоварен ли е керванът или не. Ако шлеповете са празни, не можеш се покатери на борда, ще се напъваш, докато следващият шлеп не те затисне. Трябва да се насочваш към последния.

Всичко това е хубаво на теория. Само че в тъмното нищо не се вижда. Настя се надява на късмета си. Няма на какво друго да се надява. Тя върши тъкмо онова, което не очакват от нея. Планът ѝ е: да доплува през нощта до волжкия фарватер, да се вкопчи в някой шлеп и да се изкачи с него към двеста километра нагоре по течението, там да скочи във водата и да излезе на десния бряг, после да върви по десния бряг надолу по Волга. До Александровския мост. До 913-и километър.

19

Надолу по течението мина пътнически параход. Ехти музика. Над волжките вълни – „Амурските вълни“. Но палубите са празни. Сигурно и половината каюти са празни. Сезонът е към края си. Настя седи на шамандурата, само вълните я разлюляха. Нагоре преджапа керван: влекач и шест шлепа. Настя заплува към тях и доста наближи фарватера, но се върна. На цял километър от шлеповете смърди на бензин. От Баку прехвърлят по Каспийско море някаква гадост до Астрахан, после по Волга на север, на север, на север. На танкерните шлепове е безсмислено да се качва, няма къде да се скрие. Мина още един пътнически параход. Този път вече нагоре по течението. Също с музика: сега – „Славянката“. Пътнически не можеш настигна дори и ако върви срещу течението.

Ето че един влекач шляпа с колелата си. В нужната посока шляпа. Настя се свлече от шамандурата и пое към фарватера. Влекачът върви бавно срещу течението, но и тя трябва да стигне до средата на фарватера. Вълните я люлеят. Дъждец се стеле като воден прах. Без капки. Дано доплува, докато керванът не е отминал. Напред няма смисъл да се вреш – току-виж те халосали колелата. Я как се въртят! Във водата не се разбира далеч ли е изплувала или не много. Струва ѝ се, че плува цяло де-ноношие, а като се обърне – шамандурата е на две крачки, все едно че

сега се е смъкнала от нея.

Провървя ѝ. Изобщо казват, че на добрите хора винаги им вървяло. А тя да не би да е лоша? Вкопчи се в борда, от който стърчеха трески, издърпа се нагоре, качи се. До борда една огромна риба шракна със зъби. И плясна с опашката си като с гребло.

20

С какво ли е натоварен шлепът? Шлепове с астрахански дини са минавали отгук до септември. Този керван излезе с жито. Донската пшеница отива в сталинградските силози, а оттам – нагоре по Волга на север, на север, на север. По канали и реки чак до Москва, до Питер, до Мурманск, до Архангелск. Камари жито. Покрити с брезент. Жар-птицата се шумгна под брезента. Горещ задух. Тук между хълмовете трябва да има и падини. Така е. Има падини. От всички страни жито, отгоре брезентен навес, почти като над вождовете по време на въздушен парад.

Първата работа на Настя беше да изтръска пистолета си от водата. Да можеше да го избърше с нещо, ама няма с какво. Дрехите ѝ са прогизнали. Изцеди ги, просна ги да съхнат върху житото под брезента. Изля водата от обувките си и ги нахлузи. Нека изсъхват на краката ѝ. Иначе ще се изкорубят, после не можеш ги обу. Настя си изгреба легло. Гребете, а житото е горещо, нажежено от слънцето, още неотдало топлината си на гадната есен.

Излегна се, изпъна се. Засипа се с жито. Цялата трепери. Зъбите ѝ тракат като на млада шука. Влекачът тегли шестте шлепа, пляска с колелата си по водата, вълните се блъскат в бордовете. По чергилото ръми дъждец. Жар-птицата все не може да се стопли. Вятърът се засилва, вълните се блъскат в борда все по-шумно.

21

Присъниха ѝ се разстрели. И размишляваше насън: кой все пак ще отговаря за разстрелите? Палачите ли ще отговарят? И тя самата палач ли е? Защото в съня си тя наричаше хората, които привездат присъдите в изпълнение, палачи. Това е неправилен термин. И насън разбираше, че е неправилен. Не палач, а изпълнител... При тях, при враговете, има палачи. А при нас това е романтична професия – изпълнител.

Разбираше, че спи, разбираше, че насън мозъкът на човека работи, но мислите се объркват и затова вместо отчетлив, ясен за всички термин изскача неразбираем, мъгълав, оскърбителен.

Та самата тя палач ли е? Насън я досмешава. Какъв палач е тя? Палач е, който редовно. А тя само се завъртя край тази работа. Толкова важно се представи на Бочаров: не ме мисли за каква да е, и аз съм изпълнител, Чак я досрамява. Бочаров през живота си е нагърмял египетски пирамиди от трупове, а Настя... Пише се изпълнител... Вярно, би й се искало сериозно да се залови за тая работа, ама явно не й е писано. В манастира разстрелват много рядко и много по-малко Тъй че тя лично няма за какво да отговаря.

А другите истински палачи? Те ще отговарят ли?

Пиита се: а за какво да отговарят? Нима те са измислили Световната революция, социалната справедливост и унищожаването на класите, без което не може да има справедливост? Така че палачите няма за какво да отговарят. Те просто са изпълнявали заповед. А ще отговарят ли, па макар и след смъртта си, онези, които са измислили Световната революция и социалната справедливост?

Но те пък изобщо няма за какво да отговарят. Лично те не са убивали.

И нейният свикнал да формулира идеите мозък ясно изведе формулата: „Теоретиците са с чисти ръце, изпълнителите – с чиста съвест.“

И тутакси забрави тази формула. Мозъкът й бе намерил търсеното оправдание, настъпи успокояване и престанаха да й се присънват разстрели.

22

Тялото й заспа. Мозъкът й не заспа. Мозъкът й продължи да работи. Свободен е само мозъкът на спящия човек. Оковите му са свалени. Дъждът трополи по брезента като танкова колона по калдъръм.

23

Светло е. Надникна изпод брезента. Студено. Влажно. Отвратно. Влекачът шляпа с колелата си по водата, сякаш каруцар пее дотеглива песен. Студените вълни връхлитат. Настя я болят всички кокали. Тялото

й гори. Утрин е. Вдясно от борда трябва да са Жигули. Няма ги Жигули. Отдясно се виждат ниви. Отдясно се виждат горички и дерета. Влекачът с шлеповете не може да е стигнал чак толкова далеч. А може би Настя не е спала само през остатъка от нощта, а още цяло денонощие?

Дали не се е разболяла?

ГЛАВА 18

1

Предпазливо слезе през борда. Потопи крака във водата. През октомври водата във Волга е топла. Щом не се е втвърдила, значи е топла.

Ама на Настя й се стори, че водата зацвъртя.

Стори й се, че, както е гореща, са я залели с вряла вода.

Близко една минута плава, хваната за грапавия дъсчен борд. После го пусна. Настя се разлюля върху вълните. Шлепът мина покрай нея, продължи по-нататък. А Настя Жар-птицата заплува към десния бряг. Към деретата. Към свлачищата. Към горичките. Към унилите ниви.

2

Усети плиткото с крака, изправи се, дълго вървя към брега. Измъкна се от реката. Решението е готово: няма да мъкне повече контрол-блока. Не може да го носи. Много е тежък. Едвам изплува с него. И ако я хванат с него, съвсем лошо ще стане.

Още докато плуваше към брега, зърна отломките на един шлеп. Наоколо няма жива душа. Скелетът на шлепа се е врязал в брега и наполовина е засипан с пясък. Бордовете му са насмолени, никога няма да изгният. Тоя шлеп е тук от четирийсет години. Значи още толкова ще изкара. Шлепът е ориентир. Лесно може да се опише с думи: на десния бряг на Волга, над Жигули, под пясъчна дюна, на дюната има две брезички. На когото му трябва, ще го намери. На когото му трябва, всички катастрофирани шлепове по десния бряг на Волга ще преобърне.

Жар-птицата извади от раницата си парашутно въже, гмурна се под кила, върза края на въжето за отломките от руля, излезе на повърхността, върза контрол-блока на двоен кръст и го запокити колкото може подалеч във водата. Блокът се плъосна като волжки сом човекоядец.

Сега да се стяга за път. Провери какво има в раницата. В раницата има диверсантска суха дажба. Засмя се: диверсант, въоръжен със суха дажба, практически е безсмъртен. Сети се: един ден в гората, цял ден и цяла нощ в църквата, още кой знае колко време край железопътния насип и на шлепа, а изобщо не усеща глад. Чудно нещо. Сега трябва да

пресметне продоволствените си запаси за идните няколко дена. Това е уравнение с много неизвестни. Не е ясно колко време е спала на шлепа и затова не се знае колко далеч се намира от разменна гара 913-и километър. А ако стигне до 913-и километър, не е ясно колко дена ще чака там. „Главспецремстрой“ се намира на 913-и километър всяка събота, но не е известно кой ден сме днес.

Да речем, че за три дена тя стигне до 913-и километър, но колко ли дена ще чака там? Може да стигне дотам, а „Главспецремстрой“ ще я чака. Това е едната ситуация. Другата е: ще стигне до 913-и километър, но ремонтният влак няма да е там. Може току-що да е заминал. Тогава ще чака цяла седмица. Тогава ще трябва съвсем другояче да дели продуктите. В тази задача известна величина е само количеството продукти. Тя разполага с две стограмови блокчета шоколад на швейцарската фирма „Нестле“, с две двестаграмови консервни кутии свинско месо, със стограмова кутия кондензирано мляко, с кутия канадска съомга – 212 грама, с двайсетграмово пакетче кафе, също „Нестле“, с пет непромокаеми клечки кибрит, с две таблетки сух спирт: свинското може да се яде и направо, а може и да се стопли на пламъка на таблетката, без да се кладе огън. С таблетка сух спирт може да се свари и кафе.

Настя си представи как кафето ще бълбука в канчето. Тя ще хване канчето с две ръце и ще пие, топлейки ръцете си и пърлейки устните си. Усети аромата и изведнъж миризмата на кафе ѝ стана непоносима. Пакетчето още не е отворено и още на нищо не мирише, но тя си представи колко ужасно ще е това.

Без много да му мисли, запокити пакетчето във Волга. Свинското също. И кондензираното мляко. Кутията със съомга пак там – редно е рибите да плуват. Остана шоколадът. Миризмата му се усеща през опаковката. А ако го отвори? Това ще е ужасно. Шоколада – във Волга.

Сега да се оправи с останалото имущество. Да изхвърли всичко ненужно. Да хвърли раницата. Във водата. Нека плава. Може и до Бочаров да доплава. Можеше да напълни раницата с пясък и да я пусне на дъното, но в бързината тази мисъл не ѝ хрумна.

Кибритът вече не ѝ трябва, както и таблетките спирт. Колко ужасно смърдят таблетките. Кибритът – още по-лошо. Пистолетът е на кръста ѝ. В пълнителя са останали седем патрона. Вторият пълнител е празен. Не ѝ се вярва да намери патрони за „Люгер“ в крайволжката степ. Затуй подарява празния пълнител на Волга. А колко отвратително мирише пистолетът. Никога досега не беше забелязвала. А изведнъж се оказа, че той имал толкова много миризми: миризма на метал, пластмасовите

пластини на ръкохватката също притежават отделна миризма, и оръжейното масло, и нагарът в непочистената след стрелбата в локомотива цев. Как не е забелязвала досега тези миризми?

Но „Люгер“-а засега не бива да изхвърля. А как ще го търпи?

3

Едно време темпът ѝ беше отработен: един маратон – малка почивка, още един маратон – малка почивка, още един – голяма почивка. Малката почивка е един час. Голямата – пет часа със спане.

Но онова бяха други времена и други условия. На маратонците им е лесно: те тичат по пътища, а Настя се промъква през места, където човек не е стъпвал: през келяви горички, през трънаци, през блата, през коприви. Едно е – по мостове и пътища, друго – през орници, пясъци и кал, през дерета, през лещаци и малинови гъсталаци, през камъни, през бабуни и паднали дървета. На всичко отгоре трябва да се ориентира, да заобикаля препятствията, да се крие, да не се мярка пред очите на никого. Освен туй: как да брои километрите? Възприе за стандарт да смята петдесет хиляди чифта крачки за един маратон. И тръгна. Условието е: ако сбърка в броенето, да започва сметката отначало. Та да не бърка. Тръгна.

4

Ръцете и лицето ѝ са изподрани от бодлите, връзките на обувките ѝ са скъсани, по-лесно си измъква крака от обувката, отколкото обувката от калта. Един ден и една нощ. Още един ден и още една нощ. Слънцето ѝ прилича на хиперболоида на инженер Гарин. Слънчевият лъч е толкова страшен, че не я заслепява, а продупчва очите ѝ. Още първия ден тя отпра долнището на якето си и си направи превръзка за очите със съвсем малки дупчици, само колкото да вижда. Все едно очите ѝ се заслепяват като от електрожен. И я боли ГЛАВАта. И премалялото ѝ тяло гори. Но тя върви. А слънцето свирепства като конвоен на участък за разстрели. Никога през октомври не е имало толкова страшно слънце. Открито казано, и през август не е имало. Затова Настя се старее да върви нощем. Денем – предимно през горите, на сянка. Ако отпреде ѝ няма гора, почива си, за да може да върви цяла нощ без спиране.

5

Мъкне се Настя. Не бърка сметката на крачките. Само че всяка крачка става все по-трудна. Помни крачките в марафона, ала не помни колко марафона е пробягала, от колко дни и нощи върви. Дните и нощите се объркаха. Устните ѝ се напукаха, кожата на лицето ѝ съвсем изтъня. Под тънката кожа скулите ѝ стърчат като метална конструкция. И ребрата ѝ са заприличали на метална конструкция. Глад не я измъчва. И жажда не я измъчва. Настя се чуди. Колко енергия хвърля за промъкване през лещациите и малиновите гъсталаци, колко километра е извървяла, би трябвало да огладнее. Но не огладнява. Много добре. Настя чувства, че с всеки изминал ден олеква все повече. Станала е почти безтегловна. Има само един въпрос: ако си изразходва енергията и не я попълва по никакъв начин, кое ще ѝ даде сили да стигне до 913-и километър?

И реши: гордостта.

6

Мъкне се.

На юг. На юг. На юг.

Върви през горички. През драки. Върви през степта. Лега, щом се появи някой на хоризонта.

Настя вече не си брои крачките. Реши да не се спира. Да върви, да върви, да върви. ГЛАВАта ѝ звънти от безсънието. Знае: спре ли се – ще заспи.

Затова не се спира.

7

Мъкне се. Пред нея мираж колкото половината свят. Мост. Единият му край се опира в брега. Другият – в хоризонта. Безлюдна разменна гара. Това е 913-и километър. По насипа е написано „Слава на Сталин!“ Релсите са в есенна мараня. Слънцето припиचा и релсите на хоризонта шават. И влакът върху шавашите релси трепка и се клатушка. Желаният влак. „Главспецремстрой“. Той стои тук всяка събота. До 12 през деня.

Къде са тия съботи? Настя е загубила сметката на дните. Не знае и колко е часът. Отдавна си удари часовника, той отдавна спря и тя го

захвърли, за да не ѝ стяга ръката, да не мъкне излишно тегло. И „Люгер“-а отдавна захвърли. На войника по време на поход и една игла му тежи. А това е „Люгер“. Проклето желязо. Все я удряше по бедрото, във Волга я теглеше към дъното. Да върви по дяволите. Захвърли го и ѝ олекна. Отдавна го захвърли. С него не би извървяла толкова път. В никой случай не би извървяла.

Настя попипа мястото на бедрото си, където висеше „Люгер“-ът, и се учуди: още виси там железният проклетник. Все искаше да го захвърли и все не ѝ оставаше време. Как се е мъкнала с такава тежест толкова километри? Сама се чуди на ума си. А часовник наистина няма. Жалко. По слънцето се познава кога е пладне. Жалко, по слънцето лесно се определят часовете, а минутите – не чак дотам. И ако може да се вярва на слънцето, сега „Главспецремстрой“ ще потегли бавничко и ще отпраши. И ще отпраши. Той бързо набира скорост. Майната му. Да не би да ѝ е жал? Настя разбира, че мостът не е истински и разменната гара не е истинска, и влакът не е истински. Невъзможно е тя, болната, съсипаната, да е стигнала до магистралата. Невъзможно е. Това е свръх човешките сили. И не може да е стигнала до разменната гара тъкмо когато „Главспецремстрой“ ще се намира на нея. Невъзможно е. Просто ѝ се иска да стигне до магистралата. Просто ѝ се иска да срещне влака. Просто ѝ се иска да се качи във вагона и да се строполи. И да спи. Без да се събужда. Да заспи завинаги. И нека ѝ свалят обувките. Тя никога вече няма да ходи с обувки.

8

Мъкне се.

Трябва да се стегне. Трябва да върви така, че обувките ѝ да не се закачат една в друга. Да не се закачат. Да не се закачат. Твърде възможно е, че мостът и разменната гара не са мираж. Твърде възможно е тя да е стигнала. И може би ѝ е провървяло, че е стигнала тъкмо в момента, когато влакът е тук. А може другарят Сталин да е изпратил „Главспецремстрой“ и да е заповядал да я чакат и да я чакат, и да я чакат. Да чакат нея. Да чакат, докато не долети птиченцето. Не, това е невъзможно. Влакът си има още много работа. И другите влакове си имат много работа. Я колко голяма е страната, трябва да бъде контролирана цялата. Може би днес е събота. Само че въпросът е: ако се довлече до влака, ще ѝ стигнат ли силите да се изкатери по стъпалата? Няма да ѝ стигнат.

Какво да прави тогава? Да думка с юмрук по вратата? А ще ѝ стигнат ли силите да думка? Ще я чуе ли някой? Ръцете ѝ са изнеможели. Тя навремето можа да опердаши майстор Никанор. Сега ръцете ѝ висят като крила на ранена птица. Смешно: издъхваща Жар-птица. Май тъкмо сега е време да захвърли „Люгер“-а? Ще ѝ олекне. С цял тон ще ѝ олекне. Ако закъснее за влака, ще падне на релсите, ще поспи десетина минути, ще се върне в полето и ще намери „Люгер“-а. Следващата събота все едно няма да дочака. Тогава „Люгер“-ът ще ѝ влезе в работа. Да си тегли куршума. А ако стигне до влака и успее да се качи в него, ще каже да изгърчат до това място и да приберат „Люгер“-а. А сега без него ще ѝ е по-леко. По-леко. Ще ѝ бъде съвсем леко.

9

Някои си мислят, че властта на Сталин е най-страшното нещо, сплетяло Русия. И осъждат героинята ми Настенка Жар-птицата, загдето разстрелва хора без душевен трепет.

Реших да не описвам разстрелите с подробности, а разпитите изцяло прескочих. Но и без описания е ясно, че на разпитите Жар-птицата не е била бездеен наблюдател, нито пък на разстрелите – зяпач. Разпитите и разстрелите са работа.

На разпитите и разстрелите Настя работеше. Уверено и спокойно.

Отдавайки се всецяло на работата си.

Защото смяташе, че властта на Сталин не е най-лошият вариант.

В манастира Настя свободно можеше да чете ако ще Троцки, ако ще Бухарин, ако ще Радек. Не се забраняваше. Дори се препоръчваше. И висяха снимки на вождовете, които са се оказали врагове. Настя често гледаше Троцки. Право в очите на портрета. А веднъж му погледна ръцете.

Голяма снимка, свободно положение на тялото, ръцете на корема. А на ръцете – маникюр. Ноктите на другаря Троцки са дълги и лакирани като ноктите на застаряваща придворна красавица.

Кой знае защо тези нокти не даваха мира на Настя. Кой знае защо, тя ги намрази. Другарят Троцки предлагал да бъдат ликвидирани семейството и собствеността. Предлагал всички да бъдат организирани в трудови армии. Само не казал другарят Троцки кой ще командва тия трудови армии. А соанираните пръсти на другаря Троцки и полираните дълги нокти с яркочервен лак никак не се връзваха с идеята за трудовите

армии. Или доста добре се връзваха с тази идея. Просто Настя затвори очи и си представи, че съществува трудова армия...

Другарят Сталин също си има трудови армии. Те се наричат кратко и просто – ГУЛАГ. В трудовите армии на другаря Сталин има съвсем малко хора. В никой случай не са повече от десет процента от населението. А другарят Троцки предлагал – всички. На другаря Сталин трудовите армии му служат само да превъзпитава. Всеки се надява да се върне оттам. А другарят Троцки предлагал всички да бъдат натикани там. Завинаги. Без никаква надежда... Освен туй другарят Сталин не си боядисва ноктите с червен лак...

Така че ако от време на време ѝ се падаха троцкисти, Настя ги разпитваше с много голям хъс и ги разстрелваше с особена любов.

Падаха ѝ се и бухаринци. Другарят Бухарин бил романтикът на революцията. Предлагал да се отгледа нова порода хора. Посредством разстрели. Лошите да се избиват, за да останат само добрите. Великолепна идея. Само че някой ще трябва да взема решение кои да се разстрелват и кои – да се помилват. И веднага се получава класа на хора с абсолютна власт... И ако другарят романтик Бухарин е бил разстрелян, това е станало в съответствие със собствената му идея. Той се е смятал за добър, ама иди доказвай, че си добър...

Знаеше Настя какво е щяло да стане, ако бил взел властта другарят Зиновиев, който смятал за трайни само онези структури, „под които кръв шурти“. Другарят Зиновиев изказвал тази мисъл и в речи, и в печата.

И докато Сталин воювал срещу разните Радековци и Каменевци, неусетно се издигнала над Русия страховитата сянка на полуграмотния, капризен, страхлив, самовлюбен, изнежен, извратен и пределно жесток дворянски син на име Тухачевски. И до Тухачевски – неграмотният Якир, който залял земята с потоци кръв на невинни. Якир във всеки завзет от комунистите район установявал процент на мирното население, което подлежало на изтребване.

И още колко такива имало.

Да спаси Русия – да не допусне до властта Тухачевски – Сталин можеше, опирайки се на Ежов. В борбата срещу Тухачевски Сталин се вижда принуден да даде на Ежов почти абсолютна власт. И Ежов се главозамая: Доиска му се той да застане най-отгоре. И може да го постигне. И какво очаква тогава Русия?

Настя разбираше, че на Русия ѝ е провървяло. Разбираше, че властта на Сталин не е най-лошият вариант. Без тази власт милионите чакали,

издигнати на гребена на вълната от революцията, ще разкъсат страната.

Жар-птицата разбираше: може да стане и по-зле.

Тя заемаше скромнен незабележим пост и на този пост, както хиляди други, вършеше всичко, което е в границите на човешките сили, и дори повече, за да не допусне най-лошото.

Оптимистите си мислят, че животът е борба между доброто и злото. Тя не виждаше живота в розова светлина. Тя знаеше, че това е борба между злото и още по-голямото зло.

10

Не изчезва миражът на хоризонта. „Главспецремстрой“ стои явен като картинка. И реши: да върви чак до миража. И да умре. В движение.

Върви. Разменната гара мирише на каменни въглища. Траверсите излъчват особената си миризма. Импрегнират ги с нещо, та да не гният. Настя отдалеч усеща железопътните миризми. Това е добре, но от острата миризма ѝ се цепа ГЛАВАта.

Върви. Върви Настя и разбира, че това изобщо не е мираж. Това е влак. Това е „Главспецремстрой“. И не кой да е, а именно „Главспецремстрой-12“. По очертаванията му това личи отдалеч. Глупаците си мислят, че всички еднотипни вагони са еднакви. Ако се позагледаш, всеки си има своя индивидуалност.

Настя се препъва. Пада на колене. А беше решила така да си мести краката, че обувките ѝ да не се закачат една за друга. Да не се закачат. А крачките ѝ са съвсем ситни. Де да можеха да са по-широки. Не се получава.

Тя се тътри и разбира, че старши майор от Държавна сигурност Бочаров е можел да сложи край разменната гара засада. Можел е. Тя се тътри вече без да се крие, няма сили да се крие повече, тътри се със сетни сили, препъвайки се, а те ей сега ще изскочат. И ще я заловят досами влака. Тътри се и не се крие: може би от влака ще я забележат? Не я забелязват. А залегналите в засада Бочарови тигри, естествено, сега я виждат и ще изскочат... И няма да има с какво да гръмне по тях. Ако на кръста ѝ беше „Люгер“-ът със седемте патрона в него. Но тя захвърли „Люгер“-а. Сега няма с какво да стреля. А да беше сега „Люгер“-ът тук, щеше да изтрещи във въздуха, във влака щяха да я чуят и да я спасят.

Настя върви, а ходилата ѝ горят. Горят, като че ли стъпва по жарава. Протегна ръка и се хвана за ръчката на вагона. Ръчката е гореща,

напекло я е слънцето. Дясното коляно на стъпалото. И с цялото тяло напред. Сега да си вдигне левия крак и да коленичи на стъпалото. Сега с десния крак трябва да застане на стъпалото. Сега с левия. Пред очите ѝ се въртят оранжеви кръгове. Трябва да се изкачва не с крака, а да се хваща за ръчките и да се набира. Десният крак на второто стъпало. Сега с цялото тяло напред. Сега да вдигне левия крак на второто стъпало. Не ще да се вдигне, Доплаква ѝ се. По влака преминава тръпка. Ей сега той ще се лашне, а тя ще падне в буренаците край коловоза и никой няма да я види. И влакът ще си замине без нея, и никой няма да каже на другаря Сталин, че тя почти е стигнала. Че не е можала да изкачи само последното стъпало. Никой няма да разкаже на другаря Сталин, че е скрила папката с документите под разстрелния шкаф. Никой няма да му разкаже, че контрол-блокът е във Волга, вързан с парашутно въже за кила на строшен дървен шлеп. Стига толкова. Кракът нагоре. Тъй. Кракът се закрепил на стъпалото и болка прониза ходилото ѝ. Сега десният крак на третото стъпало. И вратата пред нея е широко отворена,

Чак сега я забеляза часовият:

– Къде отиваш ма, вещице? Твоята мамка! Слязай! Ще стрелям!

И със затвора – шрак!

Но Настя вече е на площадката и с левия крак. Подпира се с двете ръце в стените. Крачка напред. Още една крачка. Коридорът. Люлее се коридорът. Изплъзва се изпод краката ѝ. На другия край е Холованов. И Сей Сеич. Жар-птицата им се усмихна, притисна гръб в стената.

И заспа.

11

Старши майорът от Държавна сигурност Бочаров отпусна ГЛАВА
върху ръцете си. Сънят го дебнеше зад ъгъла. И щом ГЛАВАта му се допря до топлата ръка, сънят изхвърча иззад ъгъла като столичен експрес и го прегазил, разкъсал го и разпилял на парченца онова, което преди миг се наричаше старши майор от Държавна сигурност.

За седем денонощия старши майорът от Държавна сигурност бе спал общо единайсет часа и трийсет и четири минути.

Изчезна момичето. Изчезна. Целият ляв бряг на Волга е претърсен от Ярославъл до Астрахан. Всички мостове са под контрол, всички пристанища, всички лодки.

Няма начин да се е прехвърлила на левия бряг. Няма начин.

Значи се е удавила. Значи е мъртва.

Играта продължава. Но старши майорът от Държавна сигурност сега задължително трябва да поспи. Трябват му два часа сън. Бочаров отпусна ГЛАВА на ръцете си и заспа с онзи сън, който временно ни изтръгва от живота.

12

Настя се свлича надолу, както се подпира с гръб в стената.

Но вече не съзнава това, не го помни.

Към нея се втурва Холованов. Втурва се и Сей Сеич. Тя чува стъпките им и сънува. Врълхлетяха я сънищата, които не догледа из пътя, на житния шлеп, в разстрелния пункт на НКВД, в манастира, в парашутния клуб, в железния шкаф, в огромния апартамент. Врълхлетяха я като хилядотонна лавина и ги виждаше всичките едновременно. Виждаше сънища безкрайни и мимолетни, радостни и тъжни, страшни и весели. Присънваха ѝ се цветя и вълни, присънваха ѝ се другарят Сталин и другарят Ежов, присънваше ѝ се майор Терентий Пересипкин, който в Наркомата по съобщенията се е вкопчил в люта словесна схватка с всемогъщия Нарком на съобщенията, бивш ГЛАВА на ГУЛАГ и зам.-нарком на НКВД, комисар от Държавна сигурност първи ранг Матвей Берман. Присъниха ѝ се нейният първи учебен час в първо отделение и първият разстрел, присънваха ѝ се рицари и замъци, мечове, саби и револвери. Присъни ѝ се раненият ротмистър от лейбгвардейския Кирасирски полк и прекрасният пистолет „Лахти“, който бе станал лек и удобен за ръката ѝ. Присъни ѝ се божествената мелодия на „Амурските вълни“, присънваха ѝ се прекрасни дами с бели рокли и красиви офицери от Кавалергардския полк.

Холованов изгърча само десет метра по коридора, а на нея вече ѝ се привиждаха оризища и хора в оризищата, и кедрови гори, и безлюден остров, дълбоки стъкленозелени води. И тя потъваше във водите.

Сей Сеич ѝ разкопча яката, бързо я опипа: не носи ли нещо важно. Но с нея няма нищо. Изобщо нищо. Един дрипав комбинезон и разнебитени обувки с изпокъсани връзки. На широкия пращен колан – кобур и пистолетът „Люгер“ със седем патрона.

Холованов я грабна на ръце. Тя отвори очи. И ги затвори. Чак сега всички сънища отведнъж изчезнаха и остана един дълбок и ясен сън: тя потъва. Тя е много дълбоко в прозрачна вода. Вече е потънала. А тялото

й се плъзга през водните пластове към бездънните дълбини. И зелената вода се превърна в синя, синята – в черна. А тя бавно слиза надолу, надолу, надолу.

Все по-надълбоко.

Все по-надълбоко.

Все по-надълбоко.

ГЛАВА 19

1

– Всичко е ясно – каза Холованов. – Хайде да вземаме мерки, Сей Сеич. Свалете й обувките. -И грабна телефона, викна на машиниста: – Подкарвай! Как накъде да подкарваш? Към Москва, към станция „Кремльовская“.

Ремонтният влак се лашна и полетя.

Направо полетя.

Колко бързо набира скорост. Холованов пусна правителствена телеграма по маршрута: разписанията да се отменят, на влак „Главспецремстрой-12“ да се осигури „синя вълна“.

Телеграфните стълбове зад прозореца се замяркаха. Все по-бързо. Сей Сеич внесе Жар-птицата в едно свободно купе. Тя бе потънала в някакъв подозрителен сън. Жар-птицата бе изчерпала силите си до дъно. Душевните и физическите. Беше ги изчерпала и вече нямаше воля да живее. Заспа, без да каже дума, но като че ли заспиваше, сбогувайки се. Изражението на лицето ѝ беше: повече нищо не ми трябва. Стигнах до вас и толкова. И край. И ме оставете на мира. Сънят ѝ е угасващ. Така умират котетата: уж просто заспват, но заспват не просто, а завинаги.

– Гореща е като мартенова пещ в металургичния град Магнитогорск.

– Намокри една кърпа и ѝ избърши лицето.

Мята се Жар-птицата, бълнува и стене. Исква да се види с другаря Сталин. Сей Сеич докосна устните ѝ с мократа кърпа и тя се притисна до студеното. „Ама че сме диванета, не се сетихме да я напоим.“

– Я, другарю Холованов, донесете вода, ама с лед да бъде.

Жадно пие Жар-птицата, разливайки водата и задавяйки се.

– Я, другарю Холованов, да съблечем момичето и телеграфирайте в Москва, нека проводят някой научен професор да пресрещне влака.

2

За Холованов проблемът е: какво да съобщи на другаря Сталин?

Изпълнила ли е Жар-птицата задачата или не? Не носи контрол-

блока със себе си, какво произтича от това? Унищожила ли го е, или не го е намерила? Ако контрол-блокът е останал в ръцете на Ежов и неговите юнаци, трябва да хвърляме картите, играта е загубена. Ако го е унищожила, настъпило е равновесие: Ежов не може да вземе под контрол съобщителните системи и Сталин не може. Възможна е и по-добра ситуация: тя е откраднала контрол-блока, но се е уплашила да го носи със себе си и го е скрила някъде. Виж, това е почти победа: трябва да бъде свестена и попитана къде е скрила блока... Ако не беше изпълнила задачата поне частично, Жар-птицата нямаше да дойде при влака. На много не може да се разчита, но очевидно е свършила минимума.

3

„Главспецремстрой“ хвърчи, разпъждайки всички влакове от пътя си. Хвърчи – и пред него семафорите греят само със сини светлини. Експресните влакове от Хабаровск и Владивосток са се дръпнали на резервните коловози и го пушат да премине.

„Главспецремстрой“ хвърчи, а пред него се носи слух и зад него слух чак до Владивосток: троцкисти са минирали линията и са хвърлили във въздуха правителствения влак, вярно – празен, без другаря Сталин. Към мястото на катастрофата се стичат ремонтни влакове от целия Съюз. С експресна скорост. Отменяйки всички разписания. Току-тъй не биха го правили.

4

Над Москва е паднала нощта.

Сталин е сам.

Получи се правителствена телеграма. Зашифрована с личния Сталинов шифър на три каскади. Секретарят другарят Поскръбишев дешифрира първите две каскади, подаде листчето на Сталин и изчезна. Сталин пак остана сам. Извади от сейфа шифровалния бележник, разчете текста. Получи се: „БЛОКЪТ НЕУТРАЛИЗИРАН ТЧК ДРАКОНАТЧК“

Сталин откъсна използваното листче от шифровалния бележник, доближи към него запалена клечка кибрит. На хартията в шифровалните бележници това ѝ е хубавото, че по състав е близка до целулозните

експлозивни: пламва с леко изпукване, изгаря мигновено, почти избухва и не оставя пепел. Хартията от шифровалните бележници изгаря толкова бързо, че не опарва пръстите: пуф – и хартиятата я няма.

Правилно постъпва Холованов, като изпраща кратки съобщения. Дългото трябва да се дешифрира цял час. Пък и не се знае кой контролира сега съобщителните канали. Съобщението означава: нито Ежов, нито Фриновски, нито Бочаров, нито Берман не могат да вземат под контрол целите съобщения на страната. Но и той, Сталин, също не може. Равновесие на силите. Сталин се ухили като весел дявол.

5

„Главспецремстрой“ хвърчи, а спецкондукторът Сей Сеич се опитва да храни Жар-птицата.

– Я й подкрепяйте ГЛАВАта, другарю Холованов. Ще пукне момичето, преди да стигнем до Москва. От ходене само един скелет й е останал. Нито окоото радва, нито има какво да похванеш. По-страшна е от балерина. Срамота е да я покажем такава на другаря Сталин. Но ние ще й дадем кокоше бульонче. Не ще. Върти си муцунката. Никаква съзнателност няма в нея, а все едно си върти ГЛАВАта, значи не може да го поеме. Ама ние хайверче ще й дадем. Много е полезно хайверчето. И хранително. Пак си върти муцунката. Ама вие по-здраво я дръжте, другарю Холованов. По-здраво. Та да не я върти. Ха тъй. Хайверче ще й дадем. Ето. Хареса й. И още. Тъй. Хапе. Гледайте, хапе. Като прозаично коте.

6

Дългият черен „Линкълн“ със заоблена каросерия и зеленикави стъкла, дебели осем сантиметра, изшумоля с гумите си пред величествения гранитен вход. Слезе човек с ботуши, със сив разкопчан войнишки шинел, със зелена фуражка, изкачи тичешком стъпалата и натисна многотонната врата, която му се подчини безшумно и плавно.

Вратата трябва да я отварят сержантите от Държавна сигурност, но в четири часа заранта, на тоя октомврийски студ първият сержант се направи на разсеян, вторият – също, а и двамата решиха: я нека тоя другар сам си отваря вратата. Късна нощ е, по това време важните персони напущат сградата, а не идват в нея. Посетителят явно не е от важните.

Щом е тъй, сам да се оправя. Пък и шинелчето на другаря не е кой знае какво... Важните персони с такива не ходят.

Общо взето, излезе така, че на нощния посетител му се наложи сам да си отвори вратата.

Нощният студ нахлу в топлия мраморен вестибюл. Двамата сержанти часови кръстосаха щикове пред влезлия и появилият се неизвестно откъде розов лейтенант от Държавна сигурност (с отличителни знаци на капитан) повелително протегна ръка: „Кой ви изпраща, другарю? Покажете си пропуска!“

Влезлият бавно обърна ГЛАВА и погледна сержанта. Пушката му трепна. Незабележимо трепна. Пушката има дълъг тънък щик. Връхчето на щика прилича на чувствителна стрелка на точен прибор. Тъкмо това връхче трепна. Това можеше да се забележи само от човек, който стои много наблизко и внимателно наблюдава връхчето на щика. Но кой можеше да стои в четири часа през нощта до сержанта от Държавна сигурност и да разглежда връхчето на щика му? Така че по въпроса историците са на различно мнение: едни доказват, че връхчето на щика е трепнало, а други – че не е трепнало. Аз лично съм склонен да приема, че все пак е трепнало. Но едва забележимо.

Както и да е, трепнал или не, щикът се отмести и отвори път на влезлия. Човекът с шинела изви ГЛАВА надясно и погледна в очите другия сержант. И вторият щик трепна. Съвсем забележимо. И също се отмести.

Товага човекът с шинела погледна в очите лейтенанта. Лейтенантът се смути. Сведе поглед. Премести го към големия стенен часовник и се постара да запомни времето. Стрелките показваха 3 часа и 56 минути. Лейтенантът не знаеше защо трябва да запомни времето, Това си беше просто защитна реакция на мозъка. Лейтенантът подсъзнателно бе разбрал, че това е ТОЙ. Но на мозъка му трябва време, за да се примири с една толкова зашеметяваща новина. Психологията ни е така устроена, че в отличаващи се с крайна острота и динамизъм ситуации възниква затормозяваща реакция на мозъка, която не позволява на абсолютно необичайната новина да се разпространи като страшен удар по цялото тяло. Мозъкът не желае да приема такава новина бързо и веднага и я смекчава с хиляди протести: това не може да бъде! Никога! Това е просто невероятно! Защо посред нощ? Защо без предупреждение? Защо без охрана? Защо колата му веднага потегли и не остана да го чака? Какво излиза, че е останал сам ли? Защо колата беше само една? Защо без ескорт? Той никога не ходи сам. Още повече – нощем. Това не е той! Не си прилича.

На портретите е съвсем друг. Ами ако просто е двойник? Гримирали са двойник и проверяват бдителността...

Тежкия поглед промуши лейтенанта от Държавна сигурност и разпра вътрешностите му, както вилите на руските селяни са разпорвали коремите на Наполеоновите войници. Такъв поглед лейтенантът бе усещал върху си само веднъж: в зоологическата градина в Красная Пресня така го гледаше дванайсетметровата бразилска боа от дебрите на Амазонка. Но тогава между лейтенанта и боата имаше дебело стъкло.

Сега стъкло нямаше.

Лейтенантът се олюля, но запази вертикално положение, защото погледът едновременно блъскаше, отхвърляше и събаряше тялото му и в същото време го привличаше. Силите се уравниваха и лейтенантът не падаше нито напред, нито назад. От този поглед краката на лейтенанта омекнаха, коремът му стана безтегловен, гърдите му олекнаха като балон, в мозъка му зазвъняха камбанки, в тялото му се забиха сто милиона иглички, ушите му писнаха. Чак тогава се наруши равновесието на свръхмощните сили, които едновременно привличаха и отхвърляха лейтенанта. Магнитната сила на погледа надви отхвърлящата и лейтенантът политна към жълтите очи. Таванът избяга назад, а подът удари лейтенанта по лицето. Провървя му: подът го удари не с излъскания мрамор, а с дебелия мек килим. Тъкмо в този момент съмненията му се разпръснаха. Лейтенантът от Държавна сигурност разбра: този не е двойник.

Двамата с щиковите се изпънаха като струни и повече нито дишаха, нито примигваха. ВГЛАВАта на левия сержант като змийска опашка се мярна мисълта да помогне на падналия лейтенант, но сержантът само облиза пресъхналите си устни и тутакси забрави тази мисъл, както и всички останали мисли.

Влезният погледна с интерес и неразбиране тялото в краката си и го прекрачи предпазливо:

– Колко нежни били лейтенантите в Държавна сигурност.

7

Хвърчи „Главспецремстрой“, тътнат мостовете под него, колелетата тракат на наставите, Холованов пие водка. Широка натура. В такава натура сума водка се побира. И не го хваща. В седмо купе Жар-птицата бълнува и се смее. И вика Сталин. На кого се смее? Какво иска да

докладва на Сталин? Отнесла ли е Холовановите документи? Ясно е, че ги е отнесла. Иначе нямаше да се смее. Сега всички документи ще попаднат в ръцете на Сталин. Всичко, което чекистите в продължение на двацет години са събирали срещу Холованов... А за събиране има колкото щеш... Ако можеше да научи от нея къде е скрила Холовановите досиета. И след това да я удуши. А дори и ако не научи, все едно – да я удуши. На нея сега много не ѝ трябва, като ѝ затиснеш устата с длан, после никой доктор няма да се досети... И Сталин няма да се смята ошетен. Ще докладва на Сталин: така и така, преди смъртта си каза, че е намерила папката на Сталин и я е унищожила... А контрол-блока е хвърлила в реката. И Холованов реши...

8

По бялото мраморно стълбище, по широкия червен килим човекът с войнишкия шинел се изкачи до бюста на Дзержински, където втора двойка часови тропнаха с прикладите и особено чевърсто изпълниха хватката „За почест, по ефрейторски“: пушките с щиковите рязко напред, също толкова рязко назад и надясно. Вдървиха се. Човекът ги огледа придирчиво, кимна одобрително: имало все пак някакъв ред в тая къща; и сви по широкото стълбище надясно. Рязко дръпнаха и двамата часови пушките си наляво към раменете, изхвърлиха ги рязко напред и веднага след това – назад, като отново издумкаха с прикладите в пода. И се вдървиха.

Обърна се човекът с шинела, погледна онези до вратата. А те бяха се вцепенили като мраморни статуи. А лейтенантът лежи с разперени ръце. И сега-засега не шава. Дошлият помръдна рамо, сякаш повтаряше учудено: „Колко нежни били лейтенантите в Държавна сигурност.“

А по коридорите, кабинетите и залите на огромната сграда като взривна вълна, събаряща стени и врати, сплескваща хората, залепяща ги за стените и таваните, профуча новината: „ТОЙ.“ И веднага след първата всесъкрушаваща вълна – втора: „ТУК Е.“ От архивните и разстрелните мазета, от подземните огнярски отделения и крематориуми през църцорещите телеграфни зали, през началническите кабинети, през килиите за изтезания и единичките, през бюфетите и ресторантите, през безбройните асансьори и стълбища до дворчетата за разходка на самия покрив прелетяха двете ударни вълни, сблъскаха се в общ повалящ тътен и пак плъзнаха по коридорите и стълбищата: „ТОЙ Е ТУК.“

Затръшкаха се вратите на кабинетите. Задрънчаха телефоните. Разтичаха се разсилните. Часовите по стълбищата се преизпълниха със сурова решителност. Надзирателите в тъмничните коридори затегнаха поразхлабените си по случай нощта колани, закопчаха най-горните копчета на якичките си, разкопчани по същия случай. Нощните следователи и подследствените се поразсъниха. Спящите смени в караулните помещения засумтяха насън, замучаха, заослушваха се и се напрегнаха в готовност да се събудят и да рипнат при командата „Кррраул! На оръжие!“

Двама одрягани милиционери на площад „Дзержински“ се сепнаха при вида на величествената гледка: в огромната сграда, в която светеха едва трийсет-четирийсет прозореца, изведнъж ту тук, ту там започнаха да светват прозорците по един, на групи и на цели етажи. И всичко се освети.

И от тази сграда, и от този площад по булевардите и проспектите, по широките улици и кривите улички, по покритите с храчки градинки и окъртените храмове, по спящите къщи и неспящите гари като тътен от далечен катаклизъм премина невидима и беззвучна, но притискаща всички силова вълна: нещо става.

Важно.

И неразбираемо.

9

Нощният посетител отвори вратата на един ослепителен кабинет. Пред него – петметров портрет: човек с ботуши, с разкопчан войнишки шинел, със зелена фуражка. Посетителят огледа портрета си, отиде до библиотечните рафтове – нищо интересно: Маркс, Енгелс, Ленин и Сталин. Всички книги са големи, само едно книжле е малко. Какво е това? Това е „Боен устав на Червената армия от 1936 година. БУ-36“. Ето какво четете народният комисар на вътрешните работи другарят Ежов. Впрочем не четете: страниците не са разрязани.

Без да си съблича шинела, посетителят седна на креслото на наркома, остави фуражката си на зеленото сукно. Бюрото на наркома на вътрешните работи прилича на футболно игрище: и на цвят е зелено, и размерите му са горе-долу същите.

Човекът с шинела никога не четеше книгите от началото. Разгръщаше ги на която и да е страница и четеше, докато четивото му се харесваше. И сега разряза с лъскавия сребърен нож една страница, прочете

първото, което му се наби в очи, позасмя се, от сребърната чаша във вид на футболна купа взе дебел червен молив със златни кантове, със златен силует на Спаската кула и златен надпис „Кремъл“, изпълнен с църковнославянски букви, и подчерта с дебела линия параграф шести: „Внезапността действа зашеметяващо.“

10

Хвърчи „Главспецремстрой“, а спецкондукторът Сей Сеич се грижи за Жар-птицата като за малко неразумно детенце. Най-важното е да ѝ се смъкне температурата. Ама не иска да се смъква. Ако щеш с мокри чаршафи да я омотаваш, ако щеш лед да ѝ слагаш на бузите. Нали такъв ѝ е прякорът – Жар-птица. В натура. Пак добре че пие вода. Добре че барем хайвер поема. Ако ѝ се дават по малко. От хайвера ожаднява, допива ѝ се вода. Добре е, когато на човек му се иска нещо. Когато нищо не му се иска, отпиши го.

Сей Сеич пои Жар-птицата с изворна вода и си блъска ГЛАВАта. Тоя Холованов какво изведнъж го удари на пиене? Не му е в стила. От толкова години шетаме с него из страната. По мацките си пада, вярно. Там му е слабото място. Неудържим е. Но за пияч никога не е минавал. А днес и „Лимонная“ му дай, и „Перцовая“. Или пък оная експерименталната водка, дето я изпратиха. „Столичная“ се казва. Пет бутилки за проба. Хубавичко я изпробва: и петте пресуши. А мезе организъмът му не поема. Както е тръгнало, ще трябва да му слагам със сребърна лъжичка черен хайвер в устата. От радост ли пие? От радост така не се пие. Тогаз защо ще пие? Спасихме момичето. Момичето носи на другаря Сталин особено важно съобщение. Това лошо ли е? Защо тогава Холованов не се радва?

Не ги разбира Сей Сеич придворните приумици. Ама му се струва, че Холованов не се радва на Жар-птицата и май го е страх от нея. Май в него се борят две чувства. Затуй пие. И Сей Сеич реши...

11

Човекът с шинела вдигна слушалката.

Слушалката мигновено се съживи:

– Оперативният дежурен старши майор от Държавна сигурност

Снегирьов.

– Кой от ръководството на НКВД сега си е в кабинета?

– Само зам.-наркомът другарят Берия.

– Какъв добър работник! Превъзпитал се е. Преобразил се е. Не го безпокойте. Нека си работи другарят Берия. А другаря Ежов и всичките му заместници спешно викнете при мен.

– Вече ги викам.

– И наркома на съобщенията другаря Берман.

– Слушам! – ревна слушалката толкова силно, че Сталин се намръщи.

12

Над света е паднала нощ. „Главспецремстрой“ хвърчи, цепи тъмата с прожектора си. Скоро ще наближат Москва.

Холованов престана да пие.

Събра празните бутилки в специалното кошче. На звънтяща купчинка. Та да не се търкалят по пода. Подреден другар. Изми се, среса се и пак изглежда бодър и свеж, все едно че не е пил. Както подобава на пилот, сложи си бялото копринено шалче на врата. С шалче хубаво се души. И император Павел са го душили с шарф. Вярно, по Павлово време още не е имало пилоти и затова не е имало бели копринени шалчета. Затова се наложило да душат Павел със сребърен гвардейски офицерски шарф. Но бялото копринено пилотско шалче е за предпочитане. И отпечатъци няма да останат. Проверено е.

13

Противникът трябва да бъде сгачван в неделя в четири заранта.

Когато е спаднало напрежението на трудната седмица. Когато охранителите са поразхлабили коланите си. Когато часовите скришом са разкопчали копченцата на яките си. Когато дежурният офицер, след като се е протегнал сладко, е докладвал по телефона, че нощта е минала без произшествия. Когато са стихнали площадите и булевардите. Когато милиционерите на площад „Дзержински“ са се поодрямали в очакване на смяната. Когато сдалите дежурство офицери са захвърлили картите и са допили последните чашки. Когато началникът на отдела най-сетне е

прегледал отчета за тримесечието, съобщил е в полунощ на секретарката си, закръглената булка Маря Иванна, че отчетът повече няма да се преписва, изпратил я е до дома ѝ и е останал да преспи у нея, поради това че тролейбусите вече не се движат.

И когато последният случаен син тролейбус събере из нощна Москва последните си пътници и се скрие зад завоя, тогава именно трябва да се действа.

И нека звънят като луди телефоните. и нека бързат разсилните, нека тичат ошашавените куриери. Нека се събуждат току-що заспалите наркоми и техните заместници. Нека кълнат, докато си нахлузват ботушите. Нека реват с клаксони автомобилите. Нека псуват на майка шофьорите. Нека се запъхтяват телефонистите и дежурните. Нека се щурат и търчат.

Нека се препъват.

– Ало. Ало. Другарят Ежов ли се обажда? Не е другарят Ежов, така ли? А няма ли да ми подскажите къде е? В ЦК? Обаждахме се там. Няма го в ЦК. В Лефортово на разпит? И там го търсихме. Не е в Лефортово на разпит. В Сухановка на разпит? Не е в Сухановка на разпит. На Лубянка? Какви дивотии ми приказвате. Откъде мислите, че ви се обаждам?! Няма го тук. У любовницата му? Няма го у любовницата му. У един добър приятел? А, ето къде бил. Ало. Не е ли у вас другарят Ежов? Какво? Събудете го! Казах: „Събудете го!“ Ало, другаря Берман ми дайте. Няма ли го другаря Берман? Също ли е у един добър приятел? А къде е това, няма ли да ми подскажите? Ало. Събудете го. Другарят фриновски? Вие ли сте, другарю Фриновски? Да. Спешно. Спешно, другарю фриновски. Не. Площадът не е блокиран с танкове. Не. Не е блокиран и с войски. Сам е. Без охрана. Да, без охрана. Повтарям: сам е. В кабинета на другаря Ежов. Да. Чака ви.

ГЛАВА 20

1

– Ще разрешите ли, другарю Сталин?

– Влезте.

– Заместник-нарком на вътрешните работи, командарм първи ранг фриновски по ваша за...

– Сядайте, сядайте.

Добър и благ е другарят Сталин. Само дето не може да се откъсне от книжлето, прочете един ред, прочете още един. И току подчертае нещо. Книжлето прилича на „Наказателен кодекс“ от 1926 година. „НК-26“. Ама е червено.

2

Холованов надникна в коридора. Няма жива душа. Пък и кого ли може да види? Трима са в целия вагон, в целия свят: Жар-птицата се смее в своето купе, а Сей Сеич спи в стайчето си. Капнал е по време на това пътуване. Не е мигвал.

Холованов не си обу лъскавите ботуши. Защо трябва да се разнася скрибуцане в тази поетична нощ? Чорапите му са от английска вълна. Специално за полярните летци ги набавят от лондонския магазин „Херъпз“. Хубави чорапи са. Нито трополят, нито скърцат. И килимът е хубав. Ама толкова хубав, че сякаш специално за такава работа е измислен. Като снежен барс върви по килима Холованов: мекичко. Почти като Сталин.

3

Сталин остави настрана „Бойния устав“ и се усмихна на Фриновски.

– Не сте ли го чели?

– Съвсем не, другарю Сталин.

– Ето, вземете го и непременно го прочетете. И аз, право да си

кажа, никога не бях го чел, а сега ми попадна под ръка такава книжле. Много интересно е. И навременно. Ние завършваме прочистването на страната. Вътрешните врагове сме ги изтребили почти всичките. Останаха шепа мерзавци, но ще ги доизбием. Главното е свършено, вие добре се потрудихте на нивата на изстребването на вътрешните врагове. Ще получите ново назначение. А изстребването на вътрешните врагове сами ще го довършим. Сега главното не е това. Сега дойде ред на външните врагове. Затова важно е да научите тази книжка наизуст. Само недейте забравя да я върнете на другаря Ежов, че аз тук я взех без разрешение. Другарят Ежов също трябва да знае „Бойния устав“ до най-големи подробности. Настъпва нов етап. Следващата 1939 година ще бъде година на война. Ние, естествено, няма да се забъркваме веднага в нея. Но външните врагове сега са главната ни грижа. Ние, другарю фриновски, се посъветвахме с другарите и решихме да ви прехвърлим на решаващия участък. С повишение. Решихме да ви назначим за нарком на Военно-морския флот.

– Другарю Сталин, никога не съм стъпвал на боен кораб.

– Тъкмо ще ви се удаде такава възможност.

– Няма да се справя, другарю Сталин.

– Ще се справите. Познавам способностите ви. На вратата почука дежурният и докладва изпълнат:

– Пристигна наркомът на съобщенията другарят Берман.

– Кажете му да влезе. А вие, другарю Фриновски, ще заминете за Тихоокеанския флот, ще се ориентирате в състоянието му, ще въведете ред. Само да няма повече арести. Достатъчно врагове изловихме. Някои дори ще се наложи да бъдат пуснати. Давам ви три дена за проверка на Тихоокеанския флот, а после ще трябва да проверите състоянието на Северния флот, на Балтийския и Черноморския.

– Ще потегля за Тихоокеанския флот още днес.

– Не, не. Работата е спешна. Бързият влак до Владивосток пътува дванайсет денонощия. Ще ви дам моя самолет „Сталински маршрут“. Ще го пилотира личният ми летец другарят Холованов. Вярно, сега го няма тук. Представяте ли си, някакви мерзавци искали да се възползват от съобщителните системи в недостроения команден пункт в Жигули, а съобщителните системи и взели в Москва планирали да завземат или просто да ги изключат. Но аз за такива случаи си имам свои системи за контрол. За такива ситуации си имам специална група хора, които умеят да анализират действията на вероятния противник, да вземат правилни решения и да ги изпълняват бързо и решително. Изпратих в Жигули

свой човек. Тя е работила като чародейка.

– Тя?

– Тя – потвърди Сталин и се усмихна. – Имам кадърни хора и освен Холованов. Холованов бил там, но е играл далеч не главна роля. Извинявайте, другарю Фриновски, отплеснах се. Най-важното, другарю фриновски, е да държиш ситуацията под контрол, да разполагаш с добри помощници, които могат да работят с главите си и да не дърдорят много. Нека се върнем на въпроса: Холованов може да се появи всеки момент. Най-добре е да не се прибирате вкъщи, а да изчакате Холованов в хотел „Москва“, за да си починете преди дългия път. В хотела, в западното крило, се извършва ремонт. Но ми докладваха, че два апартамента категория „лукс“ вече са готови. В единия от тях ще почакате. Заповядах да изключат всички телефони, за да не ви безпокоят за щяло и нещяло. Животът ви за мен и за цялата страна сега има особен смисъл, затова ще ви дам съвсем необикновен телохранилел. Другаря Ширманов. Професионалист от най-висока класа. И целият му екип не пада по-долу от него. Ширманов неотдавна гастролирал в Америка. С изкуството си смяял дори Холованов. Жалко, че за подвизите на този човек нищо не бива да се съобщава. Може би чак след петдесетина години някой булеварден съчинител ще го вкара в романа си. Без да се впуска в подробности...

4

Вратата на купето на Жар-птицата е открехната. Това е добре. За да не се вдига излишен шум. И е тъмно в купето. И в коридора е тъмно. Дори сините лампи са изключени, за да не й пречи светлината.

Холованов влезе в купето.

Наведе се над нея

Спи. Разперила е ръце и крака в съня си. Сънят ѝ е тревожен и мъчителен.

Холованов дръпна с дясната си ръка шалчето от дебелия си като на бик врат. И се приближи още повече до Жар-птицата. А от тъмния ъгъл – глас:

– Да не я събудите, другарю Холованов. Току-що заспа горкичката...

5

– Влезте, другарю Берман. Добро утро. Седнете. Назначихме ви за нарком на съобщенията, но вие сте стар чекист, началник на ГУЛАГ и зам.-нарком на вътрешните работи. Много ми допада, че продължавате да ходите с чекистката униформа. Не сте ли загубили чекистката си настырвеност?

– Старая се да я запазвам, другарю Сталин.

– Надявам се, че в Наркомата на съобщенията сте завербували всичките си подчинени в своята чекистка мрежа.

– Тъй вярно, другарю Сталин, всичките.

– Докато ви чаках, заповядах да донесат агентурните досиета на всичките ви най-близки подчинени. Вижте колко много са папките. Цяла планина. Добре сте поработили.

Наистина всички са завербувани от вас. Само че... Само че не намерих агентурното досие на майор Терентий Пересипкин. Той миналата година е завършил електротехническата академия и е бил изпратен във вашия наркомат. А къде е досието му?

Дори на светлината на лампата се видя, че Берман пребледня:

– Другарю Сталин, Пересипкин е дребен човек. Той е едва на около трийсет години.

– На трийсет и четири.

– Той е само майор... и аз... и аз не успях да го завербувам в моята мрежа.

– Аз заповядах да го викнат. Влезте, майор Пересипкин.

6

Холованов направи гримаса.

– Вие ли сте, Сей Сеич?

– Че кой друг?! Като пристигнем, срам – не срам, ще си изпрося от другаря Сталин един извънреден почивен ден. Капнах с нея. Не съм мигвал. Нито за ядене, нито за пиене не ми остава време, все се мъча да осветя това кльошавото.

– А вие защо не си пийнете, Сей Сеич? Сега ще ви донеса.

– Не е редно, докато съм на работа. Като сдам в Москва дежурството, тогава. Така че не се тревожете. По-добре вървете да спите, другарю Холованов. А аз ще я наглеждам.

И внимателно избутва Холованов за раменцата от купето. Як е Холованов. Ала и Сей Сеич не е дребосък. Зад прозореца профуча облян от светлина перон. Тази светлина блясна по коридора, по всички метални части. Холованов е пилот. Трениран е да долавя всички промени в обстановката за една пета от секундата. Долови: добавил се е още един метален предмет – на кръста на Сей Сеич виси огромен „Лахти“, лъщи. В контрола всеки сам си избира оръжието. Не бе предполагал Холованов, че и Сей Сеич има същия вкус. Знаел е какво да си избере дяволът.

– Ами тогава аз отивам да спя, Сей Сеич.

– Спете, другарю Холованов. Нека ви се присънят щастливи сънища.

7

– Другарю Сталин, майор Пересипкин по ваша заповед...

– Другарю Пересипкин, следващата 1939 година ще е година на война. Искам да проверя сигурността на възлите, линиите и системите на правителствената, държавната, административната, дипломатическата и военната свръзка. За целта реших, без да предупреждавам никого, внезапно да започна военна игра. Представете си, че наркомът на съобщенията другарят Берман се намира в продължителен отпуск и всичките му най-близки подчинени са в продължителен отпуск. И изведнъж получавате сведения, че в Наркомата на съобщенията има заговор, че някакви изроди планират да завземат съобщителните възли или да парализират основните съобщителни системи в Москва. Представете си, че аз нямам на кого друго да се облека. Цялата ми надежда е във вас, майоре. От вас се иска спешно да гарантирате сигурността. Какво бихте предприели?

– Бих направил кръвопреливане.

– А, така ли?! И какво представлява това кръвопреливане?

– Бих телефонира на наркома на отбраната другаря Ворошилов и бих поискал да ми предостави седем свързочни батальона от състава на Московския военен окръг, 5-а тежка танкова бригада и два стрелкови полка от състава на 1-ва Московска пролетарска стрелкова дивизия. С тези сили бих сменил персонала на основните съобщителни възли и цялата охрана и бих осигурил неприкосновеността на основните обекти. По принцип всички съобщителни системи могат да се военизират за няколко часа.

Войничетата оператори, естествено, отначало ще правят сума грешки, но съобщенията криво-ляво ще работят, а заговорниците просто не ще има на кого да се облегнат: всички хора са нови, всичките непознати, всичките нашрек и изпълняват само заповеди, идващи лично от вас, другарю Сталин.

Сталин се извърна към Берман:

– Хубавичко го е измислил майорът!

– Ахъ – съгласи се Берман. И подръпна яката от гърлото си, сякаш тя го стягаше. Сякаш яката с петлици и големи ромбове от червен емайл се бе превърнала в железен кучешки гердан.

А Сталин на Пересипкин:

– Добре, другарю Пересипкин. Сега се обаждам на другаря Ворошилов, той ще отпусне исканите от вас сили. Играта започва още в момента. Обявете в Наркомата на съобщенията извънредно положение и действайте без каквито и да било условности. Другарят Берман ще дойде с мен в по-близката ми вила и ще играе ролята на мерзавец и заговорник. Аз ще съм над двама ви като рефер. От вилата ми другарят Берман ще се опитва да ръководи завземането на съобщителните възли и системи или ще се опита изобщо да ги изключи. Вашата задача, майор Пересипкин, е: да осигурите непрекъснато и безотказно функциониране на съобщителните системи. Да видим доколко ще сполучи другарят Берман.

– Другарю Сталин, ами ако някой действително нападне съобщителните възли?...

– Няма да си играем на шикалки, другарю майор. Ако някой се опита да ви напада, стреляйте, хващайте го, мачкайте го с танковете. На какво са ви учили в академията?

Пересипкин се усмихна.

– На какво се радвате?

– Най-сетне да ми възложат истинска работа.

– И на мен, другарю майор, ми допада истинската работа. Няма ли да се изложите?

– Няма да се изложя.

– Щом играта става сериозна, тогава вижте какво. Другарят Берман преди малко ми разказа доста хубави неща за вас, каза ми, че сте голям човек, че пред вас се разкриват широки служебни перспективи. Другарят Берман е запознат с личното ви досие с най-големи подробности. Така ли е, другарю Берман?

– Ахъ – потвърди Берман.

– Та ние тук с другаря Берман се посъветвахме и решихме за начало да ви дадем чин полковник, та да нямате усещане за игра, всичко да бъде реално. Ето ви вашите отличителни знаци. – Сталин грижливо извади от вътрешния си джоб шумолящ неразпечатан плик, отвори го и подаде на Пересипкин петлиците на полковник от свързочните войски.

– Служа на Съветския съюз.

– Тръгвайте, полковник. На цялото висше ръководство на Наркомата на съобщенията, докато траят ученията, да се обяви от мое име продължителен отпуск и тези хора да не бъдат пущани в наркомата. Докато траят ученията, ще се подчинявате само на мен лично и ще изпълнявате само мои заповеди. и занаяпред: подчинявате се само на мен лично и изпълнявате само мои заповеди. И ако на някой изрод му хрумне да ви вербува в своята мрежа, застреляйте го.

8

Сталин вдигна слушалката:

– Та къде е другарят Ежов?

– Другарю Сталин, другарят Ежов е малко... как да го кажа... с една дума, е малко пийнал.

– А вие будихте ли го?

– Час и половина не можем да го събудим...

– Добре. Не го будете. Докарайте го както спи в хотел „Москва“.

– Ще бъде изпълнено.

– А когато се събуди, кажете му, че някой си другар по прякор Ваксата му изпраща много здраве и иска да си поприказва с него. Че работата е спешна...

9

Будилникът вреши над ухото на старши майора от Държавна сигурност така, че му се иска да го разстреля. Но Бочаров не може да разстреля будилника просто защото не е в състояние да се събуди.

Дежурният го раздрусва за рамото:

– Другарю старши майор от Държавна... другарю старши майор от Държавна...

Бочаров чува първите пет думи и заспива. И отново чува петте

думи. И отново заспива...

Дежурният намокри една кърпа със студена вода и избърса лицето на Бочаров:

– Другарю старши майор от Държавна сигурност, от Москва ви търсят.

Дълго гледа Бочаров телефоните, мъчейки се да проумее къде между телефоните е заврян будилникът. После разбра, че отвратително може да звъни не само будилник, а и телефон. След като осъзна това, му остана само да прецени коя слушалка да вдигне...

Погледна колко е часът. Седем и тринайсет. В Москва сега е шест и тринайсет. А телефонът не мирясва. Бочаров разбра: това не е кремълският. Не му се обажда Сталин. Лубянскийят телефон се е разбеснял. Това е за предпочитане. С Лубянка човек винаги може да се разбере. Вдигна слушалката и чу гласа на Сталин.

10

Хвърчи „Главспецремстрой“ и Жар-птицата в него. И тътнат ли, тътнат мостовете. Няма край тия мостове. Все едно че се движат по един огромен мост. Тътне и секва изведнъж, и лети Жар-птицата в тътнещия вагон и се смее. И пак преминава „Главспецремстрой“ по тътнещ мост, и хвърчи, и гърми, и свири. И разсича с прожектора си мрака. Непоносимо я заболяват очите от режещия прожектор и Жар-птицата се затуля с ръка от шибачката светлина. И Холованов е до нея и иска да ѝ закрие очите с бялото си шалче. За да не я заслепява прожекторът. Да, Холованов, да. Закрий ми очите с шалчето. Ти изобщо не си Холованов. Ти си Дракона. Какъв смешен прякор – Дракона. Смешен ли е? Смешен е. Сей Сеич дудне нещо в ъгъла: бу-бу-бу-бу. Не дава на Холованов да ѝ закрие с шалчето очите. Колко е лош тоя Сей Сеич. Трябва да му се присмее. Ха-ха-ха. Колко им е смешно на всички. Ха-ха-ха. Сей Сеич, много смешен другар сте вие. Но къде е другарят Сталин?

11

- Другарю Бочаров, аз се обаждам, Ваксата.
- Познах ви, другарю Сталин. Откъде накъде ще сте Ваксата? Никаква Вакса не сте. Здравейте, другарю Сталин.

– Добро утро, другарю Бочаров. Обаждам ви се толкова рано по следния въпрос. До мен стигнаха сведения, че никога не сте се били срещали в извънслужебна обстановка с другаря Ежов. Та ние тук с другарите се посъветвахме и решихме да поканим и двама ви на гости.

– Благодаря ви, другарю Сталин.

– Освен това никога в извънслужебна обстановка не сте се срещали с другарите Берман и Фриновски. Като научих това, цяла нощ не спях, дожаля ми за вас и все си мислех как ли да ви събера заедно под един покрив. В една компания. С другарите Ежов, Берман и Фриновски няма проблеми. Те вече се готвят за веселбата. Може да не им звъните по техните домашни и служебни телефони, няма да ви се обадят: те вече са мои гости. Само вие липсвате, другарю Бочаров. Така че заповядайте.

– Другарю Сталин, експресът „Куйбишев – Москва“ е потеглил преди един час, а следващият е утре.

– Знам, другарю Бочаров. Затова заповядах да отменят разписанията, да спрат експреса „Куйбишев – Москва“ и да го върнат. След двайсет и три минути той ще е у вас в Куйбишев. На първи перон. Поръчал съм ви купе във вагон „лукс“. Началник-гарата ви чака с билетите. А на началника на куйбишевската милиция заповядах да ви отпусне автомобил и цялото движение в града на участъка от управлението на НКВД до гарата да се блокира. Тъкмо ще сколасате да пристигнете за нашата веселба.

– Слушам, другарю Сталин. Но има ли повод за тази веселба?

– Повод има, другарю Бочаров. Там във вашия спец-участък караше практика някоя си Жар-птица. Тя изпълни задачата си. Във вашия спецучастък се е превърнала в истинска разузнавачка. Сигурен съм, че Хитлер не разполага с такава. Та ние тук с другарите се посъветвахме и решихме да наградим въпросната Жар-птица с нещо. Само че още не сме решили с какво именно. Тъкмо ще имате възможността да честитите на Жар-птицата наградата от името на личния състав на Куйбишевското управление на НКВД. Освен това, другарю Бочаров, двамата с вас има за какво да си поприказваме...

12

Някой се наведе над Жар-птицата и я попита с много благ глас:

– Къде е контрол-блокът? Къде е досието на Ваксата?

– Не – смее се Жар-птицата. – Само на другаря Сталин ще кажа.

– Ама аз съм другарят Сталин.

– Не – смее се Жар-птицата. – Не си Сталин. Аз познавам Сталин.

– Повярвай ми – Сталин съм.

Досмешава я. До сълзи я досмешава. Хем й е горещо, хем я е смях:
не ти вярвам, мустакатко. Стига си се правил на Сталин.

Хвана Сталин парещата й малка длан с две ръце: повярвай ми.

ГЛАВА 21

1

– Другарю Сталин, в случая науката нищо не може да гарантира.

– Нищо ли?

– Нищо.

– Колко негарантирана била нашата наука.

– Другарю Сталин, случаят е почти изключителен. Всичко е свързано с паметта. Всеки човек има добра памет. Но обикновеният човек използва под една стотна от способностите си, за да запомня. Между обикновените хора се срещат такива, които използват способностите си наполовина, някои – три четвърти или повече, но тогава хоризонтите се разширяват и способността за запомняне рязко се увеличава. Колкото повече запомняме, толкова повече можем да запомним. Но това важи за обикновените хора. А сред обикновените хора се срещат феноменални изключения. На всеки милион хора се падат трима-четирима души с наистина изключителна памет. Но и това не е всичко. Сред седемдесет-осемдесет милиона хора може да се срещне един с памет, за която изобщо не съществува предел, не съществуват граници.

– Не можахте ли да откриете пределите на нейната памет?

– Когато тя постъпи на работа в манастира, ние се опитахме да определим пределите на паметта ѝ и не можахме. Не защото сме работили зле. Тези предели никой не може да ги намери. Те не съществуват. Това е крайно рядък случай. Възможно е друга като нея да няма в страната. Възможно е да има още някой, но само един. Но според теорията на вероятностите в цялата ни огромна страна сега трети такъв човек не трябва да има. Хора с такава памет е имало в предишните поколения и е възможно да се появят след време. И само такива наистина изключителни личности, чиято памет е безпределна, понякога заболяват от странна болест. Понякога от физическо и нервно напрежение сетивата се изострят до крайност. Тя възприема цъкането на часовника като удари с чук по наковалня до самото ѝ ухо. И най-слабата светлина възприема като удар на свръхмощен лъч от прожектор като удар по лицето, тоест като чисто физически удар. Тя усеща миризмата на цветята в съседната къща. Държим я в абсолютно тъмна стая при пълна звукова изолация. Тя е гладувала, защото миризмата на която и да било храна я е задушавала. Има

надежда, че болестта сама ще мине. Има обнадеждаващи признаци. Тя не идва в съзнание, но можахме да ѝ свалим температурата. Съумяваме да я храним и физическото изтощение вече не я заплашва със смърт. Внасяхме в стаята ѝ цветя и това не ѝ причиняваше болка. Но звуковото и светлинното възприятие...

– И науката безсилна ли е?

– Световната наука е влизала в допир с такива хора крайно рядко. Известните на науката случаи могат да се изброят на пръсти. Такава болест спхожда само такива изключително редки личности.

– Но съветската наука стои по-горе от цялата световна буржоазна наука!

– Правилно, другарю Сталин, но и съветската наука не е изучила тази странна болест, дори името не ѝ е измислено, та камо ли да говорим за разработване на методи за лекуване.

– И какво ще прави съветската наука, ако такава болест сполети мен?

2

Тя се събуди в голяма бяла стая. Прозорците са широко отворени, затова в стаята е студено. Отвън бушува море. Тя е завита с тежък мек юрган и затова ѝ е топло. До кревата има нощно шкафче. На шкафчето се вижда орден. Нейният орден. Но тя е изнемошяла и не вижда добре. Ордент се раздвоява. Струва ѝ се, че са два еднакви един до друг. Протегна ръка и го опипа. Доближи го до очите си. Единият орден е в ръката ѝ, а второто изображение остана на нощното шкафче, И тогава протегна ръка и взе другия орден. И дълго го гледа. Излезе, че са два. Два ордена „Ленин“.

Спусна си краката на пода и седна. Загърна се с юргана като с шуба.

Интересно, какво ли има зад прозореца. Предпазливо се изправи на крака. Постоя малко. Пак седна. Няма да стигне до прозореца. Вие ѝ се свят. Легна си.

Кое ли море се плиска? Балтика? Не. Не е Балтика. Навън се мярна палмова клонка. Значи е юг. Значи е Черно море. Защо е студено? Сигурно е зима.

В стаята надникна сестра с бяла касинка. Уплаши се. Смая се. Избяга.

И в коридора загълчаха гласове. Чува се, че насам идва малка орда. Много крака и всичките в един и същи коридор. И всичките подгонени от нетърпение.

Вратата се отвори широко. На вратата – огромен шишкав професор. Целият в бяло. И тайфата му – в бяло. Професорът има пенсне със златно синджирче. Доближи пенснето до очите си и дълго разглежда Настя, без да прекрива прага. И цялата му свита разглежда Настя иззад професорския гръб, иззад професорските рамене, иззад хълбоците му.

Професорът се усмихна.

И всички се усмигнаха. Професорът тръгна напред. И всички тръгнаха напред. Професорът се приближи, поседна на крайчеца на кревата, а всички го наобиколиха.

– Ето че нашата птица живна. Как е самочувствието ви?

Настя само му кимна: добро е.

– Чудесно. Покажете си езика. Тъй. Добре. Кажете „А“. Добре. Очите? Добре. След една седмица ще ставаме. Свитата му отвърна с лек одобрителен шум.. Професорът каза на някого зад гърба си:

– Нашата съветска наука наистина стои по-горе от всички буржоазни науки. Телеграма до другаря Сталин.

3

Тя стана след една седмица. И сама стигна до прозореца. А след още една седмица, загърната с кожено авиаторско яке, се разхождаше по безлюдния бряг. Много далеч над планините излиташе огромен самолет и, ревейки с моторите си, тръгваше да се разхожда над морето. Лекарите и медицинските сестри не му обръщаха внимание: самолет като самолет, само че голям. А Настя от дете хващаше всички авиационни новини като звукоуловител. Спомни си, понапрегна се, изчисли: то се знае, че лети ТБ-7. Врагът на народа Туполев и врагът на народа Петляков създадоха най-добрия в света стратегически бомбардировач. Тъкмо сега е време той да се изпробва. Позамисли се кой ли би могъл да е изпитателят на ТБ-7. Според сметките ѝ май Водопянов ще е. Ще трябва да попита осведомени хора. Холованов. Къде ли е той?

Над Русия вилнее март, а тук на кримските брегове няма нито сняг, нито студ. Просто е ветровито и прохладно. Но времето винаги е добро за полети. И затова тук през цялата година се извършват изпитания на новите самолети и десантни безмоторници. И затова най-добрите летци

се подготвят именно в Крим. Тук има толкова много аеродруми, че Крим може да бъде смятан не за съвкупност от много аеродруми, а за един голям непотопяем самолетоносач. Ако погледнеш на изток, там зад хоризонта явно има голям аеродрум. На североизток – още един. Два на север. Погледнеш ли на запад, там всеки ден в небето се виждат точки. Подготвят някакви момичета за следващия въздушен парад. Те ще смят света с групов скок със забавяне. Подготвят ги не само за парада. И друго предназначение имат групите смели момичета, които могат да падат от небето, без да отварят парашутите до двеста метра. А вчера там кацна лъскав самолет. Дали не е „Сталински маршрут“? И се усмихна.

4

Загърнатата Настя седи на брега. Хвърля камъчета във водата. Чайките крякат. Морето се блъска в скалите. Зад гърба ѝ зашумоляха камъчета. Озърна се. Направи си сянка с ръка. Слънцето я заслепява. Заобиколен от лъчи стои огромен човек. Лицето му не се вижда. Различават се само коженото палто и ботушите, по-ярки и от слънцето.

– Здравей, Драконище. Грабна я на ръце. Завъртя я.

– Здравей, Жар-птицо.

– Пусни ме, шурчо, дори на съветските парашутисти понякога им се завива свят. Остави я предпазливо.

– Как се чувстваш тук?

– Добре съм, Драконе. Разказвай.

– Какво да ти разказвам?

– За всичко ми разказвай. Аз нищо не знам.

– Всичко е просто. Имаше заговор. Имаше. Съвсем истински. Те държели всички системи за свързка и недостроения команден пункт в Жигули. Оттам е можело да се управлява не по-зле, отколкото от Москва. И в Москва доста неща били в ръцете им. И по провинциите. Срещу другаря Сталин имали подготвено нещо много сериозно. Толкова сериозно, че можели съвсем легално на пленум на ЦК на партията да го обвинят в нещо и да го свалят. Можели да арестуват когото си поискат и вършели каквото им хрумне. Те държели почти неограничена власт. И разполагали с контрол-блока – ключа към всички правителствени, държавни, военни, дипломатически и всякакви други съобщителни системи. Метежът е потушен. Потушен още преди да успее да пламне. Бочаров аз го арестувах. С ей тая ръка му подадох заповедта. С ей тоя

пистолет го удрях по муцуната. Приятно е – с дръжката по муцуната. На „Лахти“ най-хубавото му е това, че много тежи. Като цапардосаш някого, все едно че с чук си го ударил. Само внимавай: да не го утрепеш на място. Хубав човек беше Бочаров. А жалко. Ама ако се замислиш, бабината му. Ежов е отстранен от длъжността народен комисар на вътрешните работи, но засега си остава народен комисар на водния транспорт.

– Откъде накъде?

– Не бързай. Всяко нещо с времето си. Другарят Сталин по-добре от нас двамата разбира стратегията и тактиката на класовата борба. Помни ми думата: след два-три месеца другарят Ежов ще изчезне. И никой след това няма да се сети за него.

– Сега Берия ли е нарком на НКВД?

– Досетлива си.

– А какво стана с Фриновски?

– Фриновски е назначен за нарком на военноморския флот.

– Ама нали той...

– Това е повишение, но у нас на тия повишения им казват „сватбарски шут“. Фриновски трябваше да бъде изпратен по-далечко от Москва, да бъде откъснат от корените си. Похвърча от Москва чак до покрайнините, от южните планини до северните морета. Вече не хвърчи. Той е свален и арестуван.

– А Берман?

– Другарят Сталин организираше учения и поискаше от Берман на всяка цена да завземе или неутрализира съобщителните системи в Москва. Берман не се справил със задачата и тогава другарят Сталин го свалил от поста нарком на съобщенията. Срещу Нова година го арестуваха, съдиха и вече е разстрелян.

– А кой ще е сега нарком на съобщенията?

– Сега-засега нарком не е назначен, но съобщенията се ръководят от Пересипкин.

– От същия онзи майор Пересипкин, който се караше с Берман ли?

– От същия онзи полковник Пересипкин. Помни ми думата, другарят Сталин ще го назначи за нарком на съобщенията.

– Полковник за нарком?

– Че не стават ли такива работи у нас? Другарят Сталин ще му даде съответен чин. Трябва само да се посъветва с другарите... За свои хора другарят Сталин не е стиснат.

– Намери ли папката другарят Сталин?

– Намери я,

- А контрол-блока?
- За какво, мислиш, ти е вторият орден.
- А папките за теб до една ги изгорих в локомотивното огнище.
- Знам. Но първо си запомнила всичко, а после го разказа на другаря Сталин.
- Това не може да бъде.
- Може. Всичко си запомнила. Всичко му докладва.
- Аз съм дърдорили, а той е записвал, така ли?
- Знаеш ли, не. Той си има бележник. Има си и една кафява тетрадка, в която записва неизвестно какво. На никого не я показва. Но този път не си записваше нито в бележника, нито в тетрадката. На него бележници и тетрадки не му трябват: паметта му е като твоята. Може би в цялата страна сте само двама такива. Ти му преразказваше страница след страница, а той седеше и слушаше. Все едно че преписваше информация от един магнетофон на друг. Понякога другарят Сталин ме викаше да послушам.
- Прости ми, Драконе. Бълнувала съм.
- Вярно, че бълнуваше. Но само на него разказа, нито на мен, нито на докторите не поиска да кажеш думичка. Разказа му, защото още преди бълнуването си имала такова намерение.
- Така е, Драконе, имах.
- Той за това специално ще ти се отблагодари. Но на мен в последна сметка не ми навреди. Колкото повече знае той за мен, толкова по-лесно ще му е да ме контролира. Толкова по-голямо доверие ще ми има.
- Аз разбирах това. Затуй запомних и му разказах всичко.
- Знаеш ли какво направи другарят Сталин за теб?
- Не знам.
- Заповяда да ти подарим сейфа, в който Бочаров държал контрол-блока.
- И къде е той сега?
- Изчистиха го, боядисаха го и го откараха в Жигули. В подземния град имаш личен апартамент. Там сложиха сейфа. Докато бълнуваше, ти си спомняше за сейфа като за жив човек и молеше другаря Сталин да ти го подари. Другарят Сталин е добър човек. Заповяда желанието ти да бъде изпълнено незабавно. Това, естествено, не е всичко. Като отмъкна контрол-блока, ти спаси всички ни. Не само той ти е благодарен, но и лично аз. Искай каквото си пожелаеш.

Искай каквото си пожелаеш.

А какво желае тя?

Настя се събуди посред нощ. Морето бушува, вятърът огъва палмовите клони, гърми с ламаринения покрив, а въпросът я смая: а какво желае тя в този живот? Никога не беше се замисляла над това. Нищо не ѝ трябва. Пари не ѝ трябва. За какво са ѝ пари? Апартамент също не ѝ трябва. Щастлив е онзи, който не се страхува да загуби всичко. А не се страхува онзи, който няма какво да губи. Тя няма какво да губи, всичко то ѝ имущество ще се побере в една войнишка раница. Ордените? Два са. Най-висшите. Хубав пистолет? Хубав е „Лахти“. Тежък ѝ е „Лахти“. А ако не „Лахти“, тогава „Люгер“. Ей го до нея.

Искай каквото пожелаеш.

Холованов може да набави всичко, което ѝ хрумне: Може да направи всичко, което ѝ хрумне. В краен случай, ако той не е в състояние, ще каже на Сталин. А другарят Сталин...

Та какво ѝ е нужно? За пълно щастие?

Тя чак се развесели. Стотици хиляди хора по цели дни и нощи мечтаят за нещо. На всички им се иска нещо. Колкото и да имаш, мечтата винаги изпреварва действителността и отново ни се иска нещо. Всеки курсант иска да стане лейтенант. Но щом стане лейтенант, веднага иска да стане старши лейтенант. На всеки капитан му се иска да стане майор, а на всеки майор – полковник. Всеки, който има сто хиляди долара, мечтае за милион, а всеки, който има милион, мечтае за десет. А Настя няма нужда да мечтае. Трябва просто да каже: „Искам.“ Просто трябва да каже какво именно иска. Ако поиска да стане герой, още утре във всички вестници ще има указ: „За изпълнение на отговорна правителствена задача, за мъжество, смелост и героизъм...“ Може да поиска чин комбриг: комбриг Стрелецкая, ромбче на петлиците. Американците на това му казват бригаден генерал. Същото ромбче може да означава старши майор от Държавна сигурност Анастасия Стрелецкая. А може да каже: изморена съм, другарю Сталин, искам да се уединя, искам вила в Рио де Жанейро, с голям басейн, с изглед към океана, не искам дълги черни коли, искам дълги бели, открита сметка в „Креди Сюис“... Няма да си отварям устата, винаги можете да публикувате в световния печат съответни снимки... Искам да живея тихо и мирно и да се наслаждавам. Ще позволи ли Сталин? Ще позволи. Ами че тя му спаси цяла империя и

властта му спаси, властта на най-силния, най-богатия човек на двайсетия век... Другарят Сталин може да ѝ даде всичко освен безсмъртие. Не е ли малко в тази ситуация да иска отворена сметка и мраморна вила? Какво да иска тогава, ако може да получи ВСИЧКО?

Власт!

Едва сега Настя разбра защо Сталин не си окачва на врата брилянтени звезди. Нормалните хора си имат дом, семейство, увлечения и мечти. А Сталин си няма нищо. Нищо освен властта. Всяка жена му е достъпна, но около него няма жени. Той може да се окичи с всички ордени, но не носи ордени. На него нищо не му трябва: той си има ВЛАСТТА. Властта над хората, властта над живота и смъртта на всеки. Властта му е безкрайна, безгранична, безпределна.

И Настя се е докосвала до тази власт. Наслаждавала ѝ се е.

Жреците в древния Египет разбирали какво е животът: при тях всичко било подчинено на служенето на властта. Настя ще бъде спокойна и студена жрица на абсолютната власт. Не ѝ трябва апартаменти и тоалети, не ѝ трябва коли и пари.

Малцина влизат във властта заради самата власт, ценейки вкуса ѝ без примеси. Настя познава само един човек на този свят, който е разбрал докрай вкуса на властта. Той ходи с ботуши, с войнишки шинел, със зелена фуражка. На него не му трябва да разрежда властта с награди и титли. Той я пие неразредена.

Обърна се Настя на сгорещената възглавница и разбра, че нищо не ѝ трябва. Тя си е щастлива.

6

Беше дивен пролетен разстрел.

Пътечките в краймосковската гора миришат на пролет. И разстрелният трап е вече не зимен, а пролетен, ухаещ на пролет. Обичам ранната пролет в Подмосковието. Обичам оголените от сняг горски пътища. Обичам кокичетата, които никога вече няма да бера в край-московските гори. А Настя Жар-птицата преди началото на разстрела си набра букет.

Дизеловият локомотив на „Главспецремстрой“ докара пет затворнически вагона. Във всеки вагон има три купета за охраната, едно купе – карцер, шест купета за врагове на народа. Във всяко купе – по дванайсет. Във вагона седемдесет и двама. В петте вагона – триста и шейсет души. Тук-там купетата са препълнени. А в карцерите са най-злостните

врагове. С една дума, четиристотин петдесет и четирима. И осем души – тръгнали по пътя на превъзпитаването, които ще събират ботушите и ще подреждат трупове в трапа. Тях ги докараха не с влака, а с камионетка. От Таганка. Към края на работата и тях ще ги таковат. Тъй че – четиристотин шейсет и шестима.

Набират темп нашите петилетки. Във всяко нещо се правят подобрения. В разстрелното дело – най-напред. Съвсем доскоро, допреди три месеца, водеха разстрелните колони пеш през гората. А сега не трябва да ги водят. Моторизацията ускорява процеса на изпълнението. За целта на Холованов му изпратиха автобус ЗИМ – Завод имени Молотова. Хубав автобус. Лъщи, мирише на прясна боя. Долната му част – тъмносиня. Горната – небесносиня. Естетика. Хармония. Да ти останат очите в него.

Входът за автобуса е отзад. Докарваш го досами вратата на вагона, отваряш едното купе, натикваш враговете в автобуса, отваряш второто купе, натоварваш и подкарваш към шкафове. Та да не се шматка конвоят насам-натам.

По шкафове строй се!

Връзвачи, пипайте здраво! Така им затягвайте ръцете с жицата, че да няма нужда от разстрел. Че да вият от болка!

Стои Холованов на бабуната. Хили се, та чак зъбите му се виждат. Такава усмивка имат конвойните кучета. Ботушът е на един пън. Целувайте, кучи синове! Целувайте!

Целуват.

Холованов лекичко подбутва целуващите с бомбето на ботуша по челюстта: „уу, куче с куче...“. С меко презрение.

Другари Ежовци, дойде и вашият ред да си плащате.

Ежовци покорно отиват на разстрел. С избити зъби, с разкъсани лица, със сплескани пръсти. Скатат от автобуса, гледат с примижали очи слънцето, усмихват се, отвикнали са от него, бързат: само дано всичко се свърши по-скоро, само дано не отменят разстрела. На мнозина чак не им се вярва, че са доживели до смъртта си. Пролетта бушува из гората, а те за три месеца са забравили, че има пролет. Забравили са, че има ден и слънчева светлина. Забравили са имената си. Помнят само, че в живота има смърт. Смърт, която ти дарява покой. Избяваща смърт. Смърт желана и непостижима като мечта. За нея са мечтали в човекоядските мазета. И сега със сладка надежда за бърза и лека смърт се блъскат, припкат.

Към трапа.

Всички се измориха. Капнаха.

Разстрелът си е изморителна работа.

Някой със сив костюм довършва в храстите стен-вестника. „Сталински стрелец“ се казва той: „изморени, но доволни...“

Този някой си със сив костюм мечтае да стане писател. Литературният талант се събужда в него като вулкана Кракатау. Колко му е на другаря Сталин да се посъветва с другарите и да го назначи за велик писател. За класик на социалистическия реализъм.

А сега-засега – творчески мъки. Трябва да опише в стенвестника разстрела, ама така, че на своите да им е ясно за какво става дума, а на външните лица – да не им е ясно: „На подразделението, в което служи другарят Ширманов, ръководството довери изпълнението...“

А работата наистина никак не е лека. На пръв поглед чудо голямо – да превърнеш в трупове четиристотин души. Ама я се опитайте. Само съпътстващите операции колко са.

Накрая ще трябва да избият тръгналите по пътя на превъзпитанието. Това е беля работа. На тях им се живее. Те квичат. Ритат. Не са очаквали такъв финал.

Но гръмнаха и тях.

Чак тогава стегна врата на Жар-птицата примката от китарна струна. Метнаха ѝ я изотзад на врата и я затегнаха. Знаят – самбистка е. Та да не стане някоя беля.

Жар-птицата лови с уста въздуха, лови с ръце струната, само че не може да я хване. И огромният юмрук на Холованов я съкруши с раздробяващ удар. Настя увисна на юмука. Сграбчи Ширманов Настя за косата и Холованов започна да я налага с юмуруци, сякаш е парцалена кукла.

Болката не идва веднага. Холованов удря, лицето ѝ отхвърча ту наляво, ту надясно. Холованов удря, а измекарят Ширманов затяга струната, за да не шавне Настя.

Захвърлиха на мокрия пясък онова, което доскоро се казваше Настя. Холованов повдигна ГЛАВАта ѝ за косата:

– Спомни си, момиченце, колко бели направи. За едно ченге дават смъртна присъда. А ти колко души изтрепа във влака. И пусна цяла композиция криминални. Съгласен съм, заради спасяването на съветската власт. Но кой ти е казал, че властта се отплаща с благодарност, загдето ѝ служиш? Запомни: властта винаги е неблагодарна. Ти оказа услуга на

властта. Но колко струва една вече оказана услуга? Нищо не струва. Наопаки, момиченце, ти твърде много знаеш, затова си опасна. Ето защо властта се освобождава от теб. Това е стар закон: избягай в смъртта, но се пречупи, преди да избягаш. Аз ще ти подаря лека смърт. Аз съм добър човек. Познаваш ме. Довиждане. Ще се срещнем в ада. В рая нас с теб, Жар-птицо, няма да ни приемат. А сега... сега ми целуни ботуша.

ЕПИЛОГ

Отвори очи.

Целият свят пред нея е бял.

Какво е това?

Това е бял таван.

Мирише на болница.

Хубаво ѝ е. Толкова ѝ е хубаво, че трябва да разкаже за това на всички, на всички, на всички. Думи не се получиха. Получи се въздишка. Получи се неясен звук. Като откъслек от песен през вагонен прозорец.

И бавно се занизаха спомените: парашутната секция, скоковете, Сталиновата вила, „Главспецремстрой“, манастирът в безкрайната гора, „Сталински маршрут“, Александровският мост, пак „Главспецремстрой“ и пак разстрели, и собственият ѝ разстрел. Странно. Къде ли се намира тя? Не може да си извие ГЛАВАта. Бинтована е. А очите ѝ могат да гледат само напред – и виждат тавана. А ако вдигне очи по-високо, се вижда не само таванът, а и стената зад нея. Какъв ѝ е цветът? Не може да се определи веднага какъв е цветът. Цветът е мек. Цветът е приспивен. И радостен. Отдясно също има стена. Също с радостен цвят. Отляво – цветя. Много цветя. Гладиоли. От всички цветове наведнъж. Къде могат да се намерят в Москва рано напролет цветя? В оранжериите на цветарското стопанство на Кремъл. А ако наведеш очи надолу, виждаш бял чаршаф. Чаршафът не само се вижда. Можеш да усетиш миризмата и вкуса му. Чаршафът лекичко пука, когато го докоснеш с устни, а мирише на море. Едва доловимо мирише на гореща ютия. Но миризмата на ютия не е победила миризмата на море.

Ако погледнеш още по-нататък – вижда се одеяло от камилска вълна. На красиви фигури. Цветовете са ярки. По-нататък е таблата на кревата.

Няма сили да гледа повече. По-добре да си затвори очите. Пие ѝ се. Спокойно и тихо произнесе: „Пие ми се.“ Може да не го е произнесла, а само да е обозначила думата с устни. Но я разбраха.

До устните ѝ се докосна тръбичка. Само една глътка ѝ трябва. Водата е неопикуемо вкусна. Като в Сталиновата вила. Очите ѝ са затворени, но тя вече не спи. Тя пак вижда боровите корени в белия пясък на разстрелния трап. Помни миризмата. Миризмата на трап. Миризмата на

топли трупове. Защо тук не се усеща миризмата на топли трупове? Защо тук миризмите са други? Тя започна да души тревожно като лисиче в неясна ситуация. Къде се намира? Отвори очи. Таван. Вече познат. Сега – очите нагоре, сякаш си навирва ГЛАВАта назад. Там трябва да има стена. Правилно, има. И отдясно трябва да има стена. Така е. А отляво – цветя. Именно така – отляво са цветята. Очите надолу – чаршафът, одеялото, таблата на кревата. До нея – лицето на милосърдна сестра. И чаша с тръбичка. Комунистите прекръстиха милосърдните сестри на медицински сестри. Каква пошлост: медицинска сестра. А колко нежно е звучало едно време: милосърдна сестра. И защо ли Настя не стана милосърдна сестра? Колко е красиво: дълга сива рокля, бяла престилка и голям червен кръст на гърдите. И раненият в боя ротмистър от лейб-гвардейския Кирасирски полк,, Ранен е в ГЛАВАта... Настя предпазливо му бинтова ГЛАВАта... А всъщност нейната ГЛАВА е бинтована, кой знае защо. Не кирасирският ротмистър, а тя самата лежи на леглото. Над нея се е привела милосърдната сестра и ѝ се усмихва едва забележимо. Усмихва ѝ се и излиза, тихо затваряйки вратата. До вратата има кресло с колелца. На креслото седи Холованов. По болнична пижама. Интересно съчетание: Дракона с пижама. Кракът му е гипсиран. Дракона си е счупил крака. Дракона със счупен крак. Ако по-малко се разхождате из горите, другарю Дракон, няма да си чупите крака.

До креслото има две патерици. Дракона се усмихва.

– Здравей, Жар-птицо.

– Здравей, Драконе – прошепна тя съвсем тихо.

– Как спа?

Тя само затвори очи, за да покаже, че е спала добре.

– Аз те разстрелвах. Ти ми счупи крака, но все едно трябваше аз да те гръмна. На никого от моите момчета не доверих това: трябваше така да гръмна до слепоочието ти, че да се получи впечатление за разстрел, но да не ти увредя слуховите нерви. Теб те приведоха над трапа, а моите момчета ме подхванаха на ръце, пренесоха ме и аз те гръмнах. Ти загуби съзнание. И тупна в трапа. Така става почти с всички, на които им уреждат разстрел менте. Пак добре че не се пада от високо и в трапа е меко. Професор Перзеев го бяхме скрили в храстите. Той веднага те упои. И после пак те инжектираха. За да остане всичко лошо в съня. Ти дълго спа. Много дни. Всички се страхувахме, че ще се върне странната ти болест. С изострянето на сетивата. Не се върна.

Тя се усмихна едва-едва.

– Добре ми подреди крака, Жар-птицо. Сега има да подскачам като

зайче по коридорите. Не знам кога пак ще ме допуснат до полети. Там, на разстрела, все ме беше страх, че от болка не ще мога да гръмна правилно. Чак тук, в болницата, ти спеше, а професор Перзеев все звънеше с камертончета край ушите ти. Успокои ме: реагираш. Нали добре ме чуваш?

Тя затвори очи и ги отвори: добре те чувам.

– На теб, Жар-птицо, оттук нататък целият ти живот ще бъде такъв – ти контролираш и теб те контролират. В производствения процес, така да се каже. Но серията от интензивни проверки приключи. Сега ще те проверяват рядко и без театрални ефекти. От време на време. Основния контрол го премина. Само в практическата работа можеш да провериш човек. Теб те проверихме в истинска работа. Резултатите са обнадеждаващи. Ти умееш да работиш сама, умееш да анализираш, умееш да вземаш правилни решения и да ги изпълняваш, не се плашиш от кръвта и смъртта. Не поиска да целунеш ботуша... Това на всички им допадна... Преди теб само едно момиче стигна до този стадий на проверка. До разстрела. Тя също не поиска да целуне ботуша. Но, което е вярно, и не хапеше. Тя не издържа най-последното изпитание: гръмнах до ухото ѝ, а тя умря. Разрив на сърцето. Такива не стават за нас. Твоето сърце издържа. Такива като теб ни трябват в контрола. Ти ставаш за нас, момиче. Двамата с теб ни чака много работа. Контролът няма край. А сега затвори очи. И забрави всичко лошо. Щастието – това е умението да забравяш лошите неща. Нека ти се присънят щастливи сънища.

Хубаво ѝ е на Настя. Разбира, че може би серията от интензивни проверки е привършена, тя е спасена, просто се е събудила за няколко сладки мига в разкошната стая в кремълската болница, видяла е до себе си своя Дракон, успокоила се е и пак заспива. А утре ще се събуди...

... Но.

Но може би всичко е завършило съвсем другояче.

Може би целият ни живот е просто серия от интензивни проверки. Може би подлагат всички ни на контрол и проверяват колко струваме всеки поотделно и всички заедно. Проверяват винаги. От най-първия вик до най-последната въздишка. И може би за Настя серията от интензивни проверки, наречена живот, е привършена. Може би стаята в кремълската болница, цветята, милосърдната сестра, Дракона по пижама – всичко това само ѝ се е привидяло в мига, когато куршумът е пробивал главата ѝ. Осведомени хора казват, че убиваемият мозък работи съвсем не като онзи, който остава да живее. Може би по заповед на другаря Сталин спецкуриерът на Централния комитет на ВКП (б) Анастасия

Андреевна Стрелецкая, агентурен псевдоним – Жар-птицата, е била изпълнена без присъда на 12 март 1939 година на спеучастъка на специалната група за контрол, изпълнител – Дракона. Може би в сетния миг в мимолетен сън Жар-птицата ясно и отчетливо се е видяла спасена и Дракона до нея. Може да го е видяла добър, защото винаги е искала да го вижда такъв.

Радостно ѝ е. И изобщо не я е страх. Не ѝ се иска да знае умира ли в камарата топли трупове, или просто заспива сред приятели и цветя. Изобщо не я интересува убита ли е по заповед на другаря Сталин, или е спасена по заповед на другаря Сталин. Къде е Холованов? Всички го наричаха Дракона. И тя го наричаше така. А той се казва Александър. Саша. Сашенка. Къде ли е той? Може би сега е зад гърба ѝ? Може би е извадил пълнителя от пистолетната ръкохватка, издърпал е затвора и прибира осмърдения си на барутни сажди „Лахти“ в кобура? Или може би този едър, силен човек е наблизил, може би е до леглото ѝ? Може би Настя заспива в блаженство, а нежният Дракон лекичко е оправил одеялото ѝ и с допрян до устните пръст е спрял на прага дебелия професор с бяла престилка: „По-тихо, другарю Перзеев, да не я събудите, току-що заспа.“

Интересно ѝ е на Настя ще се събуди ли още веднъж? И ако се събуди, то къде? От друга страна, за какво ѝ е да знае? Не ѝ ли е все едно? Все едно ѝ е. Просто ѝ се иска да забрави всичко. Неудържимо я тегли към приказна страна, към безкраен реещ полет.

Накъде много далеч във вълшебната гора над игрив ручей се издига скала. На скалата има кристален замък, а на най-високата кула се вижда суров белобрад старец. Настя го познава. Това е Севастян. Севастян мечкарят. Само че вече не е мечкар. Само че вече не е изрисуван със сини картинки. Само че вече е безкрайно стар и безкрайно млад. Вятърът развява дългата му рунтава брада, бяла като тавана на стаята в кремълската болница. Изотзад блясна слънчев лъч и на Настя ѝ се стори, че ГЛАВАта му е заобиколена от златно сияние. Той вдига ръка над главата и извиква онова, което всеки трябва да помни. Настя чува думите му и ги запомня.

Над омагьосаната гора, над сребърното езеро, над цветята, каквито не съществуват, ехти гласът му: „Обичай! Трижди ти казвам! Обичай!“

И на Настя ѝ се иска да се усмихва, но така, че никой да не се досети колко е щастлива. И ѝ се иска да каже най-съкровеното си, но така, че никой да не научи нейната тайна. И Настя се усмихва съвсем незабележимо, само с крайчетата на устните си, и шепне така, че никой да не я

чуе: „Обичам.“

1981 – Ньюпорт, Гвент

КРАЙ

© Виктор Суворов
© 1995 Борис Мисирков, превод от руски

Виктор Суворов
Контроль

Викторе, тази книга я сканирах вдъхновен от теб и всичко което
правиш.

С хиляди благодарности: Владислав

Източник: <http://bezmonitor.com>
Книгата е сканирана и коригирана от Владислав Васев, който живее в Канада.

Публикация:

КОНТРОЛЪТ. 1995. Изд. Факел Експрес, София. Превод: от рус. Борис МИСИРКОВ
[Контроль / Виктор Суворов]. Формат: 20 см. Страници: 287. Цена: 150.00 лв. ISBN
954-90106-1-9

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2040>]